

Duret, Louis / Girardet, Pierre / Hippocrate. In magni Hippocratis librum De humoribus purgandis et in libros tres De diaeta acutorum Ludovici Dureti, Segusiani commentarii interpretatione & enarratione insignes, a Petro Giradeto ... emendati, in ordinem distributi, ac primùm in lucem prolati. Adjecta est sub finem accurata constitutionis primae libri 2. Epidemi[o]n ejusdem authoris interpretatio . De ratione victus exquisiti in morbis acutis, sive de tecmarsis, liber primus.

Parisiis : Apud Ioannem Iost, 1631.

Cote : 90958 t. 103 n° 5

5.
IN MAGNI
HIPPOCRATIS
LIBRVM

De Humoribus Purgandis.

ET

In Libros Tres De Diæta Acutorum
LVDOVICI DVRETI, Segufiani,
Commentarij Interpretatione & Enar-
ratione infignes;

A PETRO GIRARDETO, *Facultatis
Medice Parisiensis Doctore, emendati, in or-
dinem distributi, ac primum in lucem prolati.*

Adiecta est sub finem accurata Constitutionis
primæ Libri 2. Epidemion eiusdem
Authoris Interpretatio.

Cum rerum & verborum Indice copiosissimo.

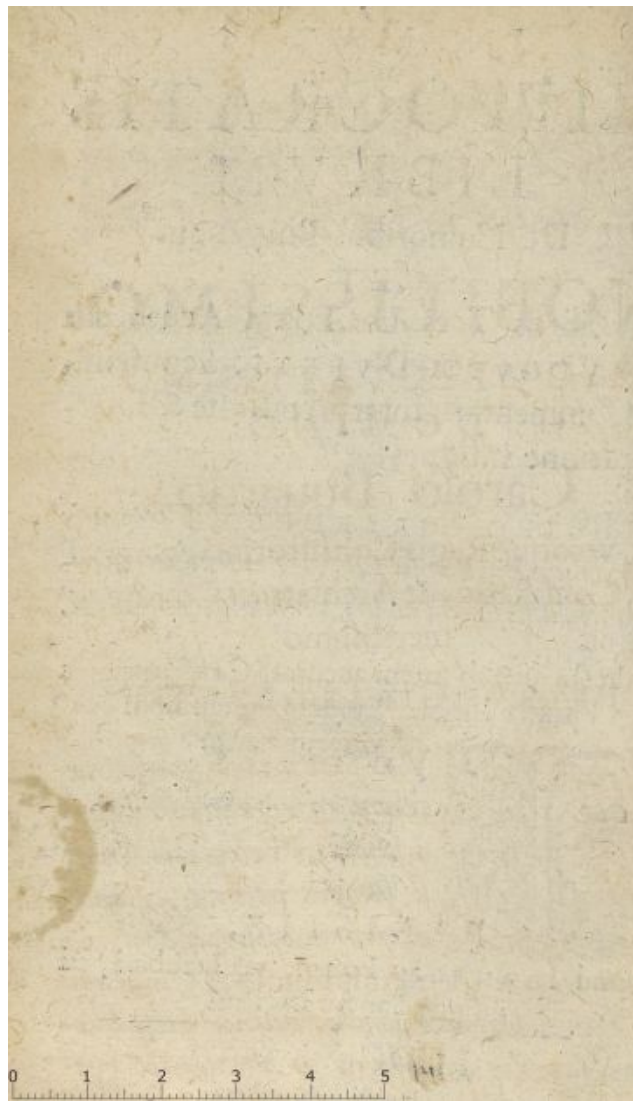

PARISIIS,

Apud IOANNEM IOST, viâ Iacobæâ, ad
insigne Sancti Spiritus.

M. DC. XXXI.

Cum Priuilegio Regis.

NOBILISSIMO,

AC SPECTATISSIMO

DOMINO

Carolo Buuardo,

In utroque Regis Consistorio Secretiori
Consiliario, & Archiatron Comiti
meritissimo

PETRVS GIRARDET S.D.P.

VDICIVM *Experientia*
canon & regula perhibetur
à summi Praeceptoris genio;
si summis ingenijs, studijs
acerrimis, optimaq; doctrinâ
comparatum (Vir Amplissime): Cuius ego
scientifici dogmatis pondere cautior factus at-
que sagacior, illustrem in obscuros Hippo-

84

EPISTOLA.

cratis libros De Humoribus Purgandis, atque De Acutorum morborum Dieta Clarissimi Lud. Dureti Enarrationem tuo iudicio consecrandam putavi, ut quod Medica εμπειρίας principium distinctiuum, seu Lydium lapidem, omnes celeberrimi nostri Ordinis demirentur atque suspiciant. Ac primum ingenij tui excellentiam omnibus dimensionibus absoluit Disciplina Medica artium præstantissima, atque humano generi omnium utilissima, quam indefesso labore, continuis lucubrationibus, Parisiensium ciuium commodo comparasti, & agrorum frequenti diuturnaque curatione ita firmasti, ut, dum in nostro Medicinæ sacratio Apollinea oracula magnâ omnium eruditione pronuntiares, euocatus fueris in egrotantium Liliorum subsidium; ubi toto morbi decursu impositam tibi prouinciam adeo prudenter feliciterq; exegisti; ut (veluti Philippus alter Medicus Alexandro Magno armis Darium strenuè aggressuro sed grauiter egrotanti, mærentibus iam phalangibus, exhibito pharmaco incolumitatem reparauit, qui exinde ho-

EPISTOLA.

stes numero insolescentes directâ acie prostra-
uerit) Regem nostrum Inuictissimum, dum cer-
uicibus hæresews hydræ obruncandis ense
mente deuoueret, insidiosâ febre, quæ, victo-
riarum suarum velut inuida, diuinos conatus
remorabatur, per Dei gratiam tu, ex primis
assidentium Medicorum, liberaueris; unde
emergens aduocatos in suppetias Rebellium,
temerario ingratoq; fœdere consilio, Britan-
nos terrâ mariq; debellauit; posteaq; indoctos
ingra ferre sua Rupellanos pertinaci obsidione
profligauit. Verùm ingenij tui excellentiam eo
maximè nomine omnibus admirandam præ-
buit Rex iudicio acerrimus; cùm te in Prima-
rium suæ Majestatis Medicum praelegerit,
cuius exercitatisimæ industriæ humorum om-
nium motus, victus rationem, suum viuendi
institutum, affectus denique omnes regendos
commiteret. Tot ergo momentis iudicium tuum
verus experientiæ canon mihi occurrit, cuius
examine offerrem Illustris Dureti Enarratio-
nem, quam, ex propriis obseruationibus, ad
Hippocratis libellum de Humoribus, ac libros

EPISTOLA.

de Tecmarfi apposuit. Et quemadmodum ad
vnius supremi Principis efformatos mores vi-
ctusq; leges subditorum omnium viuendi insti-
tutum componi debet; Ita æquum videbatur
humorum tutò purgandorum, atque commu-
nis ciuium victus viuendiq; præcepta illi iudi-
cio subijcienda esse, cui ipsimet humores atque
appetitus omnes Regij obtemperare confidunt.
Quæ quidem si, meâ operâ, velut futurum
meâ in te obseruantia monumentum, tuis auspi-
ciis in lucem prodire sinas; efficies vt illa, ma-
gno ægrotantium commodo, tutissima morbo-
rum alexiteria dici & esse mereantur. Vale.

PETRVS GIRARDET,
DOCTOR MEDICVS PARISIENSIS,
Humanissimo Lectori S.

ECCE, quæ obscura in Magni Achillis medici armamentario videbantur arma, suo splendori restituit Illustris Ludouicus Duretus (Beneuole lector) quibus si faciles præbueris armos, te instruet, vt destruas velut alter Hercules infensa humano generi monstra. Ecce, inquam, de tribus instrumentis, quibus pertinaciores affectus Ars Medica nouit propulsare, Duo porrigit noster Interpres, *Φαρμακεία & Διαίτα*, duobus commentariis; quorum priorem apposuit in libellū Magni Hippocratis de Humoribus Purgandis; Alterum in tres eiusdem libros de Victus Ratione in morbis Acutis, quia hæ duæ notiones ad præcipua Medici officia ita conducunt, vt nullam ferè vel mitioris morbi præcautionem & curationem sinant esse sui exper-

ã iij

L E C T O R I .

tem. Nam vt nihil in promptu magis quàm artificialem succorum degenerum vomitu aut deiectione vacuationem moliri; Sic nullus in medendo feracior locus, neque vtilior quàm de Diata: Cùm ipsa per se sapè sufficiat ad morborum, robore naturæ superandorum, curationem; inconsideratè verò aut minùs accuratè præscripta affectus alioqui sanabiles reddat *αδίτους*. Cuius rei dignitate motus Venerandus Senex, statim à limine tractatus *πρὸς Διαίτης ὀφείων*, veteres medendi magistros reprehendit; quòd nihil de hac Scientia præcepissent, quæ erat ad Therap^{eam} nedum vtilis, imò absolute necessaria. Harum Medicinæ partium præstantiam altiùs contemplatus Clarissimus Lud. Duretus; in his ab vno Hippocrate (cuius doctrinam magnoperè veneratus) Philiatrics censuit esse instruendos. Verùm quia sententiarum ipsius breuitas, atque rei ipsius multis obstructæ difficultatibus grauitas ex ipso; vt sciebat, vestibulo nō paucos ab illiuslectione dehortari potuisset, librorum commemoratorum in Latinum sermonem conuersione, ac eorundem interpretatione faciliorem suis auditoribus posterisque studiosis aditum comparauit; quæ quàm cum mente Hippocratis consentire debeat, & quantam lucis rerum obscuritati sit allatura, admirabile illud eius Paraphrastæ in

L E C R O R I.

Coacas Prognosis editum opus videtur tibi factis indicare. Quod spectat igitur ad primum tractatum, qui est de De Humoribus Purgandis; in eo versatur, ut accuratè dignoscamus quinam humores purgationis materiam & occasionem exhibeant, seu purgandi indicationem præbeant seruatis omnibus cautionibus, quæ multipliciter occurrunt. Cuius libelli quatuor partes meritò constituuntur; quarum prima est, De humorum purgandorum differentia, seu qualitate eorum quæ expurganda aut non purganda sunt: Item de purgandi modo qui reuellendo, deriuando, coëffundendo, & simpliciter vacuando perficitur: Tum de occasione, hoc est, quid faciendum, quid inhibendum, aut excipiendum: Ac postremò de quantitate ipsius purgationis. Quam partem, quia maiorem operam desiderare visa est, ut quæ selectiores Artis purgandi præceptiones eminenter in se reponderet, Interpretes curiosius est amplexus; & ad eam excolendam, paraphrastæ in modum exspatiando, acriori ingenio exquisitissimas istius negotij cautiones delectusque venatus est, quas Philiatris exponeret; ut omnis culpæ errorisve occasio in discernenda catharsi circumspicientibus præriperetur. Secunda pars occupatur in signis imminentium, præsentium morborum, quæ desumit ab odoribus

L E C T O R I .

partium aut totius corporis, excrementorumque è variis ductibus exeuntium conditione; item ex infomniis, vario statu, sensuum functionibus læsis aut illæsis. Tertia de morbis, eorumque causis, agit, quos quadruplici differentiâ comprehendit: Alij enim sunt Congeniti, à temperamento, vel habitu cuiusque naturæ deducti: Alij Endemij seu vernaculi: Alij Sporadici seu dispersi: Alij Epidemij seu vulgares. Quarta pars, seu veriùs conclusio totius, ostendit colores (ex quibus humoris redundantis significatio depromi debet) non esse similes omnibus anni temporibus aut constitutionibus, vt neque ætatibus: Tandem hæmorrhoidum atque quorundam abscessuum comoda & incommoda subiungit. Tractatus alter, genuinus (vt & prior) Hippocratis fœtus, quæm vulgò cognominant De Acutorum, essentialium scilicet aut symptomaticorû, morborum Diæta, quæ per cibos maiori ex parte naturæ consociales & medicamentofos suscipitur, in tres libros distribuitur, qui de Tecmarfi videntur potiùs inscribendi, quàm de Vitæ ratione (de qua sola hic non agit) aut de Ptissana, quam hic familiaris tantum exempli gratiâ (vt solet) præmittit: Cùm præclara exponant τῆς Τεκμαρσίου Διαίτηματα, seu rationem cuiusque conuenienter medendi habitâ ratione vni-

L E C T O R I .

nerfalis & peculiaris cuiusque naturæ, quod in contextus & interpretationis cursu latius patebit. Quæ vna Tecmarfis Medicum Dogmaticum, Sectamque Hippocratis & Galeni Methodicis & Empiricis reddit excellentiorem, in suis operibus prudentiorem, cuiumque vitam tutiore loco constitutam. Ad harum commentationum calcem subiunximus ex eodem Lud. Dureto Interpretationem constitutionis primæ lib. 2. epidemion, quam luce non indignam iudicabis. Veruntamen (Humanissime Lector) si quid luminis commodique ex hoc studiosissimi Interpretis labore sanitas publica perceperit, cum nullus argento color sit auaris abdito terris, æqualem illius gratiam sibi vendicare videtur Clarissima (dum vixit) nostri ordinis lux Ioannes Duretus, qui, cum Patrem virum alioqui existimatione colendissimum suæ gloriæ hominumque expectationi quodammodo deesse animaduertisset, illius in Coacas prænotiones Hippocratis indefinente utilitate fecundissimum opus perfecit, ac luci dedit. Ac tandem, vbi à remotis nationibus parentis sui commentationes in libros De humoribus & de Diæta acutorum manu auditorum scriptas recuperavit; ille commoditatis publicæ semper avidus easdem, duobus exemplaribus annis 1565. & 1566. dictatis, mihi com-

LECTORI.

misit, ut curarem illas typis mandari: Quorum exemplaria (quia *δύτιστα φερτίστε* *λαμπιὺς σοφώτεροι*) inter sese composui; ac ex illis quidquid synonymum & rei intelligentiæ congruum occurrit fideli diligentia primùm adaptavi: Deinde ipsum libri de Humoribus contextum, Galeno muniente viam, in sententiarum vel periodorum ordinem sciunxi, reddidit cuique sententiæ suâ interpretatione & enarratione; atq; ad promptiores lectorum usus cuique tractatui suum indicem postposui: Tum demum ut tanti viri optimè de hominum salute meriti studio imperiòque satisfacerem, tuis oculis eas obijcere conatus sum, non eâ puritate nec ijs ornamentis enitentes, quibus (si factum fuisset) illustrasset illustris ipse Ioannes Duretus omni scientiarum lumine ac singulari humanitate ornatissimus, cuius beneficiorum in me magnitudo aliquam ex me grati animi solidæque laudis memoriam meritò postularet, nisi virtutum illius ex ipsismet unguiculis incrementa ab officio deterrerent: Non degrunt (ut spes est) in Gallia Achilleæ Lyræ quæ lauro redimitæ virtutū fastigia carpere audeant, & præclara eius facinora heroûm pulcherrimis factis componendo anteponant. Sed pensi mei potiorem absoluisse partem non priùs videbor, quàm huiusce Lud. Dureti lucubratiunculæ

LECTORI.

editionem tibi acceptam effecero; quod cum sperare non liceat, quia dignis res ipsa ornamentis destituitur, illam singulari tuâ, si lubet, humanitate collustrabis: Sic efficies, ut statim atque completam Aphorismorum (quæ septima sectione manca est) eiusdem authoris interpretationem obtinuerimus, eandem in tuos usus euulgandam propensius amplectamur. Vale.

PRIVILEGE DV ROY.

LOVIS PAR LA GRACE DE DIEV, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE, A nos amez & feaux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Preuost de Paris, Seneschaux, Baillifs ou leurs Lieutenans, & tous nos autres Iusticiers & Officiers qu'il appartiendra, Salut. Nostre cher & bien amé M. PIERRE GIRARDET, Docteur Regent en Medecine de la Faculté de Paris, nous a fait remonstrer que defunct M. Iean Duret viuant nostre Conseiller & Medecin ordinaire, par son testament & ordonnance de derniere volonté luy auroit laissé la charge de faire imprimer toutes les œuures & commentaires de feu M. Louis Duret viuant, aussi Conseiller & Medecin ordinaire des Roys nos predecesseurs, & Pere dudit Iean Duret, qui seroient encores à imprimer: A quoy iceluy exposant ayant trauaillé, & desia reueu & reduit en bon ordre trois differens Traictez, sçauoir

L'un intitulé, Ἱπποκράτους πρὸς γουῖον, seu Hippocratis Magni de Humoribus Purgandis liber, Interprete & Enarratore Ludouico Dureto, Segusiano. L'autre, Hippocratis libri tres de Victus ratione in morbis acutis, Interprete Ludouico Dureto, Segusiano. Et le troisieme, Hippocratis Cui Aphorismorum Sectiones sex, Lud. Dureto Interprete & Paraphraste: Lesquels ledit exposant desireroit mettre en lumiere pour le bien & soulagement du public, & iceux faire imprimer. Mais il craint qu'apres vn long travail & beaucoup de frais employez pour l'impression, quelques autres le voulussent entreprendre, s'il ne luy estoit pourueu de nos Lettres de permission & priuilege necessaires. A CES CAUSES desirant bien & fauorablement traicter ledit exposant, luy auons permis & octroyé, permettons & octroyons par ces presentes faire imprimer lesdits Traictez cy dessus par tels Libraires que bon luy semblera, coniointement ou separément, & en tel volume & caractere qu'il aduiera bon estre, & faire exposer & mettre en vente & distribuer durant le temps de six ans, à commencer du iour que chacun d'eux separément sera acheué d'imprimer, & ce par tous les lieux & endroits de nostre Royaume, pays, terres & seigneuries de nostre obeyssance: Faisant defenses à tous Libraires, Imprimeurs, & autres personnes de quelque qualite & cōdition qu'ils soient, d'imprimer ou faire imprimer, ny mettre en vente lesdits Traictez pendant ledit temps, sans le consentement & permission dudit Girardet ou de ceux ayāt charge & pouuoir de luy, sur peine de cōfiscation des exéplaires, & de dix mil liures tournois d'amēde, A la charge d'en deliurer deux exéplaires en nostre Bibliotheque auant de les exposer en vente. Si vous mandons, & à chacun de vous enioignons que du cōtenu en cesdites presen-

tes vous faciez, & souffriez, & laissez iouyr ledit expo-
fant & ceux ayant charge de luy plainemét & paisible-
ment; & à ce faire souffrir & obeyr tous ceux qu'il ap-
partiendra. Et en mettant au cōmencement ou à la fin
de l'impression desdits Traictez copie desd. presentes,
Voulós qu'elles soient tenuës pour deuëmét signifiées,
& qu'à la collation d'icelles foy soit adioustée cōme au
propre original, Car tel est nostre plaisir. Dōné à Paris
le 4. iour de Feurier, l'an de grace 1630. & de nostre
regne le vingtiesme.

Par le Roy en son Conseil,

LE COQ

Ledit sieur Girardet a cedé & transporté, cede &
transporte à Iean Iost Marchand Libraire en l'Vniuer-
sité de Paris, le droict qui luy est acquis pour iouyr
plainement des Traictez contenus en ce Volume, du-
rant le temps porté dans le Priuilege.

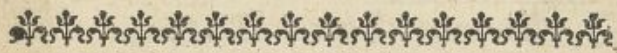
APPROBATIO.

Quoniam Facultatis Medica Parisiensis decreto sanc-
tum, atque Senatusconsulto stabilitum est, ne quis Pari-
sis opus ad Artem Medicam pertinens typis committat sine
Medicorum eiusdem Facultatis examine & consensu: Ea de
causa M. Petrus Girardet, Collega noster Medicus doctissi-
mus, proposuit nobis tres Tractatus Magni Hippocratis; Pri-
mum mei $\chi\mu\omega\nu$, seu De Humoribus purgandis: Alterum De vi-
etus Ratione in morbis Acutis, tribus libris cōprehensum: Ter-
tium, in Aphorismorum Hippocratis Sectiones sex priores cōmen-
tariū, horum omnium interprete & enarratore Lud. Dureto,
Segusiano. Quorum librorum Interpretationes ac Enarra-

tionis Ioannes Duretus, Ludouici filius, Collega itē noster Con-
siliarius & Medicus Regius, manus scriptas recuperauit, atque
(ut nobis innotuit) instituto testamento dicto Girardeto curam
imposuit easdem typis mandandi unā cum cōmentariis. Quæ
commentationes quia non solum certissima humorum tuto pur-
gandorum, atque acutorū morborum Diætæ præcepta ex sum-
mi Hippocratis aliorūve Dogmaticorum theorematibus hausta
comprehendunt; verū etiam cognoscendi, prædicendi, atque
curandi artem, ipsāq; genuinam Hippocratis mentem, unde
Philiatrōn ingenia certō erudiātur, exponūt; propterea euulga-
tionis iure donandas existimauimus. Datum Parisiis anno mil-
lesimo sexcentesimo trigésimo, die Ianuarij vigésimā sextā.

PETRVS PIIART, Antiquior Magister.
PETRVS SEGVN, Primarius Regina Galliarum
Medicus, & in medicina Professor Regius.
IACOBVS COVSINOT, Doctor Parisiensis.
IOANNES PIETRE, Decanus Facultatis.
RENATVS MOREAV, Doctor Parisiensis.

IN LVDOVICVM DVRETVM, magni
HIPPOCRATIS libros commen-
tariis illustrantem.

Scilicet HIPPOCRATES iterum, DVRETE, renixit,
Aut totus nobis factus es HIPPOCRATES?
Factus es HIPPOCRATES, animat tuus ossa peremptū
Spiritus, huic vitæ restituisque SENEM.
Fallor; nāmq; palinogenesis si vera, remigrat
In TE mutatis sortibus HIPPOCRATES.

GVIDO PATINVS, Bellouacus,
Doctor Medicus Parisiensis.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ
Π Ε Ρ Ι Χ Υ Μ Ω Ν .

HIPPOCRATIS
MAGNI
DE HUMORIBVS
PVRGANDIS.

INTERPRETE ET
*Enarratore Ludouico Dureto,
Segusiano.*

DE HUMORIBVS. Id est, de
purgatione humorum naturali,
aut symptomatica, & quæ ad
imitationem naturæ sit artifi-
cio Medici comparata. Quo-
niam operæpretium est, ad bo-
nam valetudinem aut conqui-
rendam aut conseruandam, humores qui in vitio
sunt conuenienter purgare; ac nullus feracior in

A

2 Hippocratis Magni

Obiecti libri
de humoribus

Medicina locus est quàm de purgando: Caput enim in hac negotij procuratione primum est intelligere qui sunt eiusmodi, vt purgationis materiam & occasionem exhibeant.

Nam cum in medendo ad sanationem omnia tanquam ad finem referantur, vt illa prima sint Medico exploranda, quemadmodum & quibus auxiliis ad eum finem perueniat; tum verò illud est maximè considerandum vt saluis & integris ægri rebus curatio instituat.

Vt igitur humores degeneres vacuare oportet; sic eos, qui è natura sunt, mouere aut etiam nouare est nefas. Ac periclitatur æquè is cui sano, aut febre defuncto catharticum adhibetur, atque si eadem, cum opus est, Medicina non fiat.

Quamobrem ad bene purgandum ineunda est Medico humorum degenerum ab ijs qui sunt è natura distinctio: Eius autem ineundæ ratio hæc est.

Principio contemplari oportet habitum, actiones, & excrementa, an bene valentium similia sint, an dissimilia, sed eius præsertim cuius valetudo curatur.

i. Το χρώμα τῶν χυμῶν, ὅπου μὴ ἀμπωτὶς ὄσῃ, ὡσπερ αἰθέων.

Coloratio corporis humoribus, si non sine refluxu, similis efflorescit.

CORPORIS INQVAM COLORATIO, stabilis non fugax ex humorum suffusione naturali vel critica vel

symptomata, atque ita humores sunt naturæ potentes: At in habitu quidem potissimum color elucet, ex quo significatio fit humoris cuius dominatu corpus tenetur, si nulla refluxus ac suffusionis, ut ita dicam, fugacis nec peculiaris naturæ excusatio possit adferri. **SI NON SINT REFLUXUS** metaphoricum est à mari, quod affluit & refluit. Si non fiat intro reciprocatio motu critico aut symptomatice, aut à causis procatarteticis, frigore, metu, tristitia: ut enim ab hoste aut angue diffugimus visu exangues; ac veterandiâ, qui optima sunt indolis, erubescunt: Sic aliis animi perturbationibus, ac rerum earum, quæ admouentur, quæque sumuntur, potentiâ; quin etiam mutuâ partium ipsarum nobilium sympathiâ coloratio noua subinde induitur, quæ quia fugax est & cum refluxu, nullam purgandi materiam neque occasionem subministrat. Nec verò ex colore icterico, si naturalis fuerit, purgationis momenta quaerenda sunt, atque ita de aliis.

Sed ea demum coloratio per necessarium vacationis usum ostendit, quæ & contra naturam eius est in quo apparet, estque refluxus expertus, habetque perennem ac stabilem in naturalis œconomiae vitio causam. Est enim cõsentaneum, ut quale est alimentum naturæ potens, talis & color eluceat.

Verum enim uero humorum refluxus expertus non una ratio est, nec vnus idemque modus; aut enim toto corpore suffusi apparent, aut parte aliqua, eaque suffusio vel naturalis est, vel critica, vel symptomatice.

Nam critica est illa bilis suffusio, quæ & die critico fit, nec ante septimum morbi diem editis pe-

4 *Hippocratis Magni,*

passi signis, ac sine vlllo hypochondriorum tumore, quam & deiectiones & vrinae laudabiles comitantur.

Eodem modo suffusa rubore facies hæmorrhagiæ signum est, si iure & loco appareat; contra delirij, conuulsionis, aut etiam peripneumoniæ.

Symptomata porro est bilis suffusio, icterumque facit calamitosum, quæ motu fit morbi aut vitio partis, vt hepatis & lienis, cum scilicet alterutrum obduruit hypochondrium: Veneno etiam symptomatica est potione vel morsu immisso.

HVMORIBVS SIMILIS EFFLORESCIT, idque sit perpetuum modo quo supradictum est (nimirum vt sunt humores refluxus expertes, ita colores varietate distincti apparent) nec more maris fiat fluxus & refluxus vicissitudo, vt modò rubore suffundatur facies, modò pallore; sic lingua pallida biliosi humoris, rubra sanguinei, nigra melancholici, alba pituitosi, arida fuliginosi ardoris signa edit.

Quid verò? nōne huc spectant quæ in vrinis, deiectionibus, expectoratis, vlcibus, atque pustulis colore aspectabilia sunt? Ac omnium quidem illud commune est, humorem scilicet ijs coloribus, quos modò dixi, naturæ potentem esse, nec contra naturam humoris. Quæ cum ita sint, firmissimum hoc posse adferri videtur, cur ex colore humorum refluxus expertium distinctio sit aucupanda, quòd fere talis coloratio naturalis œconomia soboles quædam existat.

Ἀκτεῖα ἢ ῥέπει διὰ τῆς συμφερόν- 11.
των χρείων, πλεὺ ὦν ὅ πε-
πασμοὶ ἐκ τῆς χροῶν.

*Ducendi verò sunt omnes quà viam af-
fectant, & per loca lege natura com-
moda, nisi quorum mitigationes
sunt in tempore.*

DUCENDI VERÒ SVNT HVMORES, degeneres sci-
licet quorum suffusio, fontis ipsius vnde manant
perennitate, symptomatica est, non critica, neque
fugax, neque naturæ propria; vbi cumque in vitio
sunt, excludi debent è corporibus nostris vacuan-
do, reuellendo, deriuando, coeffundendo artifi-
cio Medici ad imitationem naturæ comparato;
quod & cunctando putrescant, & in suæ putredi-
nis contagionem partium naturam trahant, om-
nèmque humani corporis œconomiam labefa-
ctent, ac symptomatum grauissimorum ab inflam-
matione, venenata qualitate, & translatione mor-
bifica metum adferant.

Ergo, cum adhibita fuerit ea distinctio quæ
adhiberi debet ex morbo & ægro, in eam curam
incumbere debet Medicus vt artificiosa molitio-
ne talem purgationem instituat, qualem naturæ
beneficio bonis ægri rebus fieri animaduertit.

QVA VIAM AFFECTANT. Hæc enim prima lex in
purgatione sancitur, vt quò natura & humor viam

affectant, eò conuenienter (hoc est) per loca lege naturæ commoda, nec ex euentu incommoda moueantur: non enim eadem in omnibus naturæ & humoris inclinationes fiunt. Estque omnino triplex inclinatio vnde purgandi via initur, vna quidem naturæ, altera humoris, tertia partis obsessæ. Nam iuuenes hæmorrhagiâ, febribus ardentibus vt plurimum defunguntur; senes verò dysenteriâ: sic ætate bili morem gerimus sursum mouendo, hyeme contra deorsum pituita.

Et quorum morborum curatio in purgatione consistit, si illi diaphragmate superiorem locum teneant, vomitione; contra si inferiorem, deiectione curandi sunt. Ac ne omnia, quæ sunt pene innumerabilia confectet, comprehendam breui.

ET PER LOCA LEGE NATURÆ COMMODA. At verò purgationis modus ex impulsu naturæ motu ipsius humoris, & meatuum conditione à Medico artificiosè captandus est: sed tamen ea naturæ, humoris, & partium inclinatio non tantum ad imitationem considerari debet; sed adhibenda est etiam illa cautio, quam conuenienter & integris ægri rebus.

Ac talem cautionem illud apertissimè planissimèque declarat, quod modò annotaui, per commoda loca, quod est eiusmodi ac si quis dicat, Non solum quò natura, & humor viam cortipiunt, eò molienda purgatio est; nec inde solum purgationis momenta captanda sunt, sed quàm commodè id fieri possit considerandum.

Existunt autem commoda & incommoda loca tum lege naturæ, tum ex euentu: lege naturæ

conuenienter sanguis per uterum expurgatur; cerebrum per nares, palatum & aures; hepatis caua per aluum, gibba per urinas, & quæ sunt eiusmodi, quorum scilicet opera expurgandis partibus dicata est, atque quodammodo consecrata.

Ex euentu loca sunt incommoda, quæ fuerant lege naturæ commoda, ut polypo nares oblectæ expurgando cerebro sunt incommodæ, alioqui naturâ commodæ; eodémque modo de intestinis, vesica, renibus, abdomine, thorace, necnon de faucibus iudicandum.

Sic tabidos numquam adduci debemus ut vomitione purgandos putemus; ischiadicos, & nephriticos deiectione, quamuis eò naturæ & humoris inclinatio fiat. Et qui non vomunt ex facili, deiectione sunt vacuandi, modò ætas non obsit.

Denique rerum earum indicationes ita sunt estimandæ, ut cui plus tribuendum sit, à Medico non ignoretur.

NISI QUORVM MITIFICATIONES FIUNT. Ac si diceret, humorum expurgandorum occasio purgationis ipsius necessitati commoditate antecellit: ut enim humorum peccati expertium vis effera siue organus purgandi celeritatem, vel incunte morbo requirit; ita qui sunt peccati capaces effici debent naturâ & arte participes, nec antè ciendi quàm mitificati fuerint, quia cum id frustra fieret, quod neque medicamento trahenti, nec expellenti naturæ crudus humor cedat, tum verò medicamento vis ipsi naturæ calamitosa esset debilitando scilicet, eamque per febrem aluinâque symptomata damnis augendo.

Et verò consentaneum est, ut quorum morbo-

8 Hippocratis Magni,

rum symptomata sunt partis oblesse, humorisque morbifici tantum propria nec translatitia, non prius natura se illis expediat, quam ipsum humorem sua virtute superarit. Atque id locum habet in iis humoribus, qui sine orgasmo à motu, putredine, & collectione, febrium continuarum & intermittentium consequutionem adferunt, & qui cum integritate aliqua tumores contra naturam in visceribus totòque corporis habitu excitare dicuntur. **IN TEMPORE**, id est, alteratione, nam illa concoctio partium solidarum, hoc est naturæ ipsius virtute, perficitur, ad eamque consequendam natura ipsa sui diligens & conseruatix mutatione vititur, quæ quia motu fit, & cum motu coniunctum est tempus, ut erit partium solidarum integritas, caloris vitalis facultas, materiæque ipsius conditio; ita pepasmi celeritas aut tarditas expectabitur. Nam febrium quartanarum diuturnitas in pepasmi difficultate consistit, difficultas pepasmi in materiæ contumacia: Ac raucitates in senibus non faciliè mitificantur, & quæ sunt eiusmodi.

Porro autem quemadmodum neque abscessus neque excretio in bonis ducuntur, si antea pepasmi significationem non dederint: Ita purgatio perperam præscribi solet à Medico, cum naturæ virtus, & meatuum libertas, & materiæ præparatio desideratur. Nam cum corpora purgare consilium est, debent effici permeabilia, atque locum habet tum maximè cum impuritate corporis, siue ea plenioris diætæ sit soboles, siue ea ab imperfecta crisi supersit, recidiua est in metu; ipsumque adeo corpus quò magis nutritur, eò

de Humoribus purgandis. 9

gravioribus damnis augetur, proptereaque conuenit ad calamitosam vim morbi recidiui arcendam & propulsandam, tum vt corpus ipsum iam diu multumque suo defraudatum genio, locum habeat reficiendi sui; Conuenit, inquam, cacochymia omnis tum superstitis tum succrescentis vacationem & exclusionem purgando moliri.

Ex quibus efficitur omnem consilij capiendi deliberationem in his versari cum de purgando agitur: Primum quid sit purgandum; Deinde an id effici possit, quod primo loco videbatur faciundum; Postremo quemadmodum, & quibus auxiliis id effici posse videatur. Primum purgandi necessitatem indicat cacochymia primigenia, superstes, atque succrescens. Facultatem & occasionem suppeditat species ipsa morbi inchoata, vel affecta, materia atque subiectum, cum scilicet materiae preparatione, meatuum libertate, excitata naturae vi omnino permeabile est corpus. Efficienti modum & rationem praescribit triplex illa iam commemorata inclinatio naturae, humoris, & morbi.

Οἱ πεπασμοὶ ἔξω, ἢ εἰσω ῥέπου- III.
σιν, ἢ ἄλλη ὄπη δέῃ.

*Mitificationes autem seu maturationes
inclinationem habent aut foras, aut
intro, aut aliò quò oportet.*

MITIFICATIONES AVTEM. Hoc est co-
 ctiones, humorum à naturali statu alteratorum ad
 temperiem reductio, quæ partium solidarum vir-
 tute fit, calorisque vitalis facultate suscipitur.
 Aui sui doctrinam non ignoravit Aristoteles 4.
 lib. Meteor. è cuius verbis hoc intelligimus, atque
 tunc peplos nomen genericum est: cum autem
 speciale est, est *ἡ εἰσώτης*, cuiusque terminus est in
 substantiam conuersio: hic speciale est *πρασμός*,
 & est eorum, quæ alterantur vt foras exterminen-
 tur, nempe *ἡ ἀμόρτω*, quamquam fructus suo
 pepasmo gaudeant. Ergò cum pepasmi ad salutem
 præclarè appareant, tum verò admirabile est
 quantum præsidij ad eam obtinendam quantùm-
 que opis adferant. Sanè in pepasmo haud fere est
 quòd quisquam Medici adiumentum requirat,
 cum ipsa natura sufficiat, eademque duce optima
 sanationis cursus confici possit: Vt enim conco-
 ctione natura sui domiciliij est conseruatric; ita
 pepasmo omnes contra naturam affectiones de-
 pellit, cum aut diætæ vitio, aut loci insalubritate,
 aut etiam cæli morbo afficitur; omnino autem
 à pepasmo natura triplicem viam inuenit, quâ de-
 ducitur ad conseruationem sui morbúmque de-
 pellit.

INCLINATIONEM HABENT AVT FORAS,
 AVT INTRO, AVT ALIÒ QVÒ OPORTET,
 foras quidem vt sudore, ictero critico, exanthe-
 matis quoque ipsis; intro verò deiectionibus, vri-
 nis, hæmorrhagiâ: AVT ALIÒ, cum sci-
 licet ab vna parte in aliam deponit, vt in abscessu
 critico quando pars quæ excipit, totius materiæ
 morbificæ capax, illaque secretio fit è directo &

procul à parte affecta, denique si ille abscessus ipsi morbo non est impar, nec naturæ potens. Atque ut natura per se ipsa morbo defuncta purgationem respuit, vel si tuberculis & exanthematis sit oblitum corpus; ita si quid reliquiarum superfit, aut si non ea naturæ sit vis atque potentia quæ se affecto iam morbo expediat; tum sanè ineunda erit bene purgandi ratio, naturæque, ut ita dicam, vicem explendi præstandique ex cognitione locorum, quò ipsa natura cursum inflectit.

Ergò humores pepasmi capaces primùm reddendi sunt arte participes, deinde verò ciendi quò & quà quisque natura duce viam affectat, etsi iam crisi inchoatà superstitis materiæ signa edantur; quicquid supererit eò ducendum quò se natura iam conuertisse visà est.

Ευλαβείη.

IIII.

Cautio.

CAUTIO, consideratio, cauta vitatio, delectus, circumspectio in rebus agendis; Etenim cum ita comparata sit omnis medendi, imprimisque vacuandi ratio, ut minimis æquè momenti in commoda ægri peccetur, etiam si necessaria in promptu sunt causæ purgationis; tamen illud videndum est maximè quàm conuenienter id effici possit, quò primo loco duxeras faciendum. Quò enim maior ex vacuatione fructus percipitur, si consideratè adhibita fuerit; eò maiora per illam detrimenta importantur, si talis non sit, qualis & iure & loco præscribi & adhiberi solet.

Necessitatem sanè arguunt, quæ paulò antè sunt explicata, ut iure & loco fieri posse quis putet, si vacuetur cùm opus est maximè; necnon periculi metus adfertur, si prætermisâ fuerit illa medendi ratio. Sed tamen vacuandi sunt hi delectus, hæ cautiones quæ ex variarum indicationum, similitumque ac dissimilium signorum, causarum & corporum distinctione comparantur, ut prægnantes purgare religio est ante tertium aut quartum gestationis mensem & post septimum.

V. *Απειρία, δυσπειρία.*

Inexperta medicatio, difficultas experiendi.

INEXPERTA MEDICATIO. Primum quidem inexperta medicatio difficultatem parit maximam, cùm scilicet nihil sit neque apparet, quo duce ac veluti præeunte magistro viam inire possis. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarum notitia nec facillè quicquam rectè fieri, nec in futurum prælagiri potest. Est enim difficillimum ei conuenienter medicinam facere cuius natura communis & propria non sit antè perspecta & cognita: hic sanè iudicio singulari est opus, experientiâ quoque est opus: Chirurgi experientia est in sensu communi fundata quando perfracto brachio eam collocationem atque figuram ab ægro requirit, quæ sit doloris expertis: Idem iudicio utitur cùm ita collocat brachium, ut inter summam flexionem summam-

que extensionem, pronumque inter atque supinum media collocatio videatur: Atque illic ducem habet naturam; hinc artificium ex rei Anatomicae peritia comparatum, nec fere aberrat à scopo, cum aut naturam sequitur, aut iudicium adhibet ex partium aspectabilium distinctione: Alia est enim brachiorum, alia crurum, tibiæ, & pedum figura, & collocatio, nec eodem modo restitui debent quando perfracta sunt.

Sed in purgando non æquè certa est Medici experientia (quæ in effectuum modo, & consequutione versatur) atque illa Chirurghi, quam in sensu communi positam esse diximus, sed fallax potius & periculosa. Multa enim præclarè fieri & apparere videntur, ac falsè naturæ accepta feruntur, quæ sunt planè symptomatica & calamitosa: nec iudicium experientiæ canon & regula nisi summis ingenijs, acerrimis studijs, doctrinæque optimâ comparatur. Est enim iudicij magna vis planèque diuina, sed in quo difficultatis summa sunt omnia, præsertim cum similitudines ipsæ bonis & eruditis Medicis non rarè imponant.

Hic sanè cautio esse debet, ne boni rectique specie quis in ægri perniciem decipiatur & erret: Nulla enim Medici excusatio accipienda est, præsertim cum per imprudentiam iuuandi studio peccasse se dixerit. Id ne fiat, iudicium & experientiam summa religione adhibeat, quæ duo omnem percipiendi & distinguendi vim in se continent: Et cum iudicij, & experientiæ idem sit omnino scopus, ratio tamen diuersa est: Etenim, vt perfractio brachii experientiæ theorema illud est, *figura* siue collocatio doloris experis est

naturalis: hoc verò iudicij, *figura* inter extremam flexionem & extensionem, pronum & supinum media, est naturalis: Sic in ratione purgandi, cum scilicet de purgando agitur, hoc theorema sibi vendicat experientia. *si vacuatio* qualem moliri necesse est, fiat, bono fit & alleuatur is cui præscribitur, sin minus contrà: Iudicij autem vis lucet splendētque in distinctione signorum, causarum & corporum, ex eaque distinctione similibus ac dissimilibus, omnis cognoscendi, prædicendi, atque curandi ratio comparatur.

DIFFICULTAS EXPERIENDI. Ergò qui duce tantum experientia purgationem molitur, sæpe aberrat à scopo, nisi iudicium adhibeat: sed cum iudicio definita fuerit purgandi necessitas, materiaque ipsa purgabilis propalam explicata, ut iam dubitari non possit quin vacuandum sit; existit hoc loco quæstio difficillima, tum sanè difficultas experiendi in quæstione versatur; hæc in contrariarum indicationum concursu occurrit, cum scilicet in incerto est quid consilij capiendum sit, ubi pharmaciæ, chirurgiæ vel etiam diætæ ratio in quæstionem vocatur. Incertus est animi quid sit facturus, qui, utrum naturæ studendum sit potius quam pugnandum cum morbo, ignorat.

Ut enim concedam ptissanæ dotes facilè cuius esse perspectas, atque quodammodo pertractatas, quibus admirabile est, quantum cæteris alimentorum generibus antecellat, quod & sit meabilis & concoctu facilis & omnis alienæ qualitatis expers minimèque sitifera, ex quibus maximum pleuriticis adiumentum posse adferri videatur, alas

Unde difficultas experiendi oritur.

Ptissanæ dotes.

pulmonum explicando, materiam præparando, tussim leniendo, naturæque vim excitando ad expectorandum: Tamen permagni interest siccone an humido, ineunte an affecto iam morbo exhibeatur; tum autem continenterne an cum intermissione, semel aut bis die exhibenda esse videatur: Nam in doloris acerbitate cum summa difficultate spirandi, & expectorati vacuitate coniuncta, si quis ptissanam sorbeat, tam est in vitio quam si ipse sibi manus adferret, quod inde vel mente percussus, vel cum orthopnoea, vel cum stertore celerius opinione Medicorum sæpe intereat. Eoque fit ut iure optimo huiusmodi homines syderatos præsci existimarint, tum propter eam moriendi celeritatem, tum quod ijs mortuis membrana liuida plagæ assimilis conspiceretur: Atque huius rei causa in promptu est, quod scilicet repente suspiriosi lædantur: Etenim frequenti illo quem ducunt spiritu materia expectorabilis fit glutinosa, hinc respirationis interceptio.

Quod si ptissana tantis augeat damnis agros si iure & loco non vsurpetur; cuiusmodi cetera esse iudicandum est, quæ nec bonitate succi alibilis nec facultate medendi cum ptissana sunt conferenda.

Ac difficultas experiendi maxima est cum aut symptomata eiusdem causæ soboles aut quorum vis maior est magisque vrget aut quæ cum alijs coniuncta, variè suadendo efficiunt, ut paulo momento animus huc illuc distrahatur.

Ne longum faciam, & ne ab instituto discedam; Quæ maior difficultas purgandi in Medicina cer-

nitur, quàm si cum orgasmo bimestris grauiditas aut septimestris coniuncta sit? Prægnantes quidem purgandæ fatcor, si humor sit efferus & ipsæ quadrimestres dum septimestres fuerint; cæteras autem purgare religio sit. Vt enim tanta purgandi necessitas est in orgasmo, vt etiam celeritas ipsa quodammodo mora sit, ne calor febrilis augeatur, symptomatum acerbitate vires frangantur, ipsaque materia aded efferata ruat in partem aliquam nobilitate insignem, cuius officio vita carere non possit: Ita necessitatem illam, quæ summa est, maior experiendi difficultas remoratur, qualem grauiditas ipsa recens vel affecta sæpenumero affert, quotiescumque in eam cadit orgasmus.

Quæ causa est etiam cur morbi acuti non minùs ipsâ difficultate experiendi quàm magnitudine causæ ac symptomatum vehementiâ sint mulieribus grauidis calamitosi atque funesti. Nam si ea sit ratio fœtus & fœtæ, vt non magis liceat pugnare cum morbo quàm ipsi naturæ ad tempus imperare, nullus omnino restabit curationi locus. Quin etiam si grandiore iam fœtu austrina veniat hyems pluuiosa ac tepida, indeque ver siccum & aquilonium, mulieres ipsæ grauidæ, in summa purgandi necessitate, purgationem ipsam commoda fœtus non ferent, quod ex ea temporum defectioe ac tempestatum alienatione leui de causa abortiant: Eoque fit vt mulieres grauidæ morbis acutis implicitæ non minùs ipsâ difficultate curandi, quàm magnitudine & vi morborum laborent.

Quamobrem in hac tam perplexa tamque anticipata cura cogitandi, usurpanda videtur illa quæ
omnia

omnium quidem communis est regula, ut vnde *Curandi*
natura magis est opis indigens, hac illi ex parte *Regula com-*
potissimum succurratur, nihilque salutariter fieri *munis.*
posse quis putet, nisi quod ipsi naturæ conuenienter fiat, quamuis ipsa vis morbi suo iure aliquid pene dixerim extorquere videatur. Porro autem quemadmodum humorum, qui in vitio sunt, vacuatione sanitas comparatur, contrariæque symptomatum accessio fit; ita rerum consequutionem tanquam è specula præuidere oportet distinctione locorum, temporum, naturarum, morborum: Ex quibus intelligitur purgationem iure & loco à natura suscipi, aut à Medico artificiosè institui, vel contra symptomaticè aut inconsideratè fieri in qualitate, quantitate, vtendi modo, & occasione.

Solennè est sursum purgationem moliri quando ad cibi fastidium accedit stomachi morsus & oris amaror; sunt enim hæc alui bile natantis symptomata: Nec minùs eam purgationem sursum molendam suadet, si dominatu ætatis cælum incanduit corpusque purgandum est gracile, & ad vomendum habile benèque affectum. Sed tamen ita comparata est ratio illorum symptomatum vt quamuis impulsu naturæ, motu ipsius humoris, & meatuum conditione sursum bene fieri illa purgatio videatur; tamen ea molitio tantùm in febris vacuitate probanda sit.

Etenim si à febre veniunt illa symptomata, ineunte quidem sunt translationis symptomaticæ, effectà verò perturbationis criticæ propria, ac signa iamiam futuræ vomitionis criti-

cæ & salutaris ; in translatione symptomatica morbum sequi est nefas. In perturbatione critica quæ iudicantur salutariter, ea mouere non licet.

Jam verò vt catharticonum difficultatem, quam illa præ se ferunt, aperiamus: Quod nomen cathartici fuit in arte illustrius quàm Ellebori? Enimvero medicamenti nullius vis maior se extulisse dicitur ad sanationem melancholicorum, fanaticorum, ischiadicorum, arthriticorum, nephriticorum, fauciatorum, cum scilicet ex vulnere aut fractura corruptionis metus adfertur, proptereaque delirij, febris, & conuulsionis.

Sed huius rei difficultatem non mediocriter pertimescit, qui est medendi peritus: Est enim rigore & conuulsione formidabilis; nam cum in elleboro tanta purgandi sit virtus atque potentia, vt priusquam in tenuium intestinorum anfractus perueniat, humores degeneres toto corpore ad aluum pertractos vomitione excludat, cuiuscumque naturæ fuerit ille potens, eius profectò auxilia labefactabit, critque omnino rigore & conuulsione funestus.

Itaque pueris qui neruos habent naturâ infirmos, senibus item qui ab exhausto humoris natiui laborant, elleboro iure interdendum videtur, ob eum, quem dixi, conuulsionis metum: Soli restant iuuenes & homines constantis ætatis elleboro vacuandi, nec sine summo delectu. Atque hi sunt in promptu elleborisimi delectus, hæ cautiones, quas qui seruare in

animum non inducet, præstiterit sanè vt elleborismo in totum absteineat.

Primum iam constat, opinor, de hominum naturis, ab elleborismo excipiendam senectutem & pueritiam. Deinde qui malè ad vomendum affecti sunt & constituti: Tum autem qui febrili conflagent incendio, & qui aluminis symptomatis infestantur: In cæteris ita proderit elleborismo vti.

Principio, vt si duorum solemnium remediorum, elleborismi scilicet & phlebotomiae necessarius incidat vsus, à phlebotomia curationis principia ducantur. Hinc permeabile corpus reddatur vberiore victu & requie. Materiam reddet sequacem ductusque meabiles oxypororum vsus, inde dilato radicularum elleboro confixarum potionandum eà mensurâ quâ vires naturæ ad exclusionem humoris morbifici incitentur, non autem frangantur. Postremò vere & autumno potionandi sit tempus, non hyeme, nec æstate. Ergo sic proderit elleborismo vti, eoque delectu meabiles adferentur sanationis fructus eorum morborum, quorum calamitosâ vi naturæ præsidia collabuntur & concidunt.

Quæ cum ita sint, verè illud videor esse dicturus, nihil omnino inconsideratè esse faciendum in ratione purgandi, ac nihil de cathartico statuendum, nisi difficultatibus illis sublatis, quibus illa purgandis scientia est planè obstructa. Cæterùm, omnium rerum quæ sponte fiunt atque apparent, effectiois modus & consequutio experientia est, non peruagata ista periclitatio.

Atque illa tria, scilicet εὐλαβία, ἀπείρη, δυσπρησία, ad quaestionem an sit purgandum pertinent, quæ sequuntur ad modum purgandi. Purgandi verò modus in peculiari natura & affectione, deinde in humoris, qui in vitio est, conditione consistit.

VI. Μαδαρότης. ἢ μαδάεργος.

Pilorum defluuium.

PILORVM DEFLVVIUM, glabrities ex pilorum defluuiio, Quæ affectio tabidis propria maximam etiam præbet experiendi difficultatem, quia tabidorum natura & humor sursum vergunt: At ipsa tabes, aut ea naturæ ad tabem suscipiendam inclinatio nunquam nos ed finit adduci, vt purgationem sursum moliendam putemus. Existunt enim congeneres quidam hominum morbi, aut partium illis excipiendis bene affecta conditio, ex quibus tamen humorum degenerum significatio sit, tamen ab ipsius purgationis molitione nos auocant; cum scilicet viam inire consilium est, quam ipsa natura & humor affectant. Etenim tabidorum (quos ita vis morbi ferina exercuit, vt pilorum congenerum defluuiio sint deturpati) & natura & humor sursum aspirant, sunt enim graciles fere omnes & biliosi: Vt enim tabidi, quibus ferinum vlcus pulmonem depascit, vomitione damnis augmentur, ac sæpe celerius, quàm quis fortasse putet, intereant; quòd ad calamitosam

vim vlceris accedat funesta venarum hiantium profusio & hæmorrhagia : Sic etiam illi qui sunt in metu tabis, vomitione tabidi efficiuntur, quod & catharri vis effera in pulmones procumbat, & vasa pulmonum dehiscant; huiusmodi fere sunt qui scapulas habent alatas, aut qui sicca tussi cum raucitate coniuncta infestantur: Nam, quæ distillationes à capite tussiculosos & raucos efficiunt homines, si cum aliquantisper processerint vacationem non habeant, alteram sanè afferunt tabis differentiam: At hi non minùs in metu sunt tabis, quàm quibus alarum scapulæ instar prominent.

Eadem cautio esse debet nephriticis & ischiadicis, ut numquam si fieri possit ijs ope cathartici alius feratur, ne grauiorum symptomatum accessione in discrimen veniant ab humoris in partes malè affectas prolapsu, cui excipiendo cum ipsa partium laborantium infirmitas valde sic habilis, tum verò maximè cum ad eam excipiendi opportunitatem calcar humori additur, fitque, ut ita dicam, via vi, quæ facilis & expedita antè fuerat.

Σπλάγχνων κενότης, τοῖσι κάτω VII.
πλήρωσις, τοῖσιν ἄνω Ἰγφῆ.

*Viscerum vacuitas, repletio abdominis
& crassitudo, per superiora alimen-
tum.*

VISCERVM VACVITAS immutatione habitus, temperamenti, & actionis, cuiusmodi naturis purgationes laboriosæ sunt, ac præsertim quæ vomitione suscipiuntur: Ac si diceret, in viscerum vacuitate res eo sunt loco vt necessariò purgandum esse videatur. Etenim vacuitatis extraordinariæ sunt hæc fere symptomata, in aluo quidem morsus, quem cardiogmum vocant, oris amaror, & hypochondriorum suspensio; in genere venoso calor febrilis & vrinarum rubor, in habitu corporis extimarum partium frigus, oculi concaui, collapsa tempora, denique infirmitas ipsa & ad res gerendas ignauia. Sed illud verè positum est, nunquam in inedia laborandum; Quæ sententia vt in labore & exercitatione corporis locum habet, ne vires ab exhausto per inediam laborantes accedente labore omnium labefactentur; ita cum certis de causis inedia futura est, vel antecessit, nunquam purgandum, aut sanguis venâ incisâ mittendus. Atque vt homini sano cum inedia laborare est ægrè; sic agro in æstu morbi cum scilicet quam tenuissima diæta necesse est vri, Pharmaciam aut phlebotomiam adhibere est calamitosum. Et verò sic est naturæ alui talis conditio, vt si in eam vacuitas extraordinaria officijque vacatio fortè inciderit, substantiæ quidem ipsius siccitatem, habitui prolapsionem, facultati coctrici ignauiam delidiamque adferat. Ac siccitatis consequens est sitis, oris amaror, à bile cardiogmos, tenebriosa vertigo, iactatio nauseabunda vigilæ, rubens vrina, carniuum æstus & febris,

cum frigoris & caloris vicissitudine partium extimarum.

Alui collapsa incommoda sunt hæc, hypochondriorum suspensio, difficultas spirandi, & anxietudo: Ignauiam desidiaque ab officij vacatione conceptam sequitur molestia quædam grauissima ex mutatione repentina ab otio ad negotium, si quis ad ingenium redire velit.

Tanta est igitur symptomatum foetura & ilias à viscerum vacuitate, vt omnis collatur medicinae faciendæ occasio.

REPLETIO ABDOMINIS ET CRASSITUDO, hoc est vberima constitutio cum triplici æqualitatis laude coniuncta; siquidem cum duas purgandi vias natura munierit, quibus humores, qui toto corpore in vitio sunt æquabiliter possint excludi, vomitionem sursum, deiectionem deorsum; vtriusque profectò sic debet esse cautio.

Ac primùm id ratum esse debet quibus profuturum sit deijciendo purgari: Enimvero profuturum est melancholicis, pituitosis, ætate constanti & hyeme in doloribus diaphragmate inferioribus, quorum curatio in purgatione consistit, cuiusmodi sunt alui circa ymbilicum dolores, lumborum cruciatus ac genuum grauitas.

Sed in hac viarum purgationi diætarum electione, quam ipsa collocatio atque natura partium expurgandarum præscribit, idonea deijciendi opportunitas abdomine solido succique pleno, necnon in substantiæ, qualitatis, & quantitatis æquabilitate posito potissimum æstimatur.

Vt enim abdominis vberima illa constitutio præclare ad salutem apparet, quod inde viscerum bene moratorum benèque constitutorum argumenta petantur, ita ex animi sententia sanationem adiuuat, præclareque ad eam facit, quòd huius beneficio illa quæ fit deorsum purgatio Medicorum votis respondeat.

Contrà, si quæ inæqualitatis nota in distentione, contractione, duritate percipiatur, aut si abdominis muscoli contabuerint, ex illo rure ac retro sublapsa referri spes iustæ purgationis quæ deijciendo perficitur. Quamobrem non vltima erit eius quæ fit deorsum purgationis laus, quæ ex virtute & integritate comparatur.

PER SUPERIORA ALIMENTVM, ac si diceret, vomitionis (quæ sursum sit humoris vitiosi exclusio) quæ opportunitates sunt maxime ad bene medendum, illa profectò veniunt abdicandæ si alimentum desit, vel alimenti ratio desideretur. Est enim consentaneum vt vomat ex facili is cui vomitio imperatur, nisi conuulsionem experiri malit, quàm humoris morbifici vacationem. At ista facilitas humedatione acquiritur: nihil autem humificum quod nutritu careat. Quamobrem victu pleno & quiete opus est ad bene vomendum, idque cum alias, tum si elleborismo vtendum sit. Hac igitur præparatio adhibeatur iis quos sæui exercet dolores diaphragmate superiores, ac sola purgatione sanabiles. Hac lex vomendi iis etiam sancitur quibus ad melancholiam, insaniam, nephritidem, ischiadem, & calcis fracturam vomere multum prodest. Qui contrà vomitionem instituit, nõ minus

in commoda aegri peccat, quam si ipse damnus adferret.

Quæ cum ita sint, planè efficitur viarum, quas ad purgandum natura instituit, electionem non minus à præparatione quàm ab instituto naturæ proficisci.

Αναρρομή, κατάρρομή. VIII.

Sursum inclinatio. Deorsum inclinatio.

SVRSVM INCLINATIO. DEORSVM INCLINATIO. Vomitione quidem purgandi sunt fateor, quibus inclinatio sursum fit; quemadmodum & deiectione quibus deorsum, sed id non temerè faciendum. Triplex est autem omnis quæ sursum fit inclinatio, triplex item quæ fit deorsum; vna quidem humoris, altera verò naturæ, postrema ipsius morbi: Etenim biliosi humoris sursum fit inclinatio, melancholici verò deorsum. Iuuenum propria est vomitio, & hæmorrhagia: Senum verò & hominum constantis ætatis alui profluuium seu diarrhæa, dysenteria, & hæmorrhoides. Morbi acuti sursum, nisi in senibus: Diuturni verò deorsum crism recipiunt.

Sed tamen ea triplex naturæ, humoris, & morbi sursum deorsumve inclinatio, vt summo iure sic faciendum suadeat; tamen ipsum Medicum ad imitationem sui faciliè non adducet, si

deorsum ubertas abdominis, sursum humifica vis
alimenti & somni desideretur.

ΙΧ. Τὰ αὐτόματα ἀνω καὶ κάτω, ἃ
ὠφελείη καὶ βλάβη, συγγενές
εἶδος, χώρα, ἔθος, ἡλικία, ὥρη,
καταστάσις νεύου, ὑπερβολή,
ἐλλείψις, οἷσιν ὀκόσον λείπεται,
ἢ ὄ.

*Quæ sponte sursum deorsumve ferun-
tur, quæ prosunt aut obsunt: conge-
nita forma, regio, mos, ætas, tempo-
ris vicissitudinis ratio, morbi status,
nimietas, paucitas, siue quibus deest
aut abundat.*

QVÆ SPONTE SVRSVM DEORSVMVE
FERVNTVR, QVÆ PROSVNT AVT OBSVNT.
Quod superest, commemorabile illud est in cau-
tione prudentis atque periti Medici, vt obserua-
tione singulari eorum quæ sponte fiunt, quæque
apparent bene rectèque imitandi solertiam con-
sequatur. Nam cum prima sit ad veram laudem
medendi commendatio, vt quæ contra naturam
sunt accommodatè excludantur, aut in pristinum

statum, quoad eius conatus fieri poterit, tutò, citò & incundè reuocentur; nos quidem exclusionis modum naturâ dace tenebimus, quam si sequamur nunquam aberrabimus: Natura enim sui diligens & conseruatix morbos depellit pe-palmo & crisi: Eius autem conuenienter omnia molientis imitatore[m] se, obseruatorem & adiutorem fidelissimum præstare is debet, qui artis magister præstantissimus dici & esse velit. Sed ne decipiamur specie recti, contraque, & bene, & conuenienter cuique medendi occasionem arripiamus, iudicium & experientiam adhibere oportet. Ac sanè adhibendi ratio explicatur hoc proposito vacationis exemplo, ad cuius imitationem artificiosa omnis vacuandi molitio facillimè comparatur. Nam deiectione & vomitione purgantur humores, qui toto corpore vitium concepere, naturâ & arte. Eodémque modo colliquamenta, & alij humores sine delectu symptomaticè excluduntur. Ac nihil in promptu magis quàm artificiosam vacationem moliri vomitu aut deiectione quo iure quâque injuriâ. Sed vt naturalis bono fit ægri, sic artificiosa in bonis ducitur atque laudari solet, quâ exemplo naturæ, qualia purgari decet, purgantur & excluduntur.

Verumenimvero qualia purgari decet, ciusmodi esse intelligimus; primum quidem, ex ijs quæ purgandi necessitatem indicant, modos appetiunt, rationem denique omnem præscribunt. Deinde verò ex ipso effectiõnis modo & consequutione. Effectiõnis modus in ægri alacritate cernitur, dum scilicet fertur alius vomitiõque cietur; consequutio autem in adiumento & alle-

uatione, cum finis purgandi sit. Eaque omnino sunt duo iustæ vacationis argumenta, quorum sanè veritas in sensus communis bonitate lucret splendècque, nec ullis erroribus obsolescit.

Quid enim faciliùs mente animòque peragatur atque concipitur, quàm illud quod in peruagato Medicorum sermone versatur, in commotionibus alui & vomitibus vltro obortis si qualia purgari decet purgentur, prodest id maximè, perferuntque alacriter; sin minus contrà: Sic etiam vacuatio, si qualem moliri necesse est, fiat; bono fit & alleuantur, sin minus contrà. Est enim id æquè sensus communis iudicarium atque illud: Totum est maius sua parte, & bis tria faciunt sex, & quæ sunt eiusmodi.

CONGENITA FORMA naturalis, communis, & propria cuiùsque naturæ in temperamento, in habitum vniuersi corporis tum singularum partium, quarum beneficio corpus administratur, temperamento & dominatu cuiusque humoris: Ac si dicere, operæpretium non est Medici affectionis modum & consequutionem expectare in omni purgatione quæ sponte suscipitur, neque id vacat ægri periculo artificisque contumeliâ, quod in eo affectionis modo & consequutione tantum defixus non antè præuiderit sinistros euentus aut prohibuerit, aut contrà sperarit & aduocaritsecundos. Explicanda est igitur præstantis iudicij vis, quæ in signorû, causarum, & corporû similium ac dissimilium distinctione posita est: Eius autem comparandæ & explicandæ ratio hæc est. Nam prima cognoscendi, prædicendi, & curandi ratio ex formæ connaturalis (quæ cui-

que propria est) distinctione ducitur. REGIO, situ, naturâ, ventis & aquis, solum ac cœlum vernaculum. MOS, institutus & insitus: Institutus in vitæ ratione, & vitæ instituto, mores insiti sunt qui corporis temperamentum sequuntur, ut biliosi irasci celeres, *videi. epid.* Instituti qui ex Philosophiæ studio aut diuinis literis comparantur, ut apud Ciceron. *lib. de fato*, fertur de Socrate, quo nihil sapientius, nihil temperantius, et si naturâ mulierosus extitisset. Sic ex diata variorum morborum disperforum principia causæque ducuntur.

ÆTAS, nam illa temperamenti & habitus mutationem affert: Prima infantia congener est mucosæ & aphthosæ; secunda diarrhœæ & conuulsioni epilepticæ; Tertia strumis & lithiasi; Pubertas & adolescentia sanguini & hæmorrhagiæ; Iuuentus bili & febribus acutis ardentibus, tabi; Constans melancholico succo & hæmorrhoidibus; Senectus excrementiis humoribus, unde apoplexiæ & cachexiæ, siccitati corporis, cruditatibus; catharris tussiferis. TEMPORIS VICISSITVDINIS RATIO, siccitatis, caloris, humoris, frigoris, ventorum tranquillitatis, nubium, procellarum, serenitatis, præterito tempore aut præsentis, principio, medio & fine, sine intermissione, aut cum intermissione.

MORBI STATVS, hoc est historia, morbi species, magnitudo, mos, situs, unde salutis aut mortis, secundi aut sinistri iudicij, criseos ipsius & diei critici argumenta petuntur.

NIMIETAS, PAUCITAS scilicet excretionum quæ vi naturæ suscipiuntur, nimietas enim inhibendum, fistendum; paucitas coëffun-

dendum : ac nimietas, paucitas (rerum adhibendarum in qualitate, copia, frequentia) congenere sunt formæ rerum habendarum, & ad communitatem & propriam cuiusque naturam debent referri.

SIVE QUIBVS DEEST AVT ABVNDAT, vt biliofis parte superiore, pituitosis inferiore, cum morbo aut sine morbo.

X. *Ἀκὴ ἐκκλισις.*

Medela, declinatio.

MEDELA, DECLINATIO, medicandū ægri natura infinuat : Aliquando medicationes periculofissimas esse quascumque declarat, itaque præstolandum satius.

XI. *Παροχέταις ἐς κεφαλῶν, ἐς τὰ πλάγια, ἢ μάλιστα ῥέπει, ἢ ἀπίσασαις. Ἐπὶ τοῖσιν ἀνω, κάτω. ἀνω, Ἐπὶ τοῖσι κάτω, ἢ ξυρναῖ, ἢ οἷσι τὰ κάτω, ἢ οἷσι τὰ ἀνω, ἢ ἐμπλῦεται, ἢ οἷσι παρηγορήσεται.*

Derivatio ad capitis dolores curandos,

per obliqua, quæ viam affectant, aut
reuulsio, Quibus sursum deorsum,
quibus deorsum sursum. aut desic-
candi locus est, aut quibus superiora,
aut quibus inferiora, aut elaiitur, aut
quibus sedabitur dolor.

DERIVATIO AD CAPITIS DOLORES
CVRANDOS, quæ derivatio est auersio humo-
ris qui constitit per loca ex euentu incommoda
fluentis, vt in cynanche incipiente brachij vena
secatur ad reuulsionem: consistente autem vena
quæ est sub lingua. PER OBLIQA, vt,
si per os confluat humor, ad nares deriuetur, con-
tra si ad nares tumore aut vlcere obsessas, ad os,
palatum. QVA VIAM AFFECTANT
natura & humor. AVT REVVLSIO, hu-
moris quod non expedit ad loca & per loca lege
naturæ incommoda fluentis, hoc est in contra-
rium auersio, vt ad hæmorrhagiam symptoma-
ticam, immoderatam, cucurbitula hypochon-
driis affixa; mensuris supra modum fluentibus
ad mammas. Reuelimus autem vel ex inferioribus
ad superiora, vel ex superioribus ad inferiora;
vel ab anterioribus ad posteriora, vel à po-
sterioribus ad anteriora; vel à dextris ad sinistra,
vel à sinistris ad dextra, vt brachio dextro malè
affecto secabis venam sinistri lateris, nisi affectio
sit diuturna, tunc enim deriuatione est opus
ver. 171, non reuulsione ex opposito. Si oboriatur

in vtero phlegmone venam dextri brachij fecabis; vbi verò constitit, vena cruralis est secanda è directo.

QVIBVS SVRSVM, DEORSVM. Vt in anadrome bilioli humoris ad caput, quæ phrenitidis metum adfert, aluum ciere oportet.

QVIBVS DEORSVM, SVRSVM. Reuellendum est.

AVT DESICCANDI LOCVS EST, AVT QVIBVS SUPERIORA, vt caput sero & humore respersum, sacculis ex milio, fursure, sale & frictionibus.

AVT QVIBVS INFERIORA, vt tibiis œdematosis; AVT ELVITVR vt clystere, hordeato.

AVT QVIBVS SEDABITVR DOLOR, vt iniectio-
ne, fotu, decoctis seu apozematis humorum acrimoniam infringentibus, quorum remediorum finis est mitificatio.

XII. Μὴ τὰ ἐκκεχυμώμενα εἰς τὸ εἶσω ἀπολαμβάνειν, ἀλλὰ τὰς ἀφῶδους ξηραίνειν.

Quæ diffusa sunt, non sunt intro reuocanda, sed ipsas excrementorum vias siccare.

QVÆ DIFFUSA SVNT, per totum corporis habitum motu symptomatico aut critico, vt icterus criticus, exanthemata, variolæ & morbilli: NON SVNT INTRO REVOCANDA, medicamento scilicet vomitorio, deiectorio, vt præceptum

ceptum est in comment. in histor. de Simone sect. 2. lib. 6. epid. quo loco hoc commune continetur præceptum, ut diffusus humor siccando vanescat, quod humores totius substantiæ vitiosi deterius nobiles partes afficerent, quam antea affectæ fuerint. Hic notandum verbum ἐγχύσις apud Hippocr. significare suffusionem humoris non egressi è proprijs conceptaculis, ἐκχύσις verò significare suffusionem humoris è proprijs conceptaculis egressi. Vide quid significet συνεχυμῶν, id est, coeffundere, com. in part. 9. sect. 2. lib. 6. epid. SED IPSAS EXCREMENTORVM VIAS SICCARE OPORTET, supple, medicamentis diaphoreticis, frictionibus balneo, laconico & cataplasmatibus, qualia ad Simonis exanthemata præscribit Hippocr. discutientibus scilicet.

XIII

Τάραξις, κατάλυσις, διάνυσις,
 ὅισιν ὑποσῆσεται πρὸς ἕδρην,
 ὅθεν ἀδέλγεται, ἢ Φάρμακον, ἢ
 ἕλκος, ἢ χυμοῦ πρὸς συνεσηκῶς, ἢ
 βλάσημα, ἢ Φύσα, ἢ σῆτος, ἢ
 θηρίον, ἢ καῶμα, ἢ ἄλλο τι
 πάθος.

Perturbatio, perfusio, ablutio, quibus

G

ad anum secessio fit, vnde conceditur,
exoluitur, aut medicamentum, aut
vlcus, aut quispiam coactus humor
& concretus, aut germen, aut flatus,
aut stercus, aut animalculum, aut
æstus, aut alia affectio.

PERTURBATIO alui, cum scilicet fertur
aluus cum torminibus, biliosis, mordacibus, acri-
bus aut serosis excrementis, quæ abradendo aut
exasperando molestasunt, excitantque aluo tumultum
& sedi morsum; atque sic *ἄρτησις ἢ τρυφή*
nomen absolutè positum accipi voluit, cum *lib. I. aph.*
istud ipsum de mentis alienatione intelligi
velit.

PERFUSIO, clysterum injectio valet
ad perturbationem alui sedandam. ABLUTIO,
hoc est ani, intestinorum, vicinarumque partium
fotus & lotio ex aqua calida, oleo, lacte, cum
scilicet constricto & coacto musculo sphinctere
adstrictior fit aluus, & motu peristaltico inte-
stina mouentur contra naturam infernè sursum.

QUIBUS AD ANVM SECESSIO FIT, VNDE
CONCEDITVR, EXOLVITVR, vnde quasi co-
lotransmittitur. AVT MEDICAMENTVM
purgans scilicet, vt in eo qui cum epoto scam-
monio sæuis torminibus cruciaretur, quia pro-
pter infirmitatem naturæ ferri aluus non posset,
acerbioris pyri vfuleuatus est; quod tum medica-
menti vis venefica alui perturbatione aut clystere
eluitur. AVT VLCVS, vt in dysenteria vera,

quæ in ulcere recti intestini consistit, cum tamen dysenteria nomen absolute positum ad omnem excretionem sanguinis pertineat, etiam sine ulcere.

AVT QVISPIAM COACTVS HVMOR ET CONCRETVS, vt in dolore colico à pituita vitrea resoluta: Pituita enim in corpore bifariam peccat, nempe alienæ substantiæ admitione, & propriæ corruptione, idque tribus modis, resolutione quæ fit aut in aquas, aut in flatus, vt in vitrea contingit; concretionem, vt in gypsea; aut putredine, vt in febre quotidiana à falsa.

AVT GERME N seu germinatio ac soboles viscerum malè affectorum, quæ bubonibus & torminibus declaratur.

AVT FLATVS, qui triplex est, silens, sonorus, stridulus; aut inflatio præcordiorum, etiam si flatus non exeat.

AVT STERCVS, cum scilicet induruit corporis raritate, hepatis calore, picrocholis aëris, urinæ profluvio, tempestate aquilonia, à qua constringitur sphincter musculus, huic affectioni fons aquæ calidæ in ano prodest. Cæterum *ἡ σφίξ* in neutro genere alimentum declarat; in masculino (sic honos auribus) sordes intelligit, vt est apud Hippocr. *sect. 5. part. 5. 6. epid.*

AVT ANIMALCVLVM, vt lumbrici, ascarides, vermes lati, lumbrici tolluntur clysteribus ex decocto absynthii, marubii, abrotani, aloë & myrrhæ.

AVT ÆSTVS, vt in febre ardente, cum sanguis, maiores venæ, arteriæ, intestina aut lumbi æstu incandescunt.

AVT ALIA AFFECTIO, vt ileus quo excluduntur feces aut chylus. Porro voluulus in quo chylus rejicitur per os, est calamitosior, causâ quidem, quia nimirum defraudatur genius: quando

verò per os stercois reijcitur, est calamitosus sympto-
mate, etenim inficiuntur spiritus; posterior fit
inflammatis crassioribus intestinis.

XIIII. Σκεπέα ταῦτα, τὰ αὐτόματα
λήθονται ἢ οἶναι αἰ δὲ τὸ κωμά-
των ἐπεχειρόμενα Φλύκταις,
ἐφ' οἷσιν οἶα βλάπεται, ἢ ὠφε-
λέει. γήματα, κίνησις, μετεω-
ρισμος, παλινίδρισις, ὕπνος,
ἐξηγήρσις, ἀλυσμός, χασμοὶ,
Φρεκὴ. ἀτε ποιητέα, ἢ κωλυ-
τέα, φθάσει.

Hæc verò attendenda sunt, quorū sum,
quæ ultro fiunt aut apparent, desinant;
aut cuiusmodi sunt pustula oborientes
ab exustione, quatenus sunt eiusmodi
ut aut nocent aut prosint. Figura
corporis, motus, erigendi & residen-
di vicissitudo, somnus, vigilia, ia-
ctatio, oscitatio, horror. Ex quibus

de Humoribus purgandis. 37
omnibus quid faciendum aut prohibendum, anteuertas.

HÆC VERÒ ATTENDENDA SÛNT, ad diagnosim, & prognosim, & ad remedij adhibendi occasionem captandam. **Q**UORSVM QUÆ ULTRO FIUNT AUT APPARENT, DESINANT, id est, bonis aut malis ægri rebus, remissione morbi, an symptomatum accessione, vt vomitus, deiectiones, profluvia sanguinis, vrinæ, sudores; nec solùm habenda ratio est, atque vitum lege naturæ morbi potentes, aut morbo impares, aut contrà per propagationem causæ morbificæ, nam vt scribit Galenus, *cap. 7. lib. 1. de crisi bus*, cuiusque partis excretæ reliquiæ eius affectæ indices sunt: Si enim coctæ fuerint eius incolumitatem significant, sin crudæ, contrariam dispositionem. **A**UT EIVSMODI SÛNT PVSTVLE OBORIENTES AB EXVSTIONE, humoris acrimoniâ & effera vi. **Q**UATENVS SÛNT EIVSMODI, VT AUT NOCEANT, scilicet cùm morbo sunt impares naturæ potentes per epigenesim, non autem per translationem à parte nobili ad ignobilem, vt in Critone, cui oborto abscessu in magno dextri pedis articulo post biduum interiit. **A**UT PROSINT, vt in Herophonte, cui oborto in crure abscessu defunctus est morbo lethali: Ac si diceret, vt verò illi abscessus prosint aut noceant, hæc erunt tibi argumento. **F**IGVRÆ CORPORIS, hoc est situs, collocatio tum vniuersi corporis, tum partium: An scilicet æger pronus aut supinus, in alterutrum latus iaceat, bene aut malè

C ij

compositis cruribus: præterea character, moles, color faciei. MOTVS, tum animi, tum corporis, vt si micent in temporibus venæ, arteriæ, huc & illuc voluantur oculi, aut contrâ sint naturaliter constituti secundum naturam eius in quo suscipiuntur & fiunt, toto corpore tremor, stridor dentium.

ERIGENDI ET RESIDENDI VICISSITUDO, à virium infirmitate cum humoris acrimonia & pulmonum vitio coniuncta. SOMNVS suavis, profundus, turbulentus, VIGILIAE, vt calor intro aut foras viam affectat, ita vigiliarum aut somni inclinationes fiunt. IACTATIO nausea tum particeps, tum expers; illa purgationem necessariam indicat, *rauâódy* dicta; hæc *árvµáte*, cum æger nullo stare potest loco, venæ sectionem postulat.

OSCITATIO, quæ fit oppletis maxillarum musculis à spiritu vaporoso aut flatulento. HORROR symptomaticus, criticus, periodicus à prauis humoribus ad cutim translatis.

EX QVIBVS OMNIBVS QVID FACIENDVM AVT PROHIBENDVM, ANTEVERTAS. Ac si diceret, ex iis, quæ fiunt quæque apparent contra naturam, perspectis intelligimus quæ sunt è natura excipienda, quæ contra naturam declinanda, non expectato affectionis modo & consequentione.

Παίσεις ἐμέτου, κατὰ δὲ ἐξό- xv.

δου, ἢ πύαλου, μύξης, βηχός,
ἐρέυξιός, λυγμοῦ, φύσης, ἔργα,
πάρμῃ, δακρύων, κνησμῶν, πλ-
μῶν, ψαυσίων, δίψης, λιμοῦ,
πλησμονῆς, ὑπνῶν, πόνων, ἄτο-
νίης, σώματος, γνώμης, μαθή-
σιος, μνήμης, φωνῆς, σιγῆς.

Cognitio hæc vomitus, deiectionis, aut
expectorati, mucoris, tussis, ructus,
singultus, flatus, urinae, sternuta-
menti, lacrymarum, pruritus, vel-
licationum, contactus, sitis, famis,
satietais, somni, laboris, cessatio-
nis, corporis, mentis, morum insti-
tutorum, memoriae, vocis, silentij.

COGNITIO HÆC VOMITVS, quasi dicat,
maximè autem in eo genere sit meditatus Medi-
cus, vt scientiam habeat vomitionis faciendæ, ob-
seruandæ, aut declinandæ, vt est symptomatica
aut critica propria eius naturæ cui præscribitur in
C iij

habitu, temperamento, & humoris dominatu, ut est anni tempus, diætæ conditio in victus ratione & vitæ instituto.

DEIECTIONIS supple cognitio in quantitate, qualitate, excernendi modo, vnde argumenta petuntur cienda, obseruanda, aut declinanda. Deiectionum duo sunt genera, vna est fæculenta, altera humoris; fæculenta debet proportione respondere cibo, quem assumimus. Deiectio humoris aut critica est, aut symptomatica; critica in qua nulla ratio desideratur neque qualitatis, neque quantitatis, neque temporis, neque excernendi modi. Symptomatica specie, aut indiuiduo.

AVT EXPECTORATI cocti, crudi, prauis, ex facili aut cum difficultate, ineunte morbo, aut paulò post.

Expectorati facilitas } Explicatas pulmonû alas,
 } Elaborationem & confectionem materia,
 } Robur facultatis animalis indicat.

MUCORIS, quo scilicet expurgatur cerebrum per nares & palatum, ut in coryza & catarrho intelligamus quando cicere expediat mucorem, aut operam dare pepasmo.

TUSSIS humidæ, siccæ, primigeniæ, secundariæ, quæ vel à distillatione vel ab anacatharsi excitatur.

Tussis siccæ } Ferina distillatio humoris in pulmones,
 } humoris contumacia } causæ sunt.
 } Faucium frigus,
 } Instrumentorum respirationi dicatorum
 } imbecillitas,

De subtilitate catarrhi hoc diuinum axioma refert Gal. com. 1. lib. 1. epid. Quæ capitis destillationes rusticulosos quidem & raucos principio homines efficiunt, procedente verò tempore non consistunt, hæc differentiam phthiſeos alteram pariunt.

RUCTVS acidi, fatui, nidorulenti, primigenij, ſecundarij, qui fit à materia cruda & corrupta quæ in ventriculo ſtabulatur. Porro ructus acidus primigenius, malus; nam lienteriam futuram prænuntiat: Ructus verò acidus ſecundarius, bonus: vnde, ſi in longis lienterijs accidat, bonum; ſignificatur enim cibum iam redire in gratiam cum calore natiuo.

SINGULTVS obſeruandi, faciendi, declinandi; Eſt autem inanis ventriculi conatus ad excluſionem eorum quæ in corpore tunicisq; ipſius continentur; aut conuulſiuus quidam motus ventriculi, & eſt aut primigenius aut ſecundarius.

Singultum faciunt } Repletio.
                          } Humoris adherentis ventriculi tunicis lentor.
                          } Humor exudans ab hepate ad tunicam ventriculi.
                          } Compreſſio ventriculi à coſtis.

Tertius ſingultus, qui fit cùm exudans humor ab hepate ad tunicas ventriculi profluit, indicat inflammatum hepar.

Singultum	} Ab acri humo- re, A flatu, Ab inflamma- to hepate, A lentore,	} Frigida po- tus, Contentus spiritus, Venesectio, Sternuta- mentum,	} curat

Alius est ab exhausto, & est incurabilis. FLA-
TUS veteris aut recentis. URINÆ, in qua-
litate, quantitate, contentis, consistencia, crism,
diem criticum indicat, quatenus affert spem sa-
lutis aut metum interitus; quatenus item ad tem-
pus & speciem crisis apparet: Urina præterea ip-
sam crism facit; & urina supprimitur vel vacuâ
vesicâ, vel plenâ; prius deterius est, nam signifi-
catur urinam ad venas resfluere, vnde comata, epi-
lepsiæ, apoplexiæ & magna morborum soboles;
posterius non tam malum, significatur enim ema-
natos sudores: Resoluta meninge cerebri sup-
primitur, resoluitur urina, quia non habent renes
vim secernendi feri à sanguine, & ita multimo-
riuntur; Etenim suppressio urinæ vesicâ vacuâ
certissimum in morbis acutis est emortuæ faculta-
tis & mortis imminentis signum, aut partis ipsius
inflammatæ, si dolor adsit, aut mentis perturbatæ
in phreniticis. STERNUTAMENTI, (id est
deprauati motus cerebri concessiui studentis ex-
cutere quod sibi molestum est) critici, aut sympto-
matici, procurandi ad singultus curationem, dif-
ficultatem pariendi, hystericas affectiones, tum
etiam ad febres essentielles, morbos capitis frigi-
dos concoctâ materiâ; Sistendi in affectionibus

thoracis & pulmonum aut ineunte morbo.

LACRYMARVM. quæ profunduntur duobus modis, nobis consentientibus, aut inuitis; prius fit cum misericordiâ ducimur, & non est in malis: posterius cum resoluta est caruncula, quam oculorum canthis natura obduxit ad arcendas lacrymas, ea enim resoluta significat resolutionem membranarum cerebri. Hippocrates itaque loquens de talibus lacrymis *sect. 6. lib. 1. epid.* ait, *ἀνα δάκρυα δάκρυον οὐκ αἰνέει*: Si scilicet nulla adferri possit excusatio perturbationis criticae, vel caularum procatarticarum, vel peculiariis affectionis oculi.

PRURITVS symptomatici, critici, vniuersalis, singularis ab humore acri qui per cutim & carnem exitum quarit, & venæ sectionem postulat, atque sui purgationem. VELLICATIONVM, vt floccos carpendo, vellicando cutim, à delitescente pure aliquo.

CONTACTVS Medici & acri. SITIS, ab aestu & siccitate ventriculi aut pulmonum, remissioris aut inexplebilis. FAMIS caninæ, animalis, naturalis, excitato suctionis sensu à suctione, aut sine ea; à suctione per incediam, sine ea à frigore aut humore melancholico.

SATIETATIS ad vires & ad vasa, vel ab edacitate, vel à ventriculi infirmitate. SOMNI suaui, turbulenti, somniorum expertis aut cum infomnijs, delirio, aut laboriosi.

LABORVM, porro labor immodicus febres arduas generat, vt contigit Sileno, *hist. 2. lib. 1. epid.* Nam venæ arefactæ ad se attrahunt materiam biliosam: vnde labor immodicus, malum; *2. Aph.*

CESSATIONIS seu vacuita-

tis laboris, **CORPORIS, MENTIS**, id est,
 eius partis animi quæ mentis & consilij est; In
 omni morbo mente constare, &c. *sect. 6. lib. 6.
 epid.* **MORVM INSTITVTORVM**, pro-
 fessionis, disciplinæ, vt scilicet perspiciatur in
 agro dissimilitudo morum, quos Hippocrates
 vocat *inmoderata. sect. 3. i. epid.* Moderati ho-
 minis proterua responsa mali sunt ominis.
MEMORIÆ deprauata, imbecilla, item obliuio-
 nis, quæ est rerum aut verborum, vt ignoran-
 tia à rigore mala, obliuio item mala; *Aph. 6. lib. 1.
 Coac.* **VOCIS** compositæ, rauca, aspera,
 clangose quæ ferè ad mortem apparet, tremu-
 la, necnon sermonis ipsius quo senta animi ex-
 plicantur. **SILENTII**, quod in loquaci-
 bus, multiloquis, locutaleis significat melancho-
 licum affectum, vt timoris, tristitiæ: Silentium
 porro contingit aut delirio, aut *iraudiæ*. Hac
 verò *videns* curam omnium rerum ita insti-
 tuti debet, vt videamus quid faciendum, quidue
 declinandum, istius semper rationem habentes,
*Quò propius affectiones corporis à natura absunt,
 eo res agri meliore esse loco; quò verò longius, eo
 deteriore.*

Τῆ ὑπερλικῆ κατάρσεις, τὰ ἀνώθεν XVI.

καταρρηγνύμενα ἢ εὐφοριῶ-
τα, λιπαρὰ, ἀκρητα, ἀφροδία,
θερμὰ, δάκνοντα, ἰώδεια, ποικί-
λα, ξυσματώδεια, πρυγώδεια,
αιματώδεια, ἀφύσα, ὠμά, ἐφ-
τά, αὔα, ἀσσα περιρρέος, εὐφο-
ρίην κατάρσειον, δυσφορίην,
πρὶν κίνδυνον ἵεναι, οἷα ἔδει
παύειν.

*Mulieri uterina purgationes, quæ su-
pernè vi erumpunt cum torminibus
coniuncta, pinguis, meraca, spumanti-
a, calida, mordacia, varia, abra-
dentia, faculenta, cruenta, status ex-
perta, cruda, cocta, sicca, quæque cir-
cumfluunt, alacritatem molestiamque
egri contemplari oportet, antequam
periculum accidat.*

MULIERI VTERINÆ, quæ laborat suffocatione ab utero : Uterus afficitur tumoribus contra naturam, item intemperie frigida aut calida, & per sympathiam nobiles quoque partes afficit. Nomen autem *uterinæ* continet omnes affectiones, quæ in uterum cadunt, ut cùm Hippocrat. 3. *de diet. acut.* hystericis oxymelite interdicit. Per antonomasiam autem ab utero suffocationem significat, sic Hippoc. *Mulieris, quæ ab uterino afficitur, sternutamentum superveniens, bonum*; verùm inflammato utero sternutamentum maximè nocet.

Mulieres laborant suffocatione ab utero duobus modis, aut impeditis respirandi instrumentis, aut sublato respirationis usu: Impediuntur instrumenta impedito aut oppresso diaphragmate, opprimitur diaphragma cùm locomouetur uterus; uterus enim resiccatis vel contractis vinculis sponte suâ sursùm mouetur ascenditque. Periculosa verò illa suffocatio quæ fit sublato respirationis usu, dissipatur enim spiritus ac extinguatur ferè calor qui in sinistro cordis ventriculo continetur, adeo ut illis sola sufficiat *diætesis*; neque sequitur ut quandiu animal vivit tandiu respiret, nam illis tam exiguus est calor ut sola transpiratione vivant, sunt enim marmore frigidiores. Tollitur autem respirationis usus à venenata aura, aut à corrupto semine, quo ut nihil melius, cùm secundum naturam est; sic eo nihil deterior, sic naturæ limitibus excesserit, hinc enim primùm excitantur in ventriculo distentiones, in corde palpitationes, in pulmonibus spirandi diffi-

cultas, in faucibus stragulatione, in cerebro delirium, in cerebri ventriculis epilepsia, ex qua collabuntur.

PURGATIONES cuiusmodi sunt considerandum ut qualia lochia, menstrua, fluo muliebris, serofus, albus, ruber. QUÆ SUPERNE VI ERUMPUNT, sic & scientiam comparabit Medicus eorum quæ supernè cum impetu erumpunt, exclusione naturæ aut humoris organo stimulante naturam.

CUM TORMINIBUS CONIUNCTA alui cruciatibus, quorum causa in humoris acrimonia, aut flatu, aut cancrosa intestinorum affectione consistit.

PINGVIA, liquato tenuiore aut crassiore adipe, ut in dysenteria vi caloris, siue ea colliquatio intestinorum, siue partium diaphragmate superiorum: Atque ut obiter de dysenteria dicatur, ea duplex est, symptomatice partis aut humoris vitio; critica aut fit per diadochem materia febrilis ad intestina, aut fit ad purgationem partis alicuius, ut lienosis dysenteria bonum. Vna quæ fit cum abscissa pars aliqua, & natura se eo sanguine exonerat, qui alioqui afflueret ad partem, si esset præsens.

MERACA, sincera, feri naturalis expertia; omnis autem deiectio seu excretio meraca naturæ inimica.

SPUMANTIA, spuma stabili aut diffuente, æquali aut inæquali, à calore contra naturam, aut à flatu. Cæterum spuma aut in aërea substantia, aut in aquea spectatur ab agitatione quæ aut fit à vento ut in mari, aut à calore, & quo æquabilior eò peior: Nam, ut in rebus secundum naturam æqualitas laudatur, ita in rebus præter naturam improbanda, & æqualitas

laudatur. 2. *prognost.* CALIDA, quæ faciunt
 ut podex æstu incandescat & lumbi, ut in picto-
 cholis qui melle utuntur. MORDACIA, à pi-
 tuita salsa, effera bile, atra, & ruginosa, atræ bili pro-
 xima, & *læta* dicuntur seu æruginosa quæ partis
 unde manant ardores, & materiæ unde gignuntur
 corruptionem ostendunt. VARIA, secun-
 dum aut contra naturam, ubi quò plures appa-
 rent colores, eò peiores; quod multas partes in
 vitio esse denuntient, & plus opis requiratur ad
 concoctionem multorum humorum quàm unius.
 ABRADENTIA, ut cum abradendo & exasperando
 intestinis molesta sunt, & urinæ quæ stranguriam
 excitant, unde interdicit iis Hippocr. oxymelite,
 & omnibus acris atque tenuibus, quibus est
 paulò delicatior ventriculus. FÆCULENTA
 iudicantia specie amurcam ut deiectiones nigra
 velut sanguis, resoluta aut effæta liene vel hepa-
 te. CRVENTA, ut dysenteria genus omne,
 siue illa veniat læsis intestinis siue illæsis.
 FLATVS EXPERTIA, CRVDA, COCTA, pepasini
 capacia vel expertia. SICCA, QUÆQUE CIR-
 CUMFLVNT toto corpore per aluum, per urinas,
 per sudores, hæmorrhoidas citra peculiarem
 affectionem partis quâ feruntur. ALACRI-
 TATEM MOLESTIAMQUE ÆGRI CONTEMPLARI
 OPORTET, ANTEQVAM PERICVLVM ACCIDAT,
 ac si diceret, ex rerum alacritate & molestia ægri
 intelligit Medicus, siue critica aut symptomati-
 ca; & quid excipiendum, quid item prohiben-
 dum antequam æger in discrimen veniat.

Πεπασμὸς, κατὰ βᾶσις τῶν κᾶτω,
ἐπιπόλαισις τῶν ἀνω· ἢ τὰ ἐξ
ὑπερέων, ἢ ἐν ὡσὶ ῥύπος, ὄργα-
σμὸς, ἀνοιξίς, εἰένοσις, θάλαψις,
ψυξίς, ἐσωθεν, ἐξωθεν τῶν μῶν,
τῶν δδύ.

*Maturatio, deiection earum rerum quæ
in partibus diaphragmate inferiori-
bus vitium, purgationis indigens,
concepere, fluctuatio eorum quæ su-
pra sunt; cum quæ ex utero feruntur:
In auribus sordes, humoris efferi
concitatio, adaperitio vasorum, va-
cuatio, calefactio, refrigeratio, in-
tus, foras; aliorum quidem, cetero-
rum non.*

*MATURATIO, coctio humoris quæ securi-
tatem & celeritatem iudicij indicat, si excretio
fuerit illius pepasmi consequens & morbi pro-
pria, non est inhibenda. DEIECTIO EARVM
RERVM QUÆ IN PARTIBVS DIAPHRAGMATE
INFERIORIBVS VITIVM, PURGATIONIS INDI-*

D

GENS, CONCEPERE. Cuiusmodi sunt tormina, genuum grauitas, lumborum dolor, quibus clystere aut medicamento purgante medendum est, *Per aph. 17. & 20. lib. 4.*

FLUCTVATIO EORVM QUÆ SUPRA SVNT, id est, vomitio eorum quæ supra repunt, vt si cum cardiogno & prostrata appetentia os ardeat, & tenebricosa vertigo excitetur in febris vacuitate.

TVM QUÆ EX VTERO FERVNTVR, cuiusmodi sunt, vt ex qualitate, copia, tempore, excernendi modo, necnon alacritate, aut molestia mulieris significetur, sintne excipienda, an prohibenda.

IN AVRIBVS SORDES, hoc est, vniuscuiusque partis excretio cuiusmodi esse debet vt excipiatur si commodè fiat; vt cerebri excretio per aures; aut declinetur, si contrà.

HVMORIS EFFERITIO, hoc est cum efferus humor turgat, *per aph. 22. lib. 1.* eo ipso die purgandus est, vel puncto temporis quo turgat, ne calor febrilis augetur, vires frangantur, materiæque ruat in partem aliquam nobilem, cuius oppressione æger ad exitium præcipitur, hæc cum fiunt.

ADAPERTIO VASORVM, id est meatuum atque effluxuum ad remissionem, deriuationem, vel coëffusionem.

VACVATIO, exclusio aspectabilis vel inaspectabilis, maximè verò per sanguinis detractionem.

CALEFACTIO, REFRIGERATIO INTVS, FORIS, id est, sumptis & admotis, id est mouendo aut nouando, aut alexipharmacis pugnando.

ALIORVM QVÆ IDEM, CÆTERORVM NON, vt quæ frigent calefacere oportet, nisi cum sanguis fluit, aut fluxurus

de Humoribus purgandis. 51
est, sic hæmorrhagiam repente non sistes refri-
gerando.

Ὀκόταν ἐν κατώθεν ὀμφαλοῦ γ' XVIII.
σφίφον, βραδύς, μαλθακός
ὁ σφίφος, ἐς τοῦ αὐτοῦ.

*In partibus umbilico inferioribus quo-
ties tormina excitantur, tarda &
mollia sunt illa tormina, contra in
partibus umbilico superioribus.*

IN PARTIBVS VMBILICO INFERIORIBVS QVO-
TIES TORMINA, &c. Fluitantis humoris & par-
tium vicinarum ratione, vt in borborigmo, lum-
borum dolore atque torminibus. CONTRA
IN PARTIBVS VMBILICO SUPERIORIBVS, in
quibus sauiora sunt & acerbiora tormina ratio-
ne partium contentarum.

Τὰ διαχωρέοντα ἢ ῥέπει, δὴ αφεα, XIX.
πέποινα, ὠμαί, ψυχρά, δυσώδεα,
Ξηρά, ὑγρά, ὀδυνηκά κώδεα.

*Quæ feruntur ex alio, quæ viam affe-
ctant, spumæ expertia, cocta, siue cru-*
C ij

52 Hippocratis Magni,
da, frigida, foetida, putria, sicca,
humida, olfactu grauis.

QVA FERUNTUR EX ALVO QVA VIAM
AFFECTANT, siue sint, SPUMÆ EXPERTIA,
COCTA, cocta, inquam, & propterea qualitate
bona. SIVE CRUDA, ut hist. 3. lib. 1. epid.
FRIGIDA, ut pituita vitrea quæ eiusmodi est ut
nec loci unde manat, nec quæ fertur calorem con-
cipiat. FOETIDA, PUTRIA, SICCA, HV-
MIDA, OLFACTU GRAUIA. Eiusmodi sunt ut
præna quidem nempe cocta & spumæ expertis
qualitate ipsa sint excipienda: Cætera ex ægri
alacritate aut molestia sunt æstimanda, Nam que-
cumque sunt contra naturam morbi & ægri in ma-
lis habenda sunt.

XX. Δίψα θέλει μὴ κίεσσι, μὴ δὲ
καῶμα, μὴ δὲ ἄλλη θέφα-
σις, οὔρον, ρινὸς ὑγρασιός.

Sitis quæ antea non erat, & nullus ar-
dor, nec alterius cuiuspiam causa ex-
cusatio adferri possit, vrina, nasi
humectatio.

SITIS QVA ANTEA NON ERAT, signum est
perfectæ purgationis, aut caloris & siccitatis

symptoma, ET NULLVS ARDOR partium extimarum, vt qui nudant pedes frigidamque auram captant nulla caloris externi necessitate coacti.

NEC ALTERIVS CAVSÆ EXTERNÆ EXCVSATIO ADFERRI POSSIT. Consideranda quoque hæc sunt.

VRINA, ac si diceret, vrinæ laudabilis & naturaliter constitutæ conditio in liquore & hypostasi, quæ & materiâ & loco sit bona, opinionem facit iustæ & legitimæ purgationis, vel etiam suscipiendæ, editis pepasmi signis in proprio febris excremento.

NARIVM HVMECTATIO naturalis aut critica, hoc est cum morbus vniuersi corporis aut partium singularum humescere cœperit.

Πλω'ρριψιν, κὴ ☉ ἀνασιμόν, κὴ τὸ ^{XXI.}
 αὐσὺμπλωτὸν, ἔ τὸ θολερὸν πνδύ-
 μα ὑποζόνδριον, ἀκρεα, ὀμι-
 ματα πωροκακούμην, χρώ-
 ματος μεταβολή, σφυγμοί,
 ψύξις, παλμοί, σκληροσμός
 δερματος, νέυροσιν, ἀρθεσιν, φω-
 νῆς, γλώσσῃς χῆμα ἐκούσιον,
 πείχες, ὄνυχες, τὸ δύφορον, ἢ
 μή, οἷα δεῖ.

54 Hippocratis Magni,
Prolapsus in pedes, siccitas, ac non collap-
sus corporis habitus, spiritus tur-
bidus, hypochondrium, extrema par-
tes, oculi male affecti, coloris mutatio;
pulsus, refrigeratio, palpitatio, tre-
mores, durities cutis, nervorum, ar-
ticulorum, vocis, mentis; figura
spontanea, capilli, unguis, alacritas
aut ægri molestia.

PROLAPSUS IN PEDES, quod est extremæ in-
firmitatis argumentum, lib. de convuls. palpit. tre-
more, cap. 4. verè interpretatur hunc locum de
Errhipsi. SICCI TAS, ut si morbus ficcus
sit suâ naturâ, aut ei deiectio denegerur; ineunte
morbo dum ficcus manet prius in curam eius est
incumbendum quàm naturæ studendum, ac cùm
NULO MODO COLLEPSVS CORPORIS HABITVS,
hoc est immutatus corporis habitus ac præ-
fertim faciei per extenuationem in colore, cha-
ractere & mole. Vnde Hippocr. aph. 28. lib. 2.
Febricitantium non omnino leuiter permanere cor-
pus, aut nihil minui, vel etiam plusquam ratio po-
stulat contabescere, prauum; illud enim morbi longi-
tudinem, hoc vero imbecillitatem significat. Sym-
ptomatis perfecta describitur. i. Progn.
SPIRITVS TURBIDVS, & respiratio difficilis ad
cuius cæteras difficultates accedit materiæ, quæ
expiratur, qualitas. HYPOCHONDRIVM dex-

trum aut sinistrum, æquale, inæquale, doloris
expers, eiusdem particeps: Alias hypochon-
drium absolute politum dextrum significat.

EXTIMÆ PARTES, frons scilicet, pedes & manus
calida frigida semper aut cum earum affectio-
num vicissitudine, colorata discoloris. *Extre-
marum partium repentina in frigus aut calorem
mutatio, malum*, inquit Hippocr. in Aphor. &
Coac. lib. I. OCULI MALE AFFECTI colore,
charactere, consistentiâ, mole, actione quoque
ipsa in motu & sensu.

COLORIS MUTA-
TIO, frequens aut stabilis. PULSUS aspeçta-
biles, aut solo Medici tactu percepti in ictu, mo-
tu, quiete, dilatatione & qualitate arteriæ.

REFRIGERATIO, tum vniuersi corporis, tum
partium quarundam, æqualis aut inæqualis, eaque
critica, periodica aut symptomatice. PALPI-
TATIO, TREMORES, collectis spiritibus, oppres-
sione naturæ (à vaporibus multis, crassis, con-
clusis) quæ inuenite morbo, si nihil præcesse-
rit quod vires labefactarit, venæ sectionem nec-
cessariam esse denuntiat; aut ab exhausto.

DURITIES CUTIS, vel ab extenuatione perfe-
cta, vel à refectione incohata. NERVO-
RUM, ARTICULORUM siccitas vt contractis ar-
tibus. VOCIS, asperæ, clangosæ, amissæ,
aut impedita, per oppressionem musculorum
intercostalium, aut per materiæ vocalis inopiam,
& facultatis animalis infirmitatem. MEN-
TIS, integritas aut deprauatio.

FIGURA SPONTANEA, vt si in ventrem, dor-
sum iaceat æger, ex voto non autem inuitus, bra-
chia omnesque artus sponte aut inuitus compo-

nat. CAPILLI colore, consistentiâ, densitate, raritate, ex quibus aut pravi, aut alibilis humoris notæ petuntur. VNGVES colorati, decolores, liuidi, adunci. Postremò ALACRITAS, AUT ÆGRI MOLESTIA, in his quæ fiunt, quæque apparent in qualitate corporis (intellige habitum iñ in colore, caractere, mole) actionibus & excrementis quid factò sit opus demonstrat.

SECUNDA HVIVS
LIBRI PARS,
IN QVA DE SIGNIS
AGITVR.

Σημεία ταῦτα· ὀσμαὶ χρω- 1.
τὸς, σόματος, διαχωρήμα-
τος, ὠτὸς, φύσις, ἔρξ, ἔλκεος,
ιδρωτὸς, πύαλα, ῥινός· χεῶς
ἀλμυρός, ἢ πύαλον, ἢ ῥίς, ἢ
δάκρυον, ἢ ἄλλοι χυμοί· πάντα
ὅμοια τὰ ὠφελέοντα, τὰ βλά-
πνοντα.

Existunt hæc signa: Odores corpo-
ris, oris, deiectionis, auris, flatus,

*vrinae, vlcerae, sudoris, sputi, narium;
cutis salsa, aut salsa sputa, aut na-
res, aut lachrymae, aut alij humores;
an omnino similia inter se quae pro-
sunt, aut obsunt.*

EXISTVNT HÆC SIGNA futurorum, præ-
sentium morborum, perturbationis criticae, sinistri
iudicij, & peculiaris cuiusque naturæ. ODORES
CORPORIS cadaverosi, suaues, graueolentes, qui
aliquando apparent ad bonum, aliquando ad ma-
lum: Bonitas odoris in corpore generatur ex mo-
derata humiditate, cuius calor natiuus est potens,
vnde Plutarchus scribit Alexandri magni corpus
flagrans fuisse, cuius rei causam esse ait quandam
corporis temperiem innato calore feruentem.
Cum enim (vt Theophrastus ait) humor à calore
digeritur, suaui signatur odor oportet.

ORIS fatui, acidi, nidorulenti, grauis, vt
oxyregmia primigenia futurae lienteriae signum
est, secundaria salutis. DEIECTIONIS fœ-
tidae, grauis. AVRIS, cum ab aure grauis
odor expirat, aut suaueolens. FLATVS, stri-
duli, silentis, sonori. VRINÆ in liquo-
re, & contentis, VLCERIS, atque vulneris
maligni, aut mitis, SVDORIS suaui, fœti-
di. SPVTI suaui, fœtidi, falsi. NARIVM,
CVTIS SALSA, diffusâ pituitâ putri, quæ maximè
generatur austrinatempestate, aut à pituita bile
permixta: Nam aquilonia tempestate generatur
pituita acida. AVT SALSA SPVTA, aut sali-

na, purgationem semper indicant necessariam; alioqui periculum febris imminet. Pittuita salsa omnium pessima est, & facit strumas; si feratur in pulmones, eos exulcerat; si in intestina, dysenteriam parit.

AVT NARES, AVT LACHRYMÆ, AVT ALII HUMORES: AN OMNINO SIMILIA SINT INTER SE, hoc est ægri naturæ & morbi consentanea, qualitas scilicet corporis, ætiones, & excrementa.

QUÆ PROSVNT AVT OBSVNT, vt ex eorum comparatione, & virium æstimatione prognosis comparatur secundi aut sinistri iudicij, brevis aut diuturni morbi, salutis aut mortis.

Εἰ νύπνια οἷα δὴ ὄρη, ἢ ἐν τοῖσιν II.
 ὑπνοῖσιν, οἷα δὴ ποίη. ἢ
 ἀκούη ὄξύ, ἢ πείθειται πρῶ-
 θυμότητι ἐν τῷ λογισμῷ μίξω
 ἰσχυρότερα τὰ πλείω, ἢ πικρα
 τὰ σώζοντα τῆς ἑτέρας. ἢ
 αἰδάνωνται πάση αἰδήσει
 πάντων, ἢ φέρονται.

*Insomnia qualia videat, & in somnis
 que faciat; si acutè audiat, & ita sit*

animo comparatus ut audiat; tum si numero & dignitate vincant & fortiora sint quæ apparent, sintque maioris momenti salutaria quàm lethalia, aut contrà: si omni sensu omnia percipiant & alacriter ferant.

INSOMNIA diuina, humana, naturalia, aut ex euentu, ut cum quis in somnijs bene compositus est, philosophatur, aut prælagit aliquid, quod eueniat post, annectit præterita futuris, similitudines comparat. **QUALIA VIDEAT**, quales figuras & colores, flumina, ignes, barathra. **ET IN SOMNIS QUÆ FACIAT**, ut si limis oculis dormiat (quod conuulsionem significat) stridentibus dentibus, hiante ore; nam qui ita dormiunt, nec sic dormire consueuerunt ijs in angusto spes est. **SI ACUTE AUDIAT**, meatus auditorij libertate, & partis illius cerebri, vnde vis audiendi manat, integritate. **ET ITA SIT ANIMO COMPARATVS UT AUDIAT**; TUM SI NUMERO ET DIGNITATE VINCANT ET FORTIORA SINT QUÆ APPARENT, SINTQUE MAIORIS MOMENTI SALVTARIA, QUAM LETHALIA: AUT CONTRA, ac si diceret, pluris esse debet vnum signum morbi aut partis, obsessæ proprium quàm decem communia, siue ad salutem, siue ad mortem appareant: Et quæcumque sunt siue apparent diebus criticis certiora sunt, quàm quæ in alia incidunt morbi tempo-

II. SI OMNI SENSU OMNIA PERCIPIANTE,
omniumque rerum appulsus. ET ALA-
CRITER FERANT.

Οκοῖον ὀδμας, λόγους, εἴματα, III.
χήματα, ποιαῦτα δὲ φέρονται,
ἀπὸ ἢ αὐτόματα ἐπιφαινό-
μενα ὠφελεῖ, καὶ ὁκότε κρίσιν
τὰ ποιαῦτα ἐμποῖεει· καὶ ὅ-
σαῦτα, καὶ ποιαῦτα· οἶον φύσιν,
οὐρῶν, οἶον καὶ ὁκόσον, καὶ ὁκότε·
ὁκόσα τ' ἀνάντια, ἀποτρέπειν
μάχεσθαι αὐτοῖσι.

Cuiusmodi sunt odores, sermones, ve-
stius, figura, atque talia alacriter fe-
rant, quae cum sponte apparent, ad-
iumentum afferunt; tunc etiam quibus
eiusmodi signa commemorata affe-
runt crism, & quam indicandi &
iudicandi vim habeant, ut flatu,
urina, & tot & tanta hoc vel illo

62 Hippocratis Magni,
tempore, quaecumque contraria sunt
auertere, cum eis pugnare.

CIVISMODI SUNT, ODORES, SERMONES,
VESTITVS, FIGVRÆ, ATQVE TALIA ALACRITER
FERANT, QVÆ CVM SPONTE APPARENT ADIV-
MENTVM AFFERVNT, TVM ETIAM QVIBVS
EIVSMODI SIGNA COMMEMORATA ADFERVNT
CRISIM, hoc est apparent ad diem criticum, aut
ad speciem criseos, & cùm causæ & signa iudica-
toria iudicantia sunt; nam iudicatoria non iudi-
cantia, aut ad mortem aut ad deterius apparent
ait Hippocr. *sect. 3. i. epid.* Porro crisis est repen-
tina mutatio, aut ad salutem, aut ad mortem, &
4. modis consideratur, aut cùm repentina fit
mutatio ad salutem aut ad mortem, aut vicissitu-
do mutationis à sanitate ad morbum, aut à mor-
bo ad sanitatem aut cùm paulatim mutatio fit ad
deterius aut ad melius. Atque quæ iudicant, ap-
parent signa aut ad futuram crisin ipsam, atque
speciem criseos (vt dictum est) vt cocta vrina
quarto die ad futuram crisin septimo die appa-
ret: Ad speciem autem criseos, vt si repente sup-
primatur vrina, significat crisin factum iri per
vrinæ serositates, id est per sudores. ET
QVAM IUDICANDI VIM HABEANT, VT FLATVS
in morbis aluinis, VRINA in morbis
venarum, quatenus illa sunt huiusmodi aut il-
liusmodi. ET TOT ET TANTA HOC
VEL ILLO TEMPORE fiunt & apparent, ac si di-
cat, causarum & signorum criticorum ex quan-
titate, qualitate, tempore, excernendi modo di-

stinētio peti debet, vt intelligas quid agendum, aut quid declinandum. **QVÆCVMQVE CONTRARIA SVNT**, id est, iudicatoria non iudicantia, & sic symptomatica motu morbi, vitio partis. **AVERTERE**, oportet. **CVM EIS PVGNARE** ciendo, mouendo, reuellendo, deriuando, alterando.

Τὰ ἐγγύς ἢ τὰ κοινὰ τοῖσι πα-^{III.}
θήμασι πρῶτα ἢ μάλιστα κα-
κοῦται.

*Quæ sunt vicina loco, situ, atque com-
munia; illa primùm & maximè la-
befactantur.*

QVÆ SVNT VICINA LOCO, SITV, vt recto intestino vterus, vtero vesica, hepatis inflamma-
to parte sui gibba diaphragma, caua ventriculus,
cerebro temporalis musculus crotaphita. **AT-
QVÆ COMMVNIA**, generis similitudine, operis
societate, vasorum communione. **ILLA
PRIMVM ET MAXIME LABEFACTANTVR**, la-
duntur, vitiantur per sympathiam, diadochem,
metastasim; ex quibus præsentia cognoscuntur,
futurorum prædictio comparatur; vt oborto in
testiculis tumore, qui tussunt finem tussendi fa-
ciunt; vt si mulieri grauida extenuentur mæmme,
abortio significatur; vt ex recto intestino aut vte-

ro inflammato, urinæ stillicidium; hepati inflam-
mato, singultus. Fit autem sympathia cum re-
manet quidem primigenia affectio, & pars aliqua
in communionem trahitur, sic fracto calce deli-
rium accidit, arteriarum communiōne. Διαδοχῆ
fere & in bonam partem accipitur, & significat
translationem materiæ criticam in partem ali-
quam; μεταστάσις autem symptomaticam translatio-
nem, & in malam partem sumitur.

Κατὰ τὰς αἰτίας δ' ἐν τῷ πρώτῳ
ἀρχομένων, ὅ, ἢ ἀν' ἐκπύνηται
ἐν τῷ ἔργῳ, ὁκοῖα ἀν' ἐπ' ἢ
οἴη τις σύμπτωσις, ἡσθίης
ἀπάλλαξις, πνύματος μινυ-
θσις, ἢ τ' ἄλλα μὲν τούτων
τὰ διατήματα.

*Cuiusque morbi historiam seu descri-
ptionem ex his quæ initio apparent
& fiunt, ex urinis quales hæ fuerint,
tum qualis existat collapsus, degener
color, imminutio spiritus, & cum eis
coniuncta diæta.*

CVIVSQUE MORBI HISTORIAM SEV DE-
SCRIPTIONEM, supple considerare oportet, ex qua
significatio sit morbi hœc ut aut diuturni, dextri
aut sinistri iudicij, huius aut illius crisis. Ex

HIS QUÆ INITIO APPARENT AVT FIVNT, id est,
morbi cuiusque specie, circuituum incrementis,
anni temporibus præteritis atque præsentibus,
tùm etiam, si quæ sit excretio, morbi sit propria,
aut communis: Omnes excretiones initio morbi
sunt calamitose, materia enim cruda adhuc est;
Ex VRINIS in morbis venarum, ex sputis in mor-
bis thoracis, & deiectionibus in aluinis.

CVIVSMODI HÆC FVERINT, in qualitate, quan-
titate, contentis, consistentia, tempore, & modo
excernendi.

TVM QVALIS EXISTAT COL-
LAPSVS, collapsus quidem totius corporis in co-
lore, caractere, & mole; exempli gratiâ, si ne
sui similis, an multùm à se mutatus; vel interce-
ptio venarum, vt scilicet non appareant micantes
arteriæ; ac si diceret, omnia hæc signa sunt futu-
ri abscessus.

DEGENER COLOR, vicissim
factus, aut pristini seu natiui omnino dissimilis,
stabilis ab humore diffuso refluxus experite.

IMMINVTIO SPIRITVS, spirandi difficultas, ET
EVM HIS CONIUNCTA DIÆTA, ægri in victus ra-
tione, & vitæ instituto, hæc eò spectant vt intel-
ligamus.

VI. Τὸ μὲν εἰ ὅμοια τὰ ἀπὸντα δεῖ
εἰδέναι, διέξοδοι, οὐρῶν, καθ'
υστερίας, πύαλα καὶ ρίνας,
ὄμματα, ἰδρῶς ἐκ Φυμά-
των, ἐκ τραυμάτων, ἐξ ἀνθι-
μάτων, ὁκόσα αὐτόματα, καὶ
ὁκόσα τέχνησιν ὅπ' ὅμοια ἀλ-
λήλοισι.

*Oportet, inquam, animo complecti, an
quæ secedunt similia sint, deiectiones,
urina, hysterica purgationes, expe-
ctorata, narium mucus, oculi, su-
dor tumoribus contra naturam,
vulneribus, exanthematis, quæcum-
que vltro apparent, & quæ sunt
artificio Medici, quæ semper inter se
similia.*

*OPORTET, INQVAM, ANIMO COMPLECTI,
AN QVÆ SECEDVNT, PEI EXCRETIONEM, SI-
MILIA SINT, ægri naturæ & morbi, specis &*

indiuideo; an etiam inter se quæ pluribus locis manant, coctione, cruditate, prauitate, vt si in febre ardente vrina sit alba, contra naturam morbi est, idcoque pessima: Si æger puer nigras, aut albas, tenues in morbis acutis reddat urinas, pessimum est; quia est contra naturam morbi & ægri, pessima. **DEIECTIONES**, num similes sint inter se, an ægri similes. **VRINA** siue indicandi, siue iudicandi vim habeat, aut certe nullam. **HYSTERICÆ PURGATIONES**, vt menstrua, profluvia muliebria, purgationes à partu. **EXPECTORATA**, in morbis thoracis & pulmonum. **NARIVM MUCVS**, corizæ, stillicidia. **OCVLI**, vt lacrymæ in oculis, & exudantes ichores. **SVDOR**, qualitate, copiâ, tempore, & excernendi modo, **TVMORIBVS CONTRA NATURAM**, pustulis, vomicis, vlceribus: *φύμα & τρώμα* siue *εργώμα* hîc sumuntur, vt apud vulgares Medicos. **VLNERIBVS**, fracturis, luxationibus, id est noxis partium singularum quæ intrinsecus oriuntur, & ex iis quæ extrinsecus incidunt ab ictu, lapsu, & casu. **EXANTHEMATIS**, pustulis, morbillis, variolis. **QUÆCVMQVE VLTRO APPARENT ET FIVNT**, ET **QUÆ FIVNT ARTIFICIO MEDICI**, ad imitationem naturæ comparato, **QUÆ SEMPER INTER SE SIMILIA**, vt semper vrinæ hypostasi laudabili prædita toto morbi decursu.

VII. Πάντα τὰ κρίνοντα, καὶ τὰ ὠφελέοντα, καὶ τὰ βλάπτοντα, καὶ τὰ ἀπολλύοντα· ὡς τὰ μὲν πεφύγων ἀποτρέπη, τὰ δὲ περὶ καλέων καὶ ἀγῆ καὶ δέχεται· καὶ τ' ἄλλα δὲ ἔτι, δέρματος, ἀκρέων, ὑποχονδρίων, ἄρθρων, ὀμματός, σώματος, χημάτων, ὑπνῶν, οἷα κρίνει, καὶ ὅτε, τὰ τοιαῦτα μηχανάσθαι.

Omniâque quæ iudicandi & indicandi vim habent, & quæ iuuant, nocent, interimunt; Omni studio fugiēs declinet, prouocans & inuitans ducat, moueat, & obuijs vlnis excipiat: curis extimarum partium, hypochondriorum, articulorum, oculi, oris, figurarum, somnorum: Quæ

de Humoribus purgandis. 69
omnia si sint eiusmodi, ut aut iudicandi vim habeant, hæc talia artificiosè moliri oportet.

OMNIAQUE QUÆ IUDICANDI ET INDICANDI VIM HABENT, ut iudicatoria quæ sunt victicis naturæ & triumphati morbi signa & causa. QUÆ IUVANT, NOCENT, INTERIMVNT, ut scilicet hæc quidem lethalia exitiumque allatura.

OMNI STUDIO, FUGIENS DECLINET. Illa verò iudicatoria iudicantia.

PROVOCANS ET NVITANS DVCAT, MOVEAT, artificiosè scilicet Medici ad imitationem naturæ instructo.

ET OBVIIS VLNIS EXCIPIAT, quod per seipsum manat, siue per excretionem, siue per abscessum: Eodémque modo aliorum quæ fiunt quæque apparent, vtrum similia sint an dissimilia naturæ ægri, & morbi in specie & individuo; præterea si inter se consentanea sint, supple scientiam tenere oportet, ne quid fiat inconsideratè, nèue prætermittatur quid.

CYTIS sicca, mollis, dura, aspera, lenis, humida, decoloris, colorata.

EXTIMARVM PARTIVM, manuum, pedum, frontis, calidarum, frigidarum; continenter, vicissim; periodicè, eriticè, aut symptomaticè.

HYPOCHONDRIORVM æqualium, inæqualium, succi plentium, doloris expertium, aut eiusdem participum: nam hypochondrij distentio sine dolore significat futuram hæmorrhagiam; si verò cum dolore sit, symptomatica est: contra *εὐχρησ* hypochondrium significat bene affectum hepar.

E iij

ARTICULORVM lassitudine fractorum, vbi expectatur abscessus. OCULI, in colore, caractere, mole actionibus, excrementis; nam vt se habent oculi, sic & totum corpus. ORIS, linguâ palpitantis, aut immoti, colorati aut decoloris, humidi aut sicci, aphthosi & exulcerati.

FIGURARVM vniuersi corporis, & partium singularum in decubitu naturali, infirmo, aut deprauato, vel in decubitus priuatione, quam ἑρῆμην nuncupauit, id est decubitus ad pedes,

SOMNORVM suauium, turbulentorum, ægros damnis argentium vitio anathymiafeos, & cerebri intemperie vel impuritate.

QUÆ OMNIA SI SINT EIVSMODI VT AVT IUDICANDI VIM HABEANT, HÆC TALIA ARTIFICIOSE MOLIRI OPORTET, artificio Medici ad imitationem naturæ comparato, coëffundendo, aut euacuando, si quantitatis ratio desideretur.

VIII. Καὶ ἐπὶ, ὅσα τοιαῦτα διασείσεις
 γίνονται· οἷα ὠφέλειουσι βρο-
 μασι, πύμασιν, ὀδμησιν, ὀρε-
 μασιν, ἀκούσμασιν, ἐννοήμασιν,
 ἀφόδοισιν, ὑγροῖσιν, θάλψαι,
 ψυξαι, ξηροῖσιν, ὑγρῶναι, ξη-
 ρῶναι, χεῖμασιν, ἐλχειμασιν,
 ἐπιπλάσσειν, ἐμπλάσσειν,

Ἐπιπάσειον. Ἐπι δὲ τοῖσιν
Ἐπιδέτοισι, γήματα, αἰάτριψις
ἴησις, πόνος, ζεγίη, ὕπνος, α-
ρευνίη πνύμασιν ἀνώθεν, κα-
τώθεν κοινούσιν, ἰδίοισιν, τεχνι-
τοῖσιν. σὺ τοῖσι παροξυσμοῖσι
μήτε ἐοῦσι, μήτε μύησι
μήτε ποδῶν ψύξει, ἀλλ' ἐν κα-
τάρροπῳ τῆ νύκτι.

Quinetiam qui abscessus eiusmodi sunt,
cibus, potionibus, odoribus, aspectu,
auditu, cogitationibus, secretionibus,
humidis, calore, frigore, siccis, hume-
ctando, desiccando, unctionibus, li-
nimentis, cataplasmatibus, emplastris,
insersionibus; si figurae accesserint,
perfrictio, curatio, labor, otium,
somnus, vigiliæ, spiritibus sursum,
deorsum, communibus, proprijs, ar-
tificio comparatis; non presenti.

bus paroxysmis, nec iamiam futuris, nec in pedum perfrigeratione, sed dum ad inferiora morbus viam affectat.

QUINETIAM QUI ABSCESSVS EIVSMODI SVNT, hoc est non solum in excretionem critica id faciendum, sed quotquot, & quicumque fuerint hi abscessus per materię decubitus, qui iudicandi vim habeant, vt fiant die critico, significati fuerint, procul à morbo, supernè deorsum ab interioribus partibus ad exteriores, à nobilioribus ad ignobiles, in parte totius materię morbificę capaci, è directo; nec sint naturę potentes, nec impares morbo, vt in Herophonte 1. epid. Atque veros abscessus imitari oportet, declinare si nocent. Obiter notandum ἀποσώσις nomen apud Hippocr. κατ' ἐξοχὴν significare abscessum κατ' ἀνάσιν. CIBIS, diætā tenui, tenuante, vt prillanā ad exclusionem pituitę & sputi, cum os humescere cœperit, ea enim æquę naturę studet ac pugnat cum morbo. POTIONIBVS medicatis, vt melicrato in pleuritide, oxymelite ad asthma. ODORIBVS, vt suffitu ad expurgationem cerebri, affectiones hystericas. ASPECTV, quo recreentur spiritus. AVDITV, vt in lethargicis tubę clangorē, phreniticis contrā citharę suavi sono. COGITATIONIBVS, hoc est animi affectionibus, vt cum ad iracundiam comatosos incitamus. SECRETIONIBVS vt histor. 7. epid. coëfundendo si ex-

ciendæ sint, in Metone cui Hippocr. caput ad largiorem hæmorrhagiam aqua calida perfudit, reuellendo, deriuando si declinanda.

HVMIDIS CALORE, ad pepasnum, vt fotu. FRIGORE, ad inhibendum orgasmum. SIGCIS, HVMECTANDO, DESICCANDO, VNCTIONIBVS, ad pepasnum. LINIMENTIS, CATAPLASMATIS, EMPLASTRIS, INSPERSIONIBVS,

quibus concoctio, attenuatio, digestio, præparatio humoris procuratur, & naturæ vis excitatur, meatus obstructione liberantur: Sed ad hæc quæ foris admoventur cerebro, hepati, ventriculo, artibus, & epithemata vocantur. Si FIGURÆ ACCESSERINT corporis, ad inhibendam phlegmonem, ciendam hæmorrhagiam.

PERFRICTIO mollis, dura, prouocans aut auocans. CURATIO propria morbi. LABOR earundem aut oppositarum partium.

OTIVM, vt qui helleborismo vtuntur, si inhibendum sit, quies præscribenda; sin ciendum, labor. SOMNVS, qui omnes fluxiones sistit præter sudorem.

VIGILLÆ, SPIRITIBVS SVRSVM, DEORSVM, vt ructu, & flatibus ventris; ac si diceret, in ventriculo vomitionem, in intestinis deiectionem per clysterem & medicamentum purgans præscribe. COMMVNIBVS, PROPRIIS, ARTIFICIO COMPARATIS,

quibus scilicet rebus, quæ naturaliter apparent & sunt, prouocantur vel excipiuntur; contraria verò declinantur: Sed ita, vt, NEC PRÆSENTIBVS PAROXYSMIS NEC IAM IAM FUTVRIS,

scq instantibus, hoc est febrium essentialium, intermittentium, continuatum & symptomatica-

rum exacerbationibus. NĒC IN PEDVM
PERFRIGERATIONE, vt ineunte paroxysmo, cum
fit caloris & humorum è toto corpore in thora-
cem & aluum refluxus; SED DVM AD INFERIO-
RA MORBUS VIAM AFFECTAT, hoc est materia
morbifica fertur ad pedes & partes extimas; nam
incipientibus paroxysmis materia est ἀνάσσις,
indicant caligines oculorum, vomitus, rigores,
tuncque cibura exhibere non decet, vel (vt loqui-
tur) de cibo vereri oportet. At in fine accessio-
num fit κατάρσις, deorsum viam affectat ad pe-
des, non per suffusionem, sed per translationem
relictò ventreatque thorace, quò, ineunte paro-
xysmo, è toto corpore confluxerat, deinde il-
linc manarat in augmento & vigore para-
xysmi.

IX. Τοῖσιν ἐν πῖσι περιόδοις πα-
ροξυσμοῖσι, τὰ προσάρματα,
μὴ δίδναι, μὴ δὲ ἀναγκά-
ζειν, ἀλλ' ἀφαιρῆεν, τῶν προ-
σειῶν, πρὸ τῶν κρίσειων.

*In paroxysmis periodicis cibi accessio
non est adjungenda, nulla necessitate
motus id facere debes, sed contra de-
ducendum de ciborum adiectionibus
ante crises.*

IN PAROXYSMIS PERIODICIS, hoc est in vniuersalibus paroxyfmis, & qui per circuitus fiunt, cuiusmodi sunt quaternarijs ante vigesimum diem; septenarijs ante quadragesimum; vicenarijs ante centesimam: Quibus temporibus certamen morbi, & nature ad crism est in procinctu.

CIBI ADIECTIO NON EST ADIUNGENDA, quod eo tempore materia sit *ἀναπίπτει*, omnisque & nutritionis, & respirationis œconomia laboret, eiusque instrumenta sint impedita & impura: tum quod natura ipsa (quæ vna eademque pepasmi & pepticos est causa effectrix) à pepasmo ad peptim reuocata, à morbi pepasmo & excretionem auocetur, quod duo simul negotia obire nequeat.

NULLA NECESSITATE MOTVS ID FACERE DEBES, vt scilicet exhibendum putes, non virium infirmitatis metu, quæ tum falsò putatur esse ab exhausto & succialibilis inopiâ, cum talis imbecillitas vel à maligna humoris qualitate, vel oppressione, aut *ἀπὸ τῆς νεύραργίας*, vel à peculiarinatura ægri proficiscatur: Ac multò granius peccant in commoda ægri, qui falsa eius infirmitatis opinione cibum exhibent, quàm qui in succialibilis inopia & fame cibum detrahunt, vide Hippocr. lib. 2. de diæta acut. & ibidem Gal. ad finem.

Ceterùm verbum *ἀναγνασθῆναι* non actiuè verendum, vt omnes interpretantur, sed passiuè, alioqui indignus Hippocrate sensus. SED

CONTRA DETRAHENDVM DE CIBORVM ADIECTIONIBVS ANTE CRISES, quæ ferè in paroxyfmi critici & periodici vigore fiunt, vt idcirco

non tantum ante significatas crifes, sed etiam ante paroxysmos periodicos sit detrahendum de ciborum quantitate, ut natura perasmo & excretioni incumbere possit.

- κ. Τὰ κρινόμενα, ἢ τὰ κεκριμένα, ἀρτίως μὴ κινέειν, μήτε νεωτεροποιέειν, μήτε Φαρμακείησι, μήτ' ἄλλοῖσιν ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἑᾶν.

Quæ iudicantur & iudicantia sunt perfecte, neque novare, neque cedere, nec medicamentis purgantibus, nec alijs irritamentis; sed missa faciendâ.

QUÆ IUDICANTUR, propriâ crisi cuiusque morbi, hoc est quæ ante significata fuerit signis syllogisticis, id est ad tempus & speciem criseos apparentibus, nec etiam causarum criticarum in qualitate, quantitate, excernendi & abscedendi modo & loco, ratio desideretur. ET IUDICATA SVNT PERFECTE, id est nulla superstitie materia, nec empyreumate seu ignea qualitate morbi, ut à crisi restitutus sit æger cibi appetens, edendo proficiens, somnus profundus, benignus, sitis expertus sine oris amaritudine & siccitate.

te, cum excrementis laudabilibus, & pulsu integro.

NEQUE NOVARE, NEQUE CIERE OPORTET, hoc est alterare, ne auocetur natura ab instituto cursu dum mouet, ne offendatur, dum mouerit nullo superstite empyreumate: *κρίσις* refertur ad materiam superstitem; *κρίσις* uero ad remanens empyreuma.

NEC MEDICAMENTIS PURGANTIBUS, NEC ALIIS IRRITAMENTIS, ut medicamentis alterantibus.

SED MISSA FACIENDA, quod sana corpora & sanitati restituta laboriosè ferant medicamenta tum alterantia, tum vacuantia; nam, exempli gratia, Simo exanthematis oblitus à crisi, vomitionibus lædebatur, *sect. 2. lib. 6. epid.* Natura tamen aliquando morbum concoxit quem extrudere nequit, etsi maioris sit virtutis morbum concoquere quam expellere; sed rarè id accidit, quoniam dicente Gal. post perfectam coctionem, hoc est in ipso statu, neque malam aut imperfectam *crisim* vidit. In Metone tamen, naturà pigrè mouente, Hippocr. caput eius lauit tepidà, ut hæmorrhagiam parciorem promoueret. Igitur eo tempore quo morbus iudicatur, aut iudicatus est integrè, omni medicamento abstinere opus est, phlebotomia, dico, scarificatione, ac purgatione. Et autem perfectum iudicium, quod præcessit coctio, in die contemplabili, quod fit in statu atque maximè tempore ipsius accessionis, siue par, siue impar fuerit.

XI. Πέποινα Φαρμακείειν, ἢ κινέειν,
μὴ ὠμαί· μηδὲ ἐν ἀρχῆσιν,
ἢ μὴ ὀργᾶ· τὰ δὲ πολλὰ ἐκ
ὀργᾶ.

*Concocta medicari seu purgare, atque
mouere oportet, non cruda; nec in
principiis, modò non turgeant, pluri-
ma verò non turgent.*

CONCOCTA, quæ vi naturæ mitificata sunt & ad
symmetron crasura, id est, alterando ad tempera-
tionis mediocritatem redacta.
PURGARE OPORTET, ab imperfecto iudicio, id
est, si non sit iudicatus absolutè morbus superflite
materiâ, aut empyreumate, aut si perfectâ non
expectetur crisis, quamuis edita sint pepasimi si-
gna. NON CRUDA, quòd torminibus &
animi defectu periclitentur ægri; deinde quòd
frustra id fiat, nam nec medicamento trahenti, nec
naturæ expellenti cruda materia cedit, atque æger
damnis augetur. Fit pepasimus laudabilis vi naturæ,
bonitate materiæ, partis integritate, vnde πένυσι
dicitur esse album, læue, æquale; ὠμαί verò dici-
tur quicquid vim naturæ infert: Crudus humor
est qui supra sanguinem est, vt vtraque bilis.
Cruda quædam sunt pepasimi expertia, vt mate-
ria pestilens, vt putredo cancri (quia omnis can-

cer naturæ potens est) putredo carbunculi, strumarum; Quædam pepasmi capacia, ut putredo febris tertianæ, phlegmones, quæ nullam habent malignitatem.

NEC IN PRINCIPIIS QUIDEM, hoc est, inenutibus morbis, quod eo tempore quo morbificis causis natura opprimitur adestque humorum cruditas, nulla excretio, nec ipsa perse, nec artificiosa, potest esse lalularis inquit Gal. Com. in Aph. 22. lib. 4. MODO

NON TURGEANT, hoc est, nisi materia sit effera, nulloque consistat loco translationis symptomaticæ metu, & oppressionis partium, quarum officio totum corpus administratur; tunc enim mederi oportet, nam cunctari periculosum. Morbi, quorum materia vaga est, non vnum & idem symptoma materiæ morbificæ & naturæ partis habent, sed varia atque diuersa: morbi autem quorum materia fixa est duplicia tantum habent symptomata, materiæ morbi, & naturæ partis.

PLURIMA VERÒ NON TURGENT, ac si diceret, fere fit ut in omnibus morbis symptomata humoris morbifici vim, & partis obsessæ naturam sequantur, cum fixus est humor; nam fixorum humorum plures sunt morbi, quam turgentium.

80 Hippocratis Magni,
XII. Α' δεῖ ἀγειν, ὅπου αὐτὴ μάλιστα
ρέπῃ ἢ φύσις, διὰ τῶν συμφε-
ρόντων χωρίων ταύτη ἀγειν.

*Quae ducere oportet, ducenda sunt quod
maximè natura vergit, per loca com-
moda.*

QVAE DUCERE OPORTET, DUCENDA SUNT
QUOD MAXIMÈ NATURA VERGIT, artificio Medici,
si quid mouendum videtur, & imperfectâ crisi,
superfite materiâ, tum etiam in doloribus dia-
phragmate superioribus aut inferioribus, quo-
rum curatio in purgatione consistit, QUOD
MAXIMÈ NATURA VERGIT. Et humor viam af-
fectat intrò, foras, sursum, deorsum.

PER LOCA COMMODA; lege naturâ, nec
ex euentu incommoda, illa & eò ducenda sunt
ad curationem & præcautionem, vacuando, re-
uellendo, deriuando, coëffundendo.

Τα'

Τὰ χωρέοντα, μὴ πῶ πλήθει τε- XIII.
 κμαίρεσθαι, ἀλλ' ἕως ἂν χωρήῃ,
 οἷα δεῖ, ἢ Φέρη δὲ Φόρος ὅκου
 δε δεῖ γῶσαι, ἢ λειποδυμῆσαι,
 ἕως ἂν τοῦτο ποιήσῃς, ἐπ' ἄλλα
 ρέψαι, ἢ ξηρῆσαι, ἢ ὑγρῆσαι, ἢ ἀνπι-
 σπάσαι, οὐνεκα τοῦτο ποιεῖται,
 ἢ ἐξ ἀρκῆ ὀνοσέων, τοῦτοισι τεκ-
 μαίρεσθαι.

*Excretiones non multitudine sunt esti-
 manda; sed si talia excernantur
 qualia oportet, & agri facile tole-
 rant: Atque ubi usque ad animi de-
 fectiones expedire ducere, faciendum;
 si ager possit tolerare: Ex his iusta
 quantitatis ratio est ineunda, alioquin
 aliud convertere, aut siccare, aut hume-
 scere, aut reuellere.*

EXCRETIONES naturales aut artificiales, NON
 MULTITUDINE SYNT ESTIMANDÆ, iusta eorum
 F

quantitas scienter (vt fieri solet) non est expendenda signis syllogisticis, numero, & copiâ, ac si diceret, multitudo, frequentia, & numerus eorum quæ excernuntur, non est *τεμνέειοι*. SED QUATENVS TALIA EXCERNVNTVR QVALIA OPORTET, ET ÆGRI FACILE TOLERANT. Nam propria morbi excretio, & ægri alacritas duo sunt iustæ excretionis *τεμνέειοι* in quôque individuo. ATQVE VBI VSQVE AD ANIMI DEFECTVM EXPEDIT DVCERE, FACIENDVM; si nec, supple, vacuandi non facias, vt in febre ardente, synocho, vehementissimo dolore, & inflammatione: SI ÆGER PAR ESSE POSSIT, id est, nisi quoddam affectionis remedium est, cum custodia virium pugnet; nam quæ à viribus sumitur indicatio, cæteris anteponenda. Ex HIS IVSTÆ QVANTITATIS RATIO EST INEVNDA, id est, ex ægri alacritate, excretionis propria in qualitate, quantitate, & excernendi modo.

XIIII. Τα μὲν Ξηρά, θερμά ἐσσι· τὰ δὲ ὑγρὰ, ψυχρὰ, διαχωρητικὰ δὲ τ' ἀναντία ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.

Quæ enim sicca sunt, erunt calida; humida verò frigida. Quæ verò subducendi vim habent, contraria pariuntur ut plurimum.

QVÆ ENIM SICCA SVNT, ERVNT CALIDA,
indèque robur virium percipi solet, an leipothy-
miam ager ferre possit; Ea enim, quæ est ab
exhausto partium solidarum, insanabilis est.
HVMIDA VERÒ, vt carnes & sanguis,
FRIGIDA. QVÆ VERÒ SVBVCENDI VIM
HABENT, CONTRARIA PARIVNT, in leipothy-
mia scilicet vt plurimum.

XV.

Ταῦτα τῆσι πλεονασμοῖσι ἀνώ, ἢ
ἢ αἰ πλείοσι, ἢ ἢ κατὰ σπασί-
σποιαῦται ἐν τῷ πλεονασμῶν
γίνεται δὲ τὰ πλείοσι τῶν
ἀρρήσι καί πο· ἔτι γὰρ ἢ αὐτό-
ματὰ ὠφέλεια, ἢ μὴ αἰ
πλείοσι τῶν πλεονασμοῖσι ἐν
τῶν ἀρρήσι ποιεῶνται· ἐν δὲ
τοῖσι τριούτοισιν, ἐν μὲν ἀρρήσιν
ἀνώ· ἐν δὲ τῶν πλεονασμοῖσι, καί πο·
ὀλίγα δὲ τριαῦται. αἰ δὲ τριαῦ-
ται ἢ δυσχερότερα κατὰ
σπασίσις.

E ij

84 Hippocratis Magni,
Atque hac diebus imparibus sursum, si
et ipsa periodi atque adeo morbi
status huiusmodi sunt ex paroxysmis:
sed ut plurimum quæ paribus die-
bus mouentur, fiunt deorsum; sic
enim quæ sponte fiunt sursum, im-
paribus; deorsum verò paribus adiu-
mentum afferunt, nisi ipsa periodi
accessiones diebus paribus afferant;
nam in eiusmodi, tum in paribus
sursum, in imparibus verò deorsum:
sed eiusmodi status rarò accidunt, ac
fere eiusmodi ut sinistri sint magis,
quàm secundi iudicij.

ATQVE HÆC quæ, supple, duci debent.
DIEBUS IMPARIBUS SURSUM, quòd scilicet
morbi, qui imparibus diebus mouentur, sunt
ἀνάσποντοι: Qui verò paribus, contrà. SI ET
IPSA PERIODI ATQVE ADEO MORBI STATUS
HUIUSCEMODI SVNT, VT IMPARIBUS DIEBUS MO-
UCANTUR, EX PAROXYSMIS, SED VT PLY-
RIMVM QVÆ PARIBVS DIEBVS MOVENTVR,
FIVNT DEORSVM, SIC ENIM, scilicet in mor-
bis, qui paribus aut imparibus diebus mouentur.
QVÆ SPONTE FIVNT SVRSVM, IMPARIBVS;
DEORSVM VERÒ PARIBVS, ADIVMENTVM

AFFERVNT, NISI IPSÆ PERIODI ACCESSIO-
NES DIEBUS PARIBVS AFFERANT, quia quæ
paribus diebus mouentur, paribus iudicantur, &
contrà. Nam in eiusmodi, cum scilicet paroxys-
mi cadunt in pares dies. TVM IN PARI-
BVS SVRSVM, IN IMPARIBVS VERÒ, id est, in
remissione illius qui habuit paroxysmum, die aut
periodo pari, DEORSVM. SED EIVSMODI STA-
TVS RARÒ ACCIDVNT, AC FERE EIVSMODI VT
SINISTRI SINT MAGIS QVAM SECVNDI IVDI-
CII, quòd ad biliosi humoris cacochymiam crudi
& crassi humoris fiat accessio, vnde summa pe-
pafmi difficultas.

Α' τὰρ ἢ τὰ πρὸς τὸν χρόνον XVI.
πρόκεινται ἀνάγκη οὕτως,
οἷον τεσσαρδεκάτη, τεσσα-
ρεσκαδεκάτη· τεσσαρδε-
κάτη μὲν καὶ τὴν τεσσαρεσκα-
δεκάτη δὲ δύνω· πρὸς γὰρ τὸ
κρίσιμον οὕτω ἔμφερει.

*Quinetiam qua tempore longius pro-
gressa, necessario sunt eiusmodi vt ad
decimumtertium diem, aut decimam-
quartam periodum perueniant, vt*

Hippocratis Magni,
 fiat decimatertiana, aut decimaquar-
 tana; ac decimotertio die motus fit
 deorsum, decimoquarto verò sur-
 sum; nam ad iudicandi vim ita con-
 fert.

QUINETIAM QVO TEMPORE LONGIVS PRO-
 GRESSA, id est, primam septima nam dierum aut
 periodorum superarunt. NECESSARIÒ
 SVNT EIVSMODI VT AD DECIMVMTERTIVM
 DIEM, AVT DECIMAMQVARTAM PERIODVM
 PERVENIANT, VT FIAT DECIMATERTIANA, AVT
 DECIMAQVARTANA, AC DECIMOTERTIO DIE
 MOTVS FIT DEORSVM, si sit remissio, DECI-
 MOQVARTO VERÒ SVRSVM, si sit accessio.
 NAM AD IVDICANDI, & indicandi VIM
 ITA CONFERT, lege naturæ scilicet ex alteratio-
 ne, mutatione & excretionē.

XVII. Καὶ ὁκόσα εἰκοσαῖα· πλεὺ ὁκόσα
 κάτω, πολλὰ δὲ καθαίρειν·
 ταῦτα δὲ ἐγγύς οὕτω κρίσιος,
 ἀλλὰ προσωτέρω. Δεῖ δὲ
 ὀλιγάκις ὀξέσι πολλὰ ἄγειν,
 τοῖσι κοπιώδεσι τὸ σύμπαν.

Tum quæ in vigesimum morbi diem cadunt, nisi quòd quacumque viam affectant deorsum, maxima ex parte purgare oportet; sed hæc molienda non sunt, cùm in procinctu est crisis, sed ultra; nam in morbis acutis rarò multa ciere oportet; contrà in febribus laboriosis totum.

TUM QUÆ IN VIGESIMUM MORBI DIEM CADUNT, quo tempore diuturnorum naturam morbi induunt, ac perit quaternariorum vis. NISI QUÒD QUÆCUNQUE DEORSUM VIAM AFFECTANT, MAXIMA EX PARTE PURGARE OPORTET, hoc est in morbis catarrhopis necessaria purgatio est ac vehemens, vt in melancholicis, tum ad excludendas reliquias, tum ad subleuandam naturam. SED HÆC MOLIENDA NON SUNT, CVM IN PROCINCTU EST CRISIS, ob materia contumaciam, SED ULTRA, hoc est, cum ab imperfecta crisi superest morbi materia, vt fere fit in morbis catarrhopis. NAM IN MORBIS ACUTIS, hoc est qui celeriter suam absoluunt cum vehementia historiam, & diebus mouentur imparibus, RARÒ, nisi materia turgeat, quòd fere eorum morborum perfectæ sint crises, ac nihil mouendum superfit; deinde quòd à medicamento purgante naturâ calidiorè, viscera & humores æstu incandescant.

MVLTA CIERE OPORTET, CONTRA IN FEBRIBVS LABORIOSIS, à lassitudine vltro oborta, TOTVM, quòd difficultas pepasmi, excretionis, atque abscessus, oppressam naturam morbo defungi non sinat.

Χ'VIII. Εν τοῖσι πυρετοῖσι κοπιώδεσιν εἰς ἄρθρα, καὶ παρὰ γνάθοις μάλιστα δόποσάσιες γίνονται ἐγγύς πρὸς πόνων ἐκάστου, Ἐπὶ τὸ ἄνω μᾶλλον καὶ τὸ σὺμπαν. Ἐν δὲ ἄνω ἄρθρῳ ἢ νούσῳ ἐπὶ κατὰ ῥόπος, κατὰ καὶ δόποσάσιες. μάλιστα δὲ πόδες θερμοὶ, κατὰ σημαίνουσι, ψυχροὶ δὲ ἄνω οἷσι δὲ ἀνισταμένοισιν ἐκ τῆς νούσῳ, αὐτὰ καὶ δὴ ἐν χερσὶν ἢ ποσὶ πονέουσι π, ἐν τούτοισιν ἀφίστανται.

In febribus laboriosis in articulos & ad maxillas potissimum abscessus fiunt,

de Humoribus purgandis. 89
 propter vicina cuiusque doloris loca,
 quamvis fere sursum. Quod si len-
 tus morbus ac deorsum viam affectet,
 inferne fiunt abscessus: Ac maxime
 pedes calidi inclinationem deorsum
 fieri significant, frigidi sursum: At
 quibus à morbo defunctis statim la-
 borant pedibus aut manibus, in his
 abscessus fiunt.

IN FEBRIBVS LABORIOSIS, tum à lassitudine
 vltro oborta, tum à labore, *πρωγός* vocat *κομιάδης*;
κόμος est affectio corporis in qua, si vel minimum
 tangatur corpus, lassitudinis fit sensio, hinc me-
 minit lassitudinis cum febre, IN ARTICVLOS, *Λασιτύδο*
 nisi ab abscessu liberet vrina multa, crassa & alba. *cum febre.*
 ET AD MAXILLAS, vt parotides, si quid ex
 fluentibus, vt hæmorrhagiâ, relinquatur, tum in
 his, tum in ardentibus laboriosis. POTIS-
 SIMVM ABSCCESSVS FIUNT, per diadochem, id est,
 materiâ decubitu. PROPTER VICINA
 CUIVSQVE DOLORIS LOCA, QVAMVIS FERÈ
 SVRSVM. In morbis acutis quicquid in vitio
 erat, feratur, raroque abscessus fiat. QVOD
 SI LENTVS MORBVS, id est, tardus, diuturnus,
 vt rara mutatio in eum cadat; diuturnitas enim in
 peccati difficultate consistit. AC DEOR-
 SVM VIAM AFFECTET, materiâ, dolore, & periodo
 vniuersali, aut singulari. INFERNE FIUNT

ABCESSVS : AC MAXINE PEDES CALIDI INCLINATIONEM DEORSVM FIERI SIGNIFICANT, quòd omnino fit morbus κατὰ φύσιν situ doloris, materia naturâ, & ipsa periodo. FRIGIDI VERÒ SVRSVM, vt in parotidibus, *Vide Aph. 31. 32. 33. lib. 4.*

AT QVIBVS A MORBO DEFUNCTIS, vt tamen supersint materia febrilis reliqua, STATIM, putâ si superstite materia, largiore cibo & potu magis quàm exhaustum desideret, aut immutata ventriculi actio, habitus, & temperamentum ferre possint; statim inquam morbo defuncti illi, LABORANT

PEDIBVS AVT MANIBVS, hoc est aut manus, aut pedes lassitudine aut labore fracti sunt, ita vt in progrediendo sint pigri, manus in apprehendendo, meminitque lassitudinis à febris.

Lassitudo à febris.

IN HIS ABCESSVS FIVNT, exclusione materia à parte quæ continet, in eas quæ continentur, attractione doloris vi, vt infirmitate partis quæ excipit; *vide com. in part. 41. sect. 3. 6. epid.* Decubitus fit materia ad partem aliquam labore, grauitate, artificio, sympathiâ & communionè, quod postremum est aut generis similitudine, operis societate, vasorum communionè.

Α' τὰ ρὴ ἢ ἡ πεπονητὸς ἔη, πρὶν XIX.
ἢ νοσῆεν, ἐς πάντα ἄποσθελί-
ται· οἷον ἢ τοῖσιν ἐν Περὶνθῶ
βηχῶδεσι ἢ κυναρχικοῖσι· ποι-
έσαι γὰρ αἱ βῆχες τὰς ἀποστά-
σιαις, ὡς πρὸς πυρετοὶ ποιαύτας·
καὶ τὸν αὐτὸν λόγον συνβαίνει ἢ
ἀπὸ χυμῶν, ἢ σώματος σωτή-
ξιος ἢ ψυχῆς.

*Quinetiam si parte aliqua laborarit,
aut lassitudine fractus fuerit, prius-
quam egrotare ceperit, eò loci se
morbis obfirmat, cuiusmodi illud
fuit, quod animaduertimus Perinthi,
tussiculosi & anginâ correptis;
Etenim tusses abscessus faciunt eius-
modi fere, quales à febribus excitantur.
Eadem ratione idem contingit
ab humoribus aut colliquatione, &
animi affectionibus.*

QUINETIAM SI PARTE ALIQUA LABORARIT,
aut quasi lassitudine fractus fuerit. PRIUS-

QUAM ÆGROTARE COEPERIT, EÒ LOCI SE
MORBVS OBFIRMAT, primario aut secunda iò
foco.

CVIVSMODI ILLVD FVIT, QVOD
ANIMADVERTIMVS PERINTHI, TVSSICVLOSIS,
hoc est, sicca tussi laborantibus cum difficultate
spirandi coniuncta.

ET ANGINA COR-
REPTIS, quæ duplex, propria quæ fit inflamma-
tis proprijs laryngis musculis, & funesta est, nisi
desinat in peripneumoniam. Altera quæ fit in-
flammati communibus laryngis musculis, in
qua apparet cervicem & partes vicinas foris ru-
bescere, hanc Hippocr. vocat ἐπὶ θανάτῳ κινδύνησι,
in Epidemias, quæ degenerat aliquando in pleuriti-
dem.

ETENIM TVSSES, sicca cum diffi-
cultate spirandi coniuncta, ABSCESSVS
FACIVNT, vel in articulis, vel in testiculis altera,
aut vtraque parte per materia decubitus, lib. 1.
et 2. epid.

EIVSMODI FERE QVALES A
FEBRIBVS EXCITANTVR. Cæterum maximè à sym-
pathia, labore, & gravitate, materia, efficiens sic-
cam tussim, mouet abscessum in testes, diadochè
& sympathiâ harum partium.

EADEM RA-
TIONE IDEM CONTINGIT AB HVMORIBVS AUT
CORPORIS COLLIQVATIONE, vt maximè adipis,
scilicet vt abscessus oboriantur.

ET ANIMI
AFFECTIONIBVS, per humorum synathrismum.
Quæ cum ita sint, vt operæpretium sit scientiam
purgandi tenere in quantitate, qualitate, modo,
& occasione, quòd nullus pene feracior locus
sit quàm de purgatione, ac fere nullam cura-

de Humoribus purgandis. 93
tionem, & præcautionem patiatur esse exper-
tem sui.

Τὸς μὲν οὖν χυμοῖς εἰδέναι ἐν XX.
ἧσιν ὥρησιν δυνάεουσιν, καὶ οἷα ἐν
ἐκάστοις νοσήματα ποιεούσιν, καὶ
οἷα ἐν ἐκάστῳ νοσήματι πα-
θήματα.

*Maximè in hoc debet esse Medicus
exercitatus, ut intelligat quibus anni
temporibus humores efflorescant; tum
cuiusmodi morbos in singulis pariant,
necnon quæ quibusque morbis affectio-
nes inesse videantur.*

MAXIME IN HOC DEBET ESSE MEDICVS
EXERCITATVS, VT INTELLIGAT QVIBVS ANNI
TEMPORIBVS HVMORES EFFLORESCANT, id est,
vigeant, & qualitate & copiâ vincant ceteros.
TVM CVIVSMODI MORBOS IN SINGVLIS PA-
RIANT, specie, magnitudine, more, & motu: vt
humidus cæli status humorum copiam parit, quos
diuersæ hominum naturæ varietate distinguunt;
ideoque fit vt ab eadem causa variæ morborum
ideæ & species exurgant. NECNON QVÆ

QUIBUSQUE MORBIS AFFECTIOIBUS IMESSE VIDEANTUR, quodd fere symptomata humoris morbifici vim & partis obsessæ naturam sequantur: Atque hoc loco nomen παθηματε usurpatur pro symptomate, quod triplex est παθηματικόν, ut in pleuritide febris continua, lateris dolor punctorius; ἐπιφανόμενοι, ut in eadem affectione, delirium; ἐπιφαιρόμενον, ut sputum tale, vel eiusmodi.

ΚΧΙ. Τὸ δὲ σῶμα ἢ ἄλλο, ἐς ὃ, πᾶσι νόσημα ἢ φύσις ῥέπει οἷον, πᾶσι πλὴν ἐνοιδέων ποιεῖται πύτων πᾶσι ἢ φύσις, σχεδὸν πᾶσι χρώματα κακίω, καὶ σώματα σειροῦ καὶ εἴη ἄλλο, ταῦτα διαγεγυμνάσθαι.

Tum autem corpus aliud atque aliud, in quem morbum communis & propria cuiusque natura sit proclivis, exempli causâ, quid lien intumescens efficiat; horum enim sanè natura & colores sunt deteriores, & corpora in-

de Humoribus purgandis. 95
sumescunt. Tum si quid eiusmodi fuerit, exercitatum in his esse oportet.

TUM AVTEM CORPVS ALIVD ATQVE ALIVD, scilicet considerandum, quod in eius affectione & peculiari natura maximum est momentum ad ea, quæ cuique accidunt, excipienda. IN QVEM MORBVM COMMVNIS ET PROPRIA CVIVSQVE NATVRA SIT PROCLIVIS, vel cui morbo cuiusque natura potissimum obnoxia sit, vt ad tabem, quorum scapulæ alarum instar prominent. *Per Aph. 2. lib. 3.* EXEMPLI CAUSA, QUID LIEN INTVMESCENS EFFECIAT, fædos colores, hydropem, cordis palpitationem, eorumque omnium natura quam vim habeat: Duplices morborum sunt causæ, vna *mutatio* effectrix, vt temporum status & mutationes: Altera *immutatio*, quæ suscipit, vt cùm hyeme aut aquilonio cœli status sunt febres ardentes, tunc enim habent rationem *non imitatio*, non *mutatio*. Quæ enim in quibusque naturis redundare consueverunt, ea, si euacuatione prohibeantur, congeneres faciunt morbos. *Gal. com. 2. lib. 1. epid.* Vt qui sunt icterici naturâ, siue partis alicuius vitio, fere colores peiores habent. HORVM ENIM SANE ET NATVRA ET COLORES FIUNT DETERIORES, diffuso per vniuersum corpus humore vitioso vt melancholico aut bilioso, visceris illius vitio. ET CORPORA INTVMESCUNT, tum per se, tum ex euentu.

TUM SI QUID EIVSMODI FVERIT, EXERCITATVM IN HIS ESSE OPORTET. Quibus etiam causis à cælo & aëre, diæta quoque accedit in victus ratione & vitæ instituto.

XXII. Ψυχῆς ἀκρασίη ποτῶν ἢ βρομα-
των, ὑπνὸς, ἐξηγηρόσιος, ἢ δὲ
ἐρωτῆς ἕνας, οἷον κῶβων, ἢ
διὰ τεχνῶν, ἢ δὲ δυνάμει,
καρτερίη πόνων, ἢ ὧν ἕνας
τεταγμένη, ἢ ἀτακτος.

*Animi impotentia potionis & cibi,
somnia, vigiliarum, aut propter stu-
dia quedam, ut tesserarum, aut bo-
narum artium, aut necessitatis cau-
sâ, studium pertinax, & qua-
rum rerum ordinatum, aut ordinis
expers.*

ANIMI IMPOTENTIA, eius partis scilicet in
qua irarum ardor existit, & quæ voluptate ali-
atur.

POTIONIS, CIBI, SOMNI, VIGILIA-

RVM

RVM intemperantia, AVT PROPTER
STVDIA QVÆDAM, quibus quisque delectari
consueverit, VT TESSERARVM, AVT BO-
NARVM ARTIVM, vt qui lites sectantur. AVT
NECESSITATIS CAUSA, STVDIVM PERTINAX,
ET QVÆRVM REARVM ORDINATVM, AVT OR-
DINIS EXPERS.

Αἱ μεταβολαὶ ἔξ οἴων εἰς οἴα. XXIII.

Mutationes ex quibus in qua.

MVTATIONES, corporum, causarum, atque
signorum. Ex QVIBVS IN QVÆ, scilicet
fiant attendendum, aut ex qualibus in qualia, hoc
est quænam contigerint mutationum in victus
ratione, & vitæ instituto rationes & successio-
nes sumendis, educendis, admouendis, fa-
ciendis.

Ἐκ τῶν ἠδέων, φιλοπονίᾳ ψυχῆς, XXIV.
ἢ ζητέων, ἢ μελετέων, ἢ ὀρέων,
ἢ λέγων, ἢ εἰπ ἄλλο ὅϊον λύ-
παι, δυσρησῖαι, Ἰπιδυμίαι,
τὰ δὲ ἀπὸ συγκυρίης.

*Ex moribus, animi industria & ala-
critis, aut quaerendo, inuestigando,*

98 Hippocratis Magni,
cogitando, aut videndo, aut dicendo,
aut si quid aliud; ut tristitia, ira me-
mores, cupiditates, quæ aut fato, aut
casu incidunt.

EX MORIBVS, institutis & insitis, quorum hi
temperamentum corporis sequuntur, illi verò
instituti partem eam animi quæ mentis & consi-
lij est.

ANIMI INDYSTRIA ET ALACRI-
TAS, ut acumen ingenij bilis; constantia & per-
tinacia humoris melancholici; simplicitas, li-
beralitas, immoderatio & facetiæ sanguinis; iner-
tia, stupiditas, obliuio pituitæ argumentum af-
fert.

AVT QUÆRENDO, INVESTIGANDO,
COGITANDO, AVT VIDENDO, AVT DICENDO,
AVT SI QUID ALIUD, Vnde animi moderati
significatio fiat.

VT TRISTITIÆ, con-
tractione spirituum ex re non conuenienti ad sua
principia.

MEMORES IRÆ diuturnæ &
soluti difficilis, quæ sunt affectiones eius partis
animi, in qua irarum ardor existit, & focum ha-
bent in corde.

CVPIDITATES rerum quæ
ad victum & cultum necessariae sunt, ut cibi &
porionis, rerum venerearum; & hæc focum ha-
bent in iecore.

ET QUÆ CASV ET QUASI
FATO CONTINGVNT, ut animi mores insiti cor-
poris temperamentum sequuntur.

Λυπήματα γνάμης, ἢ διὰ τῆς xxv.
ὀμμάτων, ἢ διὰ τῆς ἀκοῆς, οἷα
τὰ σώματα μύλης μὲν τρι-
φθεῖσης πρὸς ἑαυτὴν, ὀδόντες
ἠμώδησαι· παρὰ τε κοῖλον
παρίοντι, σκέλια τρέμει·
ὅταν δὲ τῆσι χερσὶν ὧν δεῖται
ἄρει, αὐτὰ τρέμουσιν· ὄφεις
Ἰξαιφνης ὀφθεῖς, χλωρότητα
ἐποίησαν.

*Angustia animi, item quæ aut ad aspe-
ctum, aut ad auditum referuntur,
qualia sunt corpora: ut molarum as-
pectu dentes obstupescunt; et qui
per loca caua progreditur artibus
contremiscit; ut cum aliquid, quod ex
usu est, tollendum est, manus contre-
miscant; serpens ex improviso visus
pallorem induxit.*

ANGUSTIÆ ANIMI, seu affectiones mentis earum rerum appulsi, quæ VISV AVT AUDITV PERCIPIVNTVR, QVALIA SVNT CORPORA, vt extrinsecus facilè affectiones suscipiant, & novos colores induant, qui ex eo dicentur refluxus participes, quodd non sit causa seu fons perennis, vt (exempli causâ) quod sequitur, VT MOLARVM ATTRITV, vel limarum, vel ferri, vel si molæ inuicem atterantur.

DENTES OBSTUPESCUNT, agitatione & collectione spirituum animalium, cuius affectionis vicinæ partes atque communes sunt primum participes: At omnis stupor, velut dentium, fit cum facultas animalis non potest ad eam, ad quam solebat, peruenire partem.

QVI PER LOCORVM CAVA PROGREDITVR ARTVVS CONTREMISCIT, inæqualitate loci, & metu: ET CVM ALIOQID, QVOD EX VSV EST, TOLLENDVM EST, MANVS CONTREMISCUNT; SERPENS EX IMPROVISO VISVS PALLOREM ET TREMOREM INDVCIT, collectione spirituum & caloris natiui. Cæterum tremoris, vt & virium infirmarum tres assignantur causæ; exhaustum, compressio spirituum, & eorundem collectio.

Οἱ φόβοι, οἷον αἰχμὴν, λύπη, χ χ ν ι.
ἠδονὴ, ὀργή, τ' ἄλλα τοιαῦτα
οὕτως ὑπακούει· ἐκάστῳ δὲ
τὸ πλεονέκον τῆς σώματος τῆ
περὶ ξεί, ἐν τούτοις ὑπακούει
ιδρώτες, καρδίας παλμὸς, καὶ
τὰ τοιαῦτα τῶν δυνάμεων.

*Timores, verecundia, tristitia, metus,
maeror, voluptas, ira et caetera
eiusmodi. Quae pars cuique corporis
actioni est consecrata, his morem ge-
runt, inde sudores, cordis palpitatio,
et quae sunt eiusmodi facultatum
symptomata.*

TIMORES, ac timor certa est persuasio re-
prehensionis eorum, quae à nobis ex electione
hunt, oritur autem vel ab oppressione, vel ab
exhausto, vel à collectione spirituum, quae
omnia ad naturae infirmitatem referuntur, venit-
que ἀπὸ τῶν ἁμῶν. VERECUNDIA, hoc est me-
tus iustae reprehensionis, ut, erubuit salua res
est. TRISTITIA, collectio spirituum ad in-

teriora. METVS, demissio animi quæ fit
perceptione futuri mali. MOEROR, hoc
est perennis tristitia. VOLVPTAS, IRA,
ET CÆTERA HVIVSMODI, id est, singulis affe-
ctionibus, & causis quæ extrinsecus incidunt.

QVÆ PARS CVI QVE CORPORIS ACTIONI EST
CONSECRATA, & officiales & ministræ partes vt
cerebrum, cor, hepar, HIS MOREM GERVNT,
cerebrum cogitationi, cor animositati & iracun-
dia, hepar cupiditati. INDEQVE SYDO-
RES, ab hepate scilicet ex appetitu; COR-
DIS PALPITATIO, ex mœrore, tristitia, metu
aliisque huiusmodi affectionibus, cuius palpita-
tionis essentia in dilatatione consistit; omnis au-
tem pars contractionis & dilatationis particeps
palpitare potest: Atque in corde palpitatio per
idionem suam fit, cum serosi humoris cuiusdam copia
adest, quæ velut glutino quodam pericardios tu-
nica adharet cordi: Item ab inflammatione &
phlegmone cordis oritur. Per sympathiam ve-
rò, & spirituum collectione, & affluxu sanguinis
melancholici per arteriam celiacam ad cor, vt pa-
tet in virginibus sædo colore suffusis. Denique
palpitationibus fere obnoxij, qui laborant hypo-
chondriaca melancholia.

ET QVÆ SVNT
HVIVSMODI FACVLTATVM SYMPTOMATA, hoc est
earum partium quarum officio corpus admini-
stratur.

τα, ἀλειψις, κατὰ χυσις, κα-
τὰ χρισις, κατὰ πλασις, ἐπί δε-
σις ἐρείων ἢ τῆς ποιούτων· ἢ
τὰ ἐνδοθεν ἰσακούει τῆς ποιού-
των, ἔμνον ὡπερ τὰ ἔξω τῆς
εἰσω προσφερομένων, ἀτὰρ ἢ
τὰ δὲ ἐν ἐρείοις κοίτη πνώδεσι,
ἢ τὸ πρὸ βασιλεῖ λεγόμενον
κύμνον ὀρεῶσιν· ὄσφραϊνομέ-
νοισιν, ὅσα κεφαλῆς ἀγωγὰ,
περακτικὰ λόγρι, φωνή, ἢ τὰ
τσαῦτα.

*Quae extrinsecus admouentur et acci-
dunt, aut bonis, aut malis nos augent,
perunctio, perfusio, litus, cataplas-
matum usus, lanarum ligatura, et
rerum eiusmodi. Quae intus sunt, his
quae admouentur consentiunt, non*

solūm quemadmodum ea quæ foris sunt, ijs quæ intro feruntur: Cubile ex œsippo, & quod nomen à Rege habent, cuminum regium videntibus, olfacientibus, quæ ex capite educunt, sermones, vox, & quæ eiusmodi perturbationem afferunt.

QVÆ EXTRINSECVS ACCIDVNT AVT BONIS AVT MALIS NOS AVGENT, scilicet magnam vim habent in habitum corporis atque humorum. PERVNCTIO, PERFVSIO, frigida multa perfusio calorem intrò cogit, atque tetanum soluit in iuvene quadrato, ætate media; in aliis nervos lædunt: affusionem calidam adhibuit Metoni Hippoc. LITVS, CATAPLASMATVM VSVS, LANARVM LIGATVRA, ET RERV M EIVSMODI. QVÆ INTVS SVNT, IIS QVÆ ADMOVENTVR CONSENTIVNT, NON SOLVM QVEMADMODVM EA QVÆ FORIS SVNT, IIS QVÆ INTRÒ FERVNTVR, sed hæc quoque sunt commemorabilia, & virium suarum specimen ediderunt. CVBILE EX OESIPPO, ex lana succida, quod facile partus & menses prouocat. ET QVOD NOMEN HABET A REGE, CVMINVM REGIVM, Æthiopicum fatiūm colorem potu aut illitu mutat in pallorem, & aceto subactum seu maceratum naribus admotum hamorrhagiam potenter sistit, *Dioscor. lib. 3. cap. 59.* VIDENTIBVS, OLFACIENTIBVS, hoc est tum quæ auditu, tum quæ olfactu

de Humoribus purgandis. 105

mutationes afferunt. QUÆ EX CAPITIS
EDUCUNT, ut erithina, ptarmica, ut nasturcium,
pyrethrum, elleborus albus, caputputgia.
SERMONES, ingrati, VOX, ET QUÆ EIVSMO-
DI PERTURBATIONEM AFFERVNT, humoribus
& spiritibus.

Μαζοί, ρονή, υςέρη· σημηία τὰ τε XXVIII.
ἐν τῆσιν ἡλικίησι, καὶ ἐν τοῖσι
πνιγμοῖσι, καὶ βηξί, τὰ πρὸς
ὄρχην.

*Mammæ, genitura, uterus; signa sunt
& argumenta, tum in ætatum mu-
tatione, & in suffocationibus uteri-
nis, in tussibus, abscessus in testiculos
oborti.*

Postremò considerandum quæ per sympathiam
aut idiopathiam, quæque per protopatheiam, vel
ἐντεταχίας, ut MAMMÆ, GENITVRA, VTE-
RVS, scilicet mutuò se afficiunt, signa inuicem
edunt in ætatis mutatione. & ἐν συμπαθείαν καὶ δια-
τάχην in morbis mutuò afficiuntur. SIGNA
SUNT ET ARGVMENTA, TVM IN ÆTATVM MV-
TATIONE animadvertuntur, ut simulatque viri ex
ephoebis excefferint, vocemque asperiozem edere
ceperint, ijs testiculi tument erumpuntque foras,

& venerem agnoscunt; tuncque Medicus considerare potest, uter testiculus in viris humidior, & succi plenior fuerit; nam si eiusmodi dexter fuerit, aptus erit maribus procreandis, si sinister, feminis.

ET IN SYFFOCATIONIBVS VTERINIS, quarum vna fit sublato respirationis vsu, & vix restitutio fit: altera impeditis ad tempus respirationis instrumentis, oppresso diaphragmate ab utero.

IN TVSSIBVS ABSCESSVS IN TESTICVLOS OBORTI, quæ tussis abscessu in testibus suborto cessant.

XXIX. Ὡς περ τοῖσι δένδροισιν ἢ γῆ, ἔτω τοῖσι ζώοισιν ἢ γαστήρ, καὶ τρέφει, ἔδερμαίνει, καὶ ψύχεται. ψύχεται μὲν κενεμένη, δερμαίνει δὲ πληραμένη. ὡς περ γῆ κοπτερομένη, χειμῶνος δερμῆ, ἔτω καὶ ἡ κοιλία. δένδρεα φλοιὸν λεπτὸν ξηρὸν ἔχει, ἔσωθεν δὲ ξηρόσαρκα, ὑγιοῦσα, ἀσηπία, χροῖα.

Vt in arboribus terra, sic in animalibus alius succum alibilem suppeditat, et

de Humoribus purgandis. 107
 calefacit & refrigerat; refrigerat
 quidem plena vacuando, calefacit
 alibili succo abundans; & ut terra
 stercorata hyeme calida, sic & aluus.
 Ac arbores tenui sunt cortice & sic-
 co, intus verò carne sicca sana, putre-
 dinis expertes diuturna.

VT IN ARBORIBVS TERRA, SIC IN ANIMA-
 LIBVS ALVVS seu promptuarium quoddam &
 succualibilis officina. SUCCVM ALIBILEM
 SUPPEDITAT, ET CALEFACIT suo succo alibili
 habitum corporis, qui tantum habet caloris quan-
 tum sanguinis. REFRIGERAT QUIDEM
 PLENA VACVANDO, CALEFACIT ALIBILI SVCCO
 ABVNDANS; ET VT TERRA STERCQRATA HYE-
 ME EST CALIDA, SIC ET ALVVS. Qui ventre
 sunt calido carnes habent frigidæ, 6. epid.
 AC ARBORES TENVI SVNT CORTICE ET SICCO,
 ex calidissima materia. INTVS VERÒ CAR-
 NE SICCA, PVTRÉDINIS EXPERTES, scilicet ob
 seruata fluxus refluxusque proportionem attra-
 ctione & excretionē, DIVTVRNÆ.

Καὶ ζῶων, οἷον χελῶνας, καὶ ὄ, π XXX.
 τοῖστων. ἡλικίῃσιν, ὠρησιν,
 ἐνιαυτοῖσιν ὅμοια τὰ ζῶντα, &

τρέβεται χρωμένοισι μετρίως
βελπίω. ὡσπερ ὑδρίον νέον
διαπηδα, παλαιόμενον ζέγει
ἔτο κὶ ἡ γαστήρ διείει τὴν τρο-
φήν, κὶ ὑποστέθμην ἴσχεῖ ὡσπερ
ἀγείον.

*Inter animalia, verbi gratia, testudines,
et quicquid eiusmodi est natura præ-
ditum, etatibus, tempestatibus, an-
nis sunt similia sui animantia, nec at-
teruntur mediocri verum convenien-
tium usu. Atque ut hydria recens hu-
mores transmittit, inueterata conti-
net; sic et venter transmittit alimen-
tum, et materiam continet ut vas.*

INTER ANIMALIA, VERBI GRATIA, TESTVDI-
NES, ET QVICQVID EIVSMODI EST NATVRA
PRÆDITVM, VT CANCRI, OSTREA, ID EST, à calidiore &
sicciore humorum congenerantium parte corti-
cem consequuntur. ETATIBVS, TEMPE-
STATIBVS, ANNIS SVNT SIMILIA SVI ANIMAN-
TIA, &c.

LIBRI HVIVS
PARS TERTIA,

IN QVA DE MORBIS,
et eorum causis agitur.

ΟΙ πάροι τῶν νόσων, τὰ ^{Ι.}
μὲν συγγενικά ἐστιν εἶδεναι
πυθόμενον, ἢ τὰ δὲ τῆς χώρης
οἰκέονται γὰρ διὰ πλειόνων, ἢ
πολλοὶ ἴσοσι· τὰ δὲ ἢ τῆς σώ-
ματος, ἢ τῶν διαιτημάτων,
ἢ καταστάσιος τῆς νόσου, ἢ
δὲ τῶν ὡρέων.

IAM verò, quod ad morborum spe-
cies & differentias attinet, alij sunt

congeneres, & ij interrogando cognosci possunt: Et qui à regione principia causasque ducunt, cuiusmodi pluribus familiares, & id multi norunt: Alij ex peculiari cuiusque corporis natura, & humoris conditione, atque diata: Et ex nouorum temporum nouo statu, aut à temporibus anni.

IAM VERÒ, QUOD AD MORBORVM SPECIES ATTINET, ex quibus ratio purgandi atque curandi petitur. ALII SVNT CONGENERES, seu congeniti temperamento, habitui cuiusque natura; ita vt eorum quidam sint moribus affines, vt hereditarij; Quidam humoribus vt inherentes; & syntrophi, id est, connutriti, quia vires acquirunt eundo, Et ij CONGENITI INTERROGANDO COGNOSCI POSSVNT: ET QUI A REGIONE, seu loco, PRINCIPIA CAVSASQUE DVCVNT, & vocantur *ἐνδημοί* seu vernaculi, & fiunt aut à diata communi, aut aquæ vitæ, & aëris & soli vernaculi vitio.

CVIVSMODI PLVRIBVS FAMILIARES, ET ID MVLTi NORVNT; ALII EX PECVLIARI CVIVSQUE CORPORIS NATVRA ET HVMORIS CONDITIONE ATQVE DIATA, id est, victus ratione & vitæ instituto, sporadici vocantur, hoc est dispersi.

ET EX NOVORVM TEMPORVM NOVO STATV,
vt tempestate coorta ventorum, nubium, ne-
bularum, ortu, occasu syderum, AVT A
TEMPORIBVS ANNI, hoc est septem anni parti-
bus quarum vitio morbi incidunt *ἐπιδημιοι*, qui
tum simplices tum pestilentes; simplices vt fe-
bres tertiana, pleuritides, peripneumoniae, cathar-
rus. Cæterum septem anni partes sic definiuntur;
ver simplex ab æquinoctio verno ad ortum ver-
giliarum. Æstatis tres partes, quarum prima ab
ortu vergiliarum ad solstitium æstiuale; altera à
solstitio æstiuale ad ortum caniculæ; tertia ab ortu
caniculæ ad occasum Pleiadum. Autumnus sim-
plex ab occasu Pleiadum ad æquinoctium au-
tumnale. Hyemis partes duæ, quarum prior ab
æquinoctio autumnali ad solstitium hybernum;
altera ab hyberno solstitio ad æquinoctium ver-
num. Porro vt sunt anni tempora, sic morbo-
rum idæ: Anni tempora habent suam hyperxim
ob aëris tempestatem, vnde hyeme pituita gene-
ratio non est à diætæ vitio, sed ab ipso aëre frigido,
humido, caliginoso: qualis est enim aër, tales &
humores; hyeme enim omnis humor *πῶς φλεγμα-
τώτα*.

II. Αἱ δὲ χώραι πρὸς τὰς ὥρας κα-
κῶς διακείμεναι, τοιαῦτα
ὕκτοισι νοσήματα, ὁκοίη δὲ
ὥρη ὁμοίαι ἔωσιν. οἷον, ἀνώ-
μαλον θάλασσαν, ἢ ψυχρὴν, τῆς
αὐτῆς ἡμέρας, ὅταν τοιαῦτα
ποιέη Φθινοπωρινὰ ἐν τῇ χώ-
ρῃ τὰ νοσήματα· ἢ ἐν τῆσιν
ἄλλῃσιν ὥρησι κτ' ἄλλοι.

*Vt autem regiones ad tempora male sunt
affecta, eiusmodi morbos pariunt;
Exempli gratiâ, inæqualis calor aut
frigus eiusdem diei autumnales pro-
creat morbos in vnaquaque regio-
ne; eodem modo de aliorum tempo-
rum tempestatibus indicandum.*

VT AVTEM REGIONES AD TEMPORA SVNT
MALE AFFECTÆ, EIVSMODI MORBOS PARIUNT,
tum per se, tum ex euentu, noui humoris scili-
cet generatione, & suppressione cuiusque proprii,
cuius-

modi est illa tempestas, cui illæ regiones sunt si-
miles: vt Craion, tempestate austrina & plu-
uiosa, carbunculos: Thasus insula, aquilonia
tempestate, ophthalmias & diarrhocas.

EXEMPLI CAUSA, INÆQUALIS CALOR AVT
FRIGVS EIVSDEM DIEI, cūm eiusmodi fuerit sci-
licet vt eodem die modò calor modò frigus vi-
geat, lib. 3. aph. aph. 4.

AVTUMNALES
PROCREAT MORBOS IN VNAQVAQVE RE-
GIONE, non solum specie, sed indiuiduo; specie
quidem generatione morborum autumnalium:
indiuiduo verò, diuturnitate ob pepasmi & ex-
cretionis difficultatem.

EODEM QVE
MODO DE ALIIS ALIORVM TEMPORVM TEM-
PESTATIBVS IVDICANDVM, vt quando aestas fit
veri similis, sudores in febribus multos expectare
oportet. Ver saluberrimum est generatione, non
paroxysmo: vere enim morbi *παρέρχονται*: Nam
aestas generat, autumnus cogit, hyems retinet,
ver excitat.

Τὰ μὲν δὲ ἀπὸ ὀσμῶν βορβοροειδῶν, ἢ ἐλαφῶν· τὰ δὲ ἀπὸ
ὕδατων, λιθιῶντα, αἰσθηνώδεα·
τὰ δὲ ἀπὸ πνευμάτων χυμῶν
τε καὶ κακῶν ἀρχονται. III.

Tamen existunt, à cænosis vaporibus
atque palustribus & ex aquis, lithia-

114 Hippocratis Magni,
ses & splenicæ affectiones: alia verò
ex ventis bonis & malis.

TAMEN EXISTVNT supple ὀσθήμοι morbi seu vernaculi, A COENOSIS VAPORIBVS ATQVE PALVSTRI BV S, ET EX AQVIS, quæ sunt in vsu quotidiano, LITHIASSES seu calculi, tum in renibus, tum in vesica, ET SPLENICÆ AFFECTIONES, cum scilicet quis liberaliter aquam biberit, nec eam vomitione excluderit, eam lien spongiosus cum incanduerit auidissimè rapit, & in epiploon deponit.

ALIA VERÒ EX VENTIS communibus & vernaculis, BONIS ET MALIS, principia causasque ducunt, vt existere dicuntur fodinæ, ex quibus aura spirat, quæ alios facit ἐσθνύειν furere poetarum more, alios ἐστυπῶν vaticinari, alios verò φθίνειν tabescere, Arist. lib. de mundo ad Alexandrum.

ΙΥΥ. Ὡρῆς δὲ οἷα ἐσονται νῦν, κα-
ταστάσεις ἐν τῷ δέ. ἢν αἰ
ῶραι ὠρεῖως, δύτακτως,
δύκρινέας νόσους ποιεῦσιν. αἰ
δὲ Ἰππώελοι τῆσιν ὠρῆσι νοῦ-
σοι, διλεῦσι τοὺς τρόπους.

In vniuersum autem temporum naturam referunt, ipsaque ex ijs morborum ideis descriptio seu historia. Etenim si tempestates opportunè, & suo quaque ordine fiant, efficiunt morbos secundi iudicij: ipsi verò temporum vernaculi morbi pro se quisque speciem & historiam sui indicat.

IN VNIVERSVM AVTEM TEMPORVM NATVRAM REFERVNT, IPSAQVE EX IPSIS MORBORVM IDEIS HISTORIA, hoc est vt sunt anni tempora, ita & morborum ideæ in specie & indiuiduo; & vt sunt morborum ideæ, ita & remedium genera esse debent. ETENIM SI

TEMPESTATES propriæ septem anni partium caloris, frigoris, ventorum, nubium, pluuiarum, nebularum, OPPORTVNE, loco & tempore, vt neque anteuertant, nec morentur, nec continenter, sed vicissim, nec repente, sed paulatim, atque vt nullaratio tempestatum desideretur.

ET SVO QUÆQUE ORDINE FIANT, EFFICIUNT MORBOS, vt tempestates vernalis, æstiuæ, autumnales, hybernæ suo quaque ordine ingruant, qui in illa tempora bene morata benèque constituta incidunt. SECUNDI IVDI-

CIJ, vt inoffenso cursu æqualiter ad salutem suam absoluant historiam, ad salutem iudicentur, suâ quisque propriâ crisi, nec vllum periculi metum

afferant nec recidiunt, ob naturam integritatem, & materiam bonitatem, quæ est pepasmi particeps & vinci se patitur. IPSI VERÒ TEMPO-

RVM VERNACVLI MORBI PRO SE QVISQVE SPECIEM, ET HISTORIAM SVI INDICAT, in illa scilicet tempestate benè morata benèque constituta: vt æstiuæ quartanæ breues sunt, autumnales verd longæ, præsertim quæ in hycmem cadunt, Aph. 25. lib. 2.

- V. Ο'π δ' ἀν' ἐξ ἀλλήλων ἡ ὥρη, ὁμοία ἢ ἀνόμοια ἔσται τὰ νοσήματα, οἷα ἐν τῇ ὥρῃ ταύτῃ γίνονται. ἢν δ' ὁμοίως ἀγῆ, ἢ τοιοῦτότροπα κ' ἐπὶ τοῖς το εἰληκυμένοις, οἷον ἕκτερον φθινοπωρεόν.

At si qua temporis mutatio fiat & à naturali statu defectio, similes aut dissimiles erunt morbi, cuiusmodi in ea inciderint. Si autem cursum suum similiter perpetuent tempora, eiusmodi pariunt morbos, & in eandem inclinationem adducunt, vt icterum autumnalem.

AT SI QVA TEMPORIS MUTATIO FIAT, ET A NATURALI STATU DEFECTIO, hoc est, si neque *oëxia* neque *oëtiōs* fiant, ut si æstas sit veri similis, ver hyemi, & contrā.

SI MILES AUT DISSIMILES ERUNT MORBI, dissimiles quidem specie, similes autem tempori & indiuiduo, pro ut efficientis aut suscipientis causæ naturam sequentur per generationem humoris aut suppressionem: qualis fuit austrina constitutio historiarum primæ vniuersalis, aquilonia secundæ, *i. epid.* inæqualis tertiæ,

CVIVSMODI IN EA INCIDERINT TEMPORA. SI AUTEM CURSUM SVVM SIMILITER PERPETVENT TEMPORA, id est, talem obtineant statum, qualem ab initio inire cœperint:

EIVSMODI PARIVNT MORBOS, hoc est naturæ suæ similes, quod annus circuitum habeat vniuersalem morborum, quem admodum dies morbi priuati, *sect. I. l. epid.*

ET IN EANDEM INCLINATIONEM ADDVCVNT, ut sint aut secandi, aut sinistri iudicij.

VT ICTERYM AUTVMNALEM, qui cum generatione sit æstatis proprius, tum eius humoris suppressione in autumnum incidit.

v i. Ψύχα γὰρ ἐν θαλάσσει, ἢ θαλάσσει
 ἐν ψύχει· ἢ ἢν τὸ θερμὸν
 γαλῶδες γένηται, ἢ αὐξή-
 σεν ἐγκαταλειφθῆ, ἔτι ἰα-
 σθηνοί.

*Nam caloris & frigoris mutua vicissi-
 tudo est; ut si aestas biliosa fuerit,
 & bilis adaueta suppressa fuerit, eius
 suffusione fit icterus, & lienis tu-
 mores.*

NAM CALORIS ET FRIGORIS MUTUA VICIS-
 SITUDO EST, UT SI AESTAS BILIOSA FVERIT,
 id est bilis acerrimæ procreatrix, cuiusmodi est
 calida sicca: ET BILIS SUPPRESSA FVE-
 RIT, autumno scilicet; EIVS SUFFUSIO-
 NE FIT ICTERVS, ET LIENIS TVMORES, quando
 scilicet bilis suppressa, & in atram bilem con-
 uersa lienis fit potens.

Ὅταν ἐν κῆ ὁ ἀνὴρ οὕτως ἀγάγη; VII.
κῆ ἢ προς γίνονται ἰκτερος· ἐστὶν
ταῖς γὰρ αὐτῆ ἢ κίνησις τῆ ὥρῃ
καὶ τοῦτο τὸ εἶδος ἐστίν.

*Quinetiam si ver ita sit constitutum; &
vere etiam sunt morbi regij: nam ille
motus proximè ad illud tempus acce-
dit, iuxta anni speciem.*

QUINETIAM SI VER ITA SIT CONSTITUTUM,
hoc est æstivus affectum qualitatibus: ET VERE
ETIAM FIUNT MORBI REGII, quod scilicet ad
generationem bilis motus quoque accedat.
NAM ILLE MOTVS PROXIME AD ILLVD TEM-
PVS, æstatis, ACCEDIT IUXTA ANNI SPE-
CIEM, scilicet foras ferantur humores biliosi &
cuocentur, quorum suffusione fit icterus: Mor-
borum hyperæstivæ in motu, putredine, & synatri-
smo consistit.

H iij

VIII. Ὅταν δὲ θερινὸν γένηται ἢ ἐ-
ὄμοιον, ἰδρώτας ἐν τοῖσι πυρε-
τοῖσι, καὶ ὑγροποι, καὶ ἔκατό-
ξεες, ἔδὲ κατὰ ξηροὺς γλώσ-
σῃσι.

*Contra si æstas vernis tempestatibus af-
fecta, sudores in febribus copiosos
expectare oportet, ac bene morati
sunt morbi, nec peracuti, nec linguis
peraridi.*

CONTRA SI ÆSTAS VERNIS TEMPESTATIBUS
AFFECTA, scilicet primarum qualitarum, vento-
rum, pluviarum & cæterarum rerum, vel habeat
vernâ *ἀεστία*. SUDORES IN FEBRIBUS CO-
PIOSOS EXPECTARE OPORTET, *Aph. 6. lib. 5.*
tum humoris morbifici, tum alieni; nam quò na-
tura, & humor viam affectant & euocantur, cò
criscων inclinationes fiunt. AC BENE MO-
RATI SUNT MORBI, non efferi, sed mansueti ma-
teriæ bonitate seu temperamento, & naturæ vir-
tute. NEC PERACUTI, quodd vernis tem-
pestatibus bilis vis aut acrimonia infringatur.

NEC LINGUIS PERARIDI, & sic mansueti mor-
bi nec linguas faciunt scabras nec frixas, quem-
admodum febres ardentes γλώσσαι πφεικμάνη.

Οταν δὲ χειμέριον ἔρηται ἢ ἢ IX.
 ὑποδοχειμῶν, χειμερινὰ ἢ
 αἱ νοῦτοι, ἢ βηχῶδες, ἢ
 περιπνευμονικὰ ἢ κυστικὰ
 καὶ ἢ φθιστικὰ, ἢ μὴ ἐν
 ὥρῃ ἢ ἔξαιφης χυμῶσι, μὴ
 συνεχῶς τοιαῦτας νοσοῦσι ποι-
 εῖ, διὰ τὸ μὴ ἐν ὥρῃ ἔρχεσθαι,
 ἀλλὰ ἀνώμαλα γίνεσθαι.

Si autem ver hybernium fuerit, non si-
 máque hyems viguerit, morbi inci-
 dent hyemales cum tussi coniuncti &
 peripneumonici, aut etiam anginosi:
 & autumno quoque ipso, si quidem
 non conuenienter, sed repente, &
 magna vi tempestates inducat hyber-
 nas, non semper nec continenter sua
 natura congeneres facit morbos, quòd
 tempestiuè non venerit, sed inaequalis
 existat.

SI AVTEM VER HYBERNVN FVERIT, id est, tempestatibus hybernis affectum, vt ventis aquilonijs, niuibus, nymbis atque frigore. NOVISSIMAQVE HYEMS, VIGVERIT, hoc est frigoris dominatu cœlum vltra æquinoctium vernum teneatur ad ortum vsque vergiliarum.

MORBI INCIDENT HYEMALES CVM TVSSI CONIUNCTI, ex distillatione ferina, aut cruda, aut etiam bronchiorum obstructione. ET

PERIPNEVMONICI, hoc est cum inflammatione pulmonum malè affecto thorace & pulmonibus, quibus aquilonia tempestas bellum indixit,

AVT ETIAM ANGINOSI, anginâ hybernâ secundæ aut tertiæ differentię, non autem primæ. ET

AVTVMNO QVOQVE IPSO, qui cum sit omnium insaluberrimus, & præter cætera anni tempora naturam retineat & vim exerat maligni humoris, inæqualitatis ratione. QVI SI QUIDEM NON

CONVENIENTER, nec loco & tempori. SED

REPENTE ET MAGNA VI TEMPESTATES INDV-

CAT HYBERNAS, NON SEMPER NEC CONTINEN-

TER SVÆ NATVRÆ CONGENERES FACIT MOR-

BOS, vt videre est *hïstor. 2. vniuersali 1. epid.*

QVOD TEMPESTIVE NON VENERIT, SED INÆ-

QUALIS EXISTAT.

Διόπερ ἢ αἱ ὥραι, ἀκριτοὶ ἢ ἀκα- X.
τάστατοι γίνονται· ὡσαύτῃ αἱ
νοῦθοι, ἐὰν θεωρηθῶνται,
ἢ θεωρηθῶνται, ἢ ἐγκατα-
λείπωνται.

*Vnde fit vt anni tempora sint male mo-
rata & sinistri iudicij, & sine ordi-
ne, sic & morbi existunt, si antici-
pauerint, aut ante tempus excretionem
molianitur, aut si quid reliquiarum
superfit.*

VNDE FIT VT ANNI TEMPORA SINT MALE
MORATA ET SINISTRI IUDICIJ, ET SINE ORDINE,
hoc est, sine successione & vicissitudine tempo-
rum. SIC ET MORBI EXISTUNT SI AN-
TICIPAVERINT, ob magnitudinem causæ, vt si
puer labore morbis qui sunt adolescentiæ, nam
omnes morbi, qui sua tempora vniuersalia, aut
etiam particularia anticipant, sunt sinistri iudicij.
AVT ANTE TEMPUS EXCRETIONEM periodicam,
MOLIANTUR, symptomatum vehementia, aut
laccessitâ naturâ vi morbi: AVT SI QUID
RELIQUIARVM SUPERFIT, nam quæ à crisi super-
sunt recidiuos faciunt morbos, Aph. 13, lib. 2.

XI. Φιλυπόσφοροι γὰρ καὶ αἱ ὥραι
γίνονται, ὡς περ αἱ οὕτω νοση-
πιέουσαι.

*Nam tempestates morborum recidivas
afferunt, & sunt earum conservatri-
ces, quemadmodum fuerant effe-
ctrices.*

XII. Προσλογιστέον ἔν, ὁμοίως ἀνέχονται
τὰ σώματα, αἱ ὥραι ὁρᾶ-
λαμβάνωσι.

*Quæ cum ita sint; in eam curam incum-
bere debet Medicus, ut intelligat qua-
liter affecta corpora anni septem
partes, earumque septem tempestates
excipiant.*

*QUÆ CVM ITA SINT; IN EAM CVRAM IN-
CVMBENDVM MEDICO, VT INTELLIGAT QA-
LITER AFFECTA CORPORA, temperamento, ha-
bitu, & humoris dominatu. ANNI SEPTEM
TEMPESTATES EXCIPIANT, quòd scilicet in effi-*

cientis causa |vi, & peculiari cuiusque natura, & affectione, omnium morborum idea consistat.

Νότοι βαρυήκοοι, ἀχλυώδεις, καθάρηθρακοί, νωθροί, διαλυτικοί ὅταν οὕτως διασέυη, τριουπότροπα ἐν τῆσι νόσοισι πάθουσιν, ἔλκια μαδαργή, μάλισα σόμα, αἰδῶιον, ἢ τ' ἄλλα. XIII

Austrina tempestas auditui grauis, caliginosa, capitis grauitatem, toti corpori lentitudinem affert & resolutionem; cum hac austrina tempestas diu multumque cæli potens fuerit, huiusmodi symptomata in morbis perpetiuntur ulcera glabra, maximè verò in ore, & pudendis, & aliis partibus.

AVSTRINA TEMPESTAS, ventorum meridionalium trium constitutio seu Libanoto, Eurono-
to ventis placida. AUDITVI GRAVIS, reso-

luta vi audiendi, laxis venis & meatibus, vel oppletis iisdem, CALIGINOSA, aequi humoris, spiritus animalis, & animabilis, id est, aeris impuritate. CAPITIS GRAVITATEM,

hoc est distentione menyngum à nimio humore & crasso vapore, cerebrum auget plethoricis causis & symptomatis. TOTI CORPORI

LENTITVDINEM AFFERT ET RESOLUTIONEM, madefacto neruorum principio. CVM

HÆC AVSTRINA TEMPESTAS DIV MVLTVM-QUE COELI POTENS FVERIT, HVIVSMODI SYMPTOMATA IN MORBIS PERPETVNTVR, quæ tamen reipsâ non tam naturâ ægri aut morbi ipsius motu excitantur, quàm causæ procatarticae potentiâ. VLCERA GLABRA, seu

pilis vacua, cacochymi humoris ad ulceratam partem fluxu, & alimenti inopiâ, aut partis corruptione. MAXIME VERÒ IN ORE, ET

PVDENDIS, in quibus continuò circumfluit humor. ET ALIIS PARTIBVS humore ex-

crementitio abundantibus, vt in ano.

XIII. Ην δὲ βόρειον, βῆχες, φάρυγγες,
κοιλίαι σκληρότεραι, δυσου-
εΐαι, φρεκώδεις, ὀδύαι πλυ-
ρέων, σιδήων. ὅκοταν οὕτως
δυνασεύη, τοιαῦτα πρὸς δέχε-
σαι μάλλον τὰ νοσήματα.

Si verò aquilonia tempestas ingruat, tusses, faucium inflammationes, alvi adstrictiones, difficultates mēiendi, horrores, dolores laterum & pectoris ipsius. Itaque cum aquilo diu multumque potens celi fuerit, huiusmodi fere morbos expectare oportet.

SI AQUILONIA TEMPESTAS INGRVAT, TVSSES humidæ, siccz, FAUCIVM INFLAMMATIONES, & anginae secundæ & tertiæ speciei. ALVI ADSTRICTIONES, coctionis & distributionis benignitate, excrementitij humoris exhausto, & intestinorum motu peristaltico seu circulari & naturali motui contrario, hoc est orbiculari, infernè sursum. DIFFICVLTATES MEIENDI, tum vrinae ipsius acrimoniâ, tum partium eidem vrinae dicatarum vitio. HORRORES, tum febris expertes, tum symptomatici. DOLORES LATERVVM, inflammationis participes, aut expertes. ITAQUE CVM AQVILLO DIV MVLTVMQVE COELI POTENS FVERIT, TALES FERE MORBOS EXPECTARE OPORTET, ob tempestatis illius inclementiam.

xv. Ἡ ἂν μᾶλλον πλεονάζη, αὐχμοῖσιν
 ⓐ πυρετοὶ ἐπονται ἢ ὁμοῖοι-
 σιν, ἃς ὁποῖων δὲ ⓐ πλεονα-
 σμοὶ μεταπέσωσι, ἢ ὅπως δὲ
 ἔχοντα τὰ σώματα παραλα-
 βῶσιν ὅκ τῆς ἐτέρας ὥρης.

*Si talem habeat statum, cum squalori-
 bus febres ardentes, ut plurimum
 sunt coniunctæ, & imbribus quoque
 ipsis febres diuturnæ & putres: qui-
 bus ex rebus varia qualitate affectis
 nimietates inciderint, & ut affe-
 cta corpora exceperint ab alio tem-
 pore.*

SI TALEM HABEAT STATUM, talem habeat
 constitutionem, qualem ab initio cepit.
 CUM SQUALORIBUS FEBRES ARDENTES, UT
 PLURIMUM, SUNT CONIUNCTÆ, hoc est, si cae-
 lum æstu incanduit, si ἀστεία, id est, siccitas seu
 pluviarum inopia, quæ tempestas bilis acerrimæ
 sit procreatrix, ET IMBRIBUS QUOQUE
 IPSIS, febres nimirum diuturnæ & putres;
 QUIBUS EX REBUS VARIA QUALITATE AF-
 FECTIS

ETIS NIMIETATES INCIDERINT caloris aut im-
brium, ET UT AFFECTA CORPORA
EXCEPERINT, scilicet illæ nimietates, A
ALIO TEMPORE, ut si autumnalis tempestas au-
strina calidissimam atque siccissimam nouissima
æstatis exceperit.

Καὶ ὁμοίως πνεύμασι χυμοῦ δυ- xvi.
ναδύοντος ἐν τῷ σώματι. ἀπὸ
αἰνυδρίας νόλαι, βόρειαι. δια-
φέρει γὰρ καὶ τ' ἄλλα οὐ τὸ μέγεθος
γὰρ καὶ τοῦτο ἄλλο γὰρ ἀπ' ἄλλῃ
ἔρη καὶ χῶρη, μέγας οἶον τὸ
δερμα χολοποιόν, ἢ ἐναίμων
τ' ἄλλα, ὡς ἕκαστα.

Ac pro ut huiusmodi aut illiusmodi hu-
moris corpus dominatum tenetur, exi-
stunt siccitates austrinae ut aquilonia;
sic quoque et eodem modo et alia
quoque differunt: atque illud quidem
magnum et commemorabile: aliis
enim alio tempore, et regione ma-

Hippocratis Magni,
*gnus : Etenim æstas bilis procreatrix,
 ver sanguinis, ac cætera suo quæque
 modo se habent.*

AC PRO UT HUIUSMODI AUT ILLIVSMODI
 HUMORIS CORPVS DOMINATV TENETVR, sci-
 licet incidit morbi epidemij ex euentu, nam quæ
 cumque in singulis hominum naturis redundare
 consueuerunt, ea, si exitum non habeant, conge-
 neres naturæ suæ procreant morbos. EXI-
 STVNT SICCATATES AVSTRINÆ VT AQUILO-
 MIÆ, historiâ primâ vniuersali, *lib. 1. epid. & com.
 in principium sect. 3.* SIC QVOQVE ET
 EODEM MODO ET ALIA QVOQVE DIFFERVNT:
 ATQVE ILLVD QVIDEM MAGNYM ET COMME-
 MORABILE, quod scilicet per se propriâ cuiusque
 naturâ & ex euentu. ALIVS ENIM ALIO
 TEMPORE ET REGIONE MAGNVS, id est variæ
 sunt in alijs atque alijs anni temporibus & regio-
 nibus affectiones atque ideæ, exempli gratiâ, hu-
 midus cæli status humorum copiam parit, quos
 diuersæ hominum naturæ varietate distingunt,
 & præteritorum temporum vitio morbi etiam ac-
 cidunt bono cæli statu. ETENIM ÆSTAS
 BILIS PROCREATRIX, naturâ, VER SAN-
 GVINIS, AC CÆTERA SVO QVOQVE MODO SE
 HABENT, vt hyems pituitæ, autumnus melan-
 cholici succi procreator.

νοσήματα, ἔσσι μάλιστα μάλιστα ἢ ἐν τῆσιν ὥρησιν αἱ μεταβολαὶ μεταλλαγαί, ἢ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι. τὰ δὲ ἐκ πρῶτα σαζωγῆς γίνεταί. αἱ ὥραι αὐταὶ ἀσφαλέςαται, ὡσπερ ἢ διαταί, ἢ ψύχος, ἢ θερμὸς μάλιστα ἐκ πρῶτα σαζωγῆς. ἢ ἡλικίας ἔτω μεταβαλλόμεναί.

Mutationes omnes repentinae, vehementes, & diuturna pariunt morbos, ac ille praesertim quae sunt insignes. Ac in temporibus anni insignes mutationes, & rerum omnium ceterarum quae vicissim ac paulatim securissima, & ut ipsa diata: ac frigoris & caloris potissimum amica vicissitudo esse debet, & aetates quarum vicissitudinaria mutatio est.

MVTATIONES OMNES REPENTINÆ, VEHE-
 MENTES, ET DIUTURNÆ, tum aëris, tum diætæ,
 huius cum sit mutatio ab otio ad negotium, tem-
 porum verò cum nec *diætæ* seu tempestiua, nec
diætæ vcl tempestiuè fiunt. PARIUNT
 MORBOS, immutato habitu, & temperamento
 communis naturæ, labefactata vi aut adiuncta
 qualitate peculiaris naturæ. AC ILLE
 PRÆSERTIM QUÆ SVNT INSIGNES; omnis enim
 nouitas nimietasque naturæ inimica. AC
 IN TEMPORIBVS ANNI, id est, definitis septem
 anni partibus. INSIGNES MVTATIONES,
 hoc est septem anni partium opportunitates cum
 à naturali statu recedunt. ET CÆTERA-
 RVM RERVM, quæ salubritati corporis sunt ac-
 commodatæ: QUÆ VICISSIM AC PAV-
 LATIM, nec nimium, nec continenter, exempli
 gratiâ, si eiusmodi sint temporum vicissitudines,
 SECVRISSIMÆ, & à morbis, & à morborum pe-
 riculis. VT ET IPSÆ DIÆTÆ: hoc est vi-
 ctus ratio, & vitæ institutum, quæ tum ægris, tum
 sanis præscribi solent. AC FRIGORIS ET
 CALORIS POTISSIMUM AMICA VICISSITVDO
 ESSE DEBET, ET ÆTATES QUARVM VICISSITV-
 BINARIA MVTATIO EST, si non præuenterint.
lib. 3. Aph.

Φύσεις δὲ ὡς πρὸς τὰς ὥρας, αἱ XVIII.

μὲν πρὸς θερος, αἱ δὲ πρὸς
χειμῶνα, εἴ κ' κακῶς πεφύ-
κασιν· αἱ δὲ πρὸς χύρας, κ' ἡλικίας,
κ' διαίτας, κ' τὰς
ἄλλας καταστάσεις τῶν νο-
σῶν, ἄλλαι πρὸς ἄλλας εἴ-
κ' κακῶς πεφύκασιν· κ' ἡλικία
πρὸς ὥρας, κ' χύρας, κ'
διαίτας, κ' πρὸς καταστάσεις
νοσῶν. κ' σὺ τῆσιν ὥρησι, διαί-
ται, κ' σίτια, κ' ποτὰ, οἷα. ὅτι
ὁ μὲν χειμῶν, ζεγρὸς ἔργων,
κ' πέποινα τὰ εἰσιόντα κ' ἀπλᾶ.
μέγα γὰρ κ' τῆτο.

*At hominum natura, quod ad anni tem-
pora, alia ad astatem, alia ad hyemem
bene aut male constituta sunt; alia*

ad regiones, & etates, & ad dietas,
 atque ad aliorum morborum status;
 alia ad alias regiones, etates bene aut
 malè constituta; atque etates ipse
 bene aut malè constituta ad tempora,
 & regiones & dietas, ad morborum
 status; & in temporibus diata, cibi
 aut potiones prout illa fuerint, quòd
 hyems sit ignava, & orio abundans,
 & qua ingeruntur naturà & ar-
 te simplicia cocta, magnum certè
 illud.

AT HOMINVM NATVRÆ, & communes &
 propriæ, quæ in temperamento, habitu, & hu-
 moris dominatu consistunt. QVOD AP

ANNI TEMPORA, id est si tempora spectes,
 ALIÆ AD ÆSTATEM, id est vim tempestatis æsti-
 uæ suscipiendam, aut declinandam. ALIÆ

AD HYEMEM, vim scilicet tempestatis hybernæ
 suscipiendam aut vitandam. BENE AVT

MALE CONSTITVTA SVNT, nam temperatæ na-
 turæ contrariam intemperiem facilius ferunt
 quàm intemperatæ similem, & vt intemperatæ
 naturæ gaudent modico contrariorum vsu, sic si-
 milijum appulsu læduntur. ALIÆ AD RE-

SIONES calidas, frigidas, temperatas bene aut ma-
 lè sunt constitutæ, ET ÆTATES, vt sicca

& calida natura in iuuentute molesta morboſa-
que eſt.

ET AD DIÆTAS, victus ratio-
nem, & vitæ inſtitutum, vt pituitoſi inſuetam
cibi abſtinentiam facilius ferūt quàm picrocholi.

ATQVE AD ALIORVM MORBORVM STATVS,
cauſæ magnitudine & ſymptomatum vehemen-
tiâ, vt omnem inflammationem ſenes facilius fe-
runt quàm iuuenes, excepta pleuritide, aut perip-
neumoniâ Scotis febris ardens degener, Æthiopi-
bus congener, vtriſque periculofa.

ALLÆ
AD ALIAS REGIONES, ETATES BENE AVT MALE
CONSTITVTÆ AD TEMPORA, vt ſenex æſtate,
iuuenis hyeme gaudet.

ET REGIONES,
ET DIÆTAS, vt ſenex vſu mellis iuuatur, ſed gra-
uiſſimè iuuenis offenditur.

ATQVE AD
MORBORVM STATVS congeneres, degeneres
cauſæ magnitudine, ſymptomatum vehementiâ.

ET IN TEMPORIBVS DIÆTÆ, imbecillæ aut for-
tes, vt parciùs hyeme bibendo, verùm meraciùs;
æſtate largiùs, verùm dilutiùs.

CIBI AVT
POTIONES PROVT ILLÆ FVERINT, qualitate,
quantitate, vtendi modo, & occasione.

QVOD
HYEMS SIT IGNAVA ET OTIO ABVNDANS, vnde
calor natiuus non emicat foras.

ET QVÆ
INGERVNTVR NATVRA ET ARTE SIMPLICIA
COCTA; MAGNVM CERTE ILLVD, hoc eſt, cùm
ad temporis naturam diæta quoque accedit

bona.

XIX. Αἱ ὀπώραι δὲ, ἐργάσιμοι, ἡλιώσιες,
τὰ πνύμενα πυκνά, ἀκατέστατα
σιπᾶ, οἶνοι, ἀκρόδρυα. ὡσπερ δὲ
ἐκ τῶν ὠρέων τὰς νούσις ὅτι
τεκμηγεῖται.

*Novissima verò pars æstatis laboriosa
est, insolationes, frequens potus, sine
ordine cibi, arborum bacca, ut ex
anni temporibus morborum rationem
quis possit colligere.*

NOVISSIMA PARS ÆSTATIS, ab ortu caniculæ
ad occasum vergiliarum, LABORIOSA EST,
laboribus abundans, vnde calor nativus diffluit,
INSOLATIONES, hoc est sole peruruntur homi-
nes, FREQUENS POTVS, SINE ORDINE CIBI,
ARBORVM BACCÆ, fructus sine delectu faciunt
cruditates in ventriculo. VI EX ANNI
TEMPORIBVS MORBORVM RATIONEM QVIS
COLLIGERE POSSIT, ut si pluviosa & austrina fue-
rit hyems, ver autem siccum & aquilonium, mu-
licres, quæ vere sunt paritura, leui de causa abor-
tiunt, aut certè valetudinarios fetus edunt, *Aph.*
12. sect. 3.

Ἔστι ποτὲ καὶ ἐκ τῶν νούσων, ὕδατα, χχ.
 καὶ ἀνέμοις, καὶ δύσδρίας περι-
 γινώσκειν. οἷον βόρεια, νότια.
 ἔστι γὰρ οὗ μαζόντι καὶ ὀρθῶς,
 ὅθεν σκεπίεα. οἷον καὶ λέπρωσι
 ζηνές, καὶ πάλαι τὰ ἀρθρα πόνοι.
 ὕδατα ὅταν μέλλει, κνησμώ-
 δές εἶσι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· καὶ
 τῶν ὕσμάτων, οἷα ἢ διὰ τρίτης,
 ἢ ἐκάστης, ἢ διὰ πλειόδων ἄλ-
 λων, καὶ τὰ συνεχέα. καὶ ἀνέ-
 μων ὅ μὴ πολυήμεροι πνέου-
 σι, καὶ ἀλλήλοισιν ἀλλήλοισιν·
 ἄλλοι δὲ, διὰ βραχυτέρον. ὅ
 δὲ καὶ αὐτοὶ, καὶ πλειόδων
 ταῦτα ἔχουσι κατὰ τὰς
 ὁμοιότητας.

138 Hippocratis Magni,
Licet etiam è morbis presentire futuras
tempestates, aquas, ventos, siccitates,
vt tempestates aquilonias & austri-
nas: integrum est enim ei, qui in hoc
genere fuerit exercitatus, vnde ea-
rum rerum sit incundatio; vt exi-
stunt quedam lepræ & articulorum
dolores: Quinetiam & ex pluuijs
que sunt eiusmodi vt tertio quòque
die fundantur ab aethere, aut alijs in-
teruallis, queque continenter fluunt:
Ac ventorum alij diurni, diùque
terras perflant, alij contrario flatu
pugnant, alij breuioribus interuallis:
atque tempestates definitis anni tem-
poribus proportione respondent.

LICET ETIAM E MORBIS PRÆSENTIRE FV-
TURAS TEMPESTATES, AQVAS, VENTOS, SIC-
CITATES, VT TEMPESTATES AQVILONIAS ET
AVSTRINAS: INTEGRVM EST ENIM EI, QVI IN
HOC GENERE FVERIT EXERCITATVS, VNDE EA-
RVM RERV SIT INEVNDA RATIO. VT EXI-
STVNT QVÆDAM LEPRÆ, hõc est, asperitates
cutis à squamma vlceri obducta, ex pituita falsa,

& humore melancholico adusto. ET ARTICULORVM DOLORES, qui iamiam futuris pluuijs pruriturum excitant, & alia eiusmodi multa, vt hemicrania quorundam futura pluuiæ nuncia; lumborum dolor niuis ipsius. QVINTIAM, ET EX PLVVIIS QVÆ SVNT EIVSMODI, VT TERTIO QVOQVE DIE FVNDANTVR AB ÆTHERE, AVT ALIIS INTERVALLIS fundantur ab acre nymbi: QVÆQVE CONTINENTER FLVNT: AC VENTORVM ALII DIVTVRNI DIVQVE TERRAS PERFLANT, ALII CONTRARIO FLATV PUGNANT, ALII BREVIORIBVS INTERVALLIS, nam hi & illi per circuitus terras perflant temporibus bene moratis, benèque constitutis, vt Æteliæ per quadraginta dies. ATQVE TEMPESTATES DEFINITIS ANNI TEMPORIBVS PROPORZIONE RESPONDENT, ac si diceret mutua est pluuiarum & serenitatis vicissitudo.

Ἐπὶ βραχυτέρον δὲ τὰ τοιαῦτα ἢν ΧΧΙ.
μὴ δὲ πλεον τὸ ἔτος τριῖστο
ἔη, οἷον πλεον κατὰ σασι ἐποίη-
σεν, ἔπὶ πλεῖον ἢ τὰ νοσήμα-
τα τοιαῦτα ἢ ἢν μάλλον
ἰσχυρότερα, ἢ μέγιστα νο-
σήματα οὕτως ἐχέτο, ἢ

140 Hippocratis Magni,
κοινότετα, ἢ Ἰπὶ πλείστον
χρόνον.

*Sed hæc brevius, nam si maiori ex parte
eiusmodi fuerit annus: ut qualem
statum inire cæpit, obtineat; ut plu-
rimùm morbi existent huiusmodi; &
quanta erit vis earum tempestatum,
tanta quoque & morborum magni-
tudo & frequentia, ac longissimi
spatium temporis.*

SED HÆC BREVIUS, NAM SI MAIORI EX PAR-
TE EIVSMODI FVERIT ANNVS austrinus, aquilo-
pius, inæqualis, UT QVALEM STATVM
INIRE COEPIT OBTINEAT austrinum, aquilo-
nium, inæqualem. VI PLVRIMVM MOR-
BI EXISTENT HVIVSMODI, qui earum tempesta-
tum naturam sequuntur, essentiã, materiã, parte,
symptomatis, causis, periodis, paroxysmo, crisi;
ET QVANTA ERIT VIS EARVM TEMPESTATVM,
TANTA QVOQVE ET MORBORVM MAGNITVDO,
qui morbi inde principia causasque ducunt. ET
FREQUENTIA, quòd omnes fere naturæ vi & diu-
turnitate earum tempestatum afficiantur. AC
LONGISSIMI SPATIVM TEMPORIS, vt enim tem-
pestatas morborum est procreatrix, sic & eorum
conseruatix.

Εκ τῶν πρῶτων ὑδάτων, ὅταν XXII.

Ἐξ ἀνδρίας πολλῆς μέλλη
 ὑδωρ ἔσεσθαι, ἔστι πρὸς ὑδρώ-
 πων περιπέειν. καὶ ὁκόταν τ'
 ἄλλα μικρὰ σημεῖα φανῆ σὺ
 ννημίη, σὺ μεταβολῇ. συ-
 νακτίον οἶον, ὅσα μὲν ἐφ'
 οἷοισιν ὑδάσιν ἢ αἰέμοισιν αἰ-
 νοῦσι ἴππσημαίνουσι, καὶ ἀκου-
 στέον εἶπερ οἶδεν, ὅπ' Ἰοίουτου
 χειμῶντος περιγενομένου,
 τοῖον ἦρ ἢ δερσὶ ἔσται.

*Ex primis aquis, cum ex diuturno squa-
 lore futura sunt pluvia, licet de hy-
 dropibus multa prædicere, & quoties
 alia signa apparent, cum aer ventis
 placidus in mutatione repentina. Er-
 gò colligendum est qui morbi, quibus
 in aquis aut ventis, significantur; &*

142 Hippocratis Magni,
audiendus est qui perspectum habue-
rit, quòd exacta eiusmodi, aut illius-
modi hyeme talis aestas, aut ver futu-
rum sit.

EX PRIMIS AQVIS, CVM EX DIVVRNO
QUALORE FUTVRÆ SVNT PLVVIÆ, LICET
DE HYDROPIBVS MVLTÀ PRÆDICERE, CVM AB
EXHAUSTO HOMINES LABORANT, VT REPENTE HUMEC-
TANTUR HUMORE EXCREMENTITIO. ET QVO-
TIES ALIA SIGNA APPARENT, CVM AER VEN-
TIS PLACIDVS, &C. ERGÒ COLLIGENDVM EST,
QVI MORBI, QVIBVS IN AQVIS AVT VENTIS
SIGNIFICENTVR, hoc est, quæ morborum vis cer-
tis aquarum conditionibus aut ventorum ad quid
appareat. ET AVDIENDVS EST, QVI PER-
SPICVVM HABVERIT, longo & vsu, & multâ
experientiâ edoctus, QVOD EXACTA
EIVSMODI AVT ILLIVSMODI HYEME TALIS
ÆSTAS, AVT VER FUTVRVM SIT,

LIBRI HVIVS
PARS QVARTA.

ΤΑ χρώματα οὐχ ὁμοῖα ἰ
 ἐν τῆσιν ὥρησιν, οὐδ' ἐν βο-
 ρείοισι καὶ νοπίοισιν, οὐδ' ἐν τῆσιν
 ἡλικίησιν, αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν,
 οὐδ' ἄλλῃ ἄλλω οὐδέν. σκε-
 πτέον δὲ τῶν ἴσμων καὶ πα-
 ρεόντων καὶ ἀτρεμεόντων, πρὸς
 χροῖων, καὶ ὅτι αἱ ἡλικίαι τῆσιν
 ὥρησιν ἐμφερέες εἰσὶ, καὶ χροῖῃ,
 καὶ τρόπῳ.

QUÆ cum ita sint; Colores non
 sunt eiusmodi semper omnibus

temporibus, atque tempestatibus; nec
 aquilonijs, nec austrinis, sic nec ætati-
 bus idem sunt colores: nec si idem
 ipse sibi conferatur idem est, nec com-
 paratus cum altero; propterea coloris
 incunda ratio, & considerandum;
 Ex quibus intelligimus quæ adsunt,
 quæque suo statu manent colore &
 modo.

QUÆ CVM ITA SINT; COLORES, tum vni-
 versi corporis, tum partium singularum ex qui-
 bus humoris significatio peti debet. NON
 SVNT HVIVSMODI SEMPER OMNIBVS TEMPORI-
 BVIS ATQVE TEMPESTATIBVS, hoc est ex anni
 temporibus fit humorum æmulsio seu refluxus, aut
 reciprocatio, vnde colorum varietas. NEC
 AQUILONIIS NEC AVSTRINIS, nã aquiloniæ & æstivæ
 bene colorata & rubore suffusa reddunt corpora,
 austrinæ pallida. SIC NEC ÆTATIBVS
 IDEM SVNT COLORES; NEC SI IDEM IPSE SIBI
 CONFERATUR, IDEM EST; NEC COMPARATUS
 CVM ALTERO; PROPTEREA COLORIS INCUNDA
 RATIO, ET CONSIDERANDVM; EX QVIBVS IN-
 TELLIGIMVS QUÆ ADSVNT, QUÆQVE SVO STA-
 TV MANENT. Ex œconomia naturalis perenni-
 tate, succi alibilis vitio aut bonitate; nam qua-
 le est alimentum, talis & color elicit, & ipse
 talis

etates ad temporum naturam accedunt & colore,
& modo.

Οἱ αἰμορροΐδας ἔχοντες, οὔτε II.
πλευρίδι, ἔτε πνευμονίῃ,
οὔτε φαγεδαίῃ, οὔτε δοδίῃσιν,
οὔτε θερμίνδοισιν ἀλίσκονται·
ἴσως δὲ ἔδὲ λέπρῃσιν, ἴσως δὲ
οὔδὲ ἀλφοῖσιν.

Qui habent hamorrhoidas nec pleuriti-
de, aut inflammatione pulmonis,
nec ulcere depascenti, nec furuncu-
lis, nec pustulis nigris corripuntur,
fortè nec etiam leprâ, nec vitiligini-
bus nigris.

QUI HABENT HÆMORRHOIDAS, præsertim
cacochymicæ melancholicæ depletices, pur-
gatrices per venæ mesentericæ ramos qui ferun-
tur ad anum. NÆC PLEVRITIDE, id est,

inflammatione lateris aut membranæ costas
succingentis. AVT INFLAMMATIONE

PVLMONIS primigeniâ aut secundariâ. NÆC VL-
SERE DEPASCENTI, à melancholico humore &

atra bile, vnde lupus vulgò fit: Vbi notandum biliosum corpus, si perspiratione carcat, successu temporis, & in ætate constante, melancholicum reddi.

NEC FURVNCVLIS, NEC PUSTVLIS NIGRIS Therebinthi arboris fructum nigrum referentibus.

CORRIPVNTVR, non solum vacuationis ratione, sed eius humoris, qui illarum affectionum causa effectrix esse posset, purgatione; adde quòd rarò accidit vt duæ partes sint tam sibi impares, & æquali affectu infestentur; sic enim qui acidum eructant rarò pleuritide corripiuntur, propter deriuationem ipsius humoris, *ex Aph. 33. sect. 6.*

FORTE NEC ETIAM LEPRO, NEC VITILIGINIBVS NIGRIS.

Ἰντροβυδέντες γε μὴν ἀκάθαρτος, III.
συγχοῖσι τοῖσι τοιούτοισιν ἔ-
βροδύωσι ἢ λώσων· ἢ ὀλέθρια
ἔπως· ἢ ὅσα ἄλλα ἀποσά-
σεις, οἷον σύριγγες ἑτέρον
ἀκος· ὅσα πέφυκεν Ἰππικαι-
νόμεινα παύειν, ῥύεται πύτων
προσγενόμενα κωλύματα
ἄλλοισιν αἰ κοινωνίαι.

*Verùm qui intempestivè curati sunt,
frequentibus eiusmodi malis pau-
lò post correpti fuerunt; & quicun-
que fiunt abscessus, ut fistula, alia-
rum affectionum sunt remedia: Et
quam vim habent, cùm supervene-
rint, eas affectiones sistendi; eas-
dem affectiones, cùm præcesserint,
cohibent.*

VERVM QVI INTEMPESTIVE CVRATI SVNT,
K ij

suppressis omnibus hæmorrhoidibus, nec vnâ re-
lictâ, nec purgato corpore, nec sectâ venâ, nec
institutâ diætâ melancholico humori contrariâ,
per aph. 21. lib. 6.

FREQVENTIBVS EIVS-
MODI MALIS PAVLÒ POST CORREPTI EVE-
RVNT; eaque sunt funesta planè infirmitate par-
tium, symptomatum vehementiâ, & humoris
pepalsmi expertis maligna vi:

ET QVI-
CVNQVE FIVNT ABSCESSVS VT FISTYLÆ, id
est vlcera fistulam tubicinum referentia, hoc est
caua, angusta, & dura,

ALIARVM AFFE-
CTIONVM SVNT REMEDIA. ET QVAM VIM
HABENT, CVM SUPERVENERINT, EAS AFFE-
CTIONES SISTENDI; scilicet aut hæmorrhoides
aut pustulæ,

EASDEM AFFECTIONS CVM
PRÆCESSERINT, COHIBENT, id est, sunt impe-
dimenta generationis eorum. Hæmorrhoides, ve-
narum sunt in sede explicationes dilatationis sue à
sanguinis fluxu sic appellatæ: Harum aliæ sunt
cæcæ, quæ intumescunt & parùm sanguinis aut
nihil emittunt; aliæ apertæ, quæ certis quibusdam
temporibus panduntur & sanguinem excernunt,
quæ sanè non minùs vtilis sunt aliquando quàm
sanguis menstruus mulieribus, vnde Hippoc.
*Aph. 11. lib. 6. Melancholia & nephritis de labo-
rantibus, hæmorrhoides superuenientes, bonum.* So-
lent enim humorem melancholicum euacuare, ex
quo tales morbi generantur. Tum *Aph. 12. A
diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si vna non seruetur,
periculum est agro hydropem vel tabem aduenire,*
humore scilicet melancholico ad hepar vel pul-
monem remeante, qui illic visceris natium calo-

rem grauabit; hinc verò rupto vase, præ copia distendente, tabera accerset.

Οι ὑπόπιος τόποι ὑποδεξάμενοι
πόνω, ἢ βάρει, ἢ ἄλλω ἰνί,
ρῦονται· ἄλλοισιν αἰ κοινωνίαι
διὰ πλεῖροπην. IIII.

Suspecti loci excepturi labore, aut dolore, aut gravitate, aut quapiam alia re liberant; nam alijs partibus communicatio affectum parit inclinatione & appulsu.

SUSPECTI LOCI, hoc est dicati & comparati sunt loci in quibus expectatur abscessus. EXCEPTURI scilicet materiam, quæ vel exclusionem, vel orgasmum, vel attractionem fertur. LABORE, AVT DOLORE, qui aut præcessit, aut coniunctus est cum morbo, aut qui consequitur. AVT GRAVITATE, hoc est si materia sit ἀεὶ ῥέουσα & deorsum viam affectet, AVT RE QVAPIAM ALIA, vt frictione, dropace, vinculis dolorificis, pyroticis & alijs. LIBERANT, hoc est, ac tum materiz & morbi secessio sit. NAM ALIIS PARTIBVS COMMVNICATIO AFFECTVM PARIT, secundum aut præter naturam,

generis similitudine, operis societate, vasorum
 communione, ut uterus, mammae, testes, mu-
 tuo se afficiunt, ut cum manus consentit pectori
 in affectibus thoracis, ratione nervorum ad ma-
 num atinentium, quod apparuit in asthmatica
 muliere quae manu dolebat; cum vehementius
 agitaretur thorax asthmate prehendebatur, com.
ad part. 4. sect. 4. lib. 6. epid.

INCLINA-
 TIONE ET APPULSV, ac tum materiae morbique
 secessio fit.

v. Ο ὅ ἐπ' αἷμα ἔρχεται, ἀλλὰ καὶ
 τῶν χυμῶν πλὴν συγγενείην,
 τοιαῦτα πύξιν. ἔστιν οἷσιν αἷ-
 μα ἀφίεσθαι ἐν καιρῷ, ἢ πῶ-
 τῶσι τυύτοισιν· ἐπ' ἄλλοις
 δὲ, ὡς περ ἢ πῶσι τυύτοισιν, τὸ πο-
 ῦν εἰκὸς κώλυσις.

*Amplius si sanguis non fertur, sed se-
 cundum humoris affinitatem eius-
 modi expectorant: Atque existunt
 quibus opportunè sanguis detra-
 hi possit in eiusmodi affectionibus.*

de Humoribus purgandis. 151
Sed contra existunt alij quibus, ut
et his, consentaneum non est educere
sanguinem.

AMPLIUS SI SANGVIS NON FERTUR, hoc
est si sanguis in ventrem confluat; corruptione,
suppurato, concretionem naturam immutat.

SED SECUNDUM HUMORIS AFFINITATEM
HUIUSMODI EXPECTORANT, ut concreta & ni-
gra è thorace, spumantia è pulmone aut flava, ut
bilis vel pituita occurrit. ATQUE EXI-
STUNT QUIBUS OPPORTUNE SANGVIS DETRA-
HI POSSIT, ut in expectorato pulmonis.

IN EIVSMODI AFFECTIONIBUS, ad euacua-
tionem & reuulsionem. SED CONTRA
EXISTUNT ALII QUIBUS, UT ET HIS,
CONSENTANEUM NON EST EDUCERE SAN-
GVINEM.

Ἐπὶ τοῖσι δὲ αἱματώδεα πύξι- VI.
σιν, ὥρη, πλῆσις, ῥολή.

Hæc verò missionem prohibent in ijs qui
sanguinem expunt, anni tempus,
pleuritis, bilis.

HÆC MISSIONEM PROHIBENT IN IIS QUI
SANGVINEM EXPVNT, ANNI TEMPVS, UT
K iij

æstas calidissima & siccissima.

PLEURITIS,

quodd eius curatio in laterum virtute consistat; cum sanguis expectoratur ex facili, & difficultate spirandi leuantur; tum sanguis mitti non debet.

BILIS, quodd sanguis sit frænum bilis.

VII. Τα ἄρ' ἀ τὸ οὖς, ὅσοισιν ἀν' ἀμφὶ κρίσιν γινόμενα, ἢν μὴ ἐκπύησῃ, τούτῃ ἀπαλλασσομένου ὑποστροφὴ γίνεται, ἢ κ' ἢ λόγον τῆς ὑποστροφῆων τῆς ὑποστροφῆς κρινόμενα, αὐτῶς αἴρεται ἢ φραμένει, ὡσπερ αἰ τῆς πυρετῶν ὑποστροφῆς, ἐν ὁμοίᾳ φερόδω.

Que ad aures oboriuntur, quibuscumq; sub crism oborta nisi suppurauerint, cum euauerint recidiuus accedit morbus: ac pro eo, ut solent fieri recidiuus, cum hic incidere rursus atcolluntur paritides, & manent simili

de Humoribus purgandis. 153
eâdemque periodo quâ febrim ipsa-
rum recidiua.

QVÆ AD AVRES OBORIUNTUR, & parotides dicuntur tumores contra naturam, qui aurium, ubi excitantur, nomen sibi adoptant. QUI-
BUSCVMQVE SVB CRISIS, febris scilicet in quam incidunt, quæ tamen crisis in incerto est.

NISI SVPPVRAVERINT OBORTÆ, quo suppurato fere curantur, præsertim rubræ febrimque soboles, lib. 6. epid. sect. 4. CVM
EVACVERINT αἰματώσ & ἀκρίτως, hoc est sine signis & causis leuationis, humoris πικρῶς ἐσμῆ.

RECIDIVS ACCEDIT MORBVS, hoc est febris ipsa velut postliminio reuertitur ex humoris febrilis in pristinum locum palindrome seu recur-
su, si nulla neque dysenteria, neque diarrhæa, neque perirrhæa crassioris & albæ vrinæ excu-
satio adferri possit.

AC PRO EO, VT SOLENT FIERI RECIDIÆ, hoc est quaternariis proximis intra vigesimum, septenariis intra qua-
dragesimum, vicensariis intra centesimum, vt est humoris superstitis paucitas aut nimietas cum vniuersali motu coniuncta.

CVM HIC INCIDERIT RVRSVM ATTOLLVNTVR PAROTI-
DES, translata eò vi febris materiâ. ET
MANENT SIMILI EADEMQVE PERIODO QVA FE-
BRIVM IPSARVM RECIDIÆ.

VIII Επὶ τούτοισιν ἐλπίς ἐς ἄρθρα ἀφί-
 σαται ἕρπον παχὺ, λευκόν,
 οἷον τὸ τῆς Ἀρθιγενέως, ἢ πρὸς
 τοῖσι κοπιώδεσι τεταρταίοισιν
 ἐστὶν ὅτε ἔρχεται, καὶ ρύεται τῆς
 ἀποστάσεως ἢ πρὸς τούτῳ καὶ
 αἱμορραγίῃ ἀπὸ εἰνῶν ἰκα-
 νῶς, καὶ πάνυ.

*Quibus spes est abscessum fore in arti-
 culis; si urina feratur cruda & alba,
 crassa, qualis Arthigeni familiaris
 erat, sic in laboriosis febribus quar-
 tum morbi diem agentibus non-
 nunquam fertur, & vindicat ab
 abscessu; quòd si ad illud urine pro-
 fluvium accesserit e naribus fluor san-
 guinis largior, præclare illud fa-
 ciet.*

QUIBUS SPES EST ABSCESSUM

FORE IN ARTICVLIS, vt in diurnitate febris quæ in pepasmi difficultate à meatum pendet angustia, materiæ copia, naturæ imbecillitate.

SI VRINA FERATUR CRUDA ET ALBA CRASSA, QUALIS ERAT ARTHIGENI, cuiusdam domestici, FAMILIARIS, SIC IN LABORIOSIS FEBRIBVS, hoc est cum partium dolore coniunctis.

QUARTVM MORBI DIEM AGENTIBVS, hoc est quartâ die,

NONNUMQUAM FERATUR, ET VINDICAT AB ABSCESSV, deriuatione illius materiæ abscessum parituræ;

QVOD SI VLTRO ILLVD, scilicet urinæ profuuium,

ACCESSERIT ENARIBVS FLVOR SANGVINIS LARGIOR, PRÆCLARE ILLVD FACIET, scilicet ad declinandum abscessum. Omnium tumorum præter naturam tres sunt crises, nempe diaphoresis, suppuratum, corruptio.

Καὶ ὡς τὸ σῦπερον Ἰππὶ δεξιά δὲ θη- IX.
ρηλικῶ παθεῖ ἐγένετο, ἦν ἡ συ-
χαίτερος ἐπεὶ τὸ ἰντέυ-
ον, Ἰππὶ πονώτερος.

Et cui intestinum dextrâ infestabatur,
superueniente arthritide erat quie-

ET CUI INTESTINUM DEXTRA INFESTABATUR, colicis affectibus distenso colo, quod à rene dextro ad Iecoris cauum, hinc ventriculi fundo annexum lieni acumbens reni sinistro alligatur, à quo in posteriora reflexum duos constituit gyros instar. S. Romani, tandemque in rectum desinit intestinum.

SUPERVENIENTE ARTHRITIDE ERAT QUIETIOR, mitiora enim reddantur alvina symptomata obortis articulorum doloribus, ut Ischiade.

CUM VERÒ HOC CURATIONEM RECEPIT, LABORIOSIOR, hoc est, curato & sublato eo dolore arthritico gravius & molestius afficiebatur ab alvini symptomatis, quòd duobus doloribus non eundem locum occupantibus maior obscuret minorem; & raro accidat, ut duæ partes sint tam sibi dissimiles, & æqualiter afficiantur.

FINIS.

INDEX EORVM, QVÆ IN LIBRO
de Humoribus purgandis continentur.

Numerus paginam indicabit.

A	
A ccessus fa- lutaris conditio- nes, 10. & 72. quando expectan- dus in articulis. 155	Colici dolores arthritido su- perueniente sanantur. 156
Accessio febris, vide, paroxif- mus. 74	Coloratio corporis quid. 3. quoruplex, causæ. 2. non similis omnibus tempori- bus, 144. quænam purga- tionem indicat. 3
Ætas, & quid cuique ætati proprium. 29	Commendatio ad veram lau- dem medendi p̄ima quæ sit. 26
Affectuum corporis gradus æstimandi. 44	Communia, vide vicinia. 63
Aluus quid, 107. alui collapsæ incommoda, 23. aluinæ va- cuitatis symptomata, 22. alui perturbatio quid. 34	Concoctio humorum quid, 10. cocta solum purganda, co- ctionis causæ, coctionis ca- pacita quæ. 78
Angina quid, & quoruplex. 92	Cruda quæ dicantur. 78
Animi industria, vide, mores, 29. 44	Crisis quid, & quot modis fiat, 62. Iuuenum propria, Sc- num propria quæ. 6
Anni septem partes quæ: III	Curandi regula communis. 17
Apostasis quid Hippocrati. 72	Critica à symptomaticis in morbis semper distinguere quanti sit momenti. 37
Articulotum lassitudines ab- scessus prænuntiant. 70	Cuminum quoruplex, & eius vires. 104
Austrina tempestas, 125. vide, tempestates anni. III	Cutis. D 69
Autumnus. B 13. 122	D ECURVS materia. 90
B ILIS inclinatio est sur- sum. 25	Dentium stupor. 100
Biliolum corpus quomodo melancholicum reddatur. 146	Deiectoria purgatio, vide, pur- gatio deiectionis, 23. In deie- ctione quot obseruanda, Quoruplex deiectionis ratio materia. 40
C	
C ATHARRVS subtilis quid portendat. 41	Deriuatio quid, & eius con- ditiones. 31
Cautiones purgationis, vide, purgandi cautiones. 10. & 11	Diarrhea Senum & constan- tis ætatis propria. 25
Chirurgi experientia in quo fundatur. 12	Diffusa non sunt intro reuo- canda. 32
Cœli status humidus quid ef- ficiat. 130	Distinctio motus morbi à co- nata natura, quanti sit in æ-
Cognoscendi, curandique ratio prima vnde ducenda. 28	

I N D E X.

te momenti.	37. 39	gandi, 2. per quæ loca, 5. hu-	
Dysenteria quid, 35. quotuplex,		morum dominantium signa,	
47. Senum propria.	25	4. ascendentium & descen-	
Dysphoria quid indicet.	48	dentium in febribus signa,	
E		74. cunctantium in corpore	
E SCHYMOSIS ab En-		noxæ, 5. humoris fixi sym-	
chymosi distinctio.	33	ptomata, 79. humor tur-	
Ellebori vires, dotes, vtendi		gens quid, 79. humor carat-	
modus.	18. 19	ropos, 5. pepasini capax se-	
Euthipis quid portendat.	54. 65	lulum cisandus, 7. an coctum	
Euphoria quid indicet.	48	humorem natura non possit	
Excrementorum variaz condi-		aliquando expellere.	77
tiones, 47. Excretionum		Hyems, 113. hycemalæ morbi.	
cõsideratio ad purgationem		122	
quanti sit momenti.	66. 67	Hypochondriorum variaz con-	
Expectoratum, & eius facilitas		ditiones. I	69
quid indicet.	40	I ACTATIO quælibet quotu-	
Experientia, 12. 13. Experien-		plex, & quid indicet.	38
tiaz theorema in Chirurgia,		Ictericæ.	95
12. In ratione purgandi, 14.		Idea morborum.	124
Experientiæ difficultas vn-		Idiosyncrasiaz cognitio quàm	
de.	14	necessaria, 12. Ileus.	33
F		Indicatio à viribus sumpta,	
F A M I S quotuplex, & cau-		quanta.	82
sæ cuiusque.	43	Indicationes purgandi.	9
Febres laboriosæ.	89	Infirmarum virium causæ.	100
Figuræ corporis cõsiderandæ.	70	Ischiadici vomitu purgandi.	7.
Flatus triplex.	35	& 21	
Forma congenita quotuplex.		Iudicij vis in quo luceat, 14. &	
28		28. iudicium & experientia	
G		cur Medico necessaria, 27.	
G R A V I D A S quando faci-		iudicium quando experien-	
lè abortiant.	16	tiaz regula, 13. iudicij theo-	
Granidarum purgatio diffici-		rema in Chirurgia.	12
lis.	14	Iuuantia, lædentia diagnõsim	
H		maximè augent, 59. iuuant-	
H A B I T V S corporis quid.	56	tia prouocada, excipienda.	69
Hæmorrhagia Iuuenum		Iuuenum propria vomitio, &	
propria.	25	hæmorrhagia.	25
Hæmorrhoides quid, 148. hæ-		L	
morrhoides duplices, quo-		L A B O R I S immodici noxæ,	
rum morborû vindices, 145.		43	
propriæ constantis ætatis.	25	Lachrymarum causæ, & pro-	
Historia seu descriptio morbi		gnosces ex iis.	43
quid.	65		
Horror quotuplex, & vnde.	38		
Humores degeneres soli pur-			

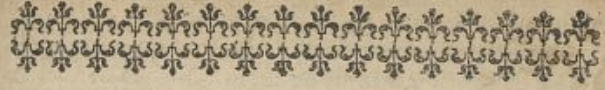
I N D E X.

Lassitudo cum febre, 89. lassitudo ante febres, 92. lassitudo post febres. 90	Mutationes omnes repentinæ noxiæ. 131
Lepræ causa. 139	Mutationes corporum cognoscendæ. N 97
Lumbrici quibus remediis tollantur. M 35	N ATVRA sui conservatrix quibus modis, 27. naturæ variæ variis gaudent. 135
M EDICINÆ artis finis proprius, 2. Medici purgantis officium, 2. Medicus fidelissimus & præstantiss. quis. 27	Nocentia auerrenda sunt. 69
Medicatio inexpectata parit difficultatem purgandi. 12	Nephritici vomitu purgandi. 7. 21
Melancholicus humor deorsum inclinatur naturâ. 25	O CVLI consideratio. 70
Melancholici affectus quibus sanantur. 148	Odoris bonitas unde generetur, 58. utilitas. 72
Menstrua cum torminibus coniuncta, unde. 47	Orgasmus quid indicet, 7. 50. 16
Morbi, acuti sursum, & qui, 87. 16. diurni deorsum inclinationem habent, 25. morborum differentiæ, 110. idea, 124. morbi status quid, & cuius sit considerationis, 29. morbi historia, 65. morbi iudicatio perfecta, quid, 77. morbi iudicari sinendi, 76.	P ALPITATIONIS causæ, & quid indicet. 54. 102
Qui impatibus sursum, qui paribus deorsum movetur, 84. morbi diurnitas, unde, 89. morborum causæ duplices, 95. anticipantes quales, 123. morborum ratio ex anni temporibus potest prædici, 136. morbi qui vomitione, qui deiectione curandi, 6. morbi tempestatum naturam sequuntur, 140. E morbis præsentiri, aliquando futuras tempestates. 138	Parotides quid. 153
Mores insiti, & insituti qui, 29. 44. singulorum temperamentorum. 98	Paroxysmorum tempus curationem contraindicat, 74. rationes præclaræ. 75
	Pepseas nomē est genericū. 10
	Pepasmus quid, & unde eius celeritas vel tarditas. 8. 10
	Pituita peccat bifariam in corpore, & corrumpitur tribus modis, 35. quo tempore quæque generetur. 58. 59
	Pleuritis quæ phlebotomia non egeat. 152
	Pruritus quatuorplex, causa, indicationes. 43
	Prisaniæ dotes. 14. 15
	Pubertatis vires. 105
	Purgatio humorū triplex, remediū feracius, 1. purgatio cōmune bonū, 92. purgandi inclinatio sursum aut deorsum triplex, 25. purgationis viæ duæ naturales, 23. viarū purgandi electio, 25. 80. purgationis deiectionis indicationes & coindiciones, 23. purgandi indicationes omn-

I N D E X.

nes sigillatim positæ, 9. 17.	modorum. 63. 105. 116
20. 26. purgâdi cautiones ex	Symptoma quotuplex, & quo-
variâ indicationum com-	rum naturam sequatur. 94
paratione, 10. 11. purgâdi ne-	T
cessitas in orgasmo, 16. pur-	T ABIDI, tabi obnoxij, 20.
gationis iustæ argumēta, 27.	95. vomitione nō purgan-
82. artificialis imitatrix	di. 7. 10
naturalis. 5. purgâdi loca cō-	Tēpestatim anni vires, & mu-
moda & incommoda, quæ. 7	tationes quid afferant, 111.
R	112. 113. 120. austrinæ noxæ,
R ECIDIVÆ quando fiât. 133	125. aquiloniæ, 127. tempo-
Reciprocationis humo-	stares futuræ è morbis præ-
rum causæ. 3	sentiri possunt. 138
Reversio quid, eius conditio-	Timor quid, & eius causæ. 101
nes, modi omnes. 31	Tremoris causæ, & quid indi-
Ructus quotuplex, causæ, quid	cet. 54. 100
quisque denuntiet. 41. 58	Tristitia. 101
S	Tumorum tres crises. 155
S ANITATIS spes in quo po-	Tussis quotuplex, causæ, tussis
sita. 10	siccæ causæ omnes, 40. eius
Satietas quotuplex. 43	metastasis. 92. 106
Siccitas morbi quid postulet. 4	V
Signa propria morbi, & Critica	V ACUITAS viscerum medi-
quanta sint ad prædictio-	candi tollit occasio. 22
nem, 60. indicatoria non	Ver an saluberrimum. 113
iudicantia. 62	Vicina & communia primùm
Silentium morbosum vnde, &	affici. 63
prognosis. 44	Vigiliarum & somni causæ. 38
Sitis causæ. 43. 52	Voluulus quibus modis cala-
Singultus quid, causæ omnes,	mitosus. 35. 35
prognosis, indicationes à	Vomitioni indicationes neces-
causarum varietate. 42	sariæ, 17. Ad vomitionem
Sires quid. 35	præparatio 24. vomendi fa-
Somnia quotuplicia. 60	cilis in medicatione com-
Somni consideratio. 43. 70	paratio, 24. vomitio luue-
Spuma vnde oriatur. 47	nium propria, 27. vomitione
Sternutamentum quid, quotu-	qui non purgandi. 7
plex, quando cicandum, si-	Vox viciata. 44. 55
stendum. 42	Vrina, quot in his observanda,
Studia hominū prænosceda. 97	prognosis. 42
Stuporis causæ. 100	Vterus, eius morbi, sympathia
Suffocatio vteri. 106. 46	cum toto corpore, Suffoca-
Sympathiz modi, & exempla	tio ab vtero. 46
F I N I S.	

HIPPOCRATIS COI

DE RATIONE VICTVS

exquisiti in morbis acutis

SIVE

DE TECMARSI,

Liber primus.

LVDOVICO DVRETO,

Segusiano, Interprete.

THIS *δίαίτης* nomen bifariam sumitur ab Hippocrate libris *Aphor.* & *lib. 1. de fracturis*; primum significat victus rationem quæ cibo & potu suscipitur: *lib. de nat. hominis*, significat vitæ institutum. Et *lib. 1. epid.* duplex est, vna quæ dicitur *δίαίτη φαύλη*, quæ satque deque habetur; & ita sumebant veteres Iones, cum potulentorum esculentorumque nulla habetur distinctio. Itē altera quæ dicitur *σκήδρα*, id est *ἀκριβής*, non tenuis sed exquisita, quæ solius melicrati aut ptissanæ vsu constat. Diæta *σκήδρα* æquè naturæ studet & pugnat cum morbo, & dicitur in cibo alimentum medicamento sum; Et quatuor maximè rebus perficitur, nimirum qualitate, quantitate, vsu, & occasione. Qualitas spectatur, vt cum in morbis acutis & febribus datur cibus humidus *1. aphor.* Inter diætam *φαύλην* & *ἀκριβήν* media est quæ dicitur *ὑποφαύλη* siue *μέση*, & tenuis di-

A

citur, & melicrato, oleribus, blito constat.

2 Qui post morbos pestilentes sunt omnium maxime calamitosi. Dum disputat hoc loco Hippocr. de morbis acutis, definiendi sunt ij qui celeriter & cum vehementia suam absoluunt historiam. Nec enim acutos omnino intelligimus, vt apoplexiam, nec acutos *de morbis acutis*; Sed acuti morbi hoc loco propositi duorum sunt generum; alij dicuntur essentielles vt febris continua, caufus; alij symptomati, vt vlcus in-
flammatio.

3 Non autem de Ptissana, quæ inscriptio falsa est, & à Plinio inducta.

Tres sunt Reprehensiones Gnidiarum mendendi magistrorum: Prima, quod nihil de Tecmaris dixerint: Secunda, quod dictum intactum reliquerint: Tertia, quod cum alioqui multa morborum genera essent, diuersa remedia non prescripserint. Atque cum tria sint exordiorum genera, Vnum in quo reprehendit Antiquos; Alterum in quo laudat materiam subiectam; Tertium in quo causam exponit, primo vsus Hippocrates.

QVI Gnidiarum sententiarum (sic enim vocat) authores fuerunt, accuratè quidem scripserunt, quæ quibusque in morbis egri patiantur 4, quæque sint earum qua-

4 Nempe symptomata omnia, quæ ex ipsorum ægrorum relatione cognita atque perspecta fuerint.

Prima reprehensio.

5 Cuiusmodi sunt diuisiones, diuersi signorum, causarum & corporum.

6 Nempe ad cognoscendum, & prædicendum.

7 Ob prætermissam bene cuique medendi rationem.

rundam rerum incidentium causa & ratio. Sed tamen eo processit eorum labor & industria, ut vel medicina ignarus atque insolens aequè ac illi conscribere posse videatur, si modo ab agris didicerit quæ per morbos cuique eueniant. At verò quæcunque operæ pretium est ante perspecta habere, de quibus æger verba non facit 5, plurima sunt ab alijs prætermittenda; cum in alijs alia 6, tum autem nonnulla quæ ad Tecmarsum sunt utilia valde. Porro cum ea vox (τεκμαρστος) eò dicatur ut conuenienter & accommodatè cuique medendi ratio significetur, hinc sanè multò aliter sentire me præsteor, quàm illi tradiderunt. Nec verò solum ob id 7 non laudo, sed quod

paucâ numero remedia
 usurparunt. Nam quæ
 plurima sunt ab ijs in-
 uenta, ut morbos acutos
 omittam, eiusmodi fere
 sunt, elateria & phar-
 maca, hoc est cathartica
 exhibere, serum & lac
 potui dare suo loco. Quæ
 si bona essent, congruen-
 tæque morbis omnibus
 adhiberentur, ad quos ea
 commendarunt exhiben-
 da scilicet, multò prædi-
 catione hominũ digniora
 essent, quod cum sint
 pauca, tamen abunde
 sufficerent. Sed aliter se
 habet 9.

serum verò & lac instar omnium quæ
 ad neoterismum adhiberentur à medico.

9 Quia quot sunt morborum ideæ, tot remedio-
 rum genera esse debent.

Secunda reprehensio.

8 Quanquam sect. 5. 6.
 epidem. elaterium sumatur
 pro succo concreto cucu-
 meris syluestris: cuius ela-
 terij conficiendi ratio de-
 scribitur à Dioscor. lib. 4.
 quamuis usurpetur $\alpha\epsilon\tau\epsilon\lambda\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau$
 $\iota\epsilon\lambda\epsilon\tau\epsilon\tau$ pro omni medica-
 mento purgante, ut Gal.
 annotauit in Exegesi, &
 Theophrast. lib. 9. Tamen
 hîc cû adiunctione phar-
 maci nihil aliud significa-
 re videtur quàm succum
 prædictum, in quo pur-
 gandi mira vis inest; ac si
 diceret Hippocr. vnicum
 elaterium erat Gnidius
 medicis instar cathartico-

COMMENTARIUS.

Galenus in commentario $\tau\epsilon\chi\mu\epsilon\iota\sigma\iota$ coniecturalem
 cognitionem vocat, atque $\alpha\pi\iota\ \tau\omicron\ \tau\epsilon\chi\mu\epsilon\iota\sigma\iota$ deduci ait.
 $\tau\epsilon\chi\mu\epsilon\iota\sigma\iota$ autem vocat signum syllogisticum, quò pos-
 sito necesse est rem sequi: $\tau\epsilon\chi\mu\epsilon\iota\sigma\iota$ apud Hippocr. in

aphor. significat scientiam habere per signa syllogistica. Clarissimus Duretus volens interpretationem Galeni cum mente Hippocr. conciliare, ita censet. In Medicina duo sunt quæ ad *δειξιμια* spectant; *διαγνωσις* & *προγνωσις*: quorum utrumque in signis consistit; cognoscimus enim & prædicimus per signa quæ aut *εικότα*, aut necessaria dicuntur: Necessaria sunt *λημματα* demonstratiua ex signis quæ pathognomonica & *διλωπηα* dicuntur. *εικότα* autem verisimilia, vt, concubuit cum impura muliere, infectus est; apparens est, non necessarium. Fumus, ergo ignis, necessarium; sed ignis, ergo fumus, non necessarium. Sic signa quædam sunt antecedentia, quædam sequuntur, quædam coniuncta sunt: Et sunt aut causæ, aut effectus ipsi, aut rebus ipsis adiunctæ proprietates. Rursum alio nomine quædam dicuntur *διλωπηα*, quædam prognostica, quædam *μη μνηστικα*, seu anamnistica. Sed in morbis præter cætera, consideratur morbi species, mos, & motus. Morbi sunt signa, nempe eius speciei, pathognomonica: motus morbi signa sunt *επιφανόμενα*, moris *επιρροόμενα*; vt cum in pleuritide, cui coniuncta febris ardens, superuenit delirium, est epigenomenum, & malum. Tertij generis signa sunt hæc, vt si in pulmonibus sit *ιμπνημα*, pleuritis vel peripneumoniae antegressæ argumentum est. Neque verò si signa antecedant, necessario causæ sequuntur; vt nec signa adsunt, quia causa præsens sit. Nec enim si bilis in corpore redundet, necessario lingua bile suffunditur: quemadmodum nec quia urinae bilioso sero non tinguntur, idcirco obstructio est in cysti cholidoco; nam potest esse symptomatica translatio sursum: sed si lingua bile suffundatur, idcirco bilis redundantis significatio fit, vt in lib. 6. epid. sect. 5. sent. 14. narrauit Hippocr. Quoniam itaque (vt oratio,

vnde orsa est, redeat) Curationis quodammodo sunt
pedisequæ & περὶ τῶν μέρων ἢ διαγνώσις καὶ περὶ θεραπείας; sit ut τὸ
μῦρον id est rationem bene & conuenienter cuique me-
dendi Galenus deriuet ἀπὸ τοῦ τεκμηρίου, quasi dicat
istam Termarisim esse veluti sobolem τῆς διαγνώσις καὶ
θεραπείας. Nec enim potis est quemquam tenere ra-
tionem accommodatè cuique medendi, nisi probè sit
instructus τῇ διαγνώσει καὶ θεραπείῃ.

T E X T V S.

Sed tamen qui postea illud argumentum scriptis excoluerunt, peruestigarunt sanè quidpiam ex medicorū magis sententia, quæ cuique essent vitia ad curationē morborum 1. Sed tamen de Dieta 2. veteres medendi magistri nihil conscripserunt commemorabile, atque illud præmittendum rati, quod alioqui erat maximum 3. Et tamen non desuerunt qui non ignorarint varias morborum formas

Galenus narrat fuisse idem quidem institutum prioris libri & posterioris, sed diuersis modis tractatum.

Tertia reprehensio.

1 Quorū historiam veteres Gnidij ex agrorum relatione tradiderunt.

2 Hoc est victus ratio-
ne, quæ per materiam natura familiare suscipitur.

3 Nam in mededō nul-
lus feracior locus est neq-
utilior quàm de Dieta,
quæ ipsa per se sufficit ad
morborum bonitate natura triumphatorum curationem, inconsideratè autem præscripta morbos alioqui sanabiles efficit insanabiles.

4 Quasi dicat infinito-
ram certus non est nume-
rus, ergo absurdum est
velle persequi omnia cau-
saram procatartearum,
& morborum genera.

5 Vt cum dicimus in iu-
uene febrem continuam
ardentem per hæmorrha-
giam solui, in sene per dy-
senteriam; cum simæ he-
patis inflammantur, per
hæmorrhagiam; cum ar-
teriæ & venæ focum in se
habent, per sudores.

6 Quasi dicat, non est
idem morbus, ergo non
eadem appellatio.

7 Illud *καλῶς* dicitur,
quod fit naturæ, morbóq.
conuenienter; vt cum hæ-
morrhagia succedit febri
ardenti, cõuenienter mor-
bo fit; naturæ conuenien-
ter, si in iuvene.

8 Vt in orgasmo febrili.

9 Quasi dicat, propositi-
tis contrariis indicationi-
bus, videndum vtri plus
sit tribuendum; & vt è
duobus malis minus eli-
gamus.

atque ideas, eorúmque
multiplices diuisiones.
Sed cum vniuscuiusque
& vniuersorum morbo-
rum numeros propalam
explicare voluerint, non
rectè explicarunt 4. Il-
lud enim innumerabile
videretur, si morbi, quo
quisque laborat, distin-
gueretur, quod in-
ter agros non nihil inter-
sit 5. propterea que non
eundem morbum videri,
quin idem sit nomen &
appellatio 6. Mihi au-
tem in quaque arte ani-
mum ad res adijcere. Et
quæcunque sunt bene
tradita, ea quoque be-
ne 7 & rectè factitare
oportet: Et quæ celerita-
tem 8 desiderant, cele-
riter; & quæ puritatem
desiderant, purè; & quæ
doloris vacuitatem desi-
derant, sine dolore ad-
ministrantur 9. Deum

que omnia que sunt
eiusmodi, ad meliorem
statum renocare oportet
10, cum excellen-
tia 11. & prestantia suo-
rum equalium & eorum
qui sunt sui ordinis.

10 Nempe ad symme-
triam naturalem & cuiq.
consentaneam.

11 Ita expressit aduerbiū
διὰ τὸς τὸς, cuius vim ex-
pressit in sequentibus alio
quodam loco. Cæterum
hunc locum malè est in-
terpretatus Vasseus.

COMMENTARIOLVS.

A. Πολυτροπίας vertit interpres varias species & ideas
morborum, πολυγῆσις autem multiplices eorundem
morborum diuisiones. Quidam per πολυτροπίας volunt
intelligi diuisiones, & per πολυγῆσις subdivisiones, sed
malè; nam potest per vtrumque intelligi διορισμός, id
est distinctio similium dissimilium, signorum, causa-
rum, & corporum. Interpreti placuit per polytro-
piam intelligi materiam, qualitatem materiæ, causas,
symptomata, paroxysmos, crises; sic vt qui tenuerit po-
lytropiam, hæc quoque omnia tenuerit. Itaque refer-
tur hæc dictio Græca ad proprietatem cuiusque mor-
bi, & cognitionem diuersorum, similium, dissimilium,
propriorum signorum, atque communium. At verò
πολυγῆσις refertur ad diuisiones generis in species, cau-
sarum in effectus, & effectuum in causas. Atque in hoc
nomine πολυγῆσις continetur metaphora à sacris de-
sumpta. Nam γῆσις dicebatur assula in qua dissecaban-
tur victimarum exta lustralia; & πολυγῆσειν lacerare &
diuidere significat. Quidam constituunt duo momen-
ta quib. morborum cognitionem habemus ἀπολογισμὸν
& διαλογισμὸν, vt ille nitatur signis, causis, coniecturis

ægritudinem designantibus; hic verò sit ratio quæ ab
evidenti auspicietur, rei obscuræ notitiam afferens. Vi-
de Gal. lib. de optima secta ad Tralyb. Est & quædam con-
iectura artificialis, quam Græci vocant *πικρὸν ἰσχυρόν*,
càmque prope ad veritatem accedere ait Galenus cap.
9. lib. 1. de crisibus. Vide lib. 1. de locis affect.

B. Absurdum est velle omnia singula certo numero
complecti : nam Medicina non est *μετ' ἴσων*, quia ef-
set infinita lib. de arte parva, non *μετ' ἰσῶν*, non de qui-
busdam, quia esset manca Medicina, sed *μετ' ἰσότητων* de
qualitate affectis; vt cum dicimus, victus humidus
conuenit Ysaïæ, Gaillodo, Piscatori, Emonio, Socra-
ti, quia illud infinitum esset; atque illud quod vniuer-
sum prædicatur, est de qualitate affectis. Si dicas, om-
nibus conuenit victus humidus, falsum esset; si singula
recenseas, operosum; ergo ita fuit pronuntiandum.

T E X T V S.

Ego verò Medicū lau-
de dignissimum indica-
uero, quicumque in mor-
bis acutis (quos morbos
plerique sentiunt cala-
mitosos atque funestos, &
id consecutus fuerit, vt
rectâ medendi viâ atque
methodo cæteris præstare
videatur. Sunt autē fe-
rè, quos acutos præsi Me-
dici appellarunt, inflam-

1 Inflammatione, vt ἐν
μυεγομῶ μετ' ἰσότητων, 2. trans-
latione, 3. maligna quali-
tate, additur curandi dif-
ficultas ob difficultatem
pepafmi, & naturæ colla-
pfa præsidia.

matio tunica costas succingentis, & musculorum interiorum 2, pulmonum inflammatio 3; & delirium intermissionis expertis cum vigilijs 4 & febre coniunctum; & delirium cum febre, sopore & obliuione coniunctum; 5 & febris ardens intermissionis expertis cum incendio viscerum, siti inexplebili & scabritie lingue coniuncta; 6 ac ceteri omnes morbi qui hos consequuntur, quorum 7 febres continue omnino interimunt: Nam si pestilentis morbi species nulla communis in hominum vitam ingruerit & inuaserit, sed dispersi fuerint morbi 8, nec vlla re similes 9, plures ab ijs morbis, quam ab alijs 10 quibuslibet intereunt.

2 Pleuritis.

3 Peripneumonia.

4 Phrenitis.

5 Lerhargus.

6 Καύσις.

7 Hunc genituum ^{αἰ} quorum, doctissimus quidam interpretatur, e quorum numero sunt febres, &c. Galenus tamen cap. 9. lib. 3. de difficult. respirat. non ita interpretatur, sed docens omnibus morbis acutis febres continuas coniunctas, hunc citat aphor. Hippocr.

8 Qui suscipientis causa & efficientis diætæ naturam sequuntur, & quo genere continentur morbi acuti commemorati.

9 Id est varietate naturæ, ætate eorum qui laborant, distinguuntur.

10 Ut diuturnis, syntrophis, incrementibus.

COMMENTARIUS.

Ex hoc loco colligere est morbos acutos duorum esse generum; Sunt enim alij primarij corpus vniuersum inuadentes, vt *χρῦσος*: Alij verò quibus annectitur febris, vt peripneumonia, pleuritis, lethargus; Eiusmodi sunt enim vt partes, quarum potentiâ corpus administratur, obsideant, sic vt eorum obsidio perpetuò coniunctam habeat febrem. Atque earum affectionum definitio petitur ex conditione humoris morbifici, & partis oblesæ.

TEXTVS.

- Ergò homines imperiti, & omnis doctrinæ expertes, non facile agnoscunt, qui in hoc medendi genere 1 suis equalibus 2 antecellunt. Eoque fit vt sine iudicio alia probent remedia, alia criminentur 3. Quandoque illud satis magno argumento esse potest, quod vulgò homines minimè horum morborum acutorum sint conscij. Atque in eam curam incumbendum. Et qui Medicinæ sunt expertes, habentur pro Medicis 4 eorum morborum nomi-*
- 1 Hoc est morborum acutorum curatione.
- 2 Vasseus sicut & antea monuimus, interpretatur *ιατροῖς τοῖς πέλαι* eos medicos qui penitius rem considerant & expédunt, non affines, æquales, itaque malè.
- 3 Atque quæ nocendo aut iuuando sunt definita, non est cuiusuis medici intelligere, multò minus idiota.
- 4 Vulgus ratum præcipuam medicorum diligentiam in remediorum inuentione versari, eos tantum laudat, quos in promptu remedia tenere arbitratur.

ne 5. Est enim facile earum rerum nomina complecti ac discere, quas conuenienter adhiberi 6 posse putarunt iis, qui talibus morbis laborant. Vt enim quis ptissam succum nominarit, aut vinum huiusmodi aut illiusmodi 7, aut aquam mulsam, omnia vulgò videntur eadem nominari, quæ in peruagato medicorum sermone 8 versantur meliorum atque peiorum. Sed fecus res habet; quippe in hoc genere 9 est admirabile quantum alij ab aliis differant.

5 Acutorum scilicet, quod eorum incertæ sint prædictiones salutis aut interitus, vulgusque ex euentu iudicet.

6 Notanda est vis verbi *mesopipadai*, id est *mesopocês*.

7 Hoc est colore, consistentiâ, odore, sapore & viribus.

8 Nam splendidis verbis & remediorum catalogo edocti non probant se tenere dotes & facultates remediorum, multò minus delectem.

9 Remediorum tum in facultate, tum in delectu.

COMMENTARIUS.

Quoniam incauti prætermisimus eum locum superioris textus, in quo Hippocrates de morbis pestilentibus (quos cum acutis confert) meminit, adiciendum censuimus & illud. Itaque primò sciendum nomen *ποικίλον* nullum morbum propriè significare, quemadmodum doctè Gal. *com. in partic. 20. sect. 3. lib. 3. epid. & comm. in par. 1. lib. 1. epid.* notauit. Tamen quidam ita definiunt pestem, vt sit species quædam morbi pe-

Milentis communis, quæ in hominum vitam inuadit, multosque è medio tollit. Quatenus itaque multos inuadit, vulgaris & ἐπιδημὸς dicitur; quatenus verò multis affert interitum, pestilens. Cæterùm morbi pestilentes funesti sunt dissipationis spirituum, πνεύματων ἀδυναμία, infirmitate naturæ, corruptione spirituum & partium solidarum. Itaque cum ab aëre ambiente pars animabilis afficitur, dissipatio fit spirituum & corruptio; cum partes solidæ, earum fit corruptio; cum item humores, πνεύματων ἀδυναμία; vnde admirabilis illa Hippocratis sententia *sect. 7. lib. 6. epid.* Spiritus calidus frigidus, crassus tenuis, siccus humidus, plenus, imminutus, copiosior, à quibus mutationes, quales ex qualibus, prout se habent continentia, contenta, impetum facientia. Itaque vt rem aperiamus, dicendum morbos ἐπιδημοῦτας duorum esse generum; Alij dicuntur κοινὸι, seu πανδημοὶ qui ita sunt communes vt eorum vim malignam nemo possit effugere; Alij propriè ἀποεσθιατοί. Nam Gal. *prefat. in 1. epid.* scribit ἀείρειν sæpiùs sumi pro dispergere, distinguere, & ab inuicem separare. Porro κοινὸι trium sunt generum ἄνδημοι, ἐπιδημοὶ, πανδημοὶ. Ενδημοὶ dicuntur vernaculi qui loci infamiam sequuntur, cuiusmodi est leenteria Lutetianis pro alui fluore sumpta, propter vsum aquarum per aquæductus plumbeos affluentium. ἐπιδημοὶ sequuntur naturam potius τοῦ ποιητικοῦ, cœli nempe vitium, dicunturque ἀπὸ τοῦ ἐπιδημῆναι, id est cœlitus in hominum vitam inuadere & passim vagari, vt constat apud Homerum de immissa contagione, propter Chryseidos raptum, in exercitum Græcorum.

Ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀέρος ὅτι βασιλῆϊ χολωθεὶς
 Νοῦσόν τινα φασὶν ὄρεσιν κακίαι, ἀλίγοντο δὲ λαοί.
 Qui versus sic Latine redditi,

*Argivum diris Agamemnona percitus iris
Prosequitur, struitas miseranda peste cohortes
Ledit Apollo, neci subita quæ tradidit omnes.*

Ac rursus illi *ἄνθρωποι* duūm sunt generum; quidam enim sunt simplices à tempestatum vicissitudine simplici; alij pestilentes, quorum nunc meminimus, quibus nulli aut pauci defunguntur. *Πανθρώποι* autem dicuntur communes, & sequuntur peculiare diætæ vitium, ut cūm in annonæ caritate oleribus aut legūminibus plurimi vescuntur: quod contigit in Aeno, cuius incolis genuum infirmitates ob peculiare diætæ vitium contigerunt *part. 13. sect. 4. 6. epid.* Ac ij sæpè perturbato ordine sumendorum, educendorum, admouendorum sunt proprij & *ἄνοχοι* (qui alteram diuisionis partem facebant.) Ij autem dicuntur qui sequuntur & efficientis causæ vim & suscipientis naturam, sic ut sub dispersorum numero è medio multos tollant. Nam dum aëris constitutionibus malignitas inest, ita & morbis, sed quos diuersa hominum naturæ varietate distinguant. De quibus ita Gal. *com. in part. 9. sect. 3. lib. 3. epid.* Morborum autem differentiæ ducuntur ab aëris nos ambientis temperie, propter naturam cuiusque & vitæ rationem, quam quisque, dum integra fruitur sanitate, tenet. Victum appello non eum solū qui cibo & potu suscipitur, sed alijs omnibus ut otio, exercitio, somno, vigilijs, & ijs omnibus, quæ sunt id genus, Morborum *ἄνοχοι* historiam videre est in epidemijs *sect. 3. lib. 3. epid.* vbi docet in pestilenti aëris constitutione alios erysipelatis, alios carbunculis, alios dysenteria vexatos. Denique Hippocr. de Sporadicis egit *in lib. de diætâ in morbis acutis*; De Epidemijs, libris epidemion. De Endemijs in libro de aëribus, locis, & aquis. Galenus item de Sporadicis *com. in sect. 1. lib. de diætâ in morbis acutis.*

TEXTVS.

1 Ita vertunt alij *ἀνα-
μνήσιν* que ignorantur, sed
non satis bene.

2 De remediorum de-
lectu *μετ' ἄλλων* & *τῶν παρ-
αίτων*.

3 Dicuntur *τὰ ἐμίχρα*,
id est, magnum momen-
tum afferunt, vt apud
Hippocr. lib. de fract. *ῥοδ-
εσὺ ἐμίχρα* neruus infi-
gnis. Sic itaque hic locus
interpretandus, Necessè
est medicum scire, quæq;
si non intelligantur, non
video quamobrem appel-
lari quis possit medicus.

4 Si scilicet rectè præ-
scribantur & fiant.

5 Vt ad exitium præci-
pient, scilicet si rerum ear-
um delectus non habeatur
in qualitate, copia,
vtendi modo, & occasio-
ne, indicationibus sum-
ptis à specie & idea cuius-
que morbi, tum etiam à
viribus, & peculiari natu-
ra cuiusque ægri.

6 Variæ opiniones ve-
terum de vsu Puffanæ.

*Sed ea quoque literis
& commentatione di-
gnissima esse videntur,
quæ nondum artificio
comprehensa 1 & tradi-
ta, id est nondum defini-
ta & distincta, 2 Operæ
pretium 3 tamen est Me-
dicos scire & quæ ma-
gnum adiumentum 4
aut detrimentum adfe-
runt 5: atque hæc nōdum
disciplinabilia sunt, id
est nondum artificio com-
prehensa. Quid cause est
quamobrem medici qui-
dam omne tempus exi-
guam in morbis acutis
puffanam non colatam
exhibentes, atque ita
Medicinā rectè se face-
re arbitrantur. Existunt
& alij quidam, qui plu-
rimi faciunt in meden-
do, si quis nullum hor-
deum sibi vtendum pu-
tet 6, calamitosum ma-*

ximè id efferati, sed linteo percolatum succum exhibent. Nec desunt alij 7, quos nunquam adduxeris ut crassam, id est integram ptissanam exhibeant nec succum, alij quidem antequam aeger septimum morbi diem agat; alij verò totà morbi historià non exhibent, donec morbus iudicatus fuerit. Sed ea Medicorū cōsuetudo non est quæstiones huiusmodi ad disputandum ponere, neque si ponerēt, fortasse quid sentiendum sit, intelligerent 8. Quæ causa est etiam, cur uniuersa medendi ars in acerbissimam vulgi calumniam incurrerit 9. Ac in acutissimis morbis tanta est artificum dissensio, ut quæ alius adhibet optima esse ratus, illa alius in vitio esse putet. Eoq; fit

7 Galenus recenset com. in hunc locum, varias rationes victus præscribendi veterum; Alij trium dierum abstinentiam præscribebant. Alij repletionem, ut Petronas. Alij morbo contraria maximè præscribebant.

8 Quod illi iudicio careant in distinctione similium ac dissimilium signorum, causarum, & corporum, tum in delectu remedium.

9 Docet controuersiam alicuius disciplinæ professorum suspicionem afferre aut ignorantia, aut artis inconstantia. Contra fit ut artificum concordia artis maximam fidem faciat. quod in Mathematicis contingere Galenus docet in commentario.

10 Hoc

10 Hoc est diuinatione,
quæ circum animalium
exta versatur.

11 Et rationem compa-
randi iudicium in reme-
diorum delectu, quam
hoc loco tradendam su-
scipimus, esse pulcher-
rimam.

12 Distinctionum scien-
tia & constitutio vera ar-
tis mirificæ.

13 Galenus *comment. in
hunc locum*, docet abundè
ex hac particula apparere
Hippocratem non de Prif-
fana disputare instituisse,
non de Diæta in morbis
acutis,

ut ars medendi non mul-
tùm ab augurali vanita-
te abesse videatur, quòd
augures eandem auem
parte sinistra secundis
auspiciis apparere iudi-
cent, si autem dextrâ
malis auspiciis: Eodemq;
modo in aruspicina 10,
eadem fere sunt qua
ferantur alia super aliis.
Ego autem verè videor
esse dicturus hanc con-
templationem esse pul-
cherrimam 11, pluri-
misq; & maximis in re-
bus in arte medica con-
sentaneam esse. Etenim
contemplatio ista 12 mi-
rifice prodest aegris ad sa-
nitatem conquirendam,
sanis ad tuendam, pale-
stricis ad firmam corpo-
ris constitutionem: De-
nique omnibus ad quan-
cunque rem se conuerte-
rint 13.

DE PTISSANA.

TEXTVS.

QVONIAM in Ptissanam incidimus 1; Ptissana, meâ quidem sententiâ, cibariorum 2 omnium cerealium 3 præstantissima rectè est habita in eiusmodi morbis acutis 4; ac laude dignos censeo qui eam ceteris anteponendam duxerunt. Et enim succo prædita est pingui 5 illo quidem sed laui, continuo siue equali 6, & suauitate condi-

1 Ut, velut proposito hoc familiari exemplo, doceamus theoremata vniuersalia, quæ sunt, *Diaeta humide febricitantibus omnibus conferunt, maxime verò pueris, & his qui sic dietam instituerunt.*

2 Γεύματα dicuntur cerealia, quia omnib. gustu iucunda sunt, ἀπὸ τοῦ γλυκύου, 1. epid. hoc loco. καὶ ἡσυχία ἀπόσιτοι πλείτων γεύματων. Nomen τοῦ γεύματος sumitur ἀπὸ τῆς προφορῆς.

3 Quæ cerealia ex zea, tritico, auena, panico, & milio possunt parari, sic Ptissana omnium ut fragi, alicæ, panis est præstantissima.

4 Ut febribus essentialibus, & viscerum inflammationibus, quæ febrem habent coniunctam, & ideo his morbis prodest quod æquè naturæ studet & pugnat cum morbo, quod nulli alteri cibo conuenit.

5 Hic eleganter latet πέλμας, quid cum putredo in obstructione consistat, ut Ptissana pugnet cum morbo, necesse est ut obstructa liberet; & tamen glutinosa & viscosa est; quomodo liberabit obstructa?

6 Ex bonitate materiæ quæ est vniufmodi, & æqua-

liter se patitur vinci à calore natiuo.

7 Id est alienæ qualitatis expers, & fit vt sit permeabilis Gal. com. in hunc locum, propterea que omne tulit punctum cibus qui cum bonitate suauitatem adiunxit.

8 Qua lubricitate facile coquitur, distribuitur, & obstructa liberantur.

9. Qua humiditate non lædit ventriculum, nec facit vt ventriculus suo humore natet.

10 Quia infringit bilem, nec in bilem mutatur, vt

dulcia, calorem & siccitatem duas sitis causas corrigit, materiam pepasini expertem excludit, capacem concoquit eluendi virtute sua, & inoffenso cursu ad duas sitis sedes ventriculum & pulmones fertur.

11 Vt si adstrictior sit aluus, si bilis fluitet in ventre, si contumaciter inhærescat tunicis ventriculi.

12 Auicēna docet quomodo Prissana naturæ studeat.

13 Quæ adstrictio semper vitanda in morbis acutis, nisi in hienterix, lepothymix, & resolutionis viscerum periculo sint ægri.

14 In Græco est *αεσδον γακον*, quod Gal. notat in comment.

15 Præclarè Gal. in com. fabaceum semper flatulentum existet, quatumuis atteritur, hoc enim habet à natura, non ab imminuta coctione, vt Prissana.

ta est 7, naturâ meabilis & lubrica 8 & moderate humida 9, non est sitifera 10, maxime, ad eluendum, se quid opus sit 11, accommodata supp. glutinositas Prissane 12: Quin etiam nec adstrictionis est particeps 13, nec tumulum facit 14, nec in aluo intumescit. Nam elixâdo intumuit quantum maxime intumescere potuit 15.

COMMENTARIUS.

Ha&tenu& pra&fatus Hippocrates, nunc ad institutum accedit, nempe vt disputet de Ratione cuique conuenienter medendi, quam τεχνημαρτων vocant. Nec enim de Ptiffana liber hic ex Plin. est infcribendus, quemadmodu& supra& annotauimus; Nec de Ratione vi&ctus in morbis acutis, hanc enim solam non tractat, vt abunde Galenus docuit, sed aliquando de venae& sectione, de clysteribus, de medicamentis purgantibus disputauit. Quod autem de Ptiffana disputet, hoc facit eo nomine, vt hoc proposito familiari exemplo, quod perspicuitate (est enim εὐπείθειον paratu& facile, & est veluti, ait Poeta, inemptae& dapes) & excellentia& (quod nullum alimenti genus a&quae& valeat ad morbos acutos ac Ptiffana) vincat res caeteras quae& sunt eiusdem generis, doceatque& pra&clara τῆς τεχνημαρτωνος θεωρηματα. Est enim Hippocrati familiare vt saepe& priuata exempla pro vniuersis obrudat, quod Gal. declarat *com. in hunc locum, & lib. de articulis.*

Cu& morborum excessus pari contrariorum excessu& abigi debeant, & quasi contrario oppugnari marte& Acutorum autem morborum pra&sertim febrium ardentium ὑπερξίς in igne putredine&que& consistat; sit vt videndum sit, an Ptiffana contrariis qualitatibus pugnet cum morbo: Primum ignis siue& υπερπερὸς calidus ficcus est, Ptiffana frigida humida, ideo e& diametro cum morbo hac conditione & nomine pugnabit.

Quod si quis obiiciat, vt Dioscor. *cap. 79. lib. 6.* hordeum vim habere ficcandi & detergendi ex classico&rum authorum pra&scripto, itaque& Ptiffanae& eas dotes non inesse: Contra& opponemus Galeni sententiam quae& hunc nobis scrupulum tollat; ait enim hordeum refrigerandi facultatem nulla arte& amittere posse, sic-

candi verò præparatione posse *cap. 9. lib. 1. de aliment. facult. & 7. simpl.* Atque adiungit, quouis modo hordeum paraueris non potest calefacere, humefacere & ficcare potest. Plura eo loco legenda sunt. Quòd ad putredinem, Ptissana eam arcere potest, nam obstructio putredinis parens est, *1. de differ. febr.* si itaque obstructiones cremor Ptissanæ sustulerit, & putredinem eius sobolem tollet. Quomodò autem liberet obstructa videre est in textu Hippocr. & apud Gal. *lib. prædicto*, & passim. Cæterùm *πύσσανα καὶ τὸ πύσσανον* dicitur, quod purgare, suâ glumâ castrare, contunderéque significat; vide apud Dioscor. *cap. 79. lib. 2.* & illud edulij genus nobis generali nomine declarat, cuius materia tundendo deglubitur, non autem molitur; quo nomine continetur *πύσσανος* qui fit ex zea, quam pultem vocant. Alica siue *κόρυδος* ex frumento, gallicè *de la frumentée*; Aliter sentit Dioscor. qui *κόρυδος* ex ea fieri scribit; & Ptissana quæ *πύσσανον ἐξ ὁρζου* significat pultem ex hordeo deglubito confectam.

Ad finem literæ superioris meminit Hippocratis nominis *ἀεσίδου*, quod tumultum significare notum est; *ἀεσίδος* autem teste Gal. *com. in hunc locum*, tumultus est, qui fit à cibis ob varias eorum ingestorum facultates: quem *ἀεσίδου* graphicè nobis descripsit Horatius his verbis *satyr. 2. lib. 2. sermon.*

*Accipe nunc vultus tenuis, qua, quantâque secum
Afferat; In primis valeas bene, nam varie res
Ut noceant homini credas, memor, illius esca,
Quæ simplex olim tibi sederit: ac simul asis
Miscueris elixa, simul conchylia tardis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita, vides, &c.*

Γλίχρησμα λεῖον. Glutinositas in Ptissana lauis est, quæ

læuitas significat caloris vim sese æquabiliter in omnes materiæ partes insinuantis: At expressa & consumpta quæ agris præscribuntur non sunt eiusmodi; nec enim læuia sunt, sed sitifera quia pinguia; ideóque facillè caloris præter naturam vim recipiunt & inflammantur ac bilefcunt.

Quòd Ptissana virtute eluendi polleat, quâ materiâ *magis* capacem concoquat & expertem excludat, constat *ex histor. 1. sect. 2. lib. 2. epid.* quæ præclara est de muliere quæ *λεποδομια* laborabat frequenti, nec quiescebat dolor, huic (inquit) polentæ pollen in succum mali punici inspersus, & semel in die acceptus in cibo fuit, & non reuomuit ab eo tempore.

T E X T V S.

Ergo si quem iuuat 1 ptissana in eiusmodi morbis uti, ne unius dieculæ abstinentia 2 est imperanda, sed sine intermissione utendum 3, nisi quid medicamenti purgantis 4, aut clysteris causâ intermittendum sit.

1 Id est qui iure suo uti Ptissana possunt.

2 Id est, ne vno quidem die defraudari suo genio debet; alioqui peccaret in commoda suæ naturæ, materiâque fluentem sifteret.

3 Ad liberalitatem & libertatem anacatharticos, latera faciendo robusta, quia salutis spes in laterum, & naturæ robore consistit.

4 Nam cum medicamenti purgantis vsus necessarius est, Ptissana non exhibetur loco.

C O M M E N T A R I V S.

Nunc *μετ' αμεγν*, de delectu Ptissanæ agit, in quo prima hæc lex sanciat, ut qui iure & loco Ptissana utitur, is conuenienter videatur uti; Is vero iure facit,

qui & morbi specie inuitatur, & virium infirmitate cum succi inopia coniunctâ, nec auocatur dolore aut difficultate respirandi, adhibitis etiam & celebratis quæ vacuando & leniendo dolorem, pugnant cum morbo & symptomatis ipsis.

B. In græco legitur οὐδὲ μὴ ἡμέρη κενεαγγητός, exinanire non oportet. Porro nomen τῆς κενεαγγελίας apud Hippocr. bifariam sumitur. pro vacuatione obscura quæ fit fame, inedia; & manifesta, ut quæ fit medicamentis, venæ sectione. Hoc secundo modo sumpsit, lib. I. aph. 2. οὐ πὼ δὲ ἢ κενεαγγελίῃ, &c. Illo prioro modo lib. de articul. sent. 56. sect. 3. ubi disputat de luxatis & fractis costis.

T E X T V S.

1 Cum suo iure Ptiissana quis potest vi.

2 Et propterea alius eorum bis humescere, in quo spectatur temperamentū; bis intumescere, in quo spectatur habitus; bis coquere, in quo actio consueverit.

3 Ne humores incandescant, præsertim in biliosis naturis, ne collabatur & subsidat ventriculus, & officij vacuitate reddatur ignauior; neve etiam vires defraudatæ suo genio labefactentur.

4 Quasi dicat non ad nutritionem ordinariam solum, sed ad thoracis robur.

* In græco legitur ἐν πρεσβυτέρῳ δὲ, &c. quod idem

Eoq̄ fit 1, ut si bis die cibum capere consueverint 2, bis exhibenda sit 3: Sin autem suo modo & more semel pastum ineant, semel etiam primo die apponenda Ptiissana. Sed tamem * paulatim atque vicissim Ptiissana accessionem adiungendo, si bis exhibendi sit locus 4, si quidem bis exhiberi posse videatur.

significat ac sensim, paulatim; quod constat ex verbis Hippocrat. quæ scripta leguntur, lib. 1. epid. constit. 3. *ἢ ὅ κεντα μέχρις ἀφαιτουρου, δεος δεριον, κεντα μεγαλα, κεντα εν πεσοτουζουης, ἀλλ' α σμεζα κεντα βλαυα.* Dictiones illæ *εν πεσοτουζουης* vim huius dictionis *εν πεσοτουζουης* declarant. Atque illud hoc loco dicitur *εν πεσοτουζουης*, quod in aphorismis lib. 1. aph. 17. dixit *κεντα μεεος*, quod etiam significat, vt loco fiat. Cæterum hoc loco præscribit victus rationem in qualitate & quantitate, sumpta indicatione à morbi specie, materia, adiunctis, priuata & communi natura. Illa spectatur in temperamento generali, in actione, & eo quod est commune omnium, vt sumere cibum, coquere, humescere, intumescere ventriculum dicimus. Hæc verò peculiaris natura in temperamento peculiari partium, quarum virtute corpus administratur, consistit: vt in eo dicimus qui biliosus *αρω* aut *καρα*, cui bilis in ventriculum, meatu à natura dato, influit & contra cap. 6. 2. de temp., cap. 1. lib. 1. de alim. facult.

T E X T V S.

De cetero incunte Ptissane visu 1, sufficit non plenâ manu exhibere, nec admodum crassam 2: sed sufficit eam Ptissanam ingeri 3, quantum in more cuiusque posita est, quantumq; sufficit

1 Id est cum suo iure quis potest vti, & incæperit vti, vt cum quarto die aut septimo vitur; in greco est *κατ' ἀρχαις*.

2 Quia post quadridui abstinentiam, alius officij cessatione facta est ignauior, ideoque nequit totius corporis necessitatè

satisfacere, quamuis sit *νευαλγειν* & *μυνησ*.

3 Ad conseruationem naturæ communis, vt ventriculus coquat, intumescat, & humescat.

4 Quia si incidat ista
καταληξίς etiam victo morbo & triumphato, facultas animalis & naturalis fatiscit alimenti inopiâ.

5 Ex hoc loco possumus colligere definitionē diætæ tenuis: Ea est quâ natura in officio continetur, & quâ prohibetur largior vasorum inanitio; ita ut sorbitio nec quantitate, nec qualitate, nec numero augeatur.

6 Nec tamē hoc faciendum, si peculiaris natura aut affectio te auocet, ut postea dicetur.

7 Vinum supp. dulce: Aquam non præscribit, quia nec sumpta, nec admota humefacit. Gal. com. ad aphor. 13. lib. 4.

8. Quia ineunte morbo, dum siccus manet prius incuram morbi est incumbendum quàm naturâ studendum.

9 Lib. 3. huius operis.

COMMENTARIUS.

A. Accessionem vertit nomen *ἀκρόσσως*, quod est *ἀκρόσσω*, *ἀκρόσσω* enim significat ad mensuram adiacere, Galli vocant *sirocis*. Et in *constit.* 3. lib. 1. epid. & lib. 6. *πυρετός ἀκρόσσω* & *πυρετικός*. In epidemiis *πυρετός* dicuntur *πυρετός ἀκρόσσω* & *πυρετικός*, quæ sunt continuæ quodammodo aut omnino, & crescunt paulatim. *ἡ ἐνδοσίς* verò est continuarium febrium quædam remissio.

ad prohibendam largiorem vasorum depletionem 4. De adiungenda autem sorbitionis accessione, mea sic ratio est; nam si adhuc siccior est morbus cumulatius non est exhibenda 5, sed ante sorbitionis accessionem melicratum 6 propinare oportet, aut vinum 7 prout alterum videbitur consentaneum 8: Vtrum verò sit consentaneum dicetur postea 9.

B. Morbi siccitas spectatur; vt arteriarum & venarum, in totius corporis quodam squalore & lingua scabritie; pleuritidis in sicca tussi; hepatis, mesarei, intestinorum, in alui suppeffione & durezza; quemadmodum & sicca est cephalalgia cum nihil aut pernares, aut per palatum excernitur.

Meliceratum confert quidem, nisi quid dissuadeat, vt si homo sit biliosus *αἰώ*, si *μεγάλωσπυρρος*, si sitibundus. Vinum dulce confert, si modò venter non turgat, & in asthma.

T E X T V S.

Quòd si humore os perfundatur, atque pulmonum materia expectorabilis convenienter excludatur 1. adiungenda tum est Prissana sorbitio 2, vt in summa dicam 3. Nam quæ celerius magisq; madescunt & perfunduntur materiã, celeritatem iudicij 4 arguunt. Quæ verò tardius minusque madescunt 5, crism tar-

1 Statim & *δοπιτέας*, vt nulla expectorati ratio desideretur nec in qualitate, nec in copia, nec in modo expectorandi, expectorabilis materiæ appulsu, quæ purgatio propriè dicitur *αἰάνα διαφύσ* ab Hippocr. aphor. 8. lib. 5.

2 Vt excitetur vis animalis potentiæ, ad expulsionem, vt scilicet firma sint latera.

3 Id est ad eandem legem de reliquis morbis acutis iudicemus.

4 Eiusque iudicij secundi; nam nomen *crisews* absolute positum in bonam partem sumitur. videatur historia Anaxionis lib. 3. epid. quam narrauit Gal. cap. 18. lib. 1. de crisib. & com. in aph. 12. 1. aph.

5 Ob difficultatem pepasmi, thoracis oppressi non

languidi infirmitatem.

6 Id est nunquam impar sibi ratio exhibendæ ptiffanæ, quæ ducitur à sicciore aut humidior morbo.

7 Ut virium, ætatis, consuetudinis, annique ipsius ratio.

8 Ut firma reddantur latera ad materiæ exclusionem.

9 Quo tempore victu quamtenuissimo vtendū: nam quò propiùs abest à crisi, eò tenuiore victu vtendum; quò longiùs, plenior.

10 Hoc est post certamen naturæ, & morbi, triumphatòque morbo.

11 Vel, vt in paritate, vel imparitate dierum, magna sit consilij capiendi ratio. Nam quæ paribus diebus imperfectè iudicantur, paribus rerudescunt, & quæ imparibus, imparib.

diorem significant. Atque hæc sunt eiusmodi suapte naturâ 6. Existunt & alia sanè plurima valde vtilia & plurimi faciendâ consultò hic prætermissa 7, ex quibus significatio fieri debet, quæ suo loco à nobis dicentur. Ergo ne longiùs abeam, Quò maior apparet purgatio, eò plenior manu exhibebis 8 ptiffanam, donec ad crism ventum sit 9, maximèque supra crism 10 ad duos minimum dies, quibus aut quintum aut septimum aut nonum morbi diem agentibus, incidere crism videtur 11, vt parium & imparium dierum cautio sit. Quibus effluxis manè sorbitio est apponenda, vesperi verò consueta cibaria. Sed præter ceteros maximè ista con-

ferunt iis quibus ineunte 12 morbo ptissana integra uti licet. Nam & pleuriticis dolores 13 & morbi ultro statim desinunt & quiescunt 14, cum expectorare quid commemorabile & purgare ceperint 15. Nam tales purgationes multorum pleuriticorum sunt perfectiores, exquisitaeque magis, minusque purulenti fiunt 16, quam si quis aliter 17 dietam instituat. Quinetiam crises ipse sunt uniusmodi 18 magis & secundioris 19 iudicij, minusque reuersioni sunt opportuna. Iam vero ptissanas ex prestantissimo hordeo, & quamoptime coctas esse oportet 20: idque

12 Primo scilicet morbi quaternario editis pepasmi signis, & morbo humidiores facto.

13 Scilicet pectoris in tunica costas succingente supra aut infra diaphragma.

14 Nullius opis medicae sunt indigentes.

15 Et liberè & liberaliter quod sit pepasmi capax, nec ullam partem obsessam malam conditionem denunciet.

16 Qui enim pleuriticus nihil commemorabile intra 14. morbi diem expuunt, fiunt purulenti.

17 Defraudando fauorem, & infirma reddendo latera.

18 Id est unico & simplici signorum, causarum, & excretionis genere suscipiuntur. Crisis simplex dicitur quæ cuiusque morbi propria est, ut hæmorrhagia in febre ardente iuuenis alicuius.

19 Ad salutem ægri nullam superflitam materiam, aut partium obsessarum vitio.

20 In aqua simplici nec de integro affusa, sed amplo & capaci vase, ut tantum intumescat quantum intume-

fcere potest, ex optimo hordeo, quale Lugdunense, nec vetus recensve, nõ curgulionibus depastum.

21 Quia hordeum, quod integrum prescribitur, debet perfectius coqui, quã cum in cremore datur.

22 Non cunctatur in via quã ad thoracem rectã itur.

cum alias tum si nõ solo cremore utendum sit 21.

Nam præter ceteras ptissana doctes, qua vis inest in ea, fluida atque meabilis efficit ne sumptum hordeum aliquid detrimenti afferat. Nam nullo modo ad ventriculũ adhaerescit, tum spiritus iter non intercludit 22.

COMMENTARIUS.

Quicquid eiusmodi est vt inflammationem extinguat, respirationem faciliorem reddat, naturã vim excitet, & obstructa liberet; illud morbis acutis curandis accommodatè exhiberi potest. Nam quod inflammationem extinguat, docuit Hippocrates dicens ptissanam esse ἀδύνη: quod vim naturã excitet, hinc patet quod πνευματῆς: obstructa liberet, est ὀλισηγῆς: respirationem faciliorem reddat, patet ex postrema parte textus, cum ait οὐδὲ μὲν πιισάνη καὶ πῶ τοῦ θώρακος ἔξιν. Nomen ἔξιν τρια significat. scilicet. 1. lib. de fract. perpendiculum, ἐνδυναμῆς, φρεάν, id est translationem, vt cum in febribus dicimus fieri sanguinis ἔξιν ad nares. Duorum quidem meminit Galenus in comment. ἐνδυναμῆς καὶ φρεάν; Primi non meminit.

TEXTVS.

1 Vnde nec ad vias quã itur ad thoracem adhaerescit, nec respirationem impedit, sed contra obstructas liberat vias quã itur ad gibbas hepatis.

Fluidissima 1 enim est ptissana, minimè sit ife-

ra 2, cōcoctu facillima 3, ^{A.} 2 Vtrāque enim qualita-
 & imbecillima 4, si ex- te pugnat cum siti, & fo-
 quisite cocta fuerit. Quae cum vtrumque sitis extin-
 omnia simul coniuncta guit.
 ad bene medendum ne- 3 Quod facile à naturā
 cessaria sunt 5. Verum- vincatur, quia vniufmodi
 enim uerò nisi quis eam est, æqualis & læuis.
 adhibeat 6 prouisionem, 4 Id est omnis alienæ
 quā effici possit ut in hoc qualitatis expertis nec sto-
 sorbitionis usu nihil om- macho tumultum infert.
 nino desideretur 7, mul- 5 Quasi dicat, si qua ha-
 tis damnis eger augebi- rum conditionum omit-
 tur 8. Etenim verbi gra- tatur, cibus non confert.
 tiā, si cui, conclusis ad- 6 In græco est *πεσιμωρῆσι*
 huc in aluo facibus, sor- quod Gal. apud Hippoc.
 bitiones dederit quis, ^{B.} significare *βονδεῖν* in com-
 nondum subducta aluo, asserit, hic vertendum est
 conceptum iam dolorem *πεσιμωρῆσι*, id est eò aspi-
 exacuet, aut si dolore ca- ret, huic studeat, adiu-
 reat, statim nouum in- mentum attulerit.
 ducet, tum suspiriosus 7 Nec in materia, nec in
 & frequentior anhelitus ^{D.} præparatione, vtendi mo-
 fiet, quæ respirandi dif- do, quantitate, & tēpore.
 ficultas 10 his de causis

suo iure quis puissana uti possit, nisi tamen loco utatur,
 valde in sua commoda peccabit.

9 Distensione alui, & diaphragmatis compressione.

10 Nata ex intempestiuo puissanæ usu nondum subduc-
 tā aluo.

ir Densa & frequens re-
spiratio pulmones fre-
quenter mouet, moti pul-
mones calefiunt, calefacti
siccantur. Gal. com. in hunc
locum.

mala est. Nam & pul-
mones exsiccantur, hyp-
ochondriis laborem af-
fert, aqualiculo & dia-
phragmati.

COMMENTARIUS.

A. *Diaeta* duplex, vna *ad diuinitatem*, altera *in corpore*. Galenus
com. in part. 18. sect. 4. 6. epid. vocat *ἡμετέραν διαίτην* *ad diuinitatem*
quæ partim in exercitationibus, partim in potulentis
& esculentis imbecilibus consistit. Tum *ad diuinitatem* dicitur
duobus modis, vel quòd parum habeat succi alibilis,
vel quòd omnis sit alienæ qualitatis expers, cuiusmodi
ij sunt cibi quibus asperitatis nihil, dulcedinis, & alia-
rum id genus qualitatum; sic vt nec odorem grauem
spirent, nec gustui qualitatem vllam manifestam re-
presentent. Qui priore vtuntur *diæta* dicuntur ab Hip-
pocr. *βραχυβίτοι* part. 21. sect. 5. 6. epid. imbecilliora ciba-
ria breuiorem habent vitam; vt qui cum exercitati-
onibus sese non dedant, sed in otio & umbra vitam de-
gant, iis cibus vtantur qui parum habent succi alibilis,
sic eorum alius officij vacuitate fit ignauior, caro iis
imbecilla, delicata & mollior. Imbecilli autem cibi
quibus vtuntur, omnes penè frigidi secundum Hip-
pocr. part. 18. sect. 4. 6. epid. *Imbecilli victus frigidi, frigi-
dissimi cibilentes, milium, cucurbita*. Atque huiusmodi ci-
bi minimum habent cibi alibilis, plurimum excremen-
torum, & horarij dicuntur, quòd suæ perfectionis ho-
ram habeant, quæ si elapsa est, vix satis commodè vsui
esse possunt. part. 33. sect. 3. 6. epid. & com. in part. 2. sect.
3. 6. epid. Cuiusmodi sunt pepones; dicuntur autem
ἀπὸ τοῦ πῦρος quòd suam habeant perfectionem & *μῆ-
ναιον*, vt vocat Aristot. 4. meteor. & lib. de mund. ad

Alex. certo tempore, quòd vel ipsi vulgo iam innò-
tuit. Vide comment. in quendam *aph. lib. 6. epid. 199. et*
Dieta duobus modis dicitur *part. 18. sect. 6. epid.* vel
quòd succi alibilis plena, cuiusmodi carnes porcina,
panis siligineus; vel quòd in cibo elucer quædam qua-
litas commemorabilis, caloris, acrimoniæ: vtriusque
meminit Hippocr. dum asthmaticis victum præscribit
part. 5. sect. 4. 6. epid. in hunc modum, *hanc, suppl. vir-*
ginem asthmaticam, abstinere ab allio. sue, one. boue; in agen-
dis à clamore, excandescencia. Per suem, bouem intelligit
eam dietam cuius meminimus primo loco. Per al-
lium, eam cuius secundo meminimus; In allio qualita-
tem acrem & commemorabilem denotat. Quo in sen-
su dicebat Hippocr. *Eos qui calido ventre sunt, validi po-*
tius & cibi perturbant. In com. *part. 24. sect. 5. 6. epid.* Gal.
scribit per cibos *199. et* intelligi non eos qui multum
habent succi alibilis, multumque nutriunt, sed quibus
inest manifesta & potens quædam qualitas, quæ pro-
uentum cuiusdam maligni humoris faciat, necnon in-
temperiem augeat. Cæterum ptissana dicitur *adirect-*
m, tum quòd habeat parum succi alibilis, tum quòd
alienæ qualitatis expers sit. Gal. *com. in hunc locum.*

B. *Au. ing.* Omnes penè interpretes hanc vocem con-
fusè sunt nixi latinam reddere, atque immiscent tex-
tui Hippocr. cum debeat ascribi in fronte periodi, vt
Gal. *in comment.* scribit. Duretus vertit, exempli gratiâ,
accommodatè sanè, quasi dicat Hippocr. per *ou. ing.*
vt tibi ostendam quid sit loco vti; & nisi quis ptissana
loco vtatur, quibus damnis augeatur. Quo in sensu
libris de articulis & de fracturis. sæpè vtitur cum exem-
plum vult proponere. Vnde memini aliquando hunc
locum enarrasse Galenum in *lib. 1. de crisib. cap. 7.* vbi in
hoc aduerbio *au. ing.* valde elaborat, atque idem hoc
loco

loco significare ait, ac aduerbium ἀπὸν siue ἀπὸν, quod interpres vertit, ilicet, alij vertunt, verbi gratiâ, denique, videlicet, scilicet.

C. Nunc docet quando quis loco uti pitissana possit, nec enim fatis est iure uti.

D. Nomen σιτρον hîc vertit fæces, vtrumque enim significat & cibum & stercus, quemadmodum narrat Galenus *com. in aph. 6. & 5. sect. 1. lib. 6. epid.*

T E X T V S.

1 Id est, ea cautio est adhibenda.

2 Doloris punctorij qui distictâ & stimulatâ membranâ costas succingente excitatur à sanguine bilioso qui per venam intercostalem, aut azygon, aut per mammariam eò influxit excitatus, attractus, expulsus.

3 Semper affluente scilicet nouâ materiâ.

4 In græco est ἀσπίος, Gal. sumi ait pro ἀσπίος, & verbum est politicum, dicunt enim Galli, *il commence à cracher la pourriture*. Quæ cōcta sunt, lenta quidē sunt, sed non ita ut hoc loco describit Hippocrates.

5 In græco est λύειν, quod verbum apud Hippocr. duobus modis sumitur, pro reuerà soluere, ut *aph. 42. lib. 2. ἀποκαθάρσειν λύειν*. Alio modo pro liberare quidem, sed non citra mortem, quod politicus dicitur, *aph. 26. lib. 6.*

6 In pleuritide costarum inferiorum per catharticum ex helleboro nigro.

ε

do 7, aut alterutrum adhibendo, quod duxerit esse vitale, ptissanámque, cum sic affecti sunt 8, exhibuerit, celerius opinione hi moriuntur 9. His de causis igitur 10, aliis etiam magis que sunt eiusmodi, qui integra ptissana inconsideratè utuntur 11, septimum morbi diem agentes aut celerius moriuntur 12: alij quidem mente percussi 13, alij verò ab orthopnoea & stertore suffocati 14. Eoq; fit ut huiusmodi homines sideratos & fulmine ictos prisci nominarint, tum ob eas sanè causas 15,

7 Ad mutationem coloris in pleuritide costarum superiorum.

8 Id est, cum doloris summa sunt omnia, nec pepsimi vlla signa dantur in propria morbi materia.

9 Intercepta respiratione, & suffocato calore nativo.

10 Quando scilicet peccatur in commoda agrorum namque offensiones fiunt in grauibus morbis, graues esse solent, si qua culpa commissa sit. Porro *πρωσπνοσ* nomen fumitur pro causa procatartica & foris incidente apud Hippocrat.

11 Omnino autem non est vitendum, cum siccus est morbus, doloris asiduitas, summa respirationis difficultas.

12 Stragulato calore per interceptam respirationem à vitio instrumentorum, mouentium, deducentium, & excipientium.

13 Per materiae morbificae in cerebrum metastasim.

14 A materiae contumacia, bronchiorum obstructione, & lateris infirmitate.

15 Quòd celerius hominum opinione moriantur, aut quòd mente percussi, aut cum orthopnoea aut stertore

morianur. In græco est
παρῶς, id est percussus,
attonitus.

16 Quòd celerius opi-
nionè moriantur, & latus
liuescat.

17 Non difficultate ex-
pectorandi vt senes, sed
inflammationis cruditate
& corruptione, superflite
adhuc materiâ quæ & di-
stendendo & stimulando
dolorem ciebat, quæque
cunctando magis compu-
truit, partibusque obsec-
sis vitium intulit.

18 Quòd scilicet neque
liberè spiritum ducant ad
temperationem caloris,
nec fuliginem excludant
ad illius expurgationem,
vnde fit vt extinguatur ca-
lor natiuus & suffocetur.

19 Nempe difficultas cu-
randi, & materiæ contu-
macia.

20 Sic in pulmonū bron-
chiis consistens materia
spiritus vias & fuliginis
intercipit.

tum verò non minùs,
quòd iis mortuis latus
liuidum plaga æsimile
deprehendatur. Huius
rei causa in promptu
est 16, quòd antequam
dolor concesserit, mo-
riantur 17, celeriter
enim suspiriosi sunt &
anhelosi 18; itaque fre-
quenti & multâ respira-
tione, vt iam à nobis di-
ctum est, expectoratum
cum summo lentore con-
iunctum & valdè gluti-
nosum sine vlla spe con-
coctionis, spiritus trans-
missionem prohibet. Et
enim quòd in bronchijs
lentum cunctatur expe-
ctoratum, spiritum adi-
tu ad cor prohibet, celeri-
terq; foras efferrè cogit.
Atque ita in perniciem
agri mutuas tradunt 19
operas. Nam expectora-
tum glutinosum dum
cunctatur 20 respiratio

nem crebram efficit 21, hac autem frequentior reddita glutinosius expectoratum reddit & effluere prohibet. Verum enimvero commemorata hac quæ dixi 22 non solum in eos cadunt qui in tempeſtate utuntur ptiffana, sed etiam multo magis si quid ederint biberintve, quod æquè ac ptiffana non sit accom- modum 23.

21 Ob instrumentorum contumaciam, aucto scilicet respirationis usu necessario.

22 Nempe moriendi celeritas cum delirio, orthopnoea, laterisque liuore coniuncta, ob cruditatem & corruptionem phlegmones. Vbi notandus locus quidam Hippocrati. ubi agit de distinctione liuoris & nigredinis. Nam licet liuor sit ad nigredinem via, tamen à nigredine non possunt captari argumeta tanta corruptionis quanta à liuore. Etenim pars aliqua sæpè nigrescit ex materia venenatæ affluxu; quòd si pars sit capax materiae totius, conualeſcit; pars quidem afficitur, sed tandem defungitur affectione: At liuor ab inopia caloris natiui oboritur, & spiritus vitalis interceptione.

23 Ac si dicat, si ptiffana omnium cibariorum præstantissima malo usu mortis consecutionem affert; quid de aliis iudicandum, quæ nec bonitate succi alibilis, nec facultate medendi cum ptiffana sunt conferenda.

COMMENTARIUS.

Haecenus in eo elaborauit Hippocrates ut falsas & varias priscorum Medicorum opiniones radicatis conuelleret; Nunc verò suam ipsius sententiam exponit.

TEXTVS.

1 *Τιμωείαν* vertit hoc loco prouidendi rationem, omnes interpretes vertunt adiuumentum, vtrumque bene; Omnino similia sunt adiuumenta quæ à Medico debēt afferri; Eadem omnino & prouisio & cautio esse debet.

2 Quibus ineunte morbo expectoratum fœliciter virtute naturæ procedit, & crisis absoluitur simplex, secundi iudicij, & recidiuæ expars.

3 Cremore scilicet, & cum os humescere cœperit, dolore sedato fotu, sectâ venâ, aut purgato etiam corpore.

4 Vt oxymelitis, melicrati, aquæ, ad explendam sitim, temperandum febris ardorem, sicco scilicet adhuc morbo, in breui historia, corpore firmo, solido, & succi pleno, viribus integris sine vlllo infirmitatis metu; ætate constanti, in quo consistit *διὰ τὴν οὐρανίαν*.

5 Quasi dicat, perspectâ cuiusq. naturâ tum propriâ, tum communi, & peculiari affectione intelligamus quibus aqua, quibus oxymel & oxycratum sit exhibendum, & quibus non; quod *τιμωεία* significat, cum distinctione obseruare, vnde *τιμωείαν* Duretus vertit distinctionem, & cautionem adiuumenti afferendi.

6 Id est cum partis alicuius inflammatione, vt febris

Maximam ergò partem omnino sùxilis est prouidendi ratio 1, tum iis quibus ptissana integra vti licet 2, tum iis qui succo vti debent 3.

At verò quibus neutro horum vti licet, sed portione sola vtendum est 4, locus est aliter atque aliter prouidendi 5. Omnino autem hoc ita faciendum videtur; nam si

agro nâper pasto, nedum subductâ à aluo, febris inuasērit, siue ea cum dolore coniuncta 6 sit, siue

doloris expers 7, tum
 sorbitionis vsum tantif-
 per inhibere oportet, quo-
 ad feces ad imam inte-
 stini partem secessisse
 videantur. Utendum
 autem portione 8, si quis
 dolor urgeat, oxymeli-
 te 9, hyeme quidem cali-
 do seu egelido 10, estate
 autem frigido 11. Quod
 si inexplebilis fuerit si-
 tis melicrato 12 (dilutis-
 simo) & aqua utendum.

cuius partis sit symptoma-
 tica.

7 Cuiusmodi febris es-
 sentialis.

8 Sicco morbo, viribus
 integris sine metu infir-
 mitatis.

9 Ad incidendum, te-
 nuandum, detergendum,
 explicandasque pulmo-
 num alas.

10 quia frigus thoraci, &
 nervis inimicum, & pul-
 monibus.

11 Ad extinguendam si-
 tim, cuius causa expecto-
 ratum facit glutinosum &
 contumax.

12 Absurdum videtur melicratum prescribere, quod
 (vt ait Gal. lib. 3. huius operis) sit & iudicet; bilescit enim
 mel, ideo non conuenit, imo oxymel prastantius est.
 Dicimus per accidens & melicratum esse ex vsu, &
 oxymel non esse. Nam oxymel assidue prescriptum al-
 uum ipsam laedit, neruosis enim partibus acetum offi-
 cit: Melicratum autem prodest si modò sit dilutissi-
 mum; alioqui sitiferum erit.

T E X T V S.

Deinde verò 1 si &
 dolor concefferit, nec vl-
 lum aliud signum cala-
 miosum apparuerit 2,
 sorbitionem tum dare

1 Post oxymelitis vsum
 aut melicrati in sicciore
 morbo, aut venę sectione.

2 Non difficultas spiran-
 di aucta non stertor, non
 vrinarum praua conditio.

3 Scilicet cum os humescere coeperit & expectoratum procedere.

4 Quia naturale est ut aluus diurnam officij vacuitate fiat ignavio, & habitu collapso & alienato temperamento, necessitati corporis satisfacere nequeat.

5 Sine vlllo infirmitatis metu, ut certe putantur in homine aetatis constantis, corpore succi pleno, latis & amplis venis, hyeme, & in eo qui paulo ante liberalius se inuitavit, cum antea frugaliter victum instituisse.

6 Ut ferè sistuntur propter ventriculi ignaviam ex diurna officij vacuitate, & alimenti necessitate.

7 Scilicet sine vlllo infirmitatis metu posse valere

videatur, ut si corpus *εὐσπύρον* succi plenum, *ἀσθενήτων*, constantis aetatis, non lienteriae, non syncopae obnoxium, ut contingere solet in senibus, pueris, in regionibus calidis & rapido aestu. Galenus in com. diligenter hunc notat locum, dicens non abs re Hippocratem aetatis meminisse. Nec enim fat est in presenti vires constare, sed videndum an sine infirmitatis metu. Securitas autem virium dignoscitur ex mole corporis,

oportet 3, non autem plenam manu, nec admodum 4 crassam; sed exacto morbi septimo aut nono die (scilicet exhibebis multam & crassam) si vires posse valere videantur 5. Quod si pridiana feces per aluum non secesserint 6, & post inediam tridui aut quadridui inire passum incipiat (siquidem valeat ager, & florenti fuerit aetate 7) clystere cienda est aluus. Sin autem fuerit infirmior, balano prius utendum, nisi vltro pulchre feratur. Sed ptissime exhibenda occasionem incun-

te usu 8, totâq; historia
 captare oportet. Nam
 cum pedes frigidi fue-
 rint 9, ptissana usum
 inhibere oportet 10, sed
 maximè potu abstinen-
 dum 11. At cum febrili
 calor ad pedes 12 de-
 scenderit, tum exhibenda
 ptissana sorbitio est.
 Itaque sibi quisque
 persuadeat velim occasi-
 onem plurimum posse
 in omnibus morbis ma-
 ximè in acutis, potissi-
 mum verò in quibus fe-
 bris & ardoris summa
 sunt omnia, & maximè
 calamitosis 13. Ceterum
 ineunte iam usu prædi-
 cto ac primùm cremore
 utendum est 14 potissi-
 mum, deinde verò ptis-
 sanâ integrâ, accuratè
 mentis aciem ad argu-
 menta 15 præscripta &

caractere, diata, vita at-
 teacta, tempore, ætate,
 corporis vitii, & trium
 facultatum principum bo-
 nò statu.

8 Cum quis iure & loco
 vii potest.

9 Id est, initio paroxyl-
 mi per caloris natiui affe-
 ctionem à contrariæ ma-
 teriæ occursum, in superio-
 re ventre.

10 Ne collecta in aluo fe-
 brili materiâ corrumpatur
 cibus, & in thorace
 difficultatem respirandi
 pariat.

11 Quia celerius corrup-
 pitur & bilefcit.

12 Restitutis scilicet &
 temperatis hypochôdriis,
 & thorace, & cum febrili
 materiâ facta est *ταίση ποτε.*

13 Inflammatione, mali-
 gna qualitate, & transla-
 tione symptomatica.

14 Ut assuescat natura fa-
 cta ignavior, & facilis
 concoquat.

15 Quibus argumentis
 definiti sunt omnes ptis-
 sanæ morbi historia, notu sin-

gulari, viribus ægri, & peculiarari natura. *canonem intendendo.*

COMMENTARIUS.

Rigor tribus modis dicitur, aut enim est periodicus, ut in febribus tertianis *επισημασις* argumentum dat: Criticus, ut qui septimo die accidit in febribus ardentibus, quem sequitur sudor, vel hæmorrhagia: Symptomaticus, qui fit motu morbi, ut qui accidit sexto die sæpè fit motu morbi, & malus est; vel dum suppuratum fit in parte aliqua, cuius meminit non longè ab initio *coacar.* prænotionum Hippocrates.

Primæ Sectionis finis.

HIPPOCRATIS COI
 DE VICTVS EXQVISITI
 RATIONE IN MORBIS ACVTIS,
 seu potius *ἑὶ τεκμηρίως.*
 LIBER SECVNDVS.

Interprete LVDOVICO DVRETO,
 Segufiano.

Duretus censet hunc librum inscribi debere
περὶ ημερίων ἰατρικῶν. De auxiliis, De adiuventis
 quæ debeant Medici afferre, Vel de Medico-
 rum industria, de cautione; quia docet quo pa-
 cto Medicus debeat exerceri in morbis tum
 singularibus, tum vniuersis; perspectis viribus,
 communi, & peculiari naturâ cuiusque. Item
 probat hanc inscriptionem, *ἑὶ τεκμηρίως. ἑὶ π-*
μαρίων ἰατρικῶν ἐν τοῖσι ὀξείσι νοσήμασι. Illam autem vul-
 garem repudiat *ἑὶ διαίτης ἐν ὀξείσι νοσήμασι.*

T E X T V S.

LATERIS *autem* Id est pleuritis, quam
dolor is; siue is in- exempli gratiâ proposuit,
 ut perspectâ eius naturâ,

ægrī viribus, & peculiari cuiusque affectione, remedi-
 orum in ptissanæ, oxymelitis, melicrati, vini hypo-
 thesibus, contentorum qualitatem, quantitatem, uten-
 di modum, & occasionem accommodatè præscribamus.
 Nomen τῆς ὀδύνης sumit pro pleuritide cum ad-
 dito nomine τῆς πλευρῆς idque κατ' ἐξοχὴν, cum sit pecu-
 liare symptoma partis affectæ. Itaque sciendum est τῆς
 ὀδύνης nomen non sumi tantum αὐτὴν τῆς πλευρῆς, sed αὐτὴν
 τῆς διαστοῆς.

2 In tunica costas suc-
 cingente ex materiæ bi-
 liolæ affluxu per venam
 intercostalem, mamma-
 riam, & azygon, siue ab
 orgasmo, siue ab attra-
 ctione, aut expulsionē.

3 Alteri morbo per dia-
 dochem, aut metastasim,
 aut aliam exclusionem à
 parte quæ continet in eam
 quæ continetur.

4 Ante phlebotomen
 aut catharsim, si quidem
 naturæ beneficio nullum
 procedat expectoratum.

5 Cutim rariorem facien-
 do, & sanguinem tenuio-
 rem per halitum discutiendo.

6 Præstantissimum est, quia si non iuvat, non obest,
 & valet ad curandum, aut ad explorandum.

7 Vel simplex, vel in qua decocta sit malua bismal-
 violaria.

8 Ne vasa ænea gravitate aut inæqualitate latus offen-
 dant.

*euente morbo incidit 2,
 siue superuenerit 3, non
 alienum fuerit (suppl. à
 specie morbi & causis)
 primum 4 quidem fo-
 tuum vsu conari eum do-
 lorem discutere 5: Fo-
 mentorum præstantissi-
 mum 6 est aqua cali-
 da 7 in vitro, aut in æ-
 neo testaceo adnota:
 Sed molle quidpiam sub-
 iiciendum 8 est autē,
 quod lateri suauitatis &
 solatij ergo subiaceat.*

Conuenienter autē spon-
gia mollis 9 & magna
(ex calida aqua expres-
sa) lateri admouebitur.
Sed illud fomentum su-
per tegere pannis oportet,
sic enim diutiùs voto sa-
tisfaciet atque sufficiet,
suòq; statu manebit; Eà-
demq; operâ efficietur ne
vapor è calida spongia
sublatuſ ad respiratio-
nem 10 agra feratur: nisi
fortè ad aliquid refera-
tur 11, est enim cum id
vſui esse possit. Enimue-
rò hordeum & eruum in
aceto temperatum 12, sed
paulò acidiorè quàm quis

9 Nam neque pondere,
nec inæqualitate latus of-
fendit, & calorem nati-
uum continet diu & sua-
uiter lateri impertit.

10 Id est, ne vapor ab
aegro cum spiritu duca-
tur, quod in peripneu-
monia & capitis dolore
malum est.

11 Vt ad contumaciã
expectorati admodù glu-
tinosi, ad asthma etiam fe-
bris expers.

12 Temperatur in oxy-
melite aut hydromelite si
contumaciò sit pleuriti-
dis materia, & calida
aquæ fotu in flatu crassis-
simos resoluatur, vnde ma-
ior doloris acerbitas; huic
fotui mixto est locus inci-
dendi, tenuandi, & dige-
rendi causam. Galenus docet in com. fomentum di-
stinctionem esse petitam à varietate affectuum eorùm-
que materiæ, vt dum bilis in partem influxit quæ acris
est & effera, vtendum fotu dulci; ne, si sicco & acri
vtamur fomento, materiæ furori aliquid adiciamus.
At fotus humidus materiæ ferocientis vim re-
primit, orgasmus inhibet, & materiam coniunctam
transpirare facit. Quæ præsidia magna sunt, & à fo-
tu consequuntur, modò in toto corpore non sit ple-
thora: priùs enim totius corporis habenda ratio

est: Ea est enim crebris usurpata sermonibus Medicorum propositio; Prius esse vniuersitati prospiciendum, quam parti affectæ; Quæ ut plurimum vera est, verum in aliquibus falsa; & tamen sine vlla distinctione id tanquam ad posterôs per manus traductum usurparunt. Cæterum incidit vsus fomentorum siccorum & acrium, quoties materia impacta est viscida & lenta; tunc enim contrariis qualitatibus cum ea pugnandum. Sæpèque fit ut in affectionibus ab huiusmodi materia natis solo fomentorum vsu, dolor concedat. *Σεμαστω* inquit Hippocr. accommodatè præscriptum est, *απιρον* est *φιλον*, *απιρον* quia habet vim rarefaciendi, discutiendi, ad æqualitatem reuocandi, & expectoratum educendi; *φιλον* quia dolorem sedat.

possit bibere, macerata & feruesacta in sacculos coacta admoueri lateri oportet, eodemq; modo fursurem ipsum. Sed inter sicca fomenta, sal est, miliūq; fruxa in sacculisque admota sunt accommodatissima. Etenim milium 13 & leue est & lateri gratum. Itaque fomentum eiusmodi dolores etiam, qui ad iugulum pertingunt, discutit.

13 Huiusmodi forus ad omnē pleuritim, quamcunque partem obfederit illa, dolorem discutiendo valet. Atque ea est huius loci germana interpretatio ex mente Galeni.

Verumenimvero se-
ctio vene 1 non aq̄e
valet ad amouendum do-
lorem nisi ad iugulum
dolor peruenerit 2. Quòd
si dolor ipse ad fœtus ni-
hil concesserit 3, diu lon-
gumq̄, tempus fouendo
exigere non oportet; Nã
& hoc pulmones desiccant,
& suppuratum facit. Sed
si doloris ad iugulum 4
significatio fiat, aut in
brachio grauitatis sen-
sus percipiatur 5, aut in
alterutra mamma 6, aut
alioqui partes diaphra-
gmate superiores infe-
non ad amouendam quæ influxit.

1 Axillaris alterutrius
lateris quam basilicam vo-
cant, quæ tamen non æ-
què valet ad amouendam
causam coniunctam do-
loris ac ipse fœtus.

2 Materiæ scilicet afflu-
xi per venam intercosta-
lem quæ non procul abest
à vena axillari interna; cu-
ius sectio sanguinisq̄, de-
tractio ad mutationē co-
loris non solum habet
vim reuellēdi anteceden-
tem causam, sed amouen-
di coniunctam. At in pleu-
ritide costarū inferiorum
à materiæ affluxu per ve-
nam azygon, venæ sectio
tantum valet ad reuellen-
dā materiam quæ influit,

3 Nullā scilicet amotione coniunctæ causæ, sed qua-
si antecedentis irritatione pleno corpore & cacochy-
miā multiplici obfito. Hoc loco λέει Hippocr. non
sumit pro palliatua (vt ita dicam) curatione, sed cum
fit actionum naturalium, per causæ coniunctæ amotio-
nem, restitutio.

4 Obortā phlegmone per venam intercostalem.

5 Distento musculo qui scalenus dicitur ex venæ il-
lac transeuntis plethora.

6 Distentā vtrâque venâ quæ à venæ cauæ trunco,

aut non procul à diuisione, ad umbilicū viam affectat, ramulósque imperit partibus omnium costarū cartilagineis, mammariāque dicitur.

7 Si vires valeant sine infirmitatis metu, idque faciendum ad declarationem antecedentis causæ, & etiam ad coniunctæ amotionem.

8 Cū scilicet venæ sectione id quod iam influxit detrahatur: In pituitoso verò sanguis phlegmonē faciens rubicundior est, in bilioso flauior, in melancholico nigrior ait Gal.
in com.

9 Id est in costis inferioribus excitatā pleuritide materiæ affluxu per venam azygon.

10 Vt nulla affluxus per venam intercostalem suscipio sit.

11 Qui humores crassos per inferiora excludit.

12 Id est baccis peplij, aut portulacæ sylvestris.

13 Massiliense. 14 Æthiopicum. 15 Nec medicamentum stomacho infestum sit, & flatus discutiat.

16 Id est, lazer, quod ex lazerpitio syrenaico exprimitur, vulgò benjoin.

stet, tum venam secare iuuat in cubito. Nec dubitandum sanguinem copiosum detrahere 7, donec rubicundior multò

fluat, aut pro puro sanguine atque rubro luidus manet, alterutrum enim contingit 8. Sin autem sub diaphragmate dolor constiterit, nec vlla eius in iugulo significatio 10 fiat; subducēda est alius elleboro nigro 11, aut peplide 12, sed ita tamen vt belleboro nigro aut daucum, aut seseli 13,

aut cuminum 14, aut anisum, aut aliud quippiam grati odoris miscetas 15, peplio verò succum silphy 16. Sed ambæ medicinæ si inter

se miscantur sunt planè congeneres 17 & affines: Sed tamen hoc interest quòd niger helleborus ducit meliora & criseos potentiora 18, quàm peplium. At peplium maiorem vim habet flatu discutiendi. Vtraque 19 hæc sedant dolorem 20. Existunt & alia multa purgandi facultate prædita quæ aluum subducunt; Sed omnium, quæ noui, sunt præstantiora.

17 Medicamentum *επιβροτον* dicitur, quod celeritate purgandi aliud non anteuertit, sed pari tempore suas vires exerit, cuiusmodi esse debent omnia medicamenta, quæ ad purgandum miscentur.

18 Vt quorum purgatione & euacuatione morbus mitescat.

19 Materiam iudicij potentis exclusio, & flatuum dissipatio.

20 Restitutione temperamenti & habitus.

COMMENTARIUS.

Sequuntur quidem alia quæ textui proximè adherent, sed huic commentario adiungemus, postquam de venæ sectione pauca dixerimus, dum nobis ex promptu est memoria. Dicimus quatuor esse quæ iure celebrandæ venæ sectionis tundendæque venæ præbent argumentum, nempe inflammatio, summa doloris acerbitas, translatio symptomatica, *δυσδιαφορσιαι* ut nimirum procuremus *εὐδιαφορσιαν* in summa obstructione, ac imminente corruptionis metu. Loco verò non celebratur sectio venæ cum vires sunt infirmæ, eruditibus corpus scatet, cum instat crisis, signa peptasmi edita sunt, syncope corpus detinetur, & aluus fluit. Notandum est *ἐν τῇ σκληροσπῆ* non posse iure nec loco mitti sanguinem; *ἐν τῇ λεπιδωμῆ* autem posse, si quidem

quidem vitium *ἀνταρμία* adest, vt vocat Hippocr. *aph. 13. lib. 1.* Quod vt intelligamus sciendum eatenus distingui *λεπιδυμία* & *συσκοπή* (quorum vtrumque continetur sub nomine *ἐκλύσεως*) quòd *lipothymia* sit spirituum animalium dissipatio, symptomáque est aut dissoluti spiritus animalis, aut aliò translati. *Συσκοπή* verò consistit in ametria partium solidarum, humorum, & spirituum, in quorum iusta commoderatione virtus consistit, ametria à corruptione pender. Corruptuntur partes solidæ vt ab inflammatione, ab exhausto, & paupertate, vt *ἐν τῷ βουλίμῳ*. Spiritus corruptuntur suffocatione, alienæ materiæ mixtione, alimenti defectu, interceptâ respiratione; Immodica vacuatione dissipantur, labore & vigiliis. Sic deficiunt spiritus, quia non generantur, dissipantur, corruptuntur, non mouentur, mouentur foris intrò, intus foras: non mouentur cùm suffocantur tristitia, &c. Itaque notandum est syncopem esse præcipitem omnium virium ruinam, & fieri quasi exhausto fonte corde scilicet, in quo facultati vitali sedes est destinata; *λεπιδυμία* verò fieri exhausto riuulo; sic positâ syncope ponitur *λεπιδυμία* non contrâ; & vires possunt sufficere (quod *ἀνταρμία* vocauimus ex summo præceptore) cùm *λεπιδυμία*; At *ἀνταρμία* & *συσκοπή* sunt *ἀσύνετα*. Atque inde sumendæ sunt captandæque occasiones loco & iure secandæ venæ. Cæterùm quomodo in pleuritide sit vena secanda, & quem ad finem in notha aut legitima pleuritide secetur vena, in superioris textus explicatione dictum est.

T E X T V S.

Quandoquidem, quæcunque in sorbitionibus

D

exhibetur aluum soluentia i iuuant, quæcunque adimendo dolorem non ita sunt ingrata aut ob amaritudinem, aut propter aliam insuauitatis causam, aut copiam, aut calorem, aut suspicionem aliquam. Verum enim uero simul atque quis pharmacum biberit 2, ptissanã sorbendam exhibere potest 3, nec parcio-
 re manu quam sumere consueuerit. Quandoquidem est rationi consentaneum medio purgationis cursu sorbitionem non exhibere 4. Et cum purgandi finem fecerit 5, tunc parcio-
 re manu sorbeat, quam consueuerit 6. Postea uero paulatim ptissane accessionem adiungat, si dolor conquiuerit, nec aliud quidpiam obstiterit 7. Eodem quoque

sto & vacuatione in uenas præproperè rapiatur.

7. Si aluus adstrictior, aut si de integro necessarius

1 Cuiusmodi est nostrum Catholicum duplicat. vel dilutum fennæ in decocto damascenorum prunor.

2 Ex elleboro, peplo ad curationem pleuritidis costarum inferiorum.

3 Ne labefactetur stomachi vis, roburque dissoluatur, aut etiam conuulsio excitetur medicamento purgantis acrimonia: unde hoc loco consulit Interpres exhibitã & sumptã cassiã statim iusculum dari, quia cassia suo lentore subuertit ventriculum: Non autem eo fine cedat in alimentum.

4 Ne scilicet natura ab instituto suo defistat, cuius quidem partes sunt humorem excludere, ut medicamento attrahere.

5 Id est purgatio Medici voto respondeat.

6 Ut natura medicamento adhuc infirmior, cibo pat esse possit, ac ne crudus humor in ea naturæ infirmitate ab exhau-

cathartici inciderit vsus. *quoque spectat mea oratio 8, si cui tantum cre-
more utendum sit 9.*
8 Nempè eam prouisionem esse adhibendam.
9 Id est ineunte tibi vsu, facto humidiorè morbo fotu, venæ sectione, cathartico, non solâ ope naturæ.

COMMENTARIUS.

Hic non videbitur alienum admonere lectorem, Hippocratem voluisse aliud docere quàm hoc loco docuit, dum cap. de ptissana, libri superioris scribit, Quoties ptissanæ incidit vsus necessarius, non esse præscribendam abstinentiam vnus dieculæ, sed exhibendam esse ptissanam bis terte, nisi medicamenti aut clysteris præscriptio dehortetur. Nunc verò statim à medicamento præscripto sorbitionem addendam suadet, quin & non parciore manu quàm in more illi fuerit. Dicendum exhibito medicamento sorbitionem præscribi non ad robur naturæ, sed ad eluendum si quid ad orificium alui contumaciùs adhærescat, néve vsu medicamenti vis stomachi labefactetur. Galeni notanda propositio *in com.* nempè nullum medicamentum purgans naturæ esse analogum, sed omne esse deletorium.

Nunc redit ad institutum Hippocrates, & quæcunque à principio huius secundi libri dicta sunt, per parenthesis accipienda sunt. Et quoniam par esse debet studium & consilium Medici dum in curam morbi incumbit, vt non minus naturæ studeat quàm pugnet cum morbo; ideo postquam Hippocrates primo proposito ptissanæ exemplo victum humidum febricitantibus omnibus conferre ostendit, & ineunte morbo dum siccus manet, in curam morbi priùs esse incumbendum quàm naturæ studendum, hocque pleuritis

exemplo, quam omnium morborum acutorum instar proposuit. Nunc secundo hoc libro naturæ studere volens Hippocr. eam, quæ à viribus sumitur indicatio, cæteris anteponendam docet, & sanorum exemplo qualis in ægris diætæ sit habenda ratio manifestè declarat, sumptâ tum indicatione à communi & peculiari cuiusque natura, consuetudine, tempore. De vniuersali natura disputat vsque ad proximum ferè commentarium.

T E X T V S.

Mea enim sic ratio est prestabilis esse ineunte morbo statim omnino sorbere 1, id est, igitur sorbere incipere potius quàm ab exhausto fractis iam viribus 2 sorbitionis usum inire aut 3. aut 4. aut 5. aut 6. aut etiam septimum morbi diem agentem, nisi intra illud tempus certamen natura & morbi in procinctu futurum sit 3. Sed eadem prouiso & cautio adhibenda est his 4, qualis iam aliis 5 præscripta morbo pituitosa uti debent, & qui à pleniore victu se ad tenuiorem conuertunt perseverante morbi historia.

1 Id est melioribus ægri rebus & præscribi & fieri, quantum scilicet exhausti metus suadet, & consuetudo capiendi cibi ad continendam in officio naturalem œconomiam, & vitandam liberaliorem triplicis nostræ substantiæ dissipationem. Vide apb. 9. lib. 1.

2 Ab inedia, peculiari natura, humorum inopia, eorundem corruptela.

3 Cum virium integritate, & sine vlllo infirmitatis metu.

4 Scilicet his qui ob virium infirmitatem aut infirmitatis metum ineunte morbo pituitosa uti debent, & qui à pleniore victu se ad tenuiorem conuertunt perseverante morbi historia.

5 Qui scilicet integris viribus cum securitate in bre-

ni historia ad diem crises peruenire possunt.

6 Libro 3. vini, meli-crati, & aqua.

7 Vt, scilicet antequam exhibeatur quod cuique consentaneum est, clystere, aut sectione venæ, aut purgatione; vt quandoq. opus est, vtamur, ne dolor excitetur.

8 Sine vilo delectu historia morbi, virium ægri naturæ, & consuetudinis.

9 Extenuatione non solum inchoatâ sed perfectâ. Vtitur hoc loco, verbo *αεστερξεν* quod habet magnam emphasim, significat enim sale condire, hoc loco inediâ consumere, arefacere.

10 Per morbû acutum.

11 Cùm scilicet æquali contrariorû excessu contrarius naturæ excessus oppugnatur.

12 Cuique naturæ &

est. Ac de sorbitionis usu ita quidem sentio, quin etiam de potione qualis cuique consentanea futura sit, earum quarum præcepta trademus 6, eadem quoque omnino mearatio est 7. Sed tamen medicos longè secus atque factum est opus, facere 8. Etenim placere illis video ineuntibus morbis, cùm ægros inediâ confecerunt 9 & exhausserunt biduum, triduum aut eo plus etiam, ita sorbitiones exhibendas & potiones. Ac fortasse ob eam causam consentaneum esse videtur, quòd incidente magnâ in corpore mutatione 10, magna quoque mutatio opponenda sit. Sanè quidem mutandi ratio ritè comparatur quæ non est 11 infra modum. Sed tamen conuenienter 12 muta-

tionis progressus adiungere oportet, & ab ea mutatione alimentorum cibariorumq; accessio scrupulosius & religiosius facienda 13. Ergo maxima sentient incommoda 14, nisi conuenienter mutatio his adiungatur, qui integra pissana utuntur 15 Afficiuntur quoque & qui solo cretore utuntur, minus. 16 vero hi. Sed huius rei

consuetudini.

13 Nam caterarum rerum mutationes repentinae fugiendae sunt, tum maxime cibi & potus, quod earum rerum mutatio plurimum interfit aegri, cuius non minor ratio haberi debet quam morbi ipsius. Peccatur duobus modis, & quod subita mutatione stomachum labefactet, & quod ad vires labefactatas stomachi cibum exhibeant inconsiderate, fortasse sub paroxysmum aut crisin.

14 Vt viscerum suspensionem, ventriculi intemperiam atque ignauiam, dum fit progressus à principio morbi ad crisin cum absoluta inedia; cum vires effecte laeueant, & cum maioris infirmitatis metu, augentur etiam grauioribus damnis vt oppressione, cruditate, iactatione, difficultate spirandi in altera mutatione quae fit ab otio ad negotium, quando propter exhaustum & summam vitium infirmitatem cibum capere coguntur aegri appetente crisi, in summa doloris acerbitate & morbi siccitate.

15 Post tridui quatruiduae abstinentiam inconsiderate praescriptam sic peccando in comoda peculiaris & vniuersalis naturae, damna sentient maxima. Atque illud certum est incommodorum certos esse gradus, & graues offensiones pendere à grauitate ciborum qui offeruntur, vt Gal. in comment.

16 non verti debet minime, sed minus.

17 In græco est *φαιδν* *σι-
ατα*, quam proposuimus
initio libri. 1.

18 Vide aphor. 38. lib. 2.
aph. & com. in partic. 8. sect.
lib. 6. epid. Item vide pag.
circiter 16. huius lib.

19 Ac si diceret, non mi-
rum est si diæta susq; deq;
habita, cui quis assueue-
rit, accuratiores & melio-
re præstabiliore sit & salu-
britati corporis accom-
modatior.

documentum capere oportet, ex hominum bene adhuc valentium diæta, qualia sint ex usu. Nam si etiam in sanis multum interesse videatur inter has illasve diætas, idq; cum in aliis rebus tum in mutationibus; quidni etiam multo magis in morbis differunt, atque inter morbos in his qui acutissimi sunt. Atqui facile quis animo complecti potest, quod 17 susq; deq; diæta habita cibi & potionis, ipsa sibi semper similis atque coherens salubritati corporis omnino accommodatior est, quam si quis repente 18 ad rerum meliorum usum mutationem fecerit. Quandoquidem 19 & iis qui bis die pastum inire consueverunt, & qui semel cibum capiunt, repentine mutationes

damna & infirmitatem 20 afferunt. Ac qui prandere non consueverunt, si fortè illi præter institutum pranderint, repete facit infirmos 21, ac toto corpore graues & infirmos 22, & pigros 23. Quod si & ei prandio carna accessio fiat, acidũ eructates 24 supp. fiunt; nonnullis etiam crudis cibis profusior fit aluus: cum præter morem & institutum onusta cibo red- ditur aluus, siccitati as- sueta 25, nec bis intumescere, nec coquere consuevit. Ergo expedit ad æqualitatem 26 reduce- re 27; etenim somnum inire oportet 28 cum, qui præter morem prandit, ac si dormiendo noctem exi- geret, à prandio, hyeme

27 Vt natura fiat cibi & opprimebatur.

28 Somnus diurnus est ineundus prima diei parte

20 Hic per *ἀποσιν* infirmitatem, intelligit, futu- ram symptomatum depra- uationem & infirmitatem trium principum facultatum.

21 Symptomatis auget ac si morbo aliquo labo- rarent.

22 Ab oppressione non exhausto.

23 In agendo & efficien- do, vt nec manus nec pe- des suum facere possint officium; quòd scilicet de infirmitate corporis ve- reantur, nec ad opus fa- ciendum accedere possint vel ausint acri.

24 Ab infirmitate vētri- culi & caloris natiui ma- teriæ copiã obruti: Gale- nus dicit acidum eructari ob collectam aliquam pi- tuitam in ventriculo, ob multitudinem ciborum, aut saltem paucorum sed frigidorum.

25 Abstinencia cibi.

26 In græco *ἀισιότης*.

& portionis potens, quibus

que definitur ab hora sexta matutina, propter noctis *axymias*. Item est redormiendum propter cibos non assuetos in ventriculo non mitigatos.

29 Concocti facilia bonique succi.

30 Vinum hic præscribitur meracius ad concoctionem cruditatis, ut fluctuationes à cibis præter morem institutum ingestis ortas infringat sua licitate. Quatenus est alimentum, humectat quidem; quatenus verò medicamentum, desiccet.

31 Nullâ necessitate naturæ coacti suum in prandij abstinentia genium defraudarint.

32 Ab exhausto spiritu & humorum.

33 *ἀίψου* quasi symptomatis quibusdam facti.

quidem tepidè, estate verò temperatè. Quod si somnum inire non possit, breue spatium frequenter deambulando conficere oportet, nec stare oportet, nec conquiscescere, nihil canandum aut certè parca manu, & que sunt omnis mali expertia 29: quinetiam parum bibendum, nec vinum aquosum, sed meracius paulo. Sed certè hic multò magis laborauerit, si ter die cibum capiendo abundè saturetur: multò etiam magis si frequentius: quamuis non desint qui alacriter ferant epulas tres ad satietatè, qui ita vitâ instituerint. Verumenimverò quibus in more est, positum bis die cibum capere, si fortè illi non pranderint 31, sunt infirmi 32, egrigii 33, & ad omne

opus timidi 34. & stomachi morsu tentantur 35; Etenim viscera illis suspendi videntur 36: metunt urinam calidam & flauam 37; & stercus peruritur. Existunt quibus os amarescit, & oculi caui fiunt 38: palpitant tempora 39, extimæque partes refrigerantur 40. Ac plurimi quidem impraesi cœnare nequeunt 41; cœnati verò aluum cibi copiâ grauant, ac difficilius noctem exigunt 42, quàm si prandissent 43. Quando igitur hæc omnia cadunt in sanos etiâ ob mutationem diætæ dimidiij diei præter morem institutum; nec ciborum

34 Collectione spirituum calorisque natium ad cor ob viscerum suo genio defraudatorum affectionem. Timidos ad opus vocat Gal. quasi dicat omne opus perosos.

35 Affluxu bilis quæ ab inedia ad stomachum affluit, & æstu incanduit.

36 Collapso stomachi habitu qui cum moderata repletione intumuit visceribus est cuiusdam fulcri loco. Nam viscerum repletio est viscerum rectitudo quædam.

37 Urina flaua, ait Gal. fit admixtione excrementi aquosi cum amara bile.

38 Exhausto spiritu & humorum.

39 Quia (inquit Gal.) præsertim in biliosis naturis calor vernaculus in igneum mutatur.

40 Quia venter biliosis excrementis refertus est, à quibus morsus virtutem dissoluit, & refrigerat extrema.

41 Collapso ventriculi habitu, & vacuitate officij reddito ignauiore.

42 Propter ἀσυστόν τρυπήσειν propter affectam aluum per oppressionem.

43 Propterea que aluum suo officio continuissent.

44 Scilicet eo die quo prandio fuerat defraudatus.

45 Repentinâ mutatione ab otio ad negotium alienato iam temperamēto alui, collapsio habitu & effœta virtute coquendi: hinc alius oneratur succorum crudorum copiâ, & inde malorû cumulus.

46 Qui cùm bis die cibum capere consueverit, prandio abstinuit.

47 Quo in sua particularis & vniuersalis naturæ commoda peccarit.

48 Ad æquabilem statum reducere.

49 Ad viscera suo defraudata genio caloris collectione, tum vt bilioso humori qui ab inedia incanduit exitus non denegetur.

accessionem facere, nec ipsos deducere inconsideratè oportere videtur. Ergo si hic qui semel nec suo more pastum iniuit, exhausto per totum diem corpore, tantum in cœna cibi adhibeat, quantum consuevit, sic cùm inpransus laborabat languidusque erat, cœnatus autem 44, corporis grauitate opprimebatur 45, multo etiam grauius affici par est. Quod si etiam diutius cibi abstinentiâ exhaustus repentinam cœna accessionem adiungat, multo magis grauitate laborabit. Sed eum qui non suo more abstinentiâ cibi exhaustus est 46, eodem ipso die 47 conferet iacturam sic compensare 48, hoc modo; Vt primum frigoris, caloris atque laboris sit expers 49. hæc

enim omnia grauiter
molestéque tulerit 50,
parcius cœnam ineat
quàm consueuerit 51,
nec eam quidem sic-
cam 52, sed humidiorē 53
formâ ac specie: deinde
bibat vinum minùs
aqueum 54, nec parciore
manu quàm cibò respon-
deat: postrius parçè
prandeat, vt scilicet ac-
cessione cibi paulatim
facta ad institutum re-
deat. Sed inter eos 55 qui
parte alui superiore sunt
biliosi 56, sane hæc dif-
filiùs molestiùsque fe-
runt 57.

50 Et damnis augebitur,
scilicet si ad inediã ac-
cessio calorìs, frigiditatis, &
laboris adiungatur, quæ
sunt aliæ adhuc exhausti-
causæ.

51 Quia aluo resiccata,
fatiscente, & ignauiore fa-
cta, mutatio ab otio ad
negotium molesta esset.

52 Quòd mitificatu sit
difficilior.

53 Vt mutatum alui tem-
peramentum restituatur:
deinde quia faciliùs est
impleri potu quàm cibo.

54 Naturâ aut arte, vt iu-
uetur coctio in aluo effec-
ta.

55 Qui abstinentiã pran-
diij suum genium defraun-
dant.

COMMENTARIUS.

A. Hactenus explicuit incommoda quæ consequun-
tur, cum peccatur in communem cuiusque naturam.

Nam cum antea dixerimus duplicem esse naturam, unam peculiarem, alteram vero generalem; animadvertendum quoque præcepimus ut quæ vitia committantur in peculiari, quæ in vniuersali natura cognoscantur. Communis naturæ distinctio & historia est in communi habitu, temperamento, actionibusque ipsis, ut commune est aluum bis humescere aut semel, coquere, intumescere, moueri, dormire, & cætera. At peculiaris natura dicitur distinctio peculiaris in temperamento, in habitu, in conformatione, & dominio humorum: In habitu, ut alius habet cutem raram, alius densam, cuius meminit Hippocrates 6. epid. Cutis raritas, ventris adstrictio, &c. Quibus aluus humida iuuenibus, &c. Dominatus humorum spectandus est, an homo sit melancholicus, & an rursus ab adustione, an à sanguinis crassitie: Item cum biliosus, quâ specie bilis; & an αῖμα, an κρῖνω, an ἕξω. Vbi notandum est per αῖμα intelligi per os, ut cum ait Hippocr. 4. aphor. Si cui sanguis per superiora erumpat, &c: Per κρῖνω vero intelligimus per sedem. Iam vero disputatur (ut ad institutum referatur oratio) de peculiari cuiusque natura, ut, quomodo in eius commoda peccetur, omnibus sit in confesso. Atque primum, exempli gratiâ, proponit biliosos αῖμα. Obiter monendum videtur de Bile, hæc enim triplex est, vna naturalis, quæ in massa sanguinis continetur, & cum humores dicuntur ενεργησόντα actiuè & παθησόντα dicuntur actiuè, quod parem vim habeant ad generationem nostris; passiuè vero, quod simul ab eodem calore generentur. Altera bilis non naturalis, ut quæ continetur in chyli χολιδόχῳ. Altera contra naturam, ut quæ herpes & crysipelata generare solet. In quatuor humoribus consideramus τοιαύτην, id est, qualificatam, & cuius;

naturæ consentaneam; & spectamus qualitatem, quantitatem, temperationem, vires.

T E X T V S.

Et certè qui alui parte superiore sunt pituitosi 1, alacrius ferunt abstinentiam 2 prætermorem susceptam omninò: Eoq; fit ut etiam facilius perferre posse videantur singularem partem 3. Ergo firmissimū illud posse afferri argumentum 4, quod maxime mutationes 5 eorum que in naturas hominum 6 & habitus 7 cadunt, potissimum morbos efficiunt 8.

1 Tum frigore alui, tum ipsius cathari affluxu nimia pituitæ abundantia natat aluus his qui pituitæ sursum dominari tenentur.

2 Minore valetudinis dispendio, quod scilicet coquendi virtute minus valeant, tum quod pituita illis pro cibo est, sanguinifque naturam coctione suscipiat.

3 Cùm tamen his die cibum capere consueverint.

4 Ex his quæ demonstrata sunt.

5 Spiritus & diætæ.

6 Hoc est substantiam rei principium motus in se habentis, hoc est in temperamentum cuiusque partis proprium & accommodatum.

7 Hoc est confirmationem partium officialium, simularium, totiùsq; corporis quæ in naturas hominum & habitum insignes cadunt mutationes.

8 Vel in illis mutationibus morborum natura consistit, symptomatumque omnium consequutio adfertur.

C O M M E N T A R I V S.

Hic vitur nominibus *obscuro* & *legitimo*, illud ad temperamentum vult referri Galenus, hoc verò ad partium structuram. Atque mirum est Galenum voluisse nomi-

ne ἰξίως siue structuræ contineri bilis aliorumque humorum inclinationem ἢ ἀνω. ἢ κατω. ἢ ἰξίω. Per φύσιν intelligimus πύαν κρείσσιν, de qua paulò superiùs diximus. Cæterùm mutationes, quæ cadunt in habitum & naturam, sunt à spiritu & diætâ; idque quatuor modis à plethora, cacochymia, maligna qualitate, alteratione.

T E X T V S.

1 Galenus *com. in hunc locum*, ait Hippocr. nihil aliud velle hoc loco docere quàm mutationes repentinas fugiendas *aph. 51. 2. aph.* Per inediam tridui & quatridui, & per insignes intelligimus quæ eò procedunt vt actionem lædant.

2 Non antè perspectâ cognitâque morbi historiam, viribus, peculiari naturâ, & consuetudine; idè penè dixit antè.

3 Cùm morbi & naturæ certamen est in procinctu.

4 Nec addendo, nec deducendo, nec qualitatem medicamentorum immutando: ex quo innotescit illud quod dixit in principio *aphor. ὁ κρείσσος ὁξίς.*

5 In græco est ἡ δεικνυμένη, quo verborum est & antè quodam in loco.

6 In temperamento, habitu, & actione.

Non igitur fas est vacuationes insignes 1 prescribere intempestive 2, nec fas est cibi accessionem adiungere, cum morbi sunt summa omnia, maximèque vigent & florent morbi 3: & in summo morbi sunt ardore. Nec verò licet mutare, toto curationis cursu totâque historiâ, aut in hanc aut illam partem 4.

Multa sanè his affinia 5 dixerit quis de rebus ad alium pertinentibus 6, vt, quod alacriter boni f-

que natura rebus ferunt
cibos, quibus illi sunt as-
sueti, quamvis naturam
boni non sint, eodem mo-
do & potiones. Contra
verò moleste & grauiter
ferunt, quibus non sunt
assueti, quamvis mali
non sint 8: eodem modo
& potiones.

7 Temperamento, aut
naturæ crassamento.

8 Quamvis *ἐὶς ἕνα ἐπι-
πείηται.*

Nunc docet quod peccatum committatur in
qualitate cibi mutata, non in specie quidem,
sed in indiuiduo; vt hactenus cōstet disputasse
de mutatione ciborum in epularum numero.

T E X T V S.

Atque 1 illud commemo-
rabile est, vt taceam
quæcunque incommoda
afferat liberalior carniū
usus, aut allia 2, aut sil-
phium, aut succus syre-
naicus aut caulis 3, aut
quæcunque alia eiusmodi
sunt 4. Minus sanè mi-
rari possit, si huiusmo-
di laborem & pertur-
bationem *ἐν τριβύλλῳ*
afferunt magis quam

1 Vt intelligamus scilicet
quàm calamitosa sit ægris
repentina ciborum muta-
tio, non solum in epula-
rum numero, sed etiam in
cibi & potionis qualitate.

2 Vt propter ea incom-
moda commutationis re-
rum in specie.

3 Exempla sunt succorū
& ciborum validorum
ἀγέδων afferentium.

4 Magnis prædita facul-
tatibus & viribus, vt cœ-
pa.

5 Quæ

5 Quæ sunt mitiora, & imbeciliora.

6 Ex hordei torrefacti farina confecta.

7 Exempla sunt ciborum imbecilium.

8 Hoc est, satietatem & saturitatem partium nutritioni dicatarum.

9 In græco est *διὰ τὸ ἐν-εὐπρόσ-*, & dicendum quod maza maximè desiccet calefaciendo, & in distributione cunctetur.

10 Id est, omninò suo furfure castrati seu siliginæ, qui de capitulo vulgò dicuntur, ex flore farinæ confecti.

11 Tales pisti qualis farina ex pistriño importatur. Sic panum differentia sumitur à materia, & præparandi ratione.

12 Ut quæ sæpè subigitur ex melle:

alia 5. Verùm minus admiraberis si animadverteris quantam perturbationem, & tumorem, & statum, & tormina ossa 6 alio importet, si præter morem & institutum sumatur, ab eo qui maza 7 uti non consuevit. Aut etiam panis ipse calidus deuoratus; quantam sitim afferat & repentinam plethoram 8, quòd humectet 9 maximè, nec sit meabilis; & cui sunt maximè puri 10 & confusanei 11. Tum etiam quid faciat ossa præter institutum diætæ aut sicca, aut humida, aut glutinosa 12. Item quid efficiant polentæ recentes quidem, qui recentibus assueti non sunt; & prædiana his qui recentibus assueti sunt. Tum etiam quid porio aquæ & vini, si præter morem institu-

E.

tum in alterutrius usum
repentè conuertatur, vi-
numq; aqueum & dilu-
tum, aut meracum re-
pentè potum: Illud enim
dilutius facit vt alius
nates humore multo ex-
crementitio 13, flatum-
que 14 inferiori aluo in-
ducit: hoc autem mera-
cum arteriarū pulsum 15
aspectabilem facit, capi-
tis grauitatem, & sitim.

Quinetiam album & ni-
grum vinum, si quis ad
alterutrum se conuerte-
rit: tametsi vtrumque sit
de vena micante, id est, arteria pulsum aspectabi-
lem faciente, vt interpretatur Gal. cap. 9. lib. 6. de pla-
cit. Hippocr. & Plat. Hunc quoque παλμὸν ita interpre-
tatur quidam, cuius meminit Hippocr. histor. 2. sect. 3.
lib. 1. epid. & part. ultim. sect. 1. lib. proreth. Multi dicunt
sequuti Gal. nomen τὸ σφυγμὸν rarè apud Hippocr. su-
mi pro eo pulsu qui attrectatione manus percipitur.
Vide cap. 2. lib. 1. de differ. puls. Et quomodo nomen
σφυγμοῦ ἀπὸ τῶν παλμῶν acceptum sit. Vide cap. 11. lib. 4.
de puls. differ. Inter cæteros locos vide cap. 8. lib. An
animi mores sequantur, &c. Durerus vno tantum loco
vult apud Hippocr. in coac., vbi disputat de lethargicis,
σφυγμὸν pro pulsu imperceptibili capi.

13 Hic vertit πλάσος, vi-
de com. in epid. consil. 2.
part. 11.

14 Stridètem, sonorum,
silentem.

15 Pulsum aspectabilem
temporum, quia caput re-
plet statim causis plethori-
cis ob calorem cum re-
nuitate coniunctum. In
græco est παλμος, & hoc
loco sumitur ἀπὸ τῶν σφυγ-
μῶν φαινομένου. Quo in sen-
su dicebat pag. 18. ἡ δὲ κέρ-
τασι πάντων. Et apud
Hippocr. nomen σφυγμὸν
significat ferè semper pul-
sum aspectabilem, vt in 2.
epid. Cui in cubuo vena pul-
sat, &c. necessariò intelli-

16 Hęc pars suscepti operis, supple quā instituentē diatē tecmaris continetur, ex perspiciētia non solum morbi, sed & viriū agri, peculiaris & vniuersalis naturā, & consuetudinis.

17 Quod scilicet magnis mutationib. magnā quoque sint opponendā, refellendo non solum aliorum sententias, sed etiam Achilleis argumētis probando id quod nostrum est, & vt ita dicam, placito nostro opē adferendo.

18 Iudicato morbo & crisi perfectā.

19 Cū ad statum viam affectat.

20 Nunc docet quā animo sint tenenda & colligenda, vt ritē diatā præscribamus, & nunquam aberremus à scopo.

21 An valeant, an sint infirmæ; & si valeant, an sint cum securitate. *Idem aph. 9. lib. 1.*

22 Ita vertit nomē *ἰσόπυον*.

23 In specie, magnitudine, more, motu, causis, symptomatis, paroxysinis, crisisibus.

generosum, nihilominus corpus id multum alterare poterunt. Vt sanè mirum videri non debeat, vinum dulce & generosum, si in alterius usum repente fiat conuersio, non idem posse. Quinetiam pars hæc 16 est adinuanda & stabilienda ratione aduersariorum meorum contrariā 17.

Quod scilicet his (sanis) diatē mutatio incidit sine vlla corporis mutatione, ad firmitatem scilicet & virium integritatem 18 pristinam, vt sibi accessione opus sit, nec ad infirmitatem 19, vt sit deducendum. Iam verò signis syllogisticis hæc tenenda 20; primum vires 21, tum morbi vniuscuiusque ratio 22 seu historia 23,

tum etiam communis & peculiaris 24 natura, tū instituta diætæ 25, nec solum cibi, verumetiam potionis. Tibi verò erit adhibenda præuisio 26, ut multò minùs ad cibi accessionem te conuertas.

Quandoquidem sæpe numero confert omnino cibū agris deducere 27; ubi scilicet vires agri sufficere posse videntur 28, donec in vigore 29 morbus mitigationem acceperit. At verò quibus à paulò pleniore diætâ ad tenuiorem sit declinandum, & quibus in totum deducendus cibus, scribetur. Existunt multa & alia quæ quis possit scribere, his quæ modo dixi affinia.

σου ἀξιμὸν περιεῖν.

A. Si velis legere ad verbum, ita dicendum est, Ceterum quibus hoc aut illud sit applicandum, deinceps dicetur.

24 Quæ in temperamento, conformatione, & humoris dominatu consistit.

25 Id est, diætæ quæ ager in seruanda valetudine instituit secundum victus qualitatem, quantitatem, vtendi modum & occasionem; quibus accedit vitæ institutio.

26 Quoniam syllogisticis signis difficile est tenere vires, morbi historiam, propriam & communem cuiusque naturam. Quasi dicat, ita erit hæc diætæ instituendæ ratio, ut ante morbi statum non cogaris te ad cibi accessionem adiungendam conuertere.

27 Sicco morbo, breui, & integris viribus detrahere.

28 Ut eo pacto naturæ aciem in morbi solius profligationem conuertas.

29 Ad verbum esset dicendum, donec morbi vigor & status mitigatus fuerit. Est in græco enim, *σοῦ ἀξιμὸν περιεῖν.*

TEXTVS.

1 Quòd scilicet diatâ tenui peccant acri, & idèò damnis augmentur ratione morbi qui inualefcit, & repentinâ mutatione ventriculi ab otio ad negotium.

2 Vbi scilicet coniuncta sunt illa sanorum exempla.

3 Sedulo & diligenter perspecta.

4 Ne quis, scilicet veterum Græcorum in præscribenda diata ignorantiam imitetur.

5 Vt sorbitionem ptillanæ, alicæ, chondri.

6 Id est, cibum ex lactis, mellis, aquæ, vini, caféi mixtione confectum, gallicè vocatur *Tourteau*.

7 Quæ equè naturæ studeat & pugnet cum morbo.

8 Hoc est, morborum principio,

At enim rei propositæ 1 amplissimum hoc fuerit testimonium; non enim affinitate coniunctum est rei de qua pluribus egit 2. Sed ipsa res 3 est præstantissimū documentum 4. Etenim ineuntibus morbis acutis existunt nonnulli qui eo ipso die cibis vescuntur, simul atque febricitare cæperint; alij postridie. Alij etiam sine delectu quidvis sorpserunt 5. Nec defuerunt qui mortuum sumpserunt. Sane hæc omnia deteriora quidem sunt, quàm si quis aliter diatam instituat 7. Sed tamen multo lenior noxa infertur ijs quæ hoc tempore 8 in vitio sunt, quàm si quis biduum, triduum inediâ corpus confecerit; quartum verò morbi diem aut

quintum agens dietam instituerit. Multo etiam deterius est, si per omnes hos dies fame confectus, posteris diebus, talem dietam instituat priusquam mitificatus fuerit morbus 9. Sic enim aperte mortis consecutionem offeret multis 10; nisi omnino morbus levis & mitis fuerit. Huc accedit quod que principio morbi in vitio sunt 11, ea sane non aequè hoc tempore insanabilia sunt, atque ea que incidunt in morbi vigorem, sed multo sanabiliora. Hoc igitur arbitror prestantissimum argumentum 12, quod scilicet primi dies morbi defraudandi non sunt sorbitione huiusmodi 13 aut illiusmodi, ijs scilicet qui paulò post sorbitionibus huiusmodi aut illiusmodi vi de-

9 Ex quo efficitur non ante concoctionem de accessione cibi facienda cogitandum; antè verò semper locum esse debere deducendi potius quam adiungendi.

10 Auocata naturà ab instituto certamine, & inualecente morbo.

11 Hoc est, si quid ineunte morbo peccetur.

12 Quia si quid ineunte morbo peccetur, hoc peccatum non aequè est insanabile, & quod repentinà mutatione ab inedia inconsideratè præscripta ad cibi usum morbi fiant lethales alioqui sanabiles, nisi fortè sint admodum mites.

13 Adhibitâ scilicet pro uisione purgationis, vacuationis, & alleuamenti doloris, vt quoque est opus.

14 Quod infirmæ sint vires, & cum maioris infirmitatis metu, æger naturâ & temperamento biliofus; quod diuturnior morbi historia; tum enim defraudato ægri per inedia genio cibum exhibere cogis cum minimè est opus, nec decet crudo scilicet adhuc morbo ventriculum ab otio ad negotium conuertere; sic enim morbus alioqui sanabilis redditur insanabilis, acuto morbo, & naturâ quodammodo violatâ.

15 Qui loco non vtuntur, quamuis vti non debent.

bent 14. Ex quo efficitur omnino non scire vtendi modum, ne eos quidem qui hordeacea ptissana sibi vtendum putant, quod eius vsu ledantur, cum primùm incæperint cum abstinentia cibi biduum, aut triduum, aut eo plus fuerint exhausti: nec verò quibus cremor in vsu 15 est, non animaduertunt se ab ea sortitione ledi, cum eam non rectè inuierint, sed tamen tunc cauent sedulo, & intelligunt quod magnum dat malum, si priusquam mitificatus fuerit morbus ptissanam hordeaccam sumpserit, qui tantum cremori est assuetus. Hæc igitur sūt amplissima propositæ rei testimonia: quod non prudenter, nec rectè Medici agros ad dietam adducunt. Sed quibus in

morbis exhaurire 16 de-
 cet 17, qui sorbitionibus
 vti debent, non exhau-
 riunt. Et contra quibus
 in morbis conuertere non
 decet egros ad sorbitio-
 nes ab inedia, in his im-
 prudenter conuertunt.
 Atque id faciunt 18 ma-
 ximam partem exquisi-
 tē 19, etenim 9s morbi
 temporibus egros ad sor-
 bitiones conuertunt ab
 exhausto & inedia 20,
 quibus confert à sorbi-
 tionibus proximè ad ine-
 diam accedere 21: pre-
 fertim si tum contigerit
 inualescere morbum 22.
 Nonnunquam etiam 23
 cruda attrahunt 24 à ca-
 pite 25, & è thorace bi-
 liosa; tum vigilie ca-
 dunt in eos 26, quarum
 25 Scilicet venæ arefactæ
 contrario suæ naturæ motu.
 26 Somnum inire nequeunt, quod in somni necessi-
 tate somni causæ naturales desiderentur, nempe sangui-
 nis bona *αἰμαίνουσα*, & bona cerebri temperatio.

16 In græco est negatio
 *, sed malè.
 17 Vt in pleuritide sicca,
 si vires valeant sine infir-
 mitatis metu.
 18 Vt ab inedia ad cibi
 vsum conuertant.
 19 Id est, ab exquisita in-
 edia ad largiorem cibi v-
 sum, vel vt eo tēpore mu-
 tationem suscipiant, vt fiat
 mutatio materiæ & ægri.
 20 Inediam vertit *αρεσ-
 γία*.
 21 Id est, in inedia ipsa
 versari, eaque extrema.
 22 Vniuersali vel parti-
 culari accessione.
 23 Ac si dicat Hippocr.
 non solum eā mutatio-
 ne ab inedia ad cibi v-
 sum priusquam mitifica-
 tus fueris morbus, insana-
 bilis redditur; sed etiam
 propter vim morbi iis
 damnis ægri suo pte vitio
 augentur.
 24 Exhausta aluo.
 ventriculūque exhaustus

27 Fractis viribus, effe-
râque redditâ morbi ma-
teriâ.

28 Moribus & sapore.

29 Conceptâ in cerebro
bile, aut effervescente in
alio; delirant itaque mo-
rum dissimilitudine, inde-
corâ corporis conditio-
ne, absurditate verborum,
& imperceptione doloris.

30 Ab anathymiasi fuli-
ginosa, vel à tenuiore san-
guine; quorum illud deli-
rium significat, hoc futu-
ram crîsim: nam *μαρμαρυ-*
γος *δὲ* *οἰματι* aut sunt cri-
tica, aut symptomata.

31 Tum per idiopathiam
cerebri, tum per sympa-
thiam creditatis.

32 Malè affecto morsu
ventriculo.

33 Obdriuntur sympto-
matici virium infirmarum
& malignæ qualitatis.

34 *ἀλισησι* nausæa participes cum nullo consistunt
loco.

35 Quæ musculorum quandam conuulsionem signi-
ficat. 36 Ob thoracis contumaciam & auctum vsu-
cum virium robore. 37 Amborum scilicet conuul-
sione, aut alterutrius resolutione. 38 Ob oppressio-
nem diaphragmatis.

vitio efficitur, ut mor-
bus non mitificetur 27.

Tum etiam tristes re-
duntur & amarulenti 28,

& delirant 29, tum etiâ
crebris micant ignibus

oculi 30, tum sono aures
implentur 31, extime

partes frigent 32, tennes
vrine, sputa tenuia &

salsa & colorata, sudo-
res 33 circa ceruicem, ia-

ctationes 34 tum etiam
spiratio in faucibus cli-

sa 35, cùm inspiratur
frequens 36 aut admo-

dum magna; supercilia
morositate præ se fe-

rentia 37; Lepothymia
praua, tum etiam vesti-

mentorum à thorace re-
iectio 38 & tremula ma-

nus: nonnunquam etiam inferius labrum concutitur 39. Quae omnia eiusmodi sunt, ut si ineunte morbo apparuerint 40, insignis delirij significationem afferant; at ferre omnes ita affecti moriuntur 41. Ceterum qui mortis periculo defunguntur, ij certe aut cum abscessu 42, aut sanguinis profusione per nares 43, aut crassum pus expectorantes 44 defunguntur. Ceterum id nunquam fit aliter 45.

histor. 7. particulari.

44 Vt in Pythione 3. epid.

45 Ac si diceret, coctione, & excretionem, vel abscessu causarum periculo mortis natura defungitur, aliter vero nunquam.

CONCLUSIO.

Extremum illud est, nec harum distinctio- num i peritos novi medicos quemadmodum oporteat scire virium infirmitates in morbis,

39 Vellicato ore ventriculi ab affluxu bilis acris, & est vomitus certissimū signum per continuitatem interioris tunicæ.

40 Vt nulla perturbationis criticæ excusatio afferri possit.

41 Per alienationem cerebri à forti alteratione.

42 Qui fit à ripponte rē in parte totius materiæ capace à superioribus partibus ad inferiores ut 1. epid. contigit Herophonti, qui à delirio abscessum habuit primū quidem in sinistro hypochondrio, mox in sinistro crure.

43 Vt in Metone 1. epid.

1 Vt cum ex viribus figna duci debeant, ne falsa infirmitatis opinione decipiamur, non perspectā infirmitatis causā, quæ multiplex est, proptereaq; cibū exhibendū putemus.

2 Ut medicamenti usu,
lunbricorum morfu.

3 Acuti, qui celeriter,
continenter, & vehementer
mouetur.

4 Vnde multi vel à tem-
peramento, vel à corporis
conformatione fiunt in-
firmi.

5 Principis partis.

6 Hoc est, dissipatione
nostræ triplicis substan-
tiæ per vacuationem aspe-
ctabilem aut inaspecta-
bilem.

sive illarum causa sit
vacuatio per inediam,
sive ob aliud irritamen-
tum. 2, sive ob laborem
alicuius partis principis,
sive ob vehementiam
morbi 3. Tum autem
quæcunque sua cuique
natura & habitus pathe-
mata afferat 4, varia sçq;
species, quamuis hæc, si
cognita fuerint aut igno-
rata à Medicis, salutem
aut exitium afferunt.
Etenim maius damnum
egro adfertur, si ei, qui
ob laborem s morbi que
vim infirmior est, exhi-
beat quis potionem aut
sorbitiorem largiore ma-
nu, aut cibum, ratus ab
exhausto infirmam esse.
Dedecet autem (fatcor)
non intelligere & anim-
aduerrere cum qui ab
exhausto 6 laborat, te-
nuisque diæta opprimere;
periculum enim hoc af-

fert, sed multò minùs
quàm si aliter peccatur 7;
Est enim ridiculum ma-
gis hoc peccatum alte-
ro 8. Etenim si alter Me-
dicus aut plebeius quis-
piam qui ad egrum ac-
cesserit, quæ contigerint
nouerit, dederit ea qui-
bus alter egrum probi-
buit, aperte videatur ad-
iumentum attulisse 9.
Talia verò canillis &
dicteris incessuntur à
vulgo: Etenim videtur
is qui postremò accessit
Medicus aut plebeius
egri vitam ex faucibus
fati creptam restituisse.
De his autem signa scri-
bentur 10 quibus singulas
causas distinguere &
discernere oporteat. E-
nimverò similia sunt
etiam hæc iis quæ propriè
ad alium pertinent. Et-
enim si vniuersum cor-
pus propter vitæ institu-

7 Id est, quàm si ex falsa
infirmiſſimæ opinionæ quæ
cibum exhibeat.

8 Quod committitur ci-
bum adiungendo in falso
creditâ infirmitate nempe
illius infirmitatis causam
esse vacationem ali-
quam.

9 Qui conuenienter per-
spectâ infirmitatis causâ
cibum exhibuit, quem
prior Medicus prohibue-
rat.

10 Quasi dicat, exemplo
aliarum partium faciliè
quiuis intelliget grauissi-
mam esse mutationem ab
otio ad negotium.

11 Ignavia enim exoluit, at proprii officij exercitatio robur augere solet.

12 Hoc est, inepti in progrediendo & stando redduntur, cruraque progrediendo titubant.

13 Videndo.

14 Mandendo.

15 Hi qui decumbit.

tum quicnerit, non statim magis robustum euadit. Quod si etiam diutius feriat corpus, vel ab otio traductum repente se ad labores conuertent, perperam 11 efficiet, quidpiam si efficere velit. Eodemque modo de vnaquaque corporis parte iudicandum. Etenim pedes huiusmodi quidpiam 12 ceterique omnes artus qui otio dediti fuerunt nec laborare consueuerunt, si ex diuturniore otio ad laborem repente se conuerterint. Quinetiam & oculi ipsi 13 dentisque 14 idem patientur, atque adeo vnaqueque pars corporis. Quando & cubile ipsum prater consuetudinem molle 15 laborem affert; item & durum prater morem. Tum etiam sub dio expositum prater

morem corpus indurat.

Quinetiam istiusmodi omnium 16, quæ adducta sunt in questionem, sufficiet exempla proponere. Etenim si quis vulnere sauciatus in crure nec admodum magno 17 nec leui, atque is qui vulnus accepit, nec admodum sit contumax curatur, diffidit, nec ita facilis; statim ut vulnus accepit à primo die decumbens medicinam suscipiat, ac nullo modo suspendatur crus 18, inflammationis tum erit expers ac celerius sanescet 19, quam si obambulando & deerando medicina fiat: tum in quinto aut sexto die aut tardius etiam surgens è lecto maius negotium facesset, quam si incunte morbo in curatione peccasset. Quod si progrediendo se fatiga-

16 Quæ sunt, quæque apparent in repentina mutatione ab otio ad negotium.

17 Vel dignitate partis, vel amplitudine diuisionis, vel humoris maligna vi affluentis vulnus magnum dicitur.

18 Hoc est, neque stando, neque sedendo, neque deambulando, sed immotum crus maneat.

19 Per siffarcosum quam inflammatio impediret. Inflammatio autem contingeret si suspensum crus teneretur sedendo, ambulando, stando.

rit, multò magis laborabit quàm ille qui curationem recipiendo illis ipsis diebus defatigatus fuerit. Atque ut in summa dicam, hæc omnia sibi inuicem adstipulantur, quòd omnia, quorum in hanc aut illam partem supra modum mutatio fit

20 A negotio ad otium, à deductione cibi ad adiunctionem, & contrà.

21 Immutatione temperamenti, & habitus, unde illud firmissimum afferri potest, quòd omnis mutatio insignis, quæ in naturas & habitus hominum cadit, maximè morbos parit.

22 Per absolutam cibi de- tractionem.

repentina 20, damnum afferunt. 21. At in finitis partibus maior est noxa quæ alio inferitur, si à diuturna vacatione 22 repente plus cibi adiungatur. Quinetiam in uniuerso corpore si ex diuturno otio repente quis ad vehementiorem laborem sese conuerterit, ea multò grauioribus damnis augebit mutatio, quàm si à liberaliore victu ad inediam sese conuerterit. Est igitur necesse quorum corpus omnino quiescere in otio que

Et umbra viuere oportet,
quamuis multo fractum
labore ad otium Et ad
ignauiam transferatur.

Quinetiam Et iis, qui
abstinentia cibi suum
de fraudauerunt genium,
alium cessare oportet 23
cibi copias sin minus 24,
damnum Et offensionem
corpori afferent, vniuer-
sig. corporis gravitatem
sentient 25. Sanè longa
fuit instituta disputatio
de mutatione 26 que in
hanc aut illam partem
suscipitur, sed tamen hec
omnia utilissimum fue-
rit scire 27. Ceterum il-
lud est nostri instituti
proprium, quod scilicet
in acutis morbis 28 vete-
res rerum ignari Et inso-
lentes ab inedia 29 ad
sorbitiones inconsiderate
Et imprudenter conuer-
tunt 30: mutandum qui-
dem puto, vt precipio

23 His qui feriantur à la-
bore nimio.

24 Hoc est, qui tantum ci-
bi feriendo non deduxe-
rit quantum laboris.

25 Coctionis difficulta-
te, digestionis prauitate,
quia ventris segnitie vaso-
rum impuritatem Et omnis
confusionem parit, aph. 1. sect.
3. lib. 6. epid.

26 Per theoremata, axio-
mata, & exempla sympto-
matum quæ cadunt in sa-
nos & ægros.

27 Tum ad conquiren-
dam, tum ad conseruan-
dam sanitatem.

28 Qui celeriter, conti-
nenter, & vehementer
mouentur.

29 Hoc est, post tridui
aut quattridui absolutam
deductionem cibi.

30 Cum non opus est,
minimèque decet, quanti-
uis illæ sorbitiones cum
summo qualitatis delectu
exhibeantur.

31 Ex perspicientia natura.

32 Si validæ sint vires cum securitate, sine infirmitatis metu.

33 Infirmitarum ab exhausto virium, non ab acuta vimorbi

34 Aut alterius cuiuslibet manifestæ aut insensibilis vacuationis, vnde certa magnæ dissipationis substantiæ signa cluceant.

35 Morsu bilis acrioris, aut lumbricorum.

36 Cùm studia philosophi, & curæ, cogitationesque nullam illi partem dici neque diurnæ neque nocturnæ impertiunt, ac omninò somni experts & assidua vigilia.

37 *ὅμοια* cruda sunt, sed coctionis capacia; *ἀπερτα* cruda sunt, sed coctionis non capacia; Etiam si vi-

deatur idem *ὁμοῦν ἐξ ἀπερτων*. Ergo coctionis expertes dissipatione caloris natiui, qui per immoderatas vigilias, relictâ naturali œconomia, ad ambientem cursum inflectit.

38 Vt est diuturnior somnus, nempe coacto vitali calore & spiritu à superficie ad centrum, vt fit in tenebris: Etenim vt calor natiuus intrè aut foras cur-

E

iam inde vsque 31. Deinde sorbitionibus non esse utendum, priusquam morbus fuerit mitigatus 32. Aut aliud signum appareat 33, aut vacuationis per aliu 34, aut alui irritata 35: aut etiam collapsa atque suspensa appareant hypochondria, quorum signa paulò post dicentur: vigilia pertinax 36 potionem & cibos crudos omnisque coctionis expertes 37 reddit, mutatioq; in contrariam partem facta 38 corpus effectum reddit, & corpus turgidulum excoctumq; facit, & capitis grauitatem inducit.

sum inflectit; ita somni & vigiliarum inclinationes sunt.

39 Hoc est, pigrum & plumbeum reddit.

40 Ob excrementa quæ diu dormiendo halitiosa fiunt, apparentque turgiduli homines, pallidi, atque quodammodo excocti.

41 Capite oppleto fuliginosis excrementis, & immixta caloris nativi atque spirituum suauitate, tenuitate, atque adiunctâ impuritate.

Finis libri secundi de Dieta in Acutis.

HIPPOCRATIS COI
DE VICTVS EXQUISITI
RATIONE IN MORBIS ACVTIS,
siue de Tecmarfi,
LIBER TERTIVS.

Interprete LVDOVICO DVRETŌ,
Segufiano.

1 Vinum succus est ex vite seu vuis expressus, qui feruendo vires acquirit: Dulce non aduentitio calore cuiusmodi mustū, sed insito cuiusmodi intra limites fundentis, mollientis, & lenientis consistit.

2 Et conuenienter ad medendi vsum conuertere, vt scilicet profint, non ob sint. (De iis enim disputat quatenus ad Tecmarfim faciunt,) vt potius pugnent cum morbo, quam naturæ studeant.

3 Cum febre coniunctis qui cū vehementia celeriter suam absoluunt historiam aut ad salutē, aut ad mortem.

AT verò dulce i vinum, & generosum, & album & nigrum, & melicratum, & aquam, & oxymel, his notis patefacta & significata distinguere oportet 2 in morbis acutis 3.

Nam dulce vinum minus capiti nocet 4 quam generosum 5, minus arcem animi 6 inuadit, magisq; aluum subducit quam aliud quoduis 7.

4 Minus auget plethoricis symptomatis.

5 Nam vinum generosum habet infitas duas causas *in aëre quæ*, tenuitatem scilicet eum calore coniunctam.

6 Id est, eam partem quæ mentis est & consilij.

7 Tum per se, tum ex euentu; per se quidem, quia vinum nouum bilem generat, quæ sollicitet aluum præfertim in biliosis; per accidens, quia vinum nouum non fertur in meatus vrinarios, & sola aluus vino dulci fruitur. Quin & ratione ipsius substantiæ vinum dulce obstructiones facit, est enim crassum.

COMMENTARIVS.

Quoniam in morbis acutis præcipuum Medici studium in eo debet versari vt non tam naturæ studeat quam pugnet cum morbo: Ideo alimentorum dotes (quibus vtendum est) Hippocrates prosequitur; vnde in primo libro de Ptissana egit, propositum nimirum exemplo quod ceteras res eiusdem generis dignitate & perspicuitate superaret: Nunc de vino, aqua, oxymelite, & mulla disputat, diuersos & indicationes multas proponens, quibus aut inducatur aut deterreatur Medicus ne præscribat ea. Galenus Hippocratem reprehendi initio sui commentarij, quod non solum *ἀνακρίσας*, sed etiam *ἀδοκίμως* diuisionem vini constituerit. At certè in opere alieno ingeniosus, nec per quem profecerit proficitur. Non enim hoc intendit Hippocrates vt vini omnes differentias persequatur, sed quantum breuitas passa est, aliquot differentias explicauit. Cum enim in vino considerentur odor, color, consistencia, sapor, & vires. Dum meminit vini al-

bi, nigri, odorem quidem non adumbrat, sed colorem & consistentiam; sæpè enim fit vt album vinum tenuium sit partium, nigrum crassarum. Dum dulcis meminit, de sapore intelligit; cum generosi, de viribus. Odor autem cum habeat multas differentias quæ sint inexplicabiles. & à sapore iudicentur, subicit relinquens id iudicio lectorum. Ita Galenus dum curiosius Hippocr. reprehendit, vehementiore reprehendendi studio Hippocr. voluit experiri. Caterum omnes differentias Galenus persequutus est *com. in part. 1. huius lib. & lib. de enchyma & cacochym.* Porro non erit alienum exponere axioma vulgare, nos ali rebus dulcibus: Nomen dulcis ambiguum valde est; sæpè enim significat id quod aliena omnis qualitatis expers est, & ab Hippocr. dicitur *à Sydes lib. 6. epid. sent. 18. sect. 4.* Atque hoc loco nomen dulcis ita est accipiendum. Cum id quod è nobis effluit sit amicum & iucundum nobis, id est, ex usu ad restaurandum effluuium quod rei deperditæ desiderium leniat: Hoc autem debet contineri intra limites rei fundentis, lenientis & mollientis; Quod iis contingit quibus artus obriguerunt per niues, dum lauantur aquâ calidâ: hæc enim continetur intra limites rei fundentis, lenientis, & mollientis. Plus enim ab ea iuuantur, quàm si corpus igni obiecissent.

T E X T V S.

Id est, efficit tumore, & factum auget, quia cum sit dulce crudum ab hepate inflammato trahitur, (hepar enim maiore vim habet attrahendi quàm à se expellendi, per angusta viarum eò defertur ex amplitudine intestinorum & venarum mesaraicarum,

Sed tamen tumorem hepatis, aut lienis adauget: Ob eamq; causam non picrocholis est accommodatum, etenim

huiusmodi naturus 2 est
sitiferum. Quinetiam
in intestino superiore 3
flatus excitat; sed ta-
men intestino inferiori
non est admodum mole-
stum, pro ratione fla-
tus 4, quamuis non ad-
modum sit meabilis qui
à vino dulci excitatur
flatus: sed in hypochon-
driis ipsis cunctatur. Et
enim vinum hoc dulce
minus est diureticum 5
quam generosum album.

ibique tanquam conelu-
sum in ergastulo feruet &
in bilem conuertitur.

2 Picrocholis scilicet,
quia bilem adauget dum
feruet nouam qualitatem
acquirendo; siue biliosus
sint habitus aut natura:
aliud enim est biliosum
temperamento, aliud bi-
liosum habitu: nam habi-
tu mulieres sunt biliosae,
tum quia canaliculus vesic-
ulae fellis potest ferri ad
fundum alui, tum quia
habet corpus *διὰ διαφορ-
των* idèd lib. 1. epid. *ἐξυδριμα-
ται* mulieribus accommodat.

3 Hoc est; aluo.

4 Quia non prius erumpit materia, quam materia
flatus superata fuerit.

5 Id est, non tantam vim habet fundendi serum &
segregandi à sanguine: crassum enim est; nullum au-
tem crassum est diureticum.

COMMENTARIUS.

Vinum maluaticum, vinum rubrum generosum, &
vinum nouum *μεγαλοπικρῶν* valdè nocet, sed diuer-
sa ratione; vinum quidem nouum obstructions fa-
ciendo: at vinum generosum *ἢ μεγαλοπικρῶν* & me-
lancholicis officit, quia flatus cumulatè generat; quod
idèd accidit, quia vsu vini generosi *μελὺς γὰρ μὲν ζυμοῦται*,
vnde flatum cumulus. Idèd flatuosis melancholicis
confert vsus syrupi violac. cum decocto hordei, & vi-

num dilutissimum. Vinum dulce non est diureticum, quia διαρηκτικόν: Diureticum verò quod vim habet fundendi serum & secernendi à sanguine. Vbi notandum est nullum diureticum esse proprium ad expectorandam pulmonum materiam, quia diureticum fundit serum, & tenuiorem partem absorbet, unde materiam expectorabilem contumaciorem reddit; ideo radix ari maximè nocet contra multorum opinionem.

T E X T V S.

1 Excitando naturæ vim, quia nutrit, & est gratum thoraci & pulmone, explicando alas pulmonum, & materiam expectorabilem reddendo meabilem. Hic diorifinus petitur ex com. in part. 4. huius lib.

2 Propterea asthmaticis, pleuriticis, peripneumoniacis sedatâ inflammatione per venæ sectionem, conuenienter præscribitur.

3 Vt μεγала πνεύμων & picrocholis.

4 Quia quâ ratione fitim accendit, eadem materiam expectorabilem reddit contumacem.

5 Ita conuertendū est, At verò vini albi generosi opportunitates & incommoda in vini albi historia explicauimus.

6 Quòd scilicet vrinas cieat, renes & vesicam expur-

Sed certè maiorem vim habet promouendi 1 expectoratum quàm aliud quoduis 2. Verùm quibus sitiferum est 3. eptum vinum dulce, minus quidem educit quàm aliud quoduis vinum 4. At quibus non est sitiferum, ceteris vinorum generibus antecellit. At 5 verò album vinosum vinum importunitates & opportunitates quas habeat in vini dulcis historia explicuimus. Sed cum idem ad vesicam magis quàm aliud 6 quoduis

meabile sit, maioremque vim habeat sciendi urinas, & liberandi obstructa excutiendique, multum adiumenti adfert in huiusmodi morbis à renum & venarum obstructione natis scilicet.

Namque ut concedam ad cetera 7 minus valere quam aliud quoduis; tamen que per vesicam purgatio ab eo suscipitur & sit, multorum est vindex & malorum, si ut decet mutatio fiat 9. Hæc sunt præstantissima argumenta 10 que ignota fuerunt maioribus meis.

Porro autem vino fuluo 11 & generoso & vino austero subastringente ad hæc tibi utendum putabis; fuluo quidem ad intemperiam frigidam alui & amarum, si nulla sit capitis grauitas, nec ulla mentis perturbatio 12;

get, sed mentem inuadat, cephalalgiam pariat, nec promouendo sputo cum dulci sit conferendum.

7 Ut ad aluum ducendam aluinamque symptomata, & promouendum expectoratum.

8 Hoc est, nephritica dolore soluit.

9 Id est, si conuenienter ad medendum conuertatur.

10 Hoc est, signa sylogistica, vnde tecmaris comparatur.

11 Vinum fuluum, gallice à fleur de pescher, quod scilicet modicè palatum cogit feritque dum bibitur.

12 Quæ duo symptomata incrementum accipiunt vini purpurei vsu per anathymiales efferam vim, ut in totum sit abstinendum in capitis grauitate, & mentis perturbatione.

13 Propter meatuum angustiam, & materiae contumaciam.

14 Obstructione vreticorum.

15 Vt in leenteria & dysenteria aphthode.

16 In aluo infirma & lubrica.

17 Vt caput, & cerebrum.

18 Quia vinum generosum parca manu aluum desiccet.

austero verò, si expectorato sputum non prohibeatur 13, nec urina sistatur 14. Ceterum, si nimia sit in aluo humoris abundantia, excrementaq; sint abradendo molesta 15, in eiusmodi affectionibus 16 consentaneum fuerit convertere se suppl. ad vini nigri & austeri usum, eodemq; modo de similibus iudicandum. Sit autem omnibus persuasum & ratum superiores partes 17 minus offendere, minusq; partes urinarias afficere, si sit aquosum: aluum autem ipsam iuuabit & recreabit magis si meracius 18.

DE MELICRATO.

MELICRATVM I *Id est, aqua mulsa quæ in vsum præsentem paratur ætate quidem ex 12. partibus aquæ, aut, vt ego soleo, 24. & vna mellis; hyeme autem ex octo vel 12. partibus aquæ & vna mellis.*

quod potui datur toto morbi decursu 2, omnino quidem hominibus biliosis 3, & quibus viscera tumore sunt obsessa, minùs est accommodatum, quam ijs qui non sunt ita affecti 4. Sed certè minùs quam vinum dulce sitiferum est: Etenim emollit pulmones 5, atque modicam vim habet promouendi expectoratum, tussimq; sedat 7; nonnulla enim

2 Quando scilicet ptifanâ vt non licet quia siccus est morbus, & cum virium integritate sine infirmitatis metu pepasmus expectari debet, vt in morbis acutis, spirandi difficultate, sicca tussi, & similibus.

3 Hoc est, qui bilis dominatu tenentur in temperamento, habitu, & vitæ instituto.

4 Nam cæteris non ita affectis æquè naturæ studet, & pugnat cum morbo.

5 Id est, materiam expectorabilem alioqui contumacem reddit meabilem.

6 In materia crassa non autem viscida, idque facit pulmonum vim excitando, alas eorum explicando, materiam meabilem faciendo.

7 Quæ fit contentione thoracis & pulmonis materiam molestam excludere conantis.

8 Id est, ea vis deterfo-
ria non sufficit promo-
uendo expectorato mate-
ria glutinosæ; quod fit vt,
dum impar est materia
per accidens, ea materia
glutinosa est facta, &
cum pari contrariorum
vfu debeat oppugnari cō-
trarium, si melicratum
non sufficiat ad inciden-
dam materiam quæ maxi-
mè est viscosa, ex acciden-
ti reddetur viscosus.

9 Leniendo scilicet, non
autem serum à sanguine
secernendo, idè Hippocr.
non dicit melicratum diu-
reticum.

10 Si qua enim inflam-
matio viscerum facilè bi-
lescet.

11 Ante, supple, collectis,
& suo synathrismo mole-
stis.

12 Quod scilicet ægri fe-
runt alacriter, & alleuan-
tur.

13 Quorum generatio in
viscerum inflammatione
consistit, & sunt flava, ruffa, & crassa.

14 Velut fermentatione à calore præter naturam.

15 Quod scilicet fit ex 12. vel 20. partibus aquæ &

vis detergendi inest me-
licrato, hæc 8 tamen ali-
quando efficit vt visco-
sus & glutinosus spu-
rum fiat. Urinas etiam
melicratum ciet 9 modi-
cè, nisi quid impedimen-
ti viscerum 10 ipsorum
vitio accedat. Quinetiã
facit vt biliosus 11 ex-
crementis aliis feratur,
aliquando bonis nature
rebus 12; nonnunquam
etiam meracioribus 13
quàm conueniat, magis-
que spumantibus 14: at-
que id potissimùm acci-
dit biliosis, & quibus
viscera prætumida sunt.
Verumenimverò maio-
rem vim habet promo-
uendi expectoratum, ip-
sumq; ad eò pulmonem
demulcendi dilutiùs 15
melicratum quàm mera-

cius. Sed certè spumantia excrementa alui, & plus equo biliosa 16 & maximè calida meracius educit melicratum 17 quàm dilutius Tale autem alui excrementum biliosum multa secum affert incommoda 18; non enim extinguit 19 hypochondriorum calorem, sed contrà facit 20. Tum inquietudinè & artuum iactationem affert: quin etiam intestinum & sedem ipsam exulcerat 21. Sed earum calamitatũ 22 remedia 23 post scriben-

vna mellis, idque per se & ex euentu; per se, quia magis meabile est; ex euentu, quia non sitiferum est, nec in viscerib. feruet, bilèmq. facit.

16 Quæ non minùs calamitatem partis, vnde manant, arguunt, quàm ipsis partibus, quas peruadunt, calamitosa sũnt.

17 Naturam stimulando ad excernendum.

18 Id est, deiectiones meracæ, spumantes meracioris melicrati vsu in viscerosis & biliosis, quoniam in ardore viscerum perennis generatio humoris biliosi posita est.

19 Alexiterium & alexipharmacum alterant & vacuant: alterant qualitatibus contrariis, vacuant proprietate substantiæ, tenuitate partium. Alexiterium & alexipharm. vtrumque ἀπὸ τῆς ἀλέξανδρου, id est, iuuare; illud ad morsus, hoc ad potus deleterios præscribitur: sed confunditur distinctio.

20 Per oppressionem viscerũ cum ardore coniunctã.

21 Suã feritate abradendo & exasperando, vnde lethales dysenteria sæpè nascuntur.

22 Quas meracius melicratum biliosis & viscerosis affert, dum scilicet facit vt bile meraciore aluus feratur nouã generatione, non excretionè criticã.

23 Quibus talium humorum generatio prohibeatur,

feritas infringatur, copia
excludatur conuenienter
naturæ.

24 Idque pro vario de-
lectu; nam victus tenuis
& accuratus in morbis
acutis loco non exhibitus,
periculosus.

25 Atque, vt ita dicam,
suæ naturæ sunt volunta-
rij inimici.

26 Propterea que infir-
mitatis causam ipsi adscri-
bunt, quamuis omni cul-
pâ vacet.

27 Ipsum per se si consi-
deretur.

tur. Si quis igitur, omni
sorbitione abstinens, me-
licrato vtatur pro omni
potione in morbis acutis,
partim votis Medici re-
spondebit, partim non sa-
tisfaciet 24. At verò
quibus sit eo vtendum
conuenienter, quibus non,
item & quamobrem non
sit exhibendum, antea
explicatum est. Sed ta-
men vulgò melicrati vis
derogatur, & eius au-
thoritas labefactatur,
quòd eo vtentes proster-
nat, ad extremamque
infirmitatem perducit;
atque ob eam causam
etiam mortem asserre pu-
tatur. Sed id in homi-
num peruagato sermone
versatur, ob eos qui sunt
defraudant genium 25.
Nonnulli enim solo me-
licrato in potu vtun-
tur 26. Quasi verò vim
habeat labefactandi. 27

& ipsum corpus infirmum faciendi; hoc autem non omnino sic habet 28. Sed aqua longè fortius est melicratū 29, si id solum potui detur, nisi immoderatè aluum ad excretionem irritet.

Quinetiā vino albo 30 tenui & paucifero & odoris experte idem quadam ratione 31 habet plus succi alibilis, aliā ratione imbecillius 32.

Etenim prout meracius vinum aut mel, sic utriusque facultas aut elucescit, aut effæta languet 33. Sed certè duplicem mensuram vini meraci 34 biberit quis, aut tantum mellis lambendo deglutiatur, multò videri

31 Si sit dilutius & aluum nutriens. 32 Si sit dilutum, sed proritet aluum, minus nutriendo, & plus alterando.

33 Id est, vini & mellis vim auget meracitas, id est, mixtionis vacuitas.

34 Nuper commemorati, nempe albi pauciferi.

28 Id est, non omnino efficit per se, sed per accidens, quod scilicet vsu diuturno id quod affluit non responderet proportionem ei quod effluit.

29 Id est, melicratum habet maiorem vim refocillandi vires ex qualitate dulci & substantia, quatenus nutrit. Aqua enim non nutrit, sed habet vim corpora refocillandi, reducendo scilicet ad mediocritatem corpora æstu resoluta; id quod enim nutrit debet esse *πείσοεν* ἢ *ὁμόφορον*.

30 Vinum dicitur *ὀλιγοφόεν*, quod pauca aquæ admixtione resoluitur, & vires amittit. Gal. *com. in part. 1. huius lib.* definit vinum aquosum, quod est aquæ valdè simile colore, consistentiā, odoris carentiā, & non manifesto calore.

non proritet, tunc magis

35 Quia quibus alui perturbationem affert, iidem robur non affert, sed infirmitatem.

possit fortior à mulsam racione, nisi immodicè aluum subducat, etenim plus stercoris usu melicrati efficietur 35.

Argumentum est Hippocratis ultimâ periodo contentum, quo vult docere melicratum plus succi alibilis corpori præbere quàm vinum oligophorum: sicq; est distinguendum; Quicquid multam facit *κόπρωσις*, illud alimentum de se corpori multum præstat; atqui ex melicrati usu maior sequetur *κόπρωσις* quàm ex vini pauciferi usu. Ergo &c.

1 Dum os humescere cœperit, & ad illud tempus melicrato solo usus fuerit.

Verum enim verò si quis suo iure ptissanæ sorbitione utatur 1, superbibat autem melicratum, multum illud replebit, tumultumque efficiet & flatus excitabit, item visceribus hypochondriorum pondus inutile 2. At si ante ptissanam potui datur melicratum, non ledit ut cum superbibitur, sed nihil prodest 3. Iam

2 Hæc eò pertinent, ut doceat Hippocr. Ptissanâ esse consortis expertem, itaque valde nocet præscribere melicratum aut aquam, nisi longo ante sorbitionem Ptissanæ intervallo.

3 Anacatharsim procurando, urinas ciendo, aluum subducendo, & æconomiam naturalem suo

verò coctum melicratum statu continendo:
 aspectu pulchrius est
 quàm crudum; etenim
 absoluta perfectaque co-
 ctione fit clarum, album
 tenue, & pellucidum.
 Sed quas illi dotes attri-
 buam cum excellentia
 præstantiâque crudi non
 habeo. Non enim sua-
 uius est, si contigerit mel
 optimum esse, sed certè
 infirminus est crudo, mi-
 nusque stercoris parti-
 ceps; quorum neutro, ut
 adiuventum afferat, opus
 habet 4: proximè au-
 tem utendum est meli-
 crato cocto, si contigerit
 mel impurum, malum,
 nigrum, nec boni odoris:
 Ipsa enim coctio auferre
 poterit deprauationum
 eius, quæ ipsum turpe ef-
 ficiunt, maximam par-
 tem.

4 Id est, virtute, & co-
 ctione.

DE OXYMELITE.

1 Acetū mulsū ex octo partibus aquæ, vna mellis, & aceto ad gustum: vt ex octo libris aquæ, vna mellis, & aceti vnciis 3.

2 Vt dum crudi manent, & materiæ præparatione, & meatuū libertate opus est, & cū non solum attenuandum, sed incidendum.

3 Expediēdo scilicet respirationis instrumēta excipientia & deducētia, quorum impedimēto parua & frequens redditur respiratio.

4 In quantitate, & qualitate, & vtendi modo.

5 Hoc est, in quo acrimoniæ acetosæ summa sunt omnia, quale est quod conficitur ex quadruplo aquæ, duplo mellis, & simplo aceti.

6 Aut enim ea præclare ciet, aut contumaciōra reddit.

7 Obstructiones tollendo.

IAM verò oxymel 1 vulgò dictum multis modis magnum asserre adiumentum reperies in morbis eiusmodi acutis 2 epotum: Nam expectoratum promouet & facit vt spiritus ducatur ex facili 3. Sed certè oxymelitis sunt hi defectus 4; Etenim quod est meracissimum oxymel 5 nihil modicè facit ad expectorata quæ per se non educuntur, & contumaciùs adherent 6. Etenim quibus sercando frustra contenditur & insiēdo, sic exasperatiā educat, & vt ita dicam, gutturis alas explicet 7, & meatus aperiat, pulmonemq; demulceat. nam

ipsum naturâ emollit 8. Si hæc omnia consequatur, magnum sanè afferret adiumentum 9. Sed nonnunquam ea incidunt tempora ut quod acerrimum oxymel non habeat potentiam educendi expectoratum, atque ita nocuit 10.

8 Siccitatem ab inflammatione natam tollendo, succum mellisalibilem deducendo; ac si diceret, si tale oxymel eo delectu exhiberetur, ut contumacem materiam faceret omninò meabilem, obstructions tolleret, naturæ vim excitaret; sanè promouendo expectorato & spirationis libertati restituendæ accommodatum esset.

9 Id est, faciet ut spiritus ducatur ex facili.

10 Cùm scilicet difficultas expectorandi in lateris infirmitate consistit, sed ipsum glutinosus reddit.

COMMENTARIUS.

Δεπιμοεία aceti facit ut anfractus penitissimos subeat, & cæteris quæ sunt illius generis antecellat. Cùm autem fit oxymel ex aqua, melle, & aceto, fit contemperatio qualitatum eorum quæ admiscentur: nam aquæ tarditas corrigitur ab aceto, mellis biliosa substantia ab utroque infringitur. Sic ex ea symmetria oxymel miras ad medendum opportunitates nactum est. Quatuor item proposuit in oxymelite inspiciendo Hippocr. quæ in omni quoque medicamento composito notanda sunt; nempe ἐπιγγελίαν oxymelitis; cùm dixit τὸ πύελου ἀναγωγὸν: σύνθεσιν, cùm diximus ex melle, aceto, & aqua compositum esse oxymel: ἐπιγραφήν, ut cùm nominis originem excutimus. Καίρον, ut sciamus quando, & quibus est accommodatum oxymel, ut cùm docuit Hippocr. vix educere τὰ ἐγκύρηγοντα.

TEXTVS.

1 Vt scilicet oxymelite, ^{A.} Sed hac potissimum calamitas in eos incidit 1, quibus cum alias morbus sit perniciosus 2, tū vero expuendi sunt impotentes, & excreandi que in pulmonum bronchiis concepta sunt 3. In hunc ergo finem signis syllogisticis ægri vires animo complecti oportet. Et si bona spes future salutis affulgeat 4, exhibere oportet 5. Atque si exhibendi sit locus, egelidum dare oportet, & paulatim, nec plenā manu 6.

2 Magnitudine morbi, vehementiā symptomatum, & infirmitate naturæ.

3 Hic notanda sunt duō que efficiunt vt in propinquo sit mors; funesta vis, & infirmitas naturæ.

4 Si omnia quæ apparent signa eò spectent, vt in virtute naturæ spem collocare possis.

5 Vt scilicet incidendo spūtum glutinosum reddat meabile, gutturis alas explicet, naturæ vim excitet, & ita promouendo expectoratum, quod difficultatem spirandi parit, spiritus ducatur ex facili.

6 Ne suā acrimoniā sicim excitet, ventriculi vim labefactet, eoque fiat vt ad thoracis calamitosam vim morbi accedat infirmitas naturalis œconomix.

COMMENTARIVS.

A. Porro non erit alienum admonere de tribus verbis quibus Hippocrates in contextu vsus est, το πνευλον ὀλιδον ἐμποιην. τον βρογγον διαπνερω. & πνευμονα περιγορειν. In quibus admirabiliter tria, quæ ad faciendā

corpora fluxilia ante purgationem requiruntur, complexus est Hippocr. Hæc tria sunt vis naturæ excitata, meatuum libertas, & materiæ præparatio. Galenus quidem meminit præparationis materiæ, & excitatæ naturæ virtutis *com. in part. 4. lib. 3. acut.* Idem *com. in aphor. 9. lib. 2.* meminit præparationis materiæ, & libertatis meatuum: sed hæc mancè & mutilè. Diuinus verò Hippocrates sæcundâ breuitate tria perstringit. Itaque verbum hoc ἐμπιπείν τὸ πύρελον ὀλιδον, materiæ præparationem significat. Illud verò διαπύρεσύν τ' ἐξόσχον, libertatem meatuum declarat. Excitatio verò naturæ vis significatur ex hoc, τ' πνεύμονα παρηγορεῖν.

T E X T V S.

Sed certè dilutius oxymel 1 os atque fauces humectat 2, sed & expectoratum promouet 3, & situs expers 4. Tum hypochondrio atque visceribus ibi locatis consentaneum, & y's partibus incommoda 5 mellis prohibet; Nam quod in melle biliosum inest, aceti vis corrigit. Quinetiã flatus discutit 6, & ad faciendam urinam viam

1 In quo vis aceti non clucescit, & cuius acrimonia remissior est.

2 Refrigerando & aquæ vim in penitiores partes vehendo.

3 Quia sputum contumax meabile facit.

4 Ob eamque causam melicrato præstantius.

5 Vt æstum, inflammationem, sitim, & obstructionem.

6 Oxymel non discutit flatus per se, quia calorem non habet materiæ flatulentæ potentem, sed per accidens nempe parando viam materiæ crassæ, & oxymel dilutius scilicet flatus dissipat, qui in hypochondriis concepti exitum non habent, modò non sint hu-

moris melancholici soboles, quem fermentat.

7 Non quòd fecernat serum à sanguine, sed partium tenuitate.

8 Labefactatâ scilicet primum ventriculi facultate, vnde pro chylâ fit cruditas: Deinde stimulis quodammodo intestinis, & resolutis aceti acrimoniâ.

9 Quòd scilicet alno bellum indixerit, nec habeat multum succi alibilis.

10 Quòd scilicet intestina effœminet, & irriter eorum membranas, quibus naturâ sunt delicatiora.

11 Horis quatuor aut quinque ante cibum, ne secum sorbitione miscens stomacho tumultum inferat.

affectat 7. Sed tamen inferiori intestino nimiam sepe affert humoris abundantiam 8, ipsumq; abradit. Itaque nonnunquam fit ut hoc in morbis acutis sit calamitosum, maximè verò quòd intestinorum flatus non sinat exire, atque, ut ita dicam, traycere, sed veluti sursum reuocat & recurrere facit. Hoc accedit quòd diurnus vsus labefactat vires, & extremas partes refrigerat 9. Atque vnicum hoc est incommodum quòd secum affert oxymel 10, quòd literis & commutatione dignum sit. Ergo descriptum modo dilutius oxymel, de nocte, prima luce 11, & vacuâ alno ante sorbitionem pristinæ porri accommodatum est, atque interiecto multo tempore à

sorbitiois usu. Nihil vetat quominus altera sorbitiois dosis sub vesperum detur. At verò quibus 12 oxymelitis solo potu necessario est vitandum sine sorbitioibus 13. Ob hanc sane causam non est consentaneum toto morbi decursu semper oxymelite uti; maximè verò quod abradendo & exasperando est permolestum 14. Atque hæc symptomata potissimum affert in vacuitate fecum 15. In inedia adde quod ipsum melicratum nonnihil vires labefaciat 16. Verum enim verò si magnam opem afferre posse videatur & prodesse potu hoc multo uti toto morbi cursu, parcum aceti est affundendum 17, tantum scilicet ut percipi possit. Sic enim quibus incommo-

12 Ut quibus historia morbi est brevis, crudus morbus, integra vires sine infirmitatis metu, quòd solido corpore pituitosior & succo abundant laudabili.

13 Quia iis nec iure, nec loco uti possint.

14 Facitque ut humores & flatus motu intestinorum peristaltico naturali cōtrario palindromen habeant infernè sursum.

15 Id est, in stercoris vacuitate ob inediam, & cibi absolutam detractio-

16 Id est, absolutâ cibi deductione à Medico prescriptâ, ut scilicet per liberam anacatharsim libertas spirandi restituatur.

17 Sæpè, & multùm vel cum pristina accessione, vel pro eiusdem vacuitate, dum siccus manet morbus, & glutinosa est materia; neque melicratū sufficit ad materiæ contumaciam, aut fortè sitiferum est, ut in viscerosis, & biliosis.

18 Vt melancholicis, hysteri-
cicis, aluinis; neruis,
membranis.

19 Vt cruditas pleuriti-
dis, & spirandi difficultas
quæ in materiæ contuma-
cia consistit, viscerum ob-
structio, urinæ suppres-
sio.

20 Caput est ad benè
vtendum.

21 Præsertim his qui atræ
bilis dominatu tenentur.

22 Vt bilis flaua, dilutio-
ra fiunt ab oxymelite sub-
acta.

23 Quia membranofus;
omnibus enim membra-
nis bellum indixit, quas
vellicat.

dare solet, minimum in-
commodabit 18, & que
sunt huius indigentia
opis multum adiuuenti
percipient 19. Atque vt
paucis absoluam 20, om-
nis que ab aceto vis in
oxymelite micat, biliosis
potius quam melancholi-
cis 21 prodest. Etenim
amara 22 diluuntur &
pituitescunt veluti sub-
acta; nigra verò fer-
mentantur, & maiorem
acquirunt molem, in-
crementisq; auferunt.
Sed & mulieribus omni-
no magis bellum indixit
acetum quam viris, nam
vtero 23 dolorificum est.

DE AQUA.

1 Vt inde excludantur
omnia aquarum genera,
quæ bibi non possunt.

2 Vt fontana, putealis,

AQUÆ verò quæ
potui 1 datur 2 in
morbis acutis nullum sa-

G iij

nè inuenio manus quod pluuiialis, fluuiialis, omnis
 illi tribuendum putem 3. alienæ qualitatis expers.
 Neque enim tussim se- 3 Quemadmodum cæ-
 dandi vim habet 4 in teris potionum generibus
 morbis pulmonum & tribui.
 thoracis 5, nec expecto- 4 Que tum influxu, tum
 ratum promouendi vim effluxu, tum etiam humo-
 habet 6, sed minimum ris mansione excitatur.
 omnium 7, si quis toto 5 Hoc loco nomen vsur-
 morbi decursu aqua pot- pauit *μεταμενοεικος*, quod
 tabili utatur. Sed certè improprie sumitur.
 medio loco inter melicra- 6 Non enim excitat vim
 tum & oxymel aqua hau- naturæ, nec materiam præ-
 sta nonnullam expecto- parat cum non detergeat,
 ratum promouendi vim nec incidat, nec meatus
 habet, ob qualitatis mu- liberet.
 tationem que fit in his 7 Vini, oxymelitis, oxy-
 potionum generibus 8. crati.
 Etenim humoris abun- 8 Id est, sæpè fit vt oxy-
 dantiam quandam in- mel sit meracius, & ratio-
 ducit: alioqui neque si- ne suæ meracitatis tenuio-
 tim sedat 9, sed ama- rem sputi partem abfu-
 rescit 10. Est enim bi- mat, & per consequens
 liosa, & in bilem dege- reddat sputum ipsum con-
 dat; aqua autem hæc corrigi- tumacius, vt dictum est.
 uet expectoratum, si intermisciatur in potione. Item melicratum aliquan-
 do meracius sitiferum est,
 & promouendi vim retar-
 9 Quia non sit meabilis, sed vehiculo opus habet ad
 eam sedandam.
 10 Cunctando, & per corruptionem.

n Id est, partibus in hypochondrio contentis licipi & hepatis.

12 Hæc omnia aquæ vitia frigida Gal. confirmat 9. *method. med.* cuius eadem noxas recenset, additque permultis subitam parere spirandi difficultatem.

13 Nisi ventriculi & intestinorum relaxatis rugis diarrhoeam pariat.

14 A frigore & rigore periodico.

nerat homini naturâ bilioso, & hypochondrijs molesta 11. Sed peior euadit, & seipsâ biliosior, & vires admodum labefactat, cum inceterorum ciborum vacuitate bibitur. Quin & lienis & hepatis molem adauget cum aestu & incendio conflagrant, fluctuatque in aluo, ipsamque nimiam humoris abundantiam stagnantem facit, est enim in meando pigra quod frigida sit & coctionis expers 12, nec ullam subducendi aluum aut urinas ciendi vim habet. Ad hæc mala illud etiam accedit quod stercoris vacuitatem afferat 13. Quod si frigidis pedibus 14 forte bibatur, admirabile est quantum grauiora afferat incommoda, quocumque illa se conuerterit supp. ad

malè de parte aliqua merendum. Si vero in huiusmodi morbis acutis sufficio sit vehementis cephalalgie 15, insignisve capitis gravitatis, aut mentis commotæ & delirij 16, tum certè omnino abstinendum à vino 17: aqua autem in eiusmodi signis 18 utendum, aut certè vinum aquosum album, & odoris expers 19 exhibendum, & à vini haustu nonnihil aquæ superbibendum. Sic enim minus vini potentia caput & arcem mentis inuasit 20. At quibus in morbis aqua potni danda 21 sit, & plenâ manu & quando modica 22, tum quando frigida & quando egelida, hæc quidem antea à nobis dicta sunt, & partim etiam in cuiusque morbi curatione

15 Ex vrinis iumentorū similibus, quæ fiunt à contento in venis flatulento spiritu, & calore præter naturam, 4. aph.

16 Ex verborrum absurditate, indecora corporis compositione, dissimilitudine morum.

17 Quodd tenuitate, & calore arcem mentis inuadat.

18 Quæ signa aut cephalalgie, aut delirij metu nos terrent.

19 Quod est expers vitiorum aquæ & vini.

20 Et propterea minus cephalalgiam & delirium excitabit.

21 Vt in ardentibus febribus & synochis, quando maior ratio qualitatis quàm materiæ est habenda.

22 Vt infirmiore aluo, intumescente liene, murmurantibus hypochondriis.

dicentur. De alijs verò
potionum generibus, cu-
iusmodi aqua hordei, &
que ab herbis viridibus
concinnantur, & que ab
vua passa & vinaceis &
iritico & cnico & malo
punico & alijs, Cùm ea-
rum potionum necessa-
rius inciderit vsus in cu-
iusque morbi explicatio-
ne dicitur; quo loco etiam
cetera omnia composito-
rum medicamentorum
genera explicabuntur.

DE BALNEO.

1 Frigida, calida simpli-
ci, & singulari, & vniuer-
sali balneo.

2 Vt heceticis febribus
vniuersalis; nephriticis fe-
micupium.

3 Vt crudâ materiâ in-

AT verò aqua i dul-
cis, que lauando
prescribitur, plurimis
morbis confert qui eâ
viuntur Atque inter eos
alijs continenter 2, alijs
vero non 3. Sed etiam
ea incidunt tempora vt

non solum ratione morbi
 & ægri minùs utendum
 sit balneo, ob insuetam
 minimèque accommoda-
 tam bene parandi ratio-
 nem. Nam paucis in do-
 mibus balnearum instru-
 menta sunt in promptu
 atque balnearum mini-
 stri quales esse decet:
 Quòd si culpà ministro-
 rum aut instrumentorum
 penurià non convenien-
 ter prescribatur, mul-
 tum nocet. Etenim tecto
 opus est quod fumo ca-
 reat 4, & aqua liberali-
 ter, equaliter, & conti-
 nenter affusa 5, nec ta-
 men admodum larga &
 assatim, nisi fortè sit
 opus 6: at multò minùs
 smegmatibus utendū 7:
 quòd si sit detergendum,
 tum calido utendum est
 smegmate multà aquà
 diluto magis quàm con-
 suctum fuerit, & sub-

firmà aluo, catharro, hæ-
 morrhagià, aut viscerum
 effrãtã vi.

4 Ne capiti graue sit; ne
 item fumus cum aère ab
 ægro ducatur, sicque par-
 tes respirationi dicatas of-
 fendat.

5 Ne vicissitudine calo-
 ris & frigoris offendatur
 æger.

6 Vt si iuuenis, quadra-
 tus tetano correptus, astate
 mediã tali sit aquæ fri-
 gidæ perfusione curan-
 dus.

7 In morbis acutis, in
 quibus id propositi habe-
 mus vt resiccata corpora
 humectentur, humor a-
 cerrimus exudet, non vt
 fordes detergeantur; Et
 deterfionis molestiam nõ
 facile ferunt, & quæ de-
 detergendi vim habent ad
 morbos acutos conue-
 nienter adhiberi non pos-
 sunt.

8 Græcè legitur *πρόσ*, inde multa aqua affundenda & sine intermissione 8.

COMMENTARIUS.

Balnei quatuor sunt partes, aër calidus propter vaporem qui effertur ab aqua balnei: Deinde debet esse aqua egelida: Tertio paulò calidior: A calidiore affundendum aliquantum aquæ frigidæ, vt rarefacta cutis paulùm densetur: Quarta pars est, vt à balneo in lectum feratur æger & sudet, sudorque detergeatur. Vfus balnei est vt exudet humor inutilis qui toti corpori molestus est: Deinde vt partes siccæ solidæque aquæ benignitate fruantur, & humefiant; vtendumque balneo tum particulari, tum vniuersali, si corporis non adsit cacochymia, tum enim abstinendum: Item si prima corporis regio sit impurâ: Tertio si adsit imbecillitas alicuius visceris, aut partis principis; vnde experientiâ notum est multos vlcus in pulmonibus habentes in balneo expirasse ruptâ vomicâ. Itaque hecti- cis quotidianum balneum prodest, si putredinis & inflammationis internæ nulla suspicio; si non sit infirmum viscus aliquod. Item in hecti- cis febribus prodest balneum, si horror non adsit. Nephriticis prodest particulare *ἐν τῇ δαμοῦν, ἐν δισκόδω, ἐν ἡλίαν.* Ictericis Ictero critico laborantibus.

TEXTVS.

Sed & via brevis ad vas balnearum esse debet 1. Tum etiam vas balnearij sit descensus facilis & ascensus. Quin-

1 Ne repentinâ aëris mutatione offendatur.

etiam cum qui balneo
 vitur, modestum esse de-
 cet, benèque compositum
 & constitutum à natura,
 & taciturnum 2: tum
 etiam ipsum omnino fe-
 rriari 3: sed ministros
 aquam affundere & de-
 tergere. Præterea, in
 promptu habere oportet
 temperationis varia-
 tem 4. Tum autem sine
 intermissione persun-
 dendum corpus 5; præter-
 ea spongijs vtendum pro
 strigili: præterea nec val-
 de siccum corpus oleo illi-
 nendum. At verò caput
 omni studio resiccandum
 est, postquam spongia de-
 terferis: Et cum soli ca-
 piti mador sit noxius,
 frigus non minùs à cete-
 ris partibus arcendum.
 Itaque ne caput frigoris
 appulsum recipiat, neque
 extimæ partes, nec adeo
 vniuersus corporis habi-

2 Quia, si facilè iocorum
 fluctuet æstu, & sit teme-
 rarius homo, reuocabitur
 foris intrò calor, quod ad-
 uersum est naturæ. Sit ta-
 citurnus, quia si vocifere-
 tur, & loquatur diutiùs,
 accendentur pulmones, &
 augebitur cordis calor; sic
 ex vsu erit duplo magis
 ducere spiritum, & attra-
 hetur calor caliginosus
 balnei, quod nocet.

3 Ne motu laborantes
 muscoli, plus excrementi
 ab alijs partibus trahant
 quàm ab iis exudet hu-
 moris.

4 Vt scilicet à calido ad
 egelidum, ab egelido ad
 frigidiorum fiat egressus:
 Sunt enim quatuor balnei
 partes; aër, aqua calida,
 aqua frigida, sudoris de-
 terfio.

5 Immersione vtimur in
 securitate leprothymæ; si
 metus adsit leprothymæ,
 affusione continenter fa-
 cta solùm vtendum.

6 Ne cruda materia ex aluo in venas rapiatur: Tamen hecticis præscribitur lac asininum & vicias 4. antequam descendant in balneum: Duretus hoc non probat priusquam lac coctum in ventriculo fuerit.

7 Quia excitato calore partium solidarum & totius habitus vis rapiendi præripit occasionem & causam mitigandi & coquendi.

8 Nomen peripneumonia hoc loco sumitur pro omni dolore thoracis, quia peripneumonia est expers dolorum quos recenset Hippocr.

9 Inflammatione membræ per mammariam venam affluente sanguine.

10 Ex sanguinis affluxu per venas thoracicas.

11 Materiæ acrimoniam infringendo, digerendo, & immutatum partis habitum restituendo.

12 Naturam excitando, materiam præparando, meatus expediendo.

tus. Adde quod nec potu, nec cibo saturatum corpus lauare est equum 6. Nec verò sorbendum nec bibendum statim à balneo 7. Enimverò illud imprimis maximi faciendum, si per sanitatem is qui egrotat, balnei esset cupidus, eique diu multumque assueverit: huiusmodi hominum natura sunt maxime balnei appetentes, atque plus adiuventi percipiunt, quam ceteri, contraque damnis augentur si non lauantur. Ceterum magis accommodatum est balneum peripneumoniae 8 quam febribus ardentibus. Etenim dolorem costarum & pectoris 9 & sterni & dorso 10 sedandi vim habet 11: tum etiam materiam morbificam concoquit atque educit 12,

proptereaque facit ut excludatur ex facili spiritum, quibus omnibus opus est 13. Præterea balneum partes recreat lassitudine fractas 14; et enim articulos emollit, ipsamque adeo superiorem cutim: tum urinas ciet, & capitis gravitatem sanat, & nares humectat. Sunt igitur balnei commoditates & opportunitates ad benemedendum. Sed tamen si præparationis una desideretur ratio vel etiam plures 15; verendum sanè tum ne nihil opis afferat, sed contra maximis damnis augeat. Et enim eorum quæ ad balneum ritè administrandum præscripta sunt, si unumquodque non bene sit paratum à ministris ut decet, maxima secum affert incommoda. Qui

13 Ad tollendos & sedandos dolores pulmonum & thoracis.

14 Materiam digerendo, calorem fouendo.

15 Ut in aqua, in vase balneario, in folio, in cibo & via, & aliis supra dictis.

16 Ex ventriculi imbecillitate, & alui cruditate.

17 Quia his tepidum balneum referatis poris & euocato ad cutim seroso humore, ephidrosim mouere posset, & sic aluum ficciorem reddere.

18 Ne maioribus incommodis augeantur.

19 Quia his ira constitutis, partes nobiles imbecillae fufis humoribus obruerentur, virēsque magis prosternerentur.

20 Ex alui impuritate, nam eiusmodi prius repurgari debent quam balneo mergantur; ne excrementa balneo liquata, priores venas magis obstruant.

21 Ne tepido balnei calore sanguis extrorsum magis moueatur.

22 Hoc est, in vniuersum ad tutiorem balnei usum, si tria à corporibus absint, nimirum acrium humorum copia, partium praesertim nobilium imbecillitas, & ciborum vel humorum

per morbos plus aequoliquidiore sunt aluo 16; aut quibus supra modum adstricta 17 est, illi balneo committi non debent 18; ut nequej quibus infirmē 19 sunt vires, aut qui fastidio ciborum, aut vomitione 20 tenentur, aut quibus cruetant, aut quibus sanguis è naribus 21 erumpit, nisi minus quam occasio postulat, feratur. Nec ignorare debes occasiones: Etenim si pro occasione parcius fluat quam par sit; lauandus est ager, sine totum corpus, sine caput tantum ita iuuari videatur. Ergo si singula commode sunt comparata 22; si ager citra noxam laucrum subire potest, quotidie lauandus est. Quod si praeterea balneo deleatur, eum si quotidie

bis laueris, non ledes. Satius vero est illos balneo uti, qui integram ptissanam 23, quam qui solum eius cremorem assumunt; etsi aliquando his etiam usui est. Qui autem potu tantum utitur 24, balneum non subeant, quamquam horum aliqui ab ipso arcendi non sunt 25. Coniungere itaque oportet ex his que supra ostendimus, quibus balneum, & in qua victus ratione opitulari possit necne: si enim quidpiam eorum, que ad balnei prestantiam attinent, deest; quamvis aliquid commodi ex balneo speraueris, lauari tamen non oportet. Quod si nihil horum deest, videaturque ex notis quibusdam utile fore, tum lauari prestat.

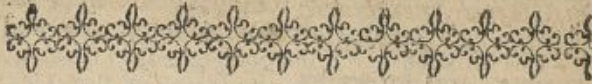
cruditas, ex Gal. 10. method. med.

23 Quia ex Gal. lib. de Ptissana, ad corporis robur & nutritionem magis conducit ptissana.

24 Qui scilicet infirmiore sunt ventriculo.

25 Hi prefertim, quibus cremor ptissanae facilius coquitur, promptiusque distribuitur quam ptissana integra.

Finis libri tertij & postremi de Dieta Acutorum.

HIPPOCRATIS

MAGNI

Sectio prima Libri secundi
Epidemion.

Interprete & Enarratore LUDOVICO
DURETO, Segusiano.

CONSTITVTIO seu Sectio prima, quâ scilicet temporum ac tempestatum vires, morborumque, qui ab iis principia causasque ducunt, species, magnitudo, atque motus continentur in vniuersum.

TEXTVS.

1 Carbunculi hoc est, vlcera quædam crustosa cum partium vicinarum inflammatione picis modo candente, cum pulsu & renixu atque dolore coniuncta. Carbunculorum materia duplex, vna sanguis exustus, qui in atram bilem degenerat, & est crusta cinericia: altera, sanguis est quidem eiusmodi crassus, sed cum ichore quodam venenato

CARBUNCULI *1* Cranone *2* estiu *3* suppl. grassabantur; rapidis cum summo estu

H ij

coniunctus. Carbunculus tres ob causas dicitur; tum quod crustam ambustis similem habeat, tum quod instar carbonis deflagret, tum quod exurat.

2 In vrbe illa Theſſaliæ in conuallibus Tempes ſita, quæ ventis perſiatur auſtrinis.

3 Id eſt, qui tempeſtatis illius naturam ſequebantur, generatione ſcilicet noui humoris, non familiaris cuiusque naturæ ſuppreſſione.

continenter aquis pluebat, idq; tempeſtate magis auſtrinâ 4.

Ichores ſ acuti ſubnaſcebantur 6; qui demũ cõcluſi cùm incaleſceret 7 pruritũ excitabant; indeq; puſtula ambuſtis conſimiles 8 erũpebant, tanto ſubcute ardoris ſenſu vt exuri videretur.

Cùm eſtu cælũ incãdunt atq. fuit ſudum omnino, febres exiſtunt maximã partẽ ſudoris expertes 9; Sed in his tamen ſi vel ſtirius pluerit exiguis, ſudoribus illæ febres abundant in initio 10; atque

eſt, quamuis in promptu ſit cauſa effectrix.

10 Ardoris vi humorem excrementitium foras euo-

4 Quæ cerebro, neruis, & integritati humorum bellum indixit.

5 Seroſi humores malignâ qualitate præditi, omniſque pepaſmi expertes. Quid ichor, & quomodo ſumendus ſit, hoc loco Gal. declarat *com. in part. 38. ſect. 2. lib. 6. epidem.*

6 Exitũque non habebant effectã naturæ vi.

7 Et in atram bilem conuerterentur.

8 Ac ſi ferro candente excitatæ fuiſſent: Vbi-
cunque ſeri bilioſi & yenenati copia eſt, generatio perennis, atque ſuppreſſio; ibi carbunculorũ magnus ſit prouentus.

9 Ab exhausto humoris, qui ſudoris materia

cantis, & leui operâ exhaurientis. Cùm cœlum rapidis impluit imber aquis, nimbus dicitur: *ὄμβρος* dicitur quid medium inter nimbum & *ἄερος*; *ἄερος* dicitur tenuis & mollis pluuia, & cùm pluit stiris mollibus.

11 Cùm scilicet ad bilis procreatae & suppressae copiam, vi ardoris noua accedit putredinis causa.

12 Id est, non aequè formidabiles sunt illae febres.

13 Sudor manet supple:

14 Sine intermissione cum linguæ scabritie, & inexplibili siti coniunctæ.

15 Seta biliofi generatione, necnon in venulas arefactas attractione.

16 Hoc est, febres ardentes sunt æstuanti cœlo congeneres, & eadē non solum efficientis causæ, sed suscipientis naturam sequuntur. 17 Cùm cœlum æstu incanduit.

18 *πυρρόνοτος* legendum est, non *ἕρπαινοτος*, ut in græco codice.

19 Ut tabes, mania, lumbrici, scilicet ab ortu arcturi ad occasum vergiliarum.

20 Quamuis hæc affectio sit minis calamitosa, quod propria sit autumnno.

hec sunt sinistri magis iudicij 11, quam si aliter cōtingeret: sed minus 12 si non ab austrinis pluuiis sudorem profundat, sed peculiari ipsius morbi naturâ 13.

Febres ardentes 14 æstiuis temporibus & tempestatib. magis sunt 15, quam aliis anni temporibus 16; sed tamen ille 17 ingrauescunt & exacerbantur magis æstate 18.

Autumno potissimum ferini morbi gignuntur 19; atque dolor cordis & stomachi 20: Ascariides vespere similiter

huic 21, & illi tunc in-
festant in die plerum-
que 22, non solum ideo
quod magis affligunt,
sed etiam ipsi per se-
ipsos 23.

Autumno acutissimi
morbi 24 & funestissi-
mi 25; In uniuersum si-
mile 26 ut vesperi re-
crudescant, ut quod an-
nus habeat circuitum v-
niuersalem morborum,
ut quisque dies morbi
priuati; & quale est id-
ipsum vesperi recrudescere,
eiusmodi fere est mor-
bi cuiusque, aut omnium
tempestatum inter se cō-
ditio; presertim si nihil
nouatum fuerit exactā
preteritorum temporum
historiā 27; sin minus,
alterius temporis tempe-
statem consequitur.

Quae cum ita sint, po-
test perspicere annum ad se
redire, id est, anni par-

21 Vermes sunt tenues
& teretes, quibus ferè se-
des in recto intestino &
sphinctere musculo.

22 Quo tempore magis
vexant ascarides; quibus
origo est à cruda materia,
& crapula.

23 Quadruplex feritas
est, prima lumbricorum;
2. feritas destillationis; 3.
mania; 4. cancri & ele-
phantiasis, com. in sent. 14.
6. epid.

24 Symptomatum vehe-
mentia.

25 Hoc est, cacoethia, ve-
nenata humoris qualitate,
inflammatione, impedi-
mento partium quarum
officio vita carere nequit,
curandi difficultate, quod
cum biliosi humoris ca-
cochymia coniuncta sit
cruditas, tum propter ip-
sius temporis inæqualitatē.

26 Id est, commune om-
nium morborum autum-
nalia.

27 Ac si diceret, existunt
tempora in quibus vis ma-
ior suppressionis quam ge-
nerationis.

28 Id est, loco & conuenienter.

29 Ut ventos, tranquillitates, pluuias, & cætera.

30 Qui ad salutem iudicantur, suâ quisque propriâ crisi, sine vllò periculi aut recidiuæ metu.

31 Cùm nec tempestates propriæ, nec tempori coorientur.

32 Magnitudine causæ, symptomatum vehementia, & naturæ infirmitate.

33 Id est, simul atque medicinam ægro facere institueris.

34 Id est, celerius aut tardius ad vigorem perueniant, vt scilicet ex breuis aut diurnæ historiæ perspicua ad eam legem diætam instituas, quâ vires naturæ ad confirmandum & triumphandum instituantur, non opprimantur.

res ita se habere definitis septem anni temporibus atque partibus, ac tempestiuè 28 representantibus tempestates partium singularum proprias 29, bene morati sunt morbi & secundû iudiciû 30; incertis verò & inconstantibus 31 sinistri iudiciû 32, vt Perinthi contigisse vidimus, cùm deest aut redundat quidpiam ventorum, aut tranquillitatis, aut pluuiarum, aut siccitatis, aut æstus, aut frigoris.

Ver autem saluberrimum est, minimeq; funestum.

Patefactâ morborum genesi, atque ideâ initio 33, attentè considerare & animo complecti oportet aciesne an tardius florescant morbi 34, id autem perspicuum sit

incremento 35; ipsas autem accessiones symptomatum periodis & circuitibus 36.

Inde crises ipse 37 atque in paroxysmis periodicis si celerius accedant aut non; tum diutius protrahantur aut non, & vehementius infestant aut non; quin omnium februm continuarum aut intermittentium, acutorum & diuturnarum urinae 38, aut deiectiones, aut sputa, & trochismatum ipsorum & phytomatum inflammationes, vel quaecunque pesti apparere dicuntur, fortasse & aliarum rerum communium 39 quod celerius fiunt & apparent, breuiiores fore morbos ostendunt, contra quo tardius, tardiores.

Sed tamen ita periodicarum februm compa-

35 Ob mutationem & vehementiam irritatam naturam, & inchoatam coctionem.

36 Tum vniuersalibus, tum particularibus. Epidosis est accessio symptomatum, Endosis remissio.

37 Quae irritatae naturae coctionis & excretionis sunt consequentes. Cum humor impetum facit & coctam, sicque natura irritatur, crisis fieri potest etiam incoctam materiam, ut in Metone apparuit i. epid. Crisis fit etiam concoctione, ut cum materia excocta est, salutariter excernitur, idque opus est fieri in fixis humoribus. Vbicunque irritatur natura concoctio fit celeris, & putredo adest celeris; crisis quoque est celeris; unde in quartana febre putredo tarda, concoctio tarda, & tarde irritatur natura; itaque tarda crisis.

38 Crudae, coctae, aut prae.

39 Quae celeriter cadunt in morbos & communiter.

40 Quæ symptomata dicuntur *Emysio ueva.*

41 Vt Philisci.

42 Ad mortem repentinæ mutationes.

43 Id est, criticæ causæ editis pepalimi signis: Nam quo tempore natura morbificis causis opprimitur, estque humorum cruditas, non potest quidquam excerni salutariter.

44 Et crises ipsius, causæ item criticæ per abscessum, vel excretionem.

45 Id est, indicandi & iudicandi facultate carentia, quæ frustrâ fiunt, & frustrâ apparent.

46 Id est, si cum iis sint cõiuncta symptomata omnino funesta, partibus ipsis vnde manant, & quò feruntur calamitosa: Crisima, sunt signa; crisima, causæ; crisima, dies critici; crisima signa ad tempus crisis, vt vrina cocta quarto die, *lib. 4. aphor.*; alia ad speciem crises apparent, vt rubor genarum, venæ micantes, distentio hypochondriorum, & similia.

47 Quæ morbi motu, non vi naturæ fiunt, si modo sine symptomatis funestis maneat humoris morbifici cruditas.

parata est ratio, vt morbus non recipiat celeriorum accessionem cum aliorum symptomatum accessione 40. Etenim eorum qui celerius opinione intereunt 41, celeriores sunt crises 42, quæ celeriter & continenter & vehementer laborant summa sint omnia.

Quæ verò secundum ægri salutem iudicandi vim habent, ne statim appareant 43.

Quæ iudicandi vim habent, vel indicatoria, signa & causæ ac signa diei critici 44, non iudicantia 45, alia quidam funesta sunt 46; alia verò sinistri iudicij 47.

Quin etiã que antediẽ
iudicantur 48, si cū cru-
ditate iudiciũ habuerint,
recidivẽ accidunt 49; sin-
minus, sinistre aut nullẽ
omnino crises. Existunt
etiam huiusmodi funesta
que non sunt exigua 50.

Quæcumque iudicato-
ria signa specie sunt, si
eam vim indicandi aut
iudicandi non habeant,
sunt sinistri iudicij; con-
traria verò toto genere
& naturã infestamalum
præ se ferunt, non solum
si eò unde manavit re-
currat, sed que contra
pristinẽ suã naturẽ con-
ditionem cursum huc aut
illuc inflectunt, ut & ex
malis toto genere signis
quæcumque contraria in-
cidunt 51.

Animo complecti oportet
colores 52, venas col-
lapsas 53, tumores hypo-
palpitationem cordis & arteriarum micationẽ generet.

48 Symptomatum vehẽ-
mentia & causã magnitu-
dine vt in Merone, & icte-
ro 6. diei, lib. epid. 1.

49 Superstite morbi fo-
co.

50 Vt cū abscessus fit,
aut excretio naturã po-
tens.

51 Verum enim verò abs-
cessuum distinctionem an-
conuenienter & secundũ
morbi naturam, tum verò
fiãtne 247' ixiiv. Tanta e-
nim vis eius quod dicitur
247' ixiiv, vt si omnia secũ-
dum naturam fiant, & hoc
vnum desideretur, bene
tamẽ cū agro non agatur.

52 Contra naturam qui
in œconomia naturalis vi-
tio focũ habent perennẽ.

53 Id est, quarum pulsus
non cernitur, aut quæ non
conquiescunt. Micatio ar-
teriarum apparens sine ta-
ctu, signum symptomaticũ
est plenitudinis; quãquam
fieri possit in his qui labo-
rant fœdis coloribus, vt à
resolutione melancholici
fucci status sequatur, qui

54 Aut contra eorūdem hypochondriorum æqualitates.

55 Scilicet ex naturali partium sympathia.

56 Quæ ante diem fœtus excludunt.

57 Inopia alimenti.

58 Id est, non est contra naturam.

59 Generis similitudine, vasorum communione, & operis societate.

60 Materię morbificæ, & morbi ipsius, tum per excretionem, tum per materię decubitum.

61 In hæmorrhagia, in purulenta vrina peripneumonię critica.

62 Qui sensum & motum impertiuntur vt hypochyma oculi, paraplegia quæ in apoplexiâ cadit, ischias in colicum dolorem.

63 Vt, quæcunque ossa vitium attingunt, incremento prohibentur. Gal. cap. 1. lib. de ossibus ait, quoties *veōev* legitur absolutè apud Hippocr. significat nervum, quod hoc loco non observatur; nam *veōev* significat tendines & ligamenta.

64 Vt tendines & ligamenta.

65 Vt erysipelatum mutatio; ophthalmia per exclusionem materię à pericranio tunica.

chondriorum 54, sursum deorsumve inclinantium.

Quinetiam multa significationes & certæ ex his petuntur 55, vt mulierum abortientium 56 māmæ extenuantur 57, nec id contrarium est 58; nec quod diuturnæ tusses teste intumescente cessant; & contra tumidus à tussè testis argumentum memorabile est societatis 59 mammarum genitura, & seminis, vocis.

Abscessus 60 per venas atque arterias 61, aut nervos 62, aut per ossa 63, aut nervos 54, aut cutim 65, aut per alia di-

verticula, bono sunt qui
infra morbum oboriun-
tur 66, ut varices 67,
tum lumborum grauitas
supernè inflexo cursu:
Atque illi sunt optimi
abscessus inferiores 68.

Præterea apostases illæ
sunt optime 69, quæ à
morbo remotissime 70,
& quæ per excretionem
ut sanguis è naribus,
pus ex aure, spatium, uri-
na; quibus verò non con-
tingunt abscessus, erunt
velut dentes 71, oculi,
nares, sudor 72.

Quinetiam quæ sub cu-
te foras abscedunt affe-
ctiones partium singu-
larum extimarum, ut
tanga 73, & suppura-
stases, ut in oculo hypochyma; quòd si per neruum fiat,
vix curationem recipit; si per venã, contrà. Arthritis fit
affecto ab humore neruorù inuolucro; apoplexia affe-
ctà medullã neruorù. Fractio calcis efficit ut per neruù
communicetur affectus cerebro, vnde delirium; per ar-
teriam cordi, vnde febris ardens; per chordas, vnde
conuulsio. 73 Tanga dicuntur sudamina quædam,

66 Ut crurum tumor in
peripneumonia.

67 Infantibus & co-
starum articulis tubercu-
lis scatentibus. Si varices
sint infantibus critica
non indicatoriæ tantum,
bonum est; nam si infania
à succo melancholico oria-
tur, varices etiam obortæ
sunt indicatoriæ sæpe, vn-
de malo sint loco aggrorū
res: Aliud est ἰχθυὶν ἐπι-
πέσει δὲ αἵματι, aliud ἰχθυὶν ἀπὸ
πέσει δὲ αἵματι; illud enim significat
naturam potentem, hoc
contrà.

68 Et partibus alui infi-
mis.

69 Ut signa, & causæ.

70 Quòd hinc significatio
fiat naturæ integræ, mate-
riæ præparatæ, libertatis
meatum.

71 Id est, dolores dentiù.

72 Per neruos fiunt apo-

stases, ut in oculo hypochyma; quòd si per neruum fiat,

vix curationem recipit; si per venã, contrà. Arthritis fit

affecto ab humore neruorù inuolucro; apoplexia affe-

ctà medullã neruorù. Fractio calcis efficit ut per neruù

communicetur affectus cerebro, vnde delirium; per ar-

teriam cordi, vnde febris ardens; per chordas, vnde

conuulsio. 73 Tanga dicuntur sudamina quædam,

vel hidrores quidam oleo-
si & viscidi; similes enim
sunt oleo rancido.

74 Quales Simon habe-
bat, iisque est perfecte iu-
dicatus.

75 Et pro dignitate ma-
teriam morbi complectatur.

76 In vomitione, ptye-
lismo.

77 Vt in purulentæ vri-
næ profluvio à peripneu-
monia.

78 Vt in diuturno capi-
tis dolore.

tum edentia, aut vlcus,
aut cetera eiusmodi pu-
stula 74, aut desquama-
tiones, aut capillorum
defluuium, aut vitiligi-
nes, scabies, aut eiusmodi
aliæ quicunque exi-
stunt abscessus confertim
fluentes, non autem ex
dimidio, & quæcunque
alia commemorata, etsi
non indignè 75, ut Te-
menci nepti ex vehemèti
morbo in digitum influ-
xit materia, illicq; se ob-
firmanit; sed cum exci-
piendo morbo non esset
pars illa par, intro recur-
rit atque ita interijt.
Abscessus aut per venas,
aut per aluum & secun-
dum ventrem, aut per
nervos, aut cutim, aut
secundum ossa, aut spi-
nalem medullam, aut a-
lia emissaria, ut os 76,
pudendum 77, aures,
nares 78.

Ex utero 79 octauum mensem agenti ab abortione & veteri ædemate, crises incidunt 80 hystericæ mulieri, ut in lumbos & femur.

Eodem modo in testes fit sepe ex tussi diuturna 81, cum testis ipse antea laboraret per se 82, tussiculares abscessus 83, qui superiore vëtris parte consistunt, non equè perfectè liberant 84.

Sanguinis larga è naribus profluvia plerumque ab interitu vindicant 85, ut fuit illud quod Eragoræ contigit, nec huius rei Medici erant scij, sed insolentes.

Quibus naturâ voces sunt asperæ 86, asperas quoq; linguas habet 87:

86 Temperamento, & conformatione partium vocalium, & ratione materiæ vocalis.

87 Siccitate illius tunicæ quam à vocalibus instrumentis lingua suscipit, modò afferri non possit excusatio raucedinis, aut arteriæ inæqualiter dilatatæ, ut in

79 Id est, ex abortiuo fœtu & veteri ædemate cum superuenerit dolor ad synciput.

80 Id est, abscessus fiunt in ischio, & fit ischias & emmotum.

81 Scilicet oboriantur abscessus, & tussiendo finem faciant ægri.

82 Et in suæ affectionis sympathiam pulmones traheret.

83 Qui à tussi diuturna oriuntur.

84 Sed sepe maiorem calamitatem afferunt, ut in puerulis si oboriantur in brachio.

85 Cum materia est effera, & febris ardens; quamuis nulla pepasmi signa præcesserint; tâta est enim vis excretionis, ut, cum materia est effera, per hanc solam salus affulgeat, licet pepasmm non receperit.

iuuenibus qui incipiunt hircire.

88 Calore febrili.

89 Ut in balbis, qui alui profluuium tentantur.

90 Diætæ contigerit, ut ebrietate.

91 Thoracis & scapularum.

92 Scilicet innato calore, & ex potentia facultatis.

93 Scilicet thoracis, venarum.

94 Naturalis.

95 Nempe ex facultatis effectricis, & caloris nativæ infirmitate.

96 Naturâ, non autem distentione per sanguinis suppressionem.

97 In græco legitur λεπτοί, sed malè; legendum enim λεπτοί.

98 Infirmitate facultatis, & paupertate caloris nativæ; & celerius moriuntur quàm graciles, & casu & fato.

& quæ asperitates vocis & lingua cadunt in morbos 88, eodè modo fiunt.

Ergo quæ sunt naturâ dura voces & morbi expertes, ita se habent; contrâ quæ sunt lingue molles 89 & tardiores, in vitio sunt, non bene sunt nisi talis fuerit pristina natura: sed illa quoque attentè considerare oportet num id vitio 90.

Quæ sunt magno capite amplâq; ceruice inflexione ceruicis, ipsaq; venarum amplitudo & latitudo 91 ab eodem 92: Contrâ angustie 93, crassitudo 94, paruitas, exiguïtas à contrarijs 95.

Quorum vena late sunt 96, eorum quoque alui & ossa ampla; atque illi sunt graciles 97: Contrâ, qui sunt naturâ crassi 98.

Quibus inedia præ-

scribitur incunte morbo 99, moderatio 100; ex 95 101: Quinetiam non solius insitæ naturæ, sed aduentitiæ ratio habenda; Considerandæ quæ incrementis auferunt, & quæ diminutiones adaugeant 102; Et dum incrementis auferunt, cuiusmodi sint quæ adaugentur, quæque confirmantur, ipsarumq; partium venæ cõmunes 103.

Abdominis rupturæ, quæ ad pubem sunt, maximam partem innocuæ sunt statim ubi inciderrint 104: Sed quæ paulò supra umbilicum dextrâ parte, dolorificæ illæ sunt & fastidij plene, & cum stercoris vomitione coniunctæ 105; quale fuit quod Pittaco contigisse vidimus; Ac fiunt illæ vel exruptione, aut diuulsione, aut alterius insultu.

99 Dum ficcus manet.

100 Quæ in æquali naturæ studio & pugna morbi consistit.

101 Ex amplitudine, & angustia venarum.

102 Vt si extenuatio carnis amplas afferat venas.

103 Quæ iis malè affectis solent pertundi.

104 Id in enterocæce perspicitur.

105 Prolapsu & comprehensione ieiuni intestini.

106 Pur-

106 Purgatione, fotu, litu.

107 Contra naturam ægri, non ex suffusione fugaci, sed æconomia naturalis vitio.

108 Quod scilicet vel temperamento, vel substantia vitio, vel obstructione æconomiam labefactat.

109 Vt hydræpes, icteri, fædi colores, dysenteria quoque hepatica.

110 Labefactato, tum vesicula bilis obstructione.

111 Id est, aqua suffusi, ut pedes turgiduli, manus turgidæ aquoso cedemate.

112 In quibus impressi digiti manent vestigia.

113 Id est, aut humoris melancholici minierate, ipsius lienis infirmitate, aut vasorum obstructione.

114 Vt in fædis mulierum coloribus, consentiente hepate, & scirrho per anadromen cõcepto; vel hepatis vilabefactatâ ab exhalatione frigida succi melancholici.

115 Copiâ feri, vlcera ægrè lanescunt humoris affluentis vitio;

Quibus inter abdomē & cutim distēditur flatu hypochondriū, totūq. abdomē, neque quiescit ea distentio 106; & coloris ita comparata est ratio 107, ut sint pallore saturo quasi suffusi, & ex albedo pallidis quod quicquid eiusmodi est, ab hepate principia causasq. ducit 108; indeq. in ijs ita affectis hepatici morbi dicuntur 109.

Quinetiâ icteri ab hepate 110. saepe existunt subalbidis & aquefcentibus 111, & leucoplegmaticæ hydræpes sparsi 112: Qui sunt à lie- ne 113, nigriores 114.

Quinetiâ qui ex albidis & letiginosis 115, cutis & vlceris labra rumpuntur ac diffinduntur, ut Antilochus & Aeneas laboravit, exu-

dat humor quidam salsus toto corpore diffusus; sub cutim diffunditur à capite, cum à pulmonibus incalcescit caput 116.

Causis & occasiones, unde unquam agrotare ceperint, cognoscendum, siue capitis dolor, siue auris, aut costae: Argumenta sunt quibus superueniunt dolores dentium 117, & quibus glandularum tumores & inflammationes.

Ulcerata quae existunt febrim indicatoria, ut tubercula quibus eiusmodi non sunt 118; sinistri iudicij sunt, aut nullius.

Et quibus morborum supersunt reliquiae 119, certissime recidiuae & celerrimae.

Crudas deiectiones 120 & humiditas milium solidum aut suam glutinam castratum in oleo coctum sistit.

116 Aut autumnali tempestate austrina.

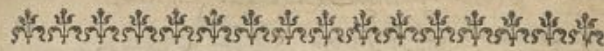
117 Aut per abscessum morbi, aut per destillationem secundum membranas, aut neruos, aut venas, aut arterias.

118 Ut iudicandi vim ullam habeant.

119 Materia, & empyreuma.

120 Ut diarrhoeas ab humore seroso.

Finis prima Sectionis libri II. Epidem.

INDEX EORVM QVÆ IN
libris de Diæta Acutorum, & Sectione
prima libri II. Epidemion
continentur.

Numerus paginam indicabit.

A.

 Accessus laudabilis conditiones omnes, 74. 1. 4. per quas partes possit fieri, 123
Abstinentiæ diuturnioris noxæ, 24
Aceti substantia, vires, 98. utero & membranis inimicum, 103
Acuti morbi qui, 83. Quotuplices, 1. 10. 11. Eorum hyperæxis, 20
Alexiterium & alexipharmacum quid, 92
Alica quid, 21
Alimétrine rebus dulcibus, 85
ἀλμύριον quid, 81
Aquæ historia, 103. bilefcit facile in biliosis, 104. noxæ, 105. quibus conueniat, 106
ἀεγδός quid, 21
Ari radix expectorationem difficilem reddit, 87
Artificum concordia arti fidem facit, 16

Arteriæ micant quot modis, & quid significet, 122
Arthritidis sedes, 124
Ἀρρώστης quid, 56
Attrahendi vis magna hepatis, 85
Αυρούσια quid, 49
Austrinæ tempestatis vires, 116
Autumni circumscriptio, 117. autumnales morbi cur functi, 118. vesperi magis recrudescunt, *ibid.*

B.

Balnearum quid, historia, 107. balnei partes, usus, quibus conueniat, 109. 111. In balneo quæ ab ægro obseruanda, 110. aluo adstrictæ nocet, 113. balnei malè parati incommoda, 108. Ad balneationem quæ requisita, 113
Bilis quotuplex, 61. bilis perennis generatio unde, 92
Biliosum corpus bifariam dicitur, 86. Biliosis inedia morbifica, 60

Index rerum.

C.		Cuminum, 47.
C alor in biliosis facile fit		D.
igneus, 38		D electus remediorum & oc-
καλός quid significet, 7		casione Medico quanti
Calcis fracturae symptomata, 124		momenti, 15
Calumnia Medicorum unde ori-		Delirii signa diagnostica, 73.
atur, 16		106
Carbunculus quid, nominis ra-		Dialogismus quid, 8
tio, materia eius quotuplex,		de qua libri male inscripti, 17.
ocasio generationis, 115		Dietae acceptiones, 1. Dietae
Causus quid, 10		tenuis definitio, 25. Dietae
Καυσός quibus modis su-		praestantia, 6. Differentiae, 1.
mat, 23		31. Dieta ἰσχυρὰ, 32. ἀδυσίτη,
Cerealia ex quibus parentur, 18		31. Dieta σιτηρὰ, quid, 1. &
Cibus optimus, 19. quando de-		69. In dieta quae obseruanda,
trahendus, 68. quando exhi-		1. Dietae theorema vniuersa-
bendus, 71. Ciborum intem-		sale, 18. Dietae errorum in-
pestuorum damna, 36. Ci-		ter se comparatio, 69. 70
borum imbecilium exempla,		Diarrhoea Lucretianis endemia,
65. Cibandum minus solito		13
post catharsim, 50. Cibi co-		Diorismus quid, 3. 8. Diorismi
piosioris occasio in curatio-		utilitas, 16. 17
ne morborum, 52. 70		Diei pars prima quae, 57
Cibi horarij, 31		Diureticum quid, 87. Diuretica
Coniectura artificialis, 9		expectorationi nocent, 87
Concordia artificum quanti fit, 16		E.
Consuetudinem seruandam esse		E clipsis, 49
in cibus, 23		Elaterium quid proprie, ec-
Crisis nomen in bonam par-		muniter, cõficiendi modus, 4
tem sumitur, 26		Ellebori nigri facultas, 47. 48
Crisis celerioris signum, 26.		Endosis quid, 25. 120
crisis simplex quae, 28. irri-		Epidosis quid, 25. 120
tatione aut coctione fit, 120.		Epilogismus quid, 8
quibus incocta materia fieri		Excessus pari excessu oppu-
possit, 120. in quibus nõ, 120.		gnandus, 20
crisis salutaris ne statim ap-		Expectorandi difficultas unde, 35
pareat, 121. crisi instante pa-		ἐξέως nomine quid intelligi-
ram nutriendam, 68		tur, 62
		Excretionum vis quanta in mor-
		bis curandis, 116

Index rerum.

F.	Lipothymiz à fyncope distinc- tio, 49
F Abaccū valde flatulentū, 19	Liucris morboſi cauſa, 38
Febres quando ſudoris ex- pertes, 116. quando ſecundæ, 116. Febres ardentes quando frequentiores, 117	M.
Feritas morborū quotuplex, 118	M Ammarum cum vtero ſo- cietas, 123
Flatus ventris triplex, 66	Maza quid, 65
Fomentorū vires & vſus, 43. 44	Medicina quorum ſit, 9. Medi- co obſeruanda in curatione morborum, 15. eius officium in curatione morborum, 51. In omni medicamento qua- tuor notanda, 98. medica- mentum purgans omne de- leterium Gal. 51
Fortium differentiz, 44. occa- ſio, 45. 46	Melicrati hiſtoria, compoſitio, commoda, incommoda, 90. qualitates, 91. 94. vires, no- xæ, 38. diluitoris compoſi- tio, 91. meracioris noxæ, 92. 94. melicratum coctum cru- do gratius, 96
Frigoris extremorum cauſa, 73	Milium pro fomento, 45
G.	Morbus funeſtus qui, 9. morbi diſperſi qui, 10. 13. morbi cō- munes quotuplices, & quid, cauſæ antecedentes, 13. 14. Et vbi de ſingulis ſc: ipſerit Hip- pocr. 14. morborum acutorū hyperæxiſ, 20. morbo quādo potius proſpiciendum quā naturæ, 25. morbi ſiccitas in quo ſpectatur, 26. morbi morati qui, 119. morbi ſtatu præuiſo, 119. morbis quot modis liberemur, 74
Γούματος nomen, 118	Moretum quid, 69
Gnidiorū medicorū, remedia, 4	Mortis propinquioris cauſæ, 99
H.	Mulieres habitu biliolæ, 86
H æmorrhagia larga ſalu- ris, 116	Mutationes repentinx pericu- loſæ, 10
Hecticis balneū conuenit, 109	
Hippocratis mos in exēplis, 20	
Horatij cibi, 31	
Hordei qualitates, 20. 21	
in Humoribus quot conſide- randa, 51	
I.	
I chor quid, 116	
Ictericis balneum commo- dum, 109	
Idea morbi multiplex, 4	
Inedia fugienda, 23. inedia in- ſuetæ incommoda, 57. inedia in labore periculofa, 60	
ἰσότης, ſeu rectitudinis viſ, 112	
ἰσότης nomē quot ſignificet, 29	
L.	
L abij inferioris tremor quid ſignificet, 74	
Lazer quid, 47	
Lethargus quid, 10	

Index rerum.

loſe, 54. mutatio ab otio ad negotium grauis, 76. exem- pla, 78. 79. mutationis intem- peſtuz victus ſamma, 54. 55. præcepta, 45. 59. muta- tionum maximarum morbi, pericula, 62. magnis magnæ opponendæ, 67	N.
N atura communis in quo conſiſtat, natura priuata in quo, 24. 68. 69 Nephriticis ſemicupium con- uenit, 109 Nêſſes apud Hippocr. quid, 123 Nigredo morboſa vnde, 36 Nimbus quid, 117	O.
O biectū lib. 2. de Dieta, 42 Occaſionis remediorum vires, 40 Oculorū micantium cauſæ, 73 Oſtroyſ nomen quot modis ſu- marur, 43 Offa ex hordeo incōmoda, 65 Officij intermiſſio debilitat, 77. 79 ſμλεſſes quid, 117 Oμιογενον medicamentum quid, 48 Ωμον quid ſignificet, 81 Oxymel quid, compoſitio, hi- ſtoria, 97. temperatio mix- torum, 98. vires, 38. 97. vtē- dī modus, 99. 101. Flatus dif- cutit per accidens, 100. no- xx, 101. 102. 103. quibus na- ſetur conueniat, 103	P.
P anis calidi vſus noxiuſ, 65. panis ſiligineuſ qualiſ, pa- nis confuſaneuſ, 65 Paroxyſmuſ proximuſ cibum contra indicat, 40 Peplij facultas, 47 Peripneumonia quid, 16 Peſtis quid, 12. peſtilentium morborum hyparxiſ, 13. pe- ſtiſ immiſſa in exercitum Græ- corum, 13 Φυρωſ nomine quid intelligen- tur, 62 Phrenitiſ quid, 10 Phlebotomiam quæ indicent, 48. eiſ vſuſ in pleuritide ve- ra & noſta, 46. 47 Pituitroſi inediã facilè ferunt, quare, 62 Pleuritiſ quid, 10. Quæ ſaluta- riſ futura, 18. Pleuritiſi quo tempore purulenti ſiãt, 18. pleuritiſi cauſæ, 33. pleuri- corū ſpeſ in quibus poſita, 22 Polenta, 65 Polyſchidia quid, 8 Polytropia quid, 8 Præuiſio ſtatuſ morbi quanti momenti, 119 Proſagoges nomen, 24 Pſecas quid, 123 Πραſον quid & vnde, 21. Priſ- ſanæ doteſ confirmantur, 19. occaſio vtēdi, 22. 37. 71. vtē- dī moduſ, delectuſ omneſ, 24. 25. 34. 40. puillanæ cōtra- indicationeſ, 34. cibariorū præſtantiffima, 18. eiſ ſub- ſtanſia, qualitateſ, 18. quibus	

Index rerum

morbis cōpetat, 13. Eius con-	ti incommodat	82
ficiendæ modus, 28. Ptiliana	Sorbitionibus quando utendū,	81. sorbitionis vsus post ca-
confortem cibum respuit in	tharticum,	50. 51
ventriculo,	Spirituum defectio vnde,	49
Q	Spiritus qui corrumpantur &	49
Vies membris vulneratis	dissipentur,	49
aut dolentibus ad sanita-	Sudor crisis venarum & arte-	
tem necessaria,	riarum,	7
R	Spūsus quid significet,	66
Recidua quibus diebus cō-	Syncope quid sit. & quomodo	
tingat,	differat à lipothymia & au-	
Rectitudinis vis,	rupna.	49
Reprehensio Medicorū instan-	T	
te crisi nutrientium ægros, 53.	Tangæ quid,	124
R	Tecmaris quid ab Hip-	
Reprehensiones Gnidiōrū ma-	pocr,	3. 4. 6
gistrorū tres ab Hippocr. 2	Tecmaris est obiectum libri	
Respirationis elixæ causa, 73.	de Dieta, 20. Tecmaris in-	
Respirationis frequentis cau-	stituendæ dietæ vnde fumen-	
sa, 73. Respirationis difficilis	da,	97
dama, 31. 35	Tempestas propria tēpori quæ	
Rigoris differentie & cuiusq;	dicatur,	119
causa,	Therapiam quæ precedere de-	
Ructus acidi causæ,	beant,	5. 6
S	Testium sympathia cum voce,	
Senæ vsus.	pulmone,	126
Seseli,	Testiū tumor tussim sedat,	123
Siderati à pleuritide, 34. 35	Timētia quid,	37
Signorum differentie, & exem-	Tegros quid,	25
pla singularum, 5. signa iudi-	V	
catoria non iudicantia fune-	Varices insaniam sanant,	
sta,	124	
Sitis facit expectorandi diffi-	Varietas ciborum tumultum fa-	
cultatem,	cit,	21
Sitru dōmen quid,	Venz sectionem qui affectus	
Solidæ partes quomodo cor-	indicent, 48. venz sectionem	
rumpantur,	qui contraindicent, 48. venz	
Somni causæ naturales, 72. 81.	arefactæ alui excrementa at-	
somnus diurnus qualis excu-		
sandus, 56. somni immodera-		

Index rerum.

trahunt,	71	66. vinum maluatianum, re-	
Ventris segnitiei noxx,	80	brum, nouum viscerosis no-	
Ver saluberrimum,	119	cent, 86. viuum dulce expe-	
Vestimentorum à thorace reie-		ctorationi confert, 87. albi	
ctio quid indicet,	73	commoda & incommoda, 87.	
Veterum Medicorum repre-		fuluum, 88. austerum & me-	
hensio,	80	racum, 89. oligophorū qua-	
Vigiliarum cause, 81. vigiliz		le,	94
immoderate cruditatis om-		Virium firmarum signa, 36. 40.	
nis cause, 73. vigiliarum dam-		virium infirmarum distinctio	
na,	73. 81	à validis, 74. 75. quanti sit,	
Victus genere quz compre-		76. virium duratio prouiden-	
hendantur, 14. victus ratio		da,	62
quomodo præscribenda, 24.		Viscerum rectitudo quid,	58
victu tenuissimo quando vt-		Vox aspera quid indicet,	126
tendum,	27	Vteri affectiones in Ischium	
Vinum quid, 83. historia, dul-		sepe decumbunt,	126
cis, generosi, noui vires &		Vulgares morbi,	14
qualitates, in vino quænam		Vulnus magnum quale,	78
consideranda, 84. 85. vini me-		Vulgi error in discernendis bo-	
zaci vsus & vires, 57. damna,		nis Medicis,	11. 12

Indicis postremi finis.

Errata sic corrigenda.

In libro de Humoribus, pagina 19. lineâ 22. lege mirabiles. pag. 18. lin. 14. leg. fragrans. p. 76. l. 2. leg. ante. l. 10. leg. iudicata. p. 79. l. 5. leg. ineuntibus. l. 8. leg. salutaris. p. 80. l. penult. dele re. p. 104. l. 3. leg. x typo. p. 107. l. 9. leg. ccu. p. 153. l. 11. leg. euauerint. lin. 16. leg. diarrhææ neque perirrhææ. p. 154. l. 11. leg. Artigeni.

In libris De Dieta Acut. p. 7. lineâ textus 17. adde, placet. p. 18. l. 16. interp. leg. cerealia, lin. 26. leg. tamen. p. 21. l. 20. leg. Hippocrates. p. 95. lin. text. vltimâ leg. nonndel. pag. 106. lin. 6. interp. leg. verborum.

Acheué d'imprimer le trentiesme de
Septembre 1681

